

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ «ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ»
Κατεύθυνση «ΣΥΓΓΡΑΦΗ»

Διπλωματική εργασία
Καλλιόπης Αναστασάκη

Λαϊκά παραμύθια της Τήνου– Δημιουργική ανάγνωση
και σύγχρονη παραμυθιακή γραφή ιστοριών

Επόπτης : Τριαντάφυλλος Η. Κωτόπουλος, Καθηγητής

Φλώρινα 2022

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ «ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ»
Κατεύθυνση «ΣΥΓΓΡΑΦΗ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Καλλιόπης Αναστασάκη

Λαϊκά παραμύθια της Τήνου-Δημιουργική ανάγνωση και σύγχρονη παραμυθιακή γραφή
ιστοριών

Επόπτης: Τριαντάφυλλος Η. Κωτόπουλος, Καθηγητής
στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας-Τμήμα Νηπιαγωγών

Μέλη : 1. Βακάλη Άννα
2. Ταμουτσέλης Νίκος

Φλώρινα 2022

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιοδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η χλιοειπωμένη φράση «Μια φορά κι έναν καιρό...» μοιάζει με φάρο που γυρίζει και φωτίζει στιγμές της ζωής, έξω απ' τον χρόνο και τον χώρο, στιγμές που εκφράστηκαν μέσα απ' τα παραμύθια, όπως είπε ο Henri Gougaud. Υιοθετώντας την άποψή του, θα ήθελα να ευχαριστήσω όσους αγκάλιασαν αυτήν την προσπάθεια σπουδής μου. Η διαδρομή της ήταν πραγματικά «ένα παραμύθι» κι έτσι το «μια φορά κι έναν καιρό» απόκτησε προσωπικό, αυτήν τη φορά, νόημα.

Να ευχαριστήσω ειλικρινά τον κύριο Τριαντάφυλλο Κωτόπουλο, καθηγητή του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Δημιουργικής Γραφής του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας και ως υπεύθυνο αυτού του μεταπτυχιακού προγράμματος αλλά και ως επόπτη της δικής μου διπλωματικής εργασίας. Οι ευχαριστίες μου αφορούν τόσο στη διδασκαλία του καθ' όλη τη διάρκεια της μεταπτυχιακής μου σπουδής, όσο και στο ήθος που τον διακρίνει και στο αμέριστο ενδιαφέρον που επέδειξε προς όλους εμάς. Περαιτέρω, του είμαι εγνώμων και υπόχρεη για τη θαυμαστή ικανότητά του να μας μεταφέρει και μεταλαμπαδεύσει την άριστη-άρτια γνώση του επί των θεμάτων που πραγματευθήκαμε, καθώς και για τη διάθεσή του, το πάθος του και τη διδακτική του δεινότητα απέναντι στην πανεπιστημιακή μας ομάδα καθόλη τη διάρκεια της μαθητείας μας.

Οφείλω, φυσικά, ένα μεγάλο ευχαριστώ και στους δικούς μου ανθρώπους, που στήριξαν ολόψυχα την επιθυμία μου για της κατάκτηση ενός ακόμη στόχου μου, υποστηρίζοντας, αγόγγυστα και με κάθε τρόπο, κι' αυτήν την προσπάθειά μου.

Περιττεύει, φρονώ, η αναφορά και της προς αυτούς ευγνωμοσύνης μου.

-Αγαπώ τις ρίζες μου, είμαι περήφανη γι' αυτές και συχνά σ' αυτές ανατρέχω. Αυτός είναι και ο λόγος που επικαλούμαι τον συγγραφέα που με δίδαξε ζωή και τον πατέρα μου που απλόχερα μου τη χάρισε:

«Υπάρχει τίποτα αληθινότερο από την αλήθεια;
Ναι, το παραμύθι. Αυτό δίνει νόημα αθάνατο στην εφήμερη αλήθεια»
N. Καζανζάκης, *Αναφορά τον Γκρέκο*

Στη μνήμη του πατέρα που με είχε πείσει ότι τα παραμύθια:
«Είναι αληθινές ιστορίες που δεν συνέβησαν σ' εμάς έως την ώρα που μιλούμε κόρη μου. Τι νομίζεις ότι είναι ψέματα;», έλεγε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. Θεωρητικό Μέρος

1. Εισαγωγή
2. Αντί προλόγου
3. Ερευνώντας τον χώρο του παραμυθιού
 - 3.1. Εννοιολογικές προσεγγίσεις της ταυτότητας του παραμυθιού -Γέννηση, διάδοση ιστορική διαδρομή
 - 3.2. Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του παραμυθιού
 - 3.3. Το λαϊκό παραμύθι στον κόσμο και στην Ελλάδα-Θεωρητικά ζητήματα προσέγγισης στην ιστορική διαδρομή γένεσης και διάδοσής του.
4. Απόψεις για την καταγωγή του λαϊκού παραμυθιού. Μέθοδοι προσέγγισης-Πρώτες εκδόσεις.
 - 4.1. Μέθοδοι ανάλυσης του παραμυθιού-Εντοπισμός και μελέτη των λαογραφικών στοιχείων.
 - 4.2. Εθνογραφική παρουσία του λαϊκού παραμυθιού στην Ελλάδα και στον κόσμο.
5. Ονοματοθεσία και είδη λαϊκής αφήγησης
6. Η παιδαγωγική αξία των παραμυθιών από το χθες στο σήμερα
7. Πληροφορίες για τη δομή και τα συστατικά στοιχεία των παραμυθο-ιστοριών-Μετεξέλιξη, μεταγραφή σε νουβέλες
8. Συμπερασματικές παρατηρήσεις
9. Βιβλιογραφία

Β. Δημιουργικό Μέρος

- I. Παράρτημα των προς μελέτη λαϊκών παραμυθιών της Τήνου
- II. Νέες ιστορίες παραμυθιακής γραφής από την Καλλιόπη Αναστασάκη

1. Εισαγωγή

Δέκα νεοελληνικά λαϊκά παραμύθια της Τήνου, επιλεγμένα από τη συλλογή του Αλέκου Φλωράκη «Τήνος Λαϊκός Πολιτισμός»¹, στάθηκαν το ερέθισμα και η αφορμή για την επιλογή θέματος στη διπλωματική μου εργασία. Τα συγκεκριμένα, που τα θεωρώ αντιπροσωπευτικά του νησιού μας, συνδιαλέγονται και εμπνέουν στη δημιουργία αντίστοιχων σημερινών ιστοριών-παραμυθιών, μέσω της αισθητικής που τα διαπερνά και της ενδελεχούς μελέτης και έρευνάς τους. Τα νέα γεννήματα συνθέτουν τους παράλληλους βίους χαρακτήρων, με τα υποδείγματα των ηρώων των λαϊκών προς μελέτην παραμυθιών που λανσάρουν, καταρρίπτοντας συχνά τα στερεότυπα χαρακτηριστικά τους· έτσι υπηρετούν και την εξέλιξη μιας γενικότερης επιθυμίας-ανάγκης για την παρουσία σύγχρονων παραμυθιών, ελεύθερων από σταθερές μορφές, παγιωμένες συμπεριφορές, ιδέες και συνήθειες καταγεγραμμένες κοινωνικές αντιλήψεις.

Η εργασία αρθρώνεται σε δύο μέρη:

Στο πρώτο μέρος παρατίθενται οι θεωρητικές απόψεις, σε έξι βασικά κεφάλαια, που αφορούν στην κατηγοριοποίηση των θεωρητικών προδιαγραφών της έρευνάς μας. Σημειώνονται και καταχωρίζονται οι υπάρχουσες πληροφορίες, ως προς το θεωρητικό πλαίσιο του είδους, σε επιμέρους κεφάλαια που αφορούν στην ιστορική διαδρομή της γέννησης και της διάδοσης του παραμυθιού στον χρόνο, στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματά του, στις εννοιολογικές προσεγγίσεις της ταυτότητάς του (κοινωνιολογική, ψυχαναλυτική, δομική, παιδαγωγική), στην καταγωγή του λαϊκού παραμυθιού και στις μεθόδους προσέγγισής του, στις πρώτες εκδόσεις και στις μεθόδους ανάλυσης του παραμυθικού υλικού, στα εθνογραφικά στοιχεία του και την ονοματοθεσία και τα είδη της λαϊκής αφήγησης (παραμύθι-μύθος), καθώς και στην παιδαγωγική αξία του είδους έως και σήμερα.

Το δεύτερο μέρος είναι αφιερωμένο στο δημιουργικό μέρος.

Η παράθεση της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε για τη συγγραφή των νεότερων παραμυθο-ιστοριών, ώστε να ολοκληρωθεί η παρουσίασή τους, έχει να κάνει με τις συμπερασματικές παρατηρήσεις μας ως προς τον χωροχρόνο, την πλοκή, την αφήγηση, τη δράση, τους χαρακτήρες, το σκηνικό πλαίσιο κ.α., σύμφωνα με τις αρχές και τεχνικές που παρατηρούνται στο ελληνικό λαϊκό παραμύθι.

Η εργασία στηρίζεται σε Βιβλιογραφία, η οποία και παρατίθεται, καθώς και στο Παράρτημα των τηνιακών παραμυθιών που αποτέλεσαν το προς μελέτη υλικό της· όλα αυτά ακολουθούνται και συμπαραομαρτούνται και από τις νέες προς αξιολόγηση δημιουργίες.

¹ Αλέκος Φλωράκης, *Τήνος Λαϊκός Πολιτισμός*, Ελληνικό Βιβλίο, Αθήνα 1970

Introduction

Ten modern-greek folk tales of Tinos, selected from the collection of Alekos Florakis "Tinos Folk Culture" were the stimulus and the reason for choosing the topic of my thesis. These specific ones, are considered the most representative, could inspire the creation of related contemporary fairy tales by means of the aesthetics that weave through them and their thorough study and research. The new stories present characters that live and evolve in a parallel orbit with the heroes of the under-study folk tales, often breaking down their stereotypical characteristics; thus, they also serve the development of a need for modern fairy tales, free from fixed forms, mainstream attitudes, ideas and common perceptions.

The thesis below shall be on two parts:

The first part sets out the theoretical views, in six main chapters with regard to the categorization of the theoretical standards of our research. The theoretical framework is noted and recorded in separate chapters regarding the birth and spread of the fairy tale genre throughout time, its specific characteristics, the conceptual approaches to its identity (sociological, psychoanalytical, structural, pedagogical), the origin of the fairy tale, the methods of approaching it, the first publications, the methods of material analysis, its ethnographic elements, the importance of naming, the kinds of narration (fairy tale or myth) as well as its pedagogical value from the past to the present.

The second part is dedicated to fairy tale writing.

The presentation of the methodology used for the writing of the contemporary fairy tales relates to our concluding remarks on space, time, plot, narration, action, characters, setting e.t.c, according to the principles and techniques observed in the Greek folk tale.

The thesis is based both on Bibliography and on the Appendix where the under-study fairy tales are mentioned; all of these tales are followed and surrounded by the new creations which are liable to assessment.

2. Αντί Προλόγου

*Κι αν σου μιλώ με παραμύθια και παραβολές
Είναι γιατί τ' ακούς γλυκότερα, κι η φρίκη
Δεν κουβεντιάζεται γιατί είναι ζωντανή
Γιατί είναι αμίλητη και προχωράει.
Σεφέρης, Γ.*

Τελευταίος Σταθμός, Ημερολόγιο Καταστροφώματος Β'

Το παραμύθι είναι μια σύντομη λαϊκή ιστορία που ενσωματώνει το έθος, το οποίο μπορεί να εκφραστεί και ρητά στο τέλος του, ως αξιωματική αρχή. Συγγενεύει με τον μύθο, αλλά διαφοροποιείται απ' αυτόν εννοιολογικά: είναι εξαρχής μία επινόηση, μία μυθιστοριογραφία, μία φαντασιακή αφήγηση, μια α-χρονική διήγηση², η οποία, ενίοτε, χρησιμοποιεί μεταφορικά, ως κεντρικό χαρακτήρα της διήγησής της, κάποιο ζώο ή εισάγει στερεότυπους χαρακτήρες για να κτίσει το αφήγημά της. Πολύ συχνά παρατηρούνται σ' αυτό ανατρεπτικές αλληγορίες ενάντια στη φεουδαρχία ή στην εκάστοτε άρχουσα τάξη, ακόμα και σύγκρουση του ανθρώπινου με το αόρατο βασίλειο. Το παραμύθι, σύμφωνα και με την άποψη του H.J.Rose³, δεν αναφέρεται σε γεγονότα ούτε θεωρείται από τον ακροατή ή τον αναγνώστη ως αλήθινή ιστορία. Η διήγησή του αφορά και αποβλέπει μόνο στη διασκέδαση. Προσωποποιεί και εξατομικεύει διαφορετικά στοιχεία, πέρα από τη λογική του χώρου και του χρόνου, και επεκτείνεται αδιάκριτα και απρόβλεπτα από τον οργανικό στον ανόργανο κόσμο, από τον άνθρωπο και τα ζώα, στα δέντρα, στα λουλούδια, στις πέτρες, στα ρεύματα και στους ανέμους. Το υπερφυσικό και το μαγικό στοιχείο τα περιβάλλει και τα θρέφει. Το παραμύθι κάνει χρήση συμβόλων, τα οποία-με ποιητικό, λυρικό αλλά και αλληγορικό τρόπο-εκφράζονται και προσδίδουν νόημα στις μεταφορές του, με το πνεύμα της αισιοδοξίας και της επιτυχίας να επικρατεί πάντοτε ενώ χαρακτηρίζεται και από το ευτυχισμένο τέλος της διήγησής του.^{4,5}

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά γνωρίσματα συναντώνται στο ελληνικό-λαϊκό παραμύθι: θα πρέπει, όμως, να προσθέσουμε σ' αυτά και: την ιδιαιτερότητα της γλώσσας (κοινή ελληνική, τοπικά ιδιώματα και διάλεκτοι, με ένα λεξιλόγιο συχνά επηρεασμένο από επιδράσεις ξένων κατακτητών της χώρας μας), την πλούσια παράδοση μας σε αναφορές, κοινωνικές συνήθειες και ιστορικά στοιχεία του κάθε επιμέρους ελληνικού γεωγραφικού τόπου και φυσικά το φυσικό περιβάλλον που κυριαρχεί στο σκηνικό πλαίσιο των ντόπιων παραμυθιών. Είναι γνωστό ότι, το παραμύθι συντροφεύει το ανθρώπινο είδος χιλιάδες χρόνια τώρα. Μετακινούμενες ομάδες πληθυσμού τεχνιτών, εμπόρων, ναυτικών κλπ. αγκάλιασαν και ζύμωσαν την παράδοση του είδους αυτού, σύμφωνα και με τον Αδαμαντίου Αδαμάντιο στη γενόμενη αναφορά του σε παραμύθια που συνέλεξε από το νησί της Τήνου.⁶ Συνευρέσεις ντόπιων και ξένων, υποδέχτηκαν αυτό το είδος, τα

² Χρυσούλα Χατζητάκη-Καψωμένου, Το νεοελληνικό λαϊκό παραμύθι, εισαγωγή και επιλογή κειμένων, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, (Ίδρυμα Μανόλη Τριανφυλλίδη), 2^η έκδοση, Σεπτέμβρης 2012, σελ. 36-40

³ στο ίδιο, σελ. 37

⁴ Γ. Μπαμπινιώτης, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Κέντρο Λεξικολογίας, Β Έκδοση, σελ. 1332

⁵ Χρυσούλα Χατζητάκη-Καψωμένου, στο ίδιο, σελ. 45

⁶ Χατζητάκη - Καψωμένου, στο ίδιο, σελ. 173 (Ο Αδαμαντίου υποστηρίζει ότι η πατρότητα των παραμυθιών της Τήνου αμφισβητείται μιας και η κινητικότητα των Τηνιακών ήταν μεγάλη αναζητώντας εργασία έξω από το νησί τους(Σμύρνη, Κωνσταντινούπολη, Τουρκία, Βλαχία, Αξεξάνδρεια).

παραμύθια, σε ώρες ανάπαυλας, επικοινωνώντας, μέσω αυτών, και ανταλλάσσοντας, με ευχαρίστηση, τούς κόσμους τους, Από την εποχή του Ομήρου μάλιστα συναντούμε τη χρήση του σχετικού ρήματος, «παραμυθόμαι», με την έννοια του «συμβουλευώ», ενώ στα κείμενα του Ηροδότου και του Πλάτωνα, η ίδια λέξη ερμηνεύεται ως «παρηγορώ». Πολύ αργότερα η λέξη αυτή έλαβε και τη σημασία της φανταστικής ιστορίας, η οποία αποσκοπούσε στο ίδιο ακριβώς αποτέλεσμα,⁷ ενώ, κατά περίπτωση, συνοδεύεται από διάφορες ερμηνείες όπως: δίνω θάρρος, προτρέπω, παρηγορώ, συμβουλευώ, ανακουφίζω, αλλά και υποστηρίζω. Το πρόσωπο που προσφέρει αυτήν την παρηγοριά είναι ο «παραμυθητής» και ως «παραμυθία» και «παραμυθήριον» εννοείται και η ενθάρρυνση, η προοπτική, η παρότρυνση, η παρηγοριά. Αξίζει να σημειωθεί ότι η λέξη «παραμύθι» συναντάται στον χρόνο με αμφίσημη ερμηνεία, καθώς με αυτήν εκφράζεται η άποψη για δύο αντιθετικές καταστάσεις. Θέλοντας να μιλήσουμε για ό,τι ψευδές ή αβάσιμο θα πούμε στον καθημερινό μας λόγο την έκφραση, «-αυτά είναι παραμύθια» ή, άλλως, «άσε τα παραμύθια». Από την άλλη όταν αντιλαμβανόμαστε την πληροφορία ως αναληθή, θα χαρακτηρίσουμε τον λόγο ως «παραμυθένιο».⁸

Η δισημία αυτή, μας παρουσιάζει τα δυο ιδιαίτερα στοιχεία του παραμυθιού. Το φανταστικό περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά του ως προς τη γοητεία που αυτό προκαλεί, μεταφέροντας τους ακροατές του στο όνειρο και μακριά από την πραγματικότητα και τις δυσκολίες της ζωής. Η επίδρασή του στον ψυχισμό του ακροατή είναι λυτρωτική και ενίοτε ευεργετική.⁹ «Παρά» τον μύθο λοιπόν το παραμύθι μοιάζει με μαγικό μαξιλάρι, με ολόλευκο σύννεφο που παρασέρνει τον συμμετέχοντα στον κόσμο του αφελούς και του αχρονικού, σ' ένα κόσμο όπου όλα μπορούν να υπάρξουν και όλα μπορούν να συμβούν. Η λαϊκή αφήγηση φυσικά, όπως και το παραμύθι, χαρακτηριζόμενα ορθά ως λαογραφικά φαινόμενα, είναι ιστορικά μεταβαλλόμενα. Η μορφή και η λειτουργία τους εξελίσσεται και μεταβάλλεται στον χρόνο. Το παραμύθι, στην εποχή μας, αποτελεί υψηλής αισθητικής λογοτέχνημα, απευθυνόμενο κυρίως στα παιδιά: τα λαϊκά παραμύθια απευθύνονται σ' αυτά συνήθως διασκευασμένα, χωρίς να αποκλείονται από την ακρόαση ή ανάγνωσή τους ευαισθητοποιημένοι μεγαλύτερης ηλικίας. Άλλωστε είναι γνωστό ότι το λαϊκό παραμύθι, κυρίως πριν την εμφάνιση του μυθιστορήματος, κυριαρχούσε στη λαϊκή λογοτεχνία και μάλιστα μόνο των ενηλίκων. Η αξιοπιστία αυτής της άποψης σφραγίζεται και πιστοποιείται από την ύπαρξη σκηνών άγριας βίας και άσεμνης θεματολογίας ή φιλοσοφικών νοημάτων που, αν μη τι άλλο, ήταν ακατάλληλα για το παιδικό κοινό και μάλιστα, πολλές φορές, δυσνόητα και αδιάφορα γι' αυτό.¹⁰

Είναι ενδιαφέρον επίσης ότι το είδος αυτό της λαϊκής τέχνης και του λαϊκού πολιτισμού, με τη σοφία του, την ικανότητά του να συνεπαίρνει και να μεταφέρει τον αναγνώστη του σε κόσμους φανταστικούς και με παραμυθένιες εικόνες, μακριά από την καθημερινότητα, χαρίζει απόλαυση και χαρά,¹¹ εξάπτοντας συνάμα τη φαντασία των ακροατών, ακόμα κι' αν τους είναι εκ των προτέρων γνωστή η πλοκή της διηγούμενης ιστορίας από τις επαναλαμβανόμενες φορές που αυτή έχει πιθανόν ακουστεί. Δημιουργείται, όπως είναι πρόδηλο, ένας φανταστικός και μαγικός κόσμος, που γίνεται αποδεκτός ακόμα κι' αν δεν είναι πιστευτός. Ο ακροατής μέσα από το παραμύθι βλέπει

⁷ Μ.Γ. Μερakλής, 1974, *Το ελληνικό παραμύθι, τα παραμύθια μας*, Κωνσταντινίδης, Θεσσαλονίκη σ. 62-74

⁸ Χρυσούλα Χατζητάκη-Καψωμένου, στο ίδιο, σελ. 41-43

⁹ Αυδίκος Ε, *Το λαϊκό παραμύθι, θεωρητικές προσεγγίσεις*, Β' Έκδοση Οδυσσεάς

¹⁰ Βασίλης Γεργατσούλης, *το λαϊκό παραμύθι και οι σύγχρονες μεταμορφώσεις του*, σελ. 1.

¹¹ Χρυσούλα Χατζητάκη - Καψωμένου, στο ίδιο σελ. 13

τον κόσμο του με άλλο μάτι.¹² Στη χώρα μας, σύμφωνα με την άποψη και του Ευάγγελου Αυδίκου, το λαϊκό παραμύθι δεν έχει βρει την πλήρη του αναγνώριση, μιας και παραμένει στα χέρια κυρίως των παιδιών¹³ παρά τα υπερθετικά δοξολογήματα του λαϊκού μας πολιτισμού και της παράδοσής μας. Ως δημιουργία νοσηματοδοτείται πολυεπίπεδα και διαθέτει τη δύναμη της βοήθειας στον κάθε ενδιαφερόμενο και μπορεί να δομήσει την εσωτερική και την εξωτερική του πραγματικότητα, λειτουργώντας όλους εκείνους τους μηχανισμούς της προβολής ή ακόμα και της ταύτισης με την ιστορία, με τους ήρωες, με το σωστό και με το λάθος, με το υπαρκτό ή το φανταστικό· κι' όλα αυτά, πάντα, συσχετιζόμενα με τον ίδιο του τον εαυτό. Έτσι η ανάγνωση, καθώς και η ταύτιση ή απόρριψη των πράξεων των ηρώων του παραμυθιού, προσφέρει έναν διαφορετικό λόγο ακόμα και στα παιδιά, όταν μάλιστα εκείνα προσπαθούν να κατανοήσουν έναν κόσμο, σαν τον σημερινό, πολύπλοκο, σκληρό και, εν πολλοίς, ακατανόητο. Τα λαϊκά παραμύθια λοιπόν συναντώμενα και συνδεόμενα με την προφορική παράδοση ιστοριών αναφέρονται, κυρίως, στην ανθρώπινη ψυχή και στις διαδρομές της ζωής. Αυτές οι παραμυθο-ιστορίες γεννήθηκαν και πήραν το όνομα «παραμύθια» όταν ακόμα ο άνθρωπος ήταν αγράμματος και η γραφή ήταν άγνωστη, ανύπαρκτη. Παρ' όλα αυτά, τα «παραμύθια» ταξίδεψαν από στόμα σε στόμα ή καλύτερα από στόμα σε αυτί, απ' άκρη σ' άκρη, με τους παραμυθάδες και τους δημιουργούς των ιστοριών αυτών να κυριαρχούν και να αγαπιούνται από το κοινό τους. Αυτός είναι και ο λόγος που, δικαιολογημένα, το παραμύθι χαρακτηρίζεται ως εθνολογικό είδος, μιας και συναντάται, σχεδόν σε ταυτόσημες εκδοχές, σε πολλές χώρες και ηπείρους της Γης, σε διαφορετικό φυσικό, πολιτικό-οικονομικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Ο Μιχάλης Μερακλής σημειώνει ότι: «Υπάρχουν πάντα επαρκή περιθώρια, υπάρχει το ύφος, τα ιδιαίτερα ψυχογραφικά και εθνογραφικά γνωρίσματα, που αποτυπώνονται κάθε φορά σ' αυτές τις διηγήσεις και τις αντιδιαστέλλουν εθνικά».¹⁴ Ανάλογα, οι έλληνες αφηγητές εισήγαγαν οικεία βιώματα στις αφηγήσεις τους, άλλοτε ταυτίζοντας τον τόπο της ιστορίας με τον δικό τους τόπο και άλλοτε κάνοντας το σκηνικό να μοιάζει αναγνωρίσιμο ή ακόμα και την πανίδα και τη χλωρίδα να έχουν ελληνικά στοιχεία στις αφηγήσεις τους. Συναντάται δηλαδή μια τοπικότητα και στο ελληνικό λαϊκό παραμύθι¹⁵, με ενσωμάτωση ηθών, εθίμων, γλώσσας και κοινωνικών συμπεριφορών, καθώς και στοιχεία της ελληνικής κουλτούρας την οποία οι ίδιοι εκφράζουν στις αφηγήσεις τους.¹⁶ Ο παραμυθάς ενεργεί, αφηγούμενος, ως μικρό παιδί, μας πληροφορεί ο Δημήτριος Λουκάτος.¹⁷ Η όποια άλλη αφήγηση είτε είναι βιοματική είτε φανταστική, ακόμα και η έντεχνης δομής και δη και στις περιπτώσεις που αναφέρεται στην ανθρώπινη ψυχή, από τη στιγμή που αποτελεί δημιούργημα ενός και μόνο ανθρώπου, δεν ταυτίζεται με αυτό που χαρακτηρίζεται ως «λαϊκό παραμύθι» και το οποίο αποτελεί το αντικείμενο της έρευνάς μας. Είναι κάτι εντελώς διαφορετικό από την τέχνη της λαϊκής αφήγησης παραμυθιών.¹⁸

¹² Μουσαίου-Μπουγιούκου (1976,8) στην Χατζητάκη-Καψωμένου, ο.π σελ. 172

¹³ ο.π σελ.4-5

¹⁴ Μερακλής Μ.Γ, *Τα παραμύθια μας*, Θεσσαλονίκη: Κωνσταντινίδης, 1974, σελ. 58

¹⁵ Καφαντάνης Κώστας, *Το παραμύθι ζωγραφίζει τον τόπο του, τον χαρακτηρίζει»* Διαβάζω 130, Νοέμβριος 1985 σελ. 19

¹⁶ Καπλάνογλου Μαριάνθη, *Παραμύθι και αφήγηση στην Ελλάδα, Μια παλιά τέχνη σε μια νέα εποχή. Το παράδειγμα των αφηγητών από τα νησιά του Αιγαίου και από τις προσφυγικές κοινότητες των Μικρασιατών Ελλήνων*, Αθήνα, Πατάκης, 2002, σελ. 60

¹⁷ Δ. Λουκάτος, «Οικεία βιώματα στις Καρπαδικές αφηγήσεις παραμυθιών»1979, σελ. 57

¹⁸ Λίλη Λαμπρέλη, *Λόγος εὐθραυστος κι ἀθάνατος*, Παραλειπόμενα.

Θα εστιάσουμε λοιπόν το ενδιαφέρον μας και τη ματιά μας στην εσωτερική ανάγκη του ανθρώπου να δημιουργεί και να ακούει ιστορίες, κάτι που, διαχρονικά, χαρακτήρισε την ύπαρξή του. Ίσως να είναι αυτός και ο πραγματικός λόγος που το παραμύθι παραμένει μία μοναδική, μία εξαιρετική πνευματική πηγή, στη διαδρομή της ανθρώπινης παιδείας,¹⁹ μιας και τα παραμύθια εκφράζουν την ηθική τάξη του κόσμου, εισάγοντας μian αλήθεια η οποία επιλέγει το «καλό» και το θέλει πάντοτε να θριαμβεύει, το δε «κακό» να υποχωρεί, τιμωρημένο. Έτσι μέσα από ψυχαγωγία και απόλαυση ενισχύεται το συναίσθημα της αισιοδοξίας, ακόμα και της δικαίωσης, ενώ καλλιεργείται η ηθική συνείδηση, όπως επίσης και η κριτική σκέψη και στον ενήλικα και στο παιδί αναγνώστη-ακροατή.²⁰ Παράλληλα, με την αφήγηση ενός παραμυθιού, αναπτύσσεται και η γλωσσική δεξιότητα του δέκτη. Εμπλουτίζεται το λεξιλόγιο και η έκφραση· καλλιεργείται ο διάλογος, η πολιτισμική επικοινωνία, η ανάπτυξη της φαντασίας και η δημιουργικότητα, ενώ ενδυναμώνονται όλες εκείνες οι ηθικές ιδέες και αξίες που οφείλει να γνωρίσει και να υιοθετήσει ο άνθρωπος, ως πνευματικό ον. Άλλωστε τα ελληνικά λαϊκά παραμύθια έχουν ευφάνταστες και συνυποδηλωτικές προβολές της αλήθειας, διαθέτοντας έτσι τη δυναμική αυτού ακριβώς του στόχου. Μπορούν και να ψυχαγωγούν τα νέα μέλη της κοινωνίας τους από την παιδική ηλικία αλλά και να αποτελούν ένα σημαντικό βήμα στην προώθηση της μάθησης, μέσα από απλές και καθημερινές πρακτικές και συμπεριφορές.²¹

Ο νεοφώτιστος ακροατής, λοιπόν, ακούει το παραμύθι και επικοινωνεί με ένα πολυσημικό, πλήρες και συνεκτικό κείμενο. Εκτός του κοινού οφέλους που εισπράττει από τη συλλογική αυτή διαδικασία, στην οποία και μετέχει, αναπτύσσει και την απαραίτητη για τη ζωή του ικανότητα ακρόασης, μιας και είναι ιδιαίτερος σημαντικό να μπορούμε να ακούμε τον συνομιλητή μας, κάτι που είναι τόσο δύσκολο να γίνεται στην πράξη. Έτσι, εξασκώντας την αυτοσυγκέντρωση και αποκτώντας τη δυνατότητα επικοινωνίας με τον εσωτερικό αλλά και τον εξωτερικό μας κόσμο, αν μη τι άλλο, δομείται ο ανθρώπινος χαρακτήρας μας.²²

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω το λαϊκό παραμύθι, ως αντιπροσωπευτικό είδος της λαϊκής παράδοσης, αποτελεί εξαιρετική βοήθεια στον αναγνώστη-ακροατή για να εισέλθει σ' ένα ευρύτερο γνωστικό, κοινωνικό και συναισθηματικό επίπεδο.²³

Από την άλλη παρατηρείται και η προφορική μεταβίβαση της παράδοσης από γενιά σε γενιά, που στηρίχθηκε στη δύναμη της παρουσίας του εκάστοτε αφηγητή-παραμυθά, ο οποίος στα χέρια του κρατούσε τη ζωντάνια του κειμένου. Ο ίδιος, ανάλογα με το ταλέντο του και τις ανάγκες του ακροατηρίου του, έδινε μορφή και εξέλιξη στην ιστορία που διηγείτο, εντυπωσιάζοντας, καθηλώνοντας, ξεκουράζοντας αλλά και, κάποτε, διαμορφώνοντας τις ψυχές των ακροατών του. Η διάδοση του παραμυθιού εξαρτιόταν σημαντικά από το πρόσωπο αυτό και είχε ως προϋπόθεση για εκείνον να μπορεί να υποστηρίξει την ευθύνη του πολιτισμικού βάρους που το παραμύθι διέθετε. Κι αυτό ήταν

¹⁹ Ευριπίδης Σούρλας, *Το παραμύθι και η μορφωτική του αξία*, Εκδόσεις Παιδεία 1947, 5 σελ. 82-90

²⁰ Γεωργιάδου Ε., Παντελίδης Χ., και Αποστοίδου Μ., *Δημιουργικές Τέχνες*, 2008 και Kready F., *A study of fairytales (E.book)*. Available from: www.forgottenbooks.com

²¹ Collins, M., *Ellpreschoolers English Vocabulary acquisition from storybook reading Early Childhood Research Quarterly* 25, 84-97 2010.

²² Griva E. *An alternative story based teaching framework for a primary school classroom*. American journal of Teaching English FORUM, 45, 26-31, 2008

²³ Ελευθερία Σάλμοντ, *Η παιδαγωγική σημασία και η αξιοποίηση του λαϊκού παραμυθιού για το παιδί με ειδικές εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες και δυνατότητες*, σελ. 1-5

εφικτό ανάλογα με την προσωπική διάθεση του παραμυθά, το πνευματικό του επίπεδο, τις προτιμήσεις και τις ανάγκες του ακροατηρίου του, στην κάθε συνένευσή τους.

Το παραμύθι, ως σοδύναμη τέχνη με τη λαϊκή ποίηση, αναπτύχθηκε, αντιπροσωπεύοντας τη λαϊκή πεζογραφία σε όλους τους λαούς και πολιτισμούς του κόσμου. Με αφηγηματική αδρότητα, όπως προειπώθηκε, το κείμενο αυτό, γεμάτο υπερβολές, αντιθέσεις, εκπλήξεις αλλά και ανατροπές, ψυχαγωγεί και μαγεύει, διδάσκει με τρόπο έμμεσο, οδηγώντας πάντα τον ακροατή-αναγνώστη στην αριστοτελική κάθαρση, ανακουφίζοντας και εξαγνίζοντας την ψυχή του. Με ύφος κατεξοχήν λιτό, με εμφανείς επαναλήψεις και στερεότυπες εκφράσεις, στην αρχή και στο τέλος, αυτό το είδος της λογοτεχνίας καθορίζει την φόρμα και τα όριά του, αφήνοντας τα πρέποντα περιθώρια στο περιεχόμενό του, για ανατροπές ή για διαφορετικές προσεγγίσεις στους τολμηρούς ακόλουθους της αφήγησής του.

Με αυτό το λογοτεχνικό είδος θα ασχοληθούμε στην παρούσα εργασία και αυτό το είδος θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε αναλυτικότερα και δη ως προς το θεωρητικό του υπόβαθρο στο πρώτο μέρος του παρόντος πονήματος και δημιουργικά στο δεύτερό του μέρος, με τη μεταγραφή ή επαναφήγηση ή ανατροπή στη συγγραφή νέων παραμυθιών-ιστοριών, παραλλαγμένων και απαλλαγμένων από τα γνωστά στερεότυπα στα ήδη καταγεγραμμένα λαϊκά παραμύθια από το νησί της Τήνου, που συμπεριλαμβάνονται στην παρούσα έρευνα ως υλικό προς μελέτη.

3. Ερευνώντας στον χώρο του παραμυθιού. Το παραμύθι ταξιδεύει στον χρόνο.

Το λαϊκό παραμύθι, λίγους αιώνες πριν, δέσποζε στην προφορική λογοτεχνία κι όπως το δημοτικό τραγούδι αποτελούσε και εξακολουθεί να αποτελεί την ποίηση του λαού, έτσι κι αυτό συνιστά τη λαϊκή πεζογραφία του,²⁴ απευθυνόμενο, έως πρότινος, μόνο σε ενήλικο ακροατήριο. Είναι από τα ελάχιστα είδη της τέχνης του λόγου που γνώρισε την εύνοια πολλών και διαφορετικών επιστημών, έτσι ώστε, γύρω του, να συνεργαστούν όχι μόνο λαογράφοι, αλλά και φιλόλογοι, εθνολόγοι, κοινωνιολόγοι, ιστορικοί, ψυχολόγοι, θεολόγοι και φυσικά παιδαγωγοί. Στα μεταγενέστερα χρόνια, τα παραμύθια συντημήθηκαν και έγιαν πιο σύντομα, δεδομένου ότι οι αφηγητές τους, εκείνοι οι παραμυθάδες, που με το λόγο τους αιχμαλώτιζαν το ακροατήριό τους, άρχισαν να σπανίζουν ου μην και να εκλείπουν· παράλληλα και οι παρέες, που υποδέχονταν με τόσο ενδιαφέρον τις διηγήσεις των παραμυθιών τους, χάνονταν κι αυτές. Είχε ήδη συμπληρωθεί και, ενίοτε, αναπληρωθεί η προφορική παράδοση από τη γραπτή έκφραση και οι συνέπειες ήταν αρνητικά επιδραστικές για το παραμύθι, ως ένα ιδιαίτερα αγαπητό ανάγνωσμα.²⁵ Η συλλογή των ελληνικών λαϊκών παραμυθιών υλοποιείται κυρίως από λαογράφους οι οποίοι και δημοσιεύουν τα παραμύθια στη γλώσσα και στη μορφή της καταγραφής τους, χωρίς καμία παρεμβολή από μέρους τους ως προς το περιεχόμενο· ταυτόχρονα²⁶ εμφανίζεται το λαϊκό ελληνικό παραμύθι με δύο μορφές, ήτοι: με δημοσιεύσεις από λαογράφους λαϊκών παραμυθιών, που τα χαρακτηρίζουν έως και αδόκιμα ή ακατάλληλα, και με δημοσιεύσεις μεταφράσεων ξένων παραλλαγών τους, που τους αποδίδουν παιδαγωγικές ιδιότητες και προσεγγίσεις. Με την πάροδο του χρόνου επικράτησε η

²⁴ Γ.Α. Μέγας, *Εισαγωγή εις την Λαογραφίαν*, Αθήνα 1967, σελ. 170

²⁵ Αυδίκος, Ε. στο ίδιο 1994

²⁶ Αναγνωστόπουλος, Β.Δ. *Τέχνη και Τεχνική του παραμυθιού*, Αθήνα, Καστανιώτης, 1997, σελ. 209

απλοποίηση του είδους από ειδικούς μελετητές, περιορίστηκε η έκτασή τους, αφαιρέθηκαν οι βίαιες και άσεμνες σκηνές ή εκφράσεις από το περιεχόμενό τους, με σκοπό την παράδοση του αφηγηματικού αυτού είδους, φροντισμένου και μορφοποιημένου, στο νέο παιδικό κοινό, το οποίο και το υιοθέτησε ένθερμα στη συνέχειά του. Στη χώρα μας δεν ακολουθήθηκε έγκαιρα αυτή η διαδικασία για την τροποποίηση του λαϊκού παραμυθιού, πιθανόν, εξαιτίας της τουρκικής μακρόχρονης κυριαρχίας ή ακόμα και της αμάθειας του λαού μας. Το αποτέλεσμα ήταν να κερδίσει έδαφος η μετάφραση ξένων παραμυθιών στον ελλαδικό χώρο και το λαϊκό ελληνικό παραμύθι να οπισθοχωρήσει, ως προς τις αγοραστικές ή αναγνωστικές επιλογές του κοινού.

Οι έλληνες μελετητές έστρεψαν το ενδιαφέρον τους στο παραμύθι ουσιαστικά από τον 19^ο αιώνα και ύστερα²⁷ και ήλθαν καθυστερημένα, να αναπληρώσουν το κενό και να αποκαταστήσουν αυτήν ακριβώς την «αδικία» που υπέστη το ελληνικό λαϊκό παραμύθι ως είδος. Η αξιοποίησή του, στον χώρο του παιδικού βιβλίου, ήταν ελλιπής και υπήρξε ανισοβαρής σε σχέση με τα ξενόφερτα ισοδύναμά του. Πλέον, στην εποχή μας, η «αποπαιδύωση»²⁸ του παραμυθιού, όπως ονομάστηκε αυτή ακριβώς η προσαρμογή του είδους στο παιδικό κοινό, επέδρασε στους έλληνες αφηγητές και ως προς τη μορφή που του προσέδωσαν και ως προς το περιεχόμενο· ακόμα και ως προς τη λειτουργία του παραμυθιού τα αποτελέσματα κρίνονται θετικά, δεδομένου ότι παρεισέφρυσαν σ' αυτά και, πλέον, είναι σαφώς διακριτά τα οικεία βιώματά τους, προτίζοντας με εμφανή «ελληνικότητα» το περιεχόμενό του.²⁹ Εξ άλλου το παραμύθι, ως λαογραφικό φαινόμενο, εξελίσσεται, όπως αναφέρθηκε, ιστορικά. Διατηρώντας ως βασικά του χαρακτηριστικά την έντεχνη εξιστόρηση και το διηγηματικό πλάτος, μεταβάλλεται σε μορφή και σε λειτουργία, συνδέοντας εποχή με εποχή, μιας και η επιστήμη της Λαογραφίας στράφηκε στη μελέτη των σύγχρονων φαινομένων, εκσυγχρονίζοντας και τις μεθόδους της προσέγγισής τους. Έτσι, το λαϊκό παραμύθι ασύνδετο με τον χρόνο και τον τόπο ή το πρόσωπο, ζωντανεύει, πάντα σε μια αόριστη στιγμή του παρελθόντος και, ενώ διασκευάζεται για να ανταποκριθεί δυναμικά στη νέα του πρόκληση, ως λογοτέχνημα που δημιουργείται και απευθύνεται στον κόσμο του παιδιού, συνεχίζει να αποβλέπει στην ψυχαγωγία και του ενήλικα ακροατή του.³⁰

3.1. Εννοιολογικές προσεγγίσεις της ταυτότητας του παραμυθιού -Γέννηση, διάδοση, ιστορική διαδρομή.

*Ο Άραβας αφηγητής Χαραντί είπε ότι
«τα παραμύθια δεν φτιάχτηκαν για να κοιμίζουν τα μικρά,
αλλά για να αφυπνίζουν τους μεγάλους»*

²⁷ Αυδίκος Ε, ο.π., σελ. 146

²⁸ Τον όρο εισήγαγε ο Στίλτων Κυριακίδης, βλ. *Ελληνική Λαογραφία, Μέρος Α*, 'Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 195, σελ. 279

²⁹ Βασίλης Γεργατσούλης. *Το Ελληνικό Λαϊκό Παραμύθι και οι σύγχρονες μεταμορφώσεις του*, σελ. 1^η

³⁰ Στίλτων Κυριακίδης. *Ελληνική Λαογραφία*, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 1965, σελ. 263

Ο Stefan Thompson χαρακτηρίζει το παραμύθι σαν «μια αφήγηση με κάποιο μήκος, η οποία εμπεριέχει διαδοχή μοτίβων ή επεισοδίων. Αυτή ακριβώς η αφήγηση κινείται σε ένα πλαστό, χμαιοκόσμο, χωρίς να γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο, ούτε σε συγκεκριμένα πρόσωπα, αλλά αόριστα σε κάποιο βασιλιά, σε κάποια πριγκίπισσα, σε μια κόρη ή έναν γιο, μια φτωχή κοπέλα ή κάποιον νέο, κοκ»,³¹ για να συμπληρώσει σε αυτήν τη θέση ο Ευάγγελος Αυδίκος ότι, «το παραμύθι είναι ένα είδος λαϊκής τέχνης που εμπεριέχει όλα τα χαρακτηριστικά της» και εξετάζοντας αυτήν την λαϊκή δημιουργία, το παραμύθι, ως είδος λαϊκής τέχνης από την σκοπιά του λαογράφου, επισημαίνει την ιδιαιτερότητά του και την ιδιαίτερη αξία του.³² Είναι γεγονός ότι η λαϊκή δημιουργία συνδέεται άμεσα με την κοινωνία μέσα στην οποία ανθεί. Το έργο λαϊκής τέχνης υπάρχει γιατί βασίζεται στις ανάγκες αυτής της κοινωνίας. Έτσι το παραμύθι για τους λαογράφους, ως είδος λαϊκής δημιουργίας, είναι ένα προϊόν «ομαδικόν». Αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν οι άνθρωποι που αφηγούνται ή που δημιουργούν καινούργια παραμύθια, αλλά αυτό γίνεται στο πλαίσιο της συλλογικής μνήμης, χρησιμοποιώντας και αντλώντας θέματα και εκφραστικά μέσα, από την ακένωτη πηγή της παράδοσης. Οι παραμυθάδες δεν αφηγούνται κατά μόνας τα παραμύθια τους, παρά σε συγκεντρώσεις ατόμων. Από την άλλη η ανατροφοδότηση του αφηγητή με τις αντιδράσεις του ακροατηρίου του είναι σύνθητες φαινόμενο. Εν τούτοις και η ηλικιακή ή φυλετική, ίσως και κοινωνική σύνθεση ή αναφορά του παραμυθιού προστίθεται στους παράγοντες που καθορίζουν αποφασιστικά την πορεία αυτού του είδους, την αποδοχή του από την κοινότητα και την τελική μορφή που θα λάβει. Υπ' αυτήν την έννοια, το παραμύθι είναι προϊόν ομαδικής, όπως προείπαμε, και όχι προσωπικής δημιουργίας. Υπάρχει ο δημιουργικός φορέας, «ο εις των πολλών, ο έχων το χάρισμα», που κινείται με άνεση σε όλους τους χώρους της παράδοσης και μπορεί να συνθέτει μοτίβα. Να μην αγνοήσουμε φυσικά τη σημασία του παθητικού φορέα και εννοούμε το ακροατήριο, που ενεργεί ως «φθαρτική δύναμις», αναγκάζοντας τον παραμυθά να προσαρμόσει την αφήγησή του στις ιδιομορφίες του τόπου και του χρόνου (γλωσσικό όργανο, διαφοροποίηση ονομάτων ηρώων, νοοτροπίες, παρεμβολή τοπιογραφίας).³³

Η έννοια της λέξης «παραμύθι»-σύμφωνα με τους Balte και Polivka, τους σχολιαστές της συλλογής Grimm-«κρύβεται» και αφορά σε «μια διήγηση δημιουργημένη με ποιητική φαντασία, παρμένη ιδιαίτερα από τον κόσμο του μαγικού, μια ιστορία του θαύματος που δεν εξαρτάται από τους όρους της πραγματικής ζωής και την ακούμε μικροί και μεγάλοι ευχάριστα κι ας μην τη θεωρούμε πιστευτή».³⁴ Ο Δημήτριος Πετρόπουλος και ο Γεώργιος Μέγας, καθηγητές Λαογραφίας, χαρακτήρισαν το λαϊκό παραμύθι ως μια φανταστική διήγηση που κινείται στον κόσμο του υπερφυσικού και του μαγικού με σκοπό την τέρψη των ακροατών της. «Παραμύθι είναι η λαϊκή διήγηση που μοιάζει με μεγάλο περιπετειώδη μύθο ή έχει συντεθεί από περισσότερους πυρήνες (μοτίβα), άνθρωπο-μεταφυσικών μύθων και που είναι γνωστοί σε περισσότερους λαούς».³⁵ Ο Robert Retsch ορίζει το παραμύθι ως «το αρχέτυπο της ανθρώπινης αφηγηματικής τέχνης», ενώ

³¹ Χρ. Χατζηδάκη-Καψωμένου, *Το νεοελληνικό λαϊκό παραμύθι* Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 2012, σελ. 44

³² Ευάγγελος Αυδίκος, *Το λαϊκό Παραμύθι, Θεωρητικές προσεγγίσεις*, Β' έκδοση Ιούνιος 1997 Εκδόσεις Οδυσσέας 1997

³³ ο.π., σελ.

³⁴ Αθανασέκου Μαρία και Μερτζάνη Ασημίνα, *Η Τέχνη του παραμυθιού* Ιστορία της Τέχνης, Τεύχος 125 Δεκέμβριος 2007

³⁵ Ντούλια 2010 Δ.Σ. Λουκάτος: *Διδάσκοντας μέσα από τα παραμύθια: Δυνατότητες – Όρια – Προοπτικές, Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης, (Ε.Α.Ι.Ε.Π.Ε.Κ), 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα "Μαθαίνω πώς να μαθαίνω", 7-9 Μαΐου 2010*

αντίστοιχα ο Max Luthi υποστηρίζει ότι το λαϊκό παραμύθι είναι «μια πράξη αυθεντικής ποιητικής ενόρασης».³⁶ Από την άλλη ο Γεώργιος Μέγας τονίζει την «ποιητική διάσταση του ορισμού» η οποία και χαρακτηρίζει το παραμύθι ως «μίαν διήγησιν, η οποία πλάττεται με ποιητικήν φαντασίαν από τον κόσμον του μαγικού ή διήγησιν περί θαυμασίων συμβάντων».³⁷

Κατά τον χρόνο της λημματογραφικής προσέγγισης του λαϊκού πολιτισμού στη χώρα μας ομαδοποιήθηκαν τα είδη της λαϊκής λογοτεχνίας με τον όρο «Μνημεία του λόγου». Η μετέπειτα αλλαγή κλίματος ανάγκασε τους μελετητές και συγκεκριμένα τον Bascom να επινοήσει τον όρο «αφηγηματική πρόζα», ως τον όρο που θα συμπεριελάμβανε τους μύθους, τις παραδόσεις και τα παραμύθια, κάνοντας τομή στην παραδοσιακή κατάταξη. Σ' αυτήν την κατεύθυνση συναντώνται οι νεώτεροι λαογράφοι να ορίζουν, ο μεν Δ. Λουκάτος, το παραμύθι «ως λαϊκή διήγηση που ομοιάζει με περιπετειώδη μύθο και που είναι για τη λαογραφία ό,τι είναι στη λογοτεχνία το μυθιστόρημα», ο δε Μερικλής να εντάσσει το παραμύθι στον τόμο για τη λαϊκή τέχνη, χαρακτηρίζοντάς το, ως «λαϊκό αφήγημα»³⁸ που συνδέεται άμεσα με το κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο αυτό αναπτύσσεται, ικανοποιώντας κάποιες συγκεκριμένες ανάγκες της κοινότητας.

Στον εννοιολογικό προσδιορισμό του λαϊκού παραμυθιού αναφέρεται και ο Johan Jender, ο οποίος υποστηρίζει ότι τα παραμύθια είναι η αρχαιότερη ποίηση του ανθρώπινου γένους, χαρακτηρίζοντάς τα ως το «αποθησαύρισμα της πρωτόγονης πνευματικής δημιουργικότητας των λαών». Η άποψη του Γερμανού Berendsohn, από τους πρώτους συστηματικούς μελετητές των παραμυθιών των Grimm, υποστηρίζει ότι «το παραμύθι είναι η καθαρότερη ποίηση των πόθων μας, όπου καταφεύγει η βασανισμένη μας ψυχή για να ανακουφιστεί από τη στενότητα και χυδαιότητα της βαριάς καθημερινότητάς μας».³⁹ Συνεχίζοντας θα ήταν ενδιαφέρουσα η αναρώτηση πώς θα ορίζονταν το «παραμύθι», έχοντας υπόψιν τις παραπάνω απόψεις των ειδικών επιστημόνων από τους απλούς αναγνώστες-ακροατές του.

Οι αναγνώστες ή ακροατές, ανεξάρτητα αν είναι μικροί ή μεγάλοι, έχοντας έλθει σε επαφή με παραμύθια από τα μικράτα τους, στέκονται ευαισθητοποιημένοι και θετικοί ως προς την ύπαρξη και διατήρηση της αξίας τους. Στη συντροφιά των παραμυθιών καρτέρεψαν, θαμπώθηκαν, έκλαψαν, θύμωσαν αλλά και σκιάχτηκαν· κι' άλλοτε πάλι γοιτεύτηκαν και ταξίδεψαν σε κόσμους ονειρικούς, με τις ιστορίες και τις περιπέτειες των φανταστικών, χάρτινων ηρώων τους. Και αυτός είναι ο λόγος που, σε όποια ηλικία κι αν είναι, ο άνθρωπος επιστρέφει σ' αυτά, με θύμησης και λαχτάρα παιδική για να τα ξαναδιαβάσει και να συναισθανθεί, δίνοντας, κάθε φορά, μία άλλη, νέα ερμηνεία ή, ενδεχομένως, και νέα εξέλιξη, ανάλογα με το πώς είναι και τι νιώθει κάθε τέτοια παραμυθένια στιγμή. Όπως παρατηρεί ο Μ.Γ. Μιχαηλίδης-Νουάρος (1969, 267), το παραμύθι είναι ένα είδος θεατρικής παράστασης, άλλωστε. Οι ηθοποιοί, σημειώνει ο μελετητής, εμπλέκονται με τους ακροατές και όλοι μαζί «συμπονούν, συμπάσχουν, αγάλλονται και χαίρουν, κάθε φοράν που ο ήρωας των ταλαιπωρείται και καταδιώκεται ή θριαμβεύει και νικά. Γίνεται αντιληπτό ότι οι ακροατές των λαϊκών παραμυθιών ζουν την ιστορία ως αληθινή, αναπτύσσοντας αισθήματα και θέσεις υπέρ ή κατά των ηρώων κάθε φορά, σαν να είναι η πρώτη (φορά).⁴⁰

³⁶ Αудиόκός στο ίδιο, 1997, σελ. 32

³⁷ Γ. Μέγας, *Εισαγωγή εις την Λαογραφίαν*, Αθήναι 1967, σελ. 170

³⁸ Ε.Αυδίκος, ο.π., σελ. 34-35

³⁹ Μ. Μερικλής, «Το παραμύθι» στο βιβλίο «*Τα παραμύθια μας*» Θεσσαλονίκη 1991, σελ. 25

3.2. Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του παραμυθιού

*Αν οι άνθρωποι άφηναν ελεύθερη τη φαντασία τους,
θα είχαμε ένα κόσμο με λιγότερη συννεφιά και περισσότερα ουράνια τόξα,
με περισσότερες κόκκινες κλωστές παραμυθιών και λιγότερες αλυσίδες,
με λιγότερα συρματοπλέγματα και περισσότερα τετράφυλλα τριφύλλα,
με λιγότερη άσφαλτο και περισσότερες μαργαρίτες που λένε πάντα «σ' αγαπώ»*
Ευγένιος Τριβιζάς.

Τρεις είναι οι γενικές χαρακτηριστικές αρχές του παραμυθιού, ως προς τον χωροχρόνο και τους χαρακτήρες-ήρωες, σύμφωνα με τον Petrovits (1995). Η αοριστία του χρόνου, η ασάφεια ως προς τον τόπο διεξαγωγής της δράσης του παραμυθιού και τέλος η ανωνυμία των εμπλεκόμενων προσώπων. Η άποψη του Δανού λογογράφου Alex Orlik (1992), ως προς τις αφηγηματικές αρχές ή αλλιώς ως προς τους νόμους του παραμυθιού⁴¹, είναι ότι ένα παραμύθι δεν ξεκινά με το κυριότερο σημείο δράσης και δεν τελειώνει ποτέ απότομα. Συνήθως, προηγείται μια ήρεμη εισαγωγή και η ιστορία συνεχίζεται, ενώ έχει επέλθει η κορύφωση με σκοπό να κλείσει τον κύκλο σε ένα ανάλογο σημείο ηρεμίας και σταθερότητας. Καταγράφεται επίσης, από τον ίδιο μελετητή, ότι οι επαναλήψεις στο παραμύθι είναι συχνές, όχι μόνο για να δώσουν ένταση στην πλοκή αλλά και στον όγκο της ιστορίας, ενώ την ίδια στιγμή, παρόντα σε κάθε επεισόδιο δεν είναι παρά μόνο δύο άτομα. Οι αντίθετοι χαρακτήρες βρίσκονται πάντα αντιμέτωποι και όταν εμφανίζονται στον ίδιο ρόλο δύο πρόσωπα, συνήθως είναι δίδυμοι, ενώ μεγαλώνοντας θα συναντηθούν σε ανταγωνιστικούς ρόλους. Ο χειρότερος ή πλέον αδύναμος από τους ήρωες θα προκύψει στατιστικά στην εξέλιξη της ιστορίας ως ο καλύτερος. Παράλληλα είναι δεδομένο ότι οι χαρακτηρισμοί είναι απλοί και ότι παρουσιάζονται οι ιδιότητες των χαρακτήρων χωρίς πληροφορίες για τη ζωή των προσώπων εκτός ιστορίας: απλή παραμένει και η πλοκή τους, ενώ κάθε φορά λέγεται μόνο μία ιστορία. Όλα παρουσιάζονται με την απλούστερη δυνατή εκδοχή στο παραμύθι, ενώ παρόμοια αντικείμενα περιγράφονται με τον ίδιο τρόπο, χωρίς την ύπαρξη ποικιλομορφίας.⁴²

Τα θεματικά στοιχεία του παραμυθιού είναι, ως εκ τούτου, μεταλλάξιμα, απομακρυσμένα από καθετί τοπικό, με τον κόσμο γύρω να παρουσιάζεται άφθαρτος, χωρίς περιγραφές και περισσά-περιττά φκιασίδια. Όλα μοιάζουν, στην αφήγηση του παραμυθιού, γνωστά και πιθανά, ακόμα κι αν είναι ακραία. Τα νιάτα, τα γηρατεία, η αγάπη, το μίσος, η ομορφιά, η ασχήμια, το καλό και το κακό, το επιτρεπτό και το απαγορευμένο προκύπτουν δίχως ενδιάμεσες καταστάσεις ή κλιμακώσεις, χωρίς επιπλέον συναίσθημα, μακριά από δραματοποιήσεις και υπερβολές. Παρατηρείται μια τάξη στον κόσμο του παραμυθιού και μια σταθερότητα που βοηθά τους αναγνώστες-ακροατές να συγκεντρωθούν στο ζητούμενο. Οι ήρωες περιπλανώνται σε αόριστες, μακρινές, ασύλληπτες αποστάσεις, χωρίς χρόνο και μοιάζουν, αν και είναι μόνοι στη δράση, να αναζητούν τον στόχο τους, ελεύθεροι. Ο χώρος που δρουν και εξελίσσουν την ιστορία τους είναι απροσδιόριστος και η οικογένειά τους είτε είναι βασιλική είτε είναι φτωχική, παραμένει πυρηνική, ενώ απουσιάζει οποιαδήποτε αναφορά σε συγγενικά τους πρόσωπα.

⁴⁰ Χατζητάκη- Καψωμένου, ο.π, σελ. 172

⁴¹ (Ο νόμος της Έναρξης, της κατάληξης, ο νόμος της επανάληψης και των τριών διαφορετικών ατόμων, ο νόμος της διαδικότητας και ο νόμος της αντίθεσης, ο νόμος των δίδυμων και ο νόμος της κορύφωσης, ο νόμος της μονοεπεισοδιακής ακολουθίας, ο νόμος της σχηματοποίησης και τέλος ο νόμος της ενότητας της πλοκής)

⁴² Καπλάνογλου Μ. *Παραμύθι και αφήγηση στην Ελλάδα μια παλιά τέχνη σε μια νέα εποχή. Το παράδειγμα των αφηγητών από τα νησιά του Αιγαίου και από τις προσφυγικές κοινότητες των Μικρασιατών Ελλήνων*, Πατάκης, Αθήνα 2002

Ο χωροχρόνος του παραμυθιού είναι υπερρεαλιστικός και τα πρόσωπα που δρουν σ' αυτό το σκηνικό διακρίνονται για τις υπερφυσικές τους διαστάσεις και δυνατότητες. Το μαγικό στοιχείο είναι αυτό που καθορίζει την πραγματική ζωή και παρατηρείται ότι συναντώνται εξωκοσμικά όντα, με υπερφυσικές ικανότητες ή απλές παρουσίες που, μεταβαλλόμενες, μπορούν να επηρεάζουν τη διάθεση του ακροατή σε ένα ευρύ φάσμα συναισθημάτων, ανάμεσα στο καλό ή στο κακό που ανά περίπτωση υποστηρίζεται. Στα διακριτά στοιχεία ενός παραμυθιού θεωρείται, σύμφωνα και με τον ορισμό των Bolte-Polivka, ότι η ρομαντική οπτική του είδους δεν είναι άλλη από την ύπαρξη του μαγικού, του υπερφυσικού, του απίστευτου, του απίθανου στοιχείου στο περιεχόμενο του.⁴³ Προστίθενται κι άλλοι μελετητές στην υιοθέτηση των βασικών γνωρισμάτων της ταυτότητας του παραμυθιού, της χρήσης της φαντασίας, της αντιμετώπισης ενός προβλήματος και της επιτυχούς λύσης του, της χρήσης ενός συμπαθητικού πρωταγωνιστή και της παρουσίας ενός θεματικού πυρήνα, ως απαραίτητες προϋποθέσεις για την εξέλιξή του· μεταξύ αυτών και ο Γεώργιος Μεγας, ο οποίος, με την προσωπική του πινελιά, συμπληρώνει στα ήδη έως τώρα σημειωμένα ότι «ο κόσμος του παραμυθιού είναι φανταστικός και εντελώς ιδιόρρυθμος, αυτόχρημα ονειρώδης και δεν έχει σχέση με την πεζότητα. Τον χαρακτηρίζει η παιδική αντίληψη, δηλαδή παρουσιάζει τα γεγονότα όπως τα βλέπει η φαντασία του παιδιού που στερείται της πείρας της ζωής».⁴⁴ Ο Luthi συσχετίζει το παραμύθι με μια πραγματικότητα περιπετειώδη, με έναν άμεσο και εξιδανικευτικό τρόπο,⁴⁵ μιας και σ' αυτόν ναι μεν υπάρχει ο κόσμος, αλλά με έναν διαφορετικό, ιδιαίτερο τρόπο εκφρασμένος. Όπως σημειώνει ο Μερακλής: «Το παραμύθι μαγεύει όλα τα πράγματα και γεγονότα αυτού του κόσμου. Εξιδανικεύει και πνευματοποιεί τον κόσμο»,⁴⁶ προσδίδοντας διαφορετικά χαρακτηριστικά στους ήρωες του, οι οποίοι και συναντώνται επίπεδοι, χωρίς εσωτερικότητα, χωρίς συναισθήματα, με αποτέλεσμα να μην γίνεται γνωστός ο εσωτερικός τους κόσμος, να μη συναντώνται διαπροσωπικές σχέσεις ανάμεσά τους. Να μην εκφράζεται ο έρωτάς τους ή ο πόνος τους, η αγάπη ή το μίσος τους, οι ανάγκες ή οι φιλοδοξίες τους. Ό,τι παρουσιάζεται γεννιέται από τη δράση των προσώπων. Η ζήλια, ο φθόνος, η πονηριά εμφανίζονται με λιτές περιγραφές των προσώπων ενώ κι' αυτά αποδίδονται σχηματικά χωρίς λεπτομερείς επεξηγήσεις.⁴⁷ Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται στο παραμύθι είναι απλό και σταθερό, λιτό ακόμα και στις εκφραστικές επιλογές του, με επαναλήψεις που, σύμφωνα και με τον Μερακλή, καλλιεργούνται έτσι οι ικανότητες και οι δεξιότητες».⁴⁸

Καταλήγουμε λοιπόν ότι το παραμύθι εξέφραζε μια πλαστή πραγματικότητα,⁴⁹ που χρησιμοποιούσαν οι παραμυθάδες για να παρασύρουν τον ακροατή τους σε παράδοξα γεγονότα, σε μαγικούς κόσμους, με απώτερο σκοπό την ψυχαγωγία και την ευχαρίστηση.⁵⁰ Είναι γνωστό ότι τα λαϊκά παραμύθια διαθέτουν ένα πλήθος στερεοτύπων, προκαταλήψεων και φυσικά παραδοσιακών αντιλήψεων, κυρίαρχων στο περιεχόμενό

⁴³ Αυδίκος, στο ίδιο, σελ. 34

⁴⁴ Γ. Μέγας, *Εισαγωγή εις την Λαογραφίαν*, Αθήναι 1967, σελ. 171

⁴⁵ Ε. Αυδίκος, ο.π. σελ. 35

⁴⁶ Μ. Μερακλής, ο.π., σελ. 27-28

⁴⁷ M.luthi. *So Lebensie Noch Haute. Betrachtungen zwv Volksarchen*, Göttingen, σ. 30

⁴⁸ Μ. Μερακλής ο.π. σελ. 150 και Μ. Luthi ο.π. σελ. 26

⁴⁹ W. Bascom "The Formes of Folklore, Prose Narratives" στο βιβλίο *Sacred Narrative Reating in the Theory of Muth* Los Angeles-London 1984, σελ. 7

τους, που επιδρούν στην κοινωνική δημιουργία προτύπων ακόμα και μέσα από την κωδικοποιημένη τους μορφή. Αναφερόμαστε χαρακτηριστικά ως προς τους ήρωες-χαρακτήρες του παραμυθιού π.χ. στην ύπαρξη μιας κακιάς μητριάς ή μιας κακιάς μάγισσας, οι οποίες και καθηλώνουν, ως παρουσίες, τους αναγνώστες, μπορώντας ακόμα και να τους εκφοβίζουν· κι' από την άλλη της όμορφης πριγκίπισσας που εκπροσωπεί πάντα την καλοσύνη, του φτωχού που σκύβει πάντα το κεφάλι εμπρός στην δύναμη του πλούσιου ή άλλοτε που διαλέγει την αγάπη αντί της εξαγοράς του από τον δυνατό. Από την άλλη, πάντα, συναντάται στη δομή του λαϊκού παραμυθιού ένα αίσιο τέλος. Τιμωρείται ο κακός, δικαιώνεται ο καλός. Τις περισσότερες φορές αυτό το αίσιο τέλος θα ταυτίζεται με έναν επικείμενο γάμο. Η ηρωίδα θα γίνεται το έπαθλο του καλού πρίγκιπα κι' ας είναι φτωχή, αφού θα είναι, αναμφίβολα, όμορφη. Είναι, επίσης, εμφανής η διαιώνιση του πατριαρχικού πρότυπου της οικογένειας, ως προς την διατήρηση αυτών των στερεοτύπων. Οι ηρωίδες διαθέτουν αναγνωρίσιμα και σταθερά χαρακτηριστικά όπως: η παθητικότητα, η απραξία, η αφέλεια, φυσικά και η καλοσύνη η οποία συχνά αγγίζει τα όρια της ανεκτικότητας.⁵¹ Αναγνωρίσιμη, ως χαρακτηριστικό των λαϊκών παραμυθιών, είναι και η παρουσία των πρωταγωνιστών ηρώων του που αφορά στη σχέση των δυο φύλων, ενώ δεν παύουν να αποτελούν «κοινωνικούς δεσμούς μεταξύ των ανθρώπων» σύμφωνα με την άποψη της Αναγνωστοπούλου.⁵² Αυτό υποστηρίζεται μιας και μέσα από το παραμύθι βοηθιέται ο άνθρωπος, πολλές φορές, να εκφράσει ελεύθερα κάποια απωθημένα του, υποστηριζόμενος ψυχολογικά στο επικρατούν κλίμα της παραμυθίας. Με την ανάγνωση των παραμυθιών και με το βαθιά ριζωμένο πατριαρχικό περιεχόμενο που αυτά διαθέτουν, γίνονται αντιληπτές οι μορφές κοινωνικών σχέσεων κι' αυτές των δύο φύλων, καθώς εκεί μέσα εντοπίζονται οι συμπεριφορές που η ανδρική κοινωνία θεωρεί ότι αρμόζουν σε κάθε φύλο. Απεικονίζονται ρόλοι και πρότυπα συμπεριφοράς και αναγνωρίζονται έτσι τυπικά κοινωνικά προβλήματα και αγωνίες που συναντάμε στη ζωή και αποτελούν περίπλοκα ερωτήματα της ζωής μας.⁵³ Να τονίσουμε ότι το παραμύθι σύμφωνα με τις αναγνώσεις μας αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα με ένα δικό του τρόπο. Η σχέση τους μοιάζει να καταργεί την απόσταση ανάμεσα στον πραγματικό και τον υπερφυσικό κόσμο. Ο Luthi ⁵⁴ μιλά για μία «περικλείουσα τον κόσμο περιπέτεια που λέγεται με έναν άμεσο και εξιδανικευτικό τρόπο», ενώ η Κανατσούλη⁵⁵ μας γνωρίζει την άποψή της ότι ο κόσμος των παραμυθιών είναι ολότελα φανταστικός, ότι απουσιάζει η αληθοφάνεια, ότι οι φυσικοί νόμοι δεν ισχύουν και ότι όταν ο άνθρωπος είναι ανίσχυρος γίνεται κάποιο θαύμα, συνήθως με την ευεργετική μεσολάβηση ενός υπερφυσικού βοηθού, π.χ ενός ζώου, ή με τη χρήση ενός μαγικού μέσου π.χ. ενός μαντηλιού ή ενός δακτυλιδιού. Ο Μαλαφάντης ασπάζεται την άποψη της σχέσης παραμυθιού με πραγματικότητα, εντάσσοντας δυο βασικά γνωρίσματα στη σχετική αφήγηση και με τον τρόπο αυτόν καταργεί τη διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στον πραγματικό και τον υπερφυσικό κόσμο. Μας μιλά για τον παμψυχισμό και τη μεταμόρφωση. Ισχυρίζεται ότι το παραμύθι μετασχηματίζει τον κόσμο και ακολουθεί μια τάση αφαιρετικής εξιδανίκευσης για την

⁵⁰ Ε.Αυδίκος, στο ίδιο, σελ. 40

⁵¹ Μαργακουδάκη Ε., *Εκπαίδευση και Διάκριση των Φύλων*, Γ' έκδοση, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 2000

⁵² Αναγνωστοπούλου 2007 σελ. 103-104

⁵³ Jones 1995 σελ. 20 και Ε. Αυδίκος ο.π σελ. 42

⁵⁴ Ε. Αυδίκος 1997, στο ίδιο, σελ 35

⁵⁵ ο.π., σελ. 38

επικράτηση της ιστορίας του και την επίτευξη του στόχου ύπαρξής του.⁵⁶ Η ιστορία, η υπόθεση του παραμυθιού αφορά και στοιχειοθετείται γύρω από τον κεντρικό πυρήνα ακολουθώντας την παρατακτική διαδοχή. Ο αφηγητής της ιστορίας είναι φυσικά παντογνώστης και πάντα παραμένει διακριτικά στο περιθώριο. Ο Αυδίκος⁵⁷ συμπληρώνει ότι η παρουσία του γ' προσώπου κυριαρχεί στον αφηγηματικό λόγο και η χρήση του αορίστου είναι κανόνας της διήγησης. Ένα ακόμα συμπληρωματικό στοιχείο στην ήδη αναφερόμενη επίπεδη και χωρίς εσωτερικότητα ή ψυχολογικό βάθος μορφή του κάθε παραμυθικού ήρωα⁵⁸ είναι, σύμφωνα με τον Αυδίκου, ότι τα συναισθήματα και οι διαπροσωπικές σχέσεις αποδίδονται με δράσεις. Αυτό είναι ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα του παραμυθιού. Η σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στην εσωτερικότητα και στη δράση, στη σχηματικότητα και στη λιτότητα της περιγραφής της ιστορίας. Το περίγραμμα του παραμυθιού είναι καθαρό και οι εσωτερικές διεργασίες αποδίδονται με απλή εικονοποιία, προσφέροντας μια πυκνή σκέψη και όχι έλλειψη αντίληψης. Ο Αυδίκος σημειώνει ότι το παραμύθι ασκεί μια γοητεία ειδικά στα παιδιά με αυτήν την τριπλή επανάληψη λέξεων και μοτίβων, ενώ η ύπαρξή της αποτελεί ένα βασικό μορφολογικό γνώρισμα που βοηθάει στη γνώση και ταυτόχρονα αποτελεί αισθητική λειτουργία του παραμυθιού.⁵⁹ Είναι σημαντικό, εντούτοις, να αναφέρουμε στο σημείο αυτό και δυο λόγια για το πώς ορίζεται το «μοτίβο». Ο Ρώσος Vesolocky⁶⁰ αναφέρει ότι «μοτίβο» είναι «η πιο απλή αφηγηματική μονάδα ενώ γνώρισμα του μοτίβου είναι ο παραδειγματικός, μονομελής σχηματισμός του». Ο Μ. Γ. Μερακλής, στην εργασία του με τίτλο «Θέμα και μοτίβο. Τρία διευκρινιστικά παραδείγματα», υποστηρίζει ότι «... τέτοια είναι τα μη περαιτέρω διαιρετά στοιχεία της απώτερης μυθολογίας και του παραμυθιού».⁶¹

Τις παραπάνω θέσεις υποστηρίζει και ο Stith Thompson⁶² σημειώνοντας ότι το μικρότερο στοιχείο σε ένα παραμύθι (element) είναι το μοτίβο. Θεωρεί ότι πρόκειται για ανεξάρτητη μονάδα, γι' αυτό και είναι δυνατόν να ενδημεί σε διάφορα περιβάλλοντα. Κατά την άποψη του, υπάρχουν τρεις κατηγορίες μοτίβων:

1. Τα δρώντα πρόσωπα, δηλαδή οι μυθικοί ήρωες, τα ζώα ή υπερφυσικά όντα αλλά και συνηθισμένοι ανθρώπινοι χαρακτήρες, όπως η κακιά μητριά κ.α.,
2. Τα μαγικά αντικείμενα αλλά και κάποιες παράξενες δοξασίες, όπως και περίεργα έθιμα
3. Και τα μεμονωμένα συμβάντα.

Η Χρυσούλα Χατζηδάκη-Καψωμένου, ως προς τα παραπάνω αναφερόμενα, υποστηρίζει ότι⁶³ η δεύτερη κατηγορία μοτίβων «βρίσκεται σε δεύτερο πλάνο της διήγησης» και είναι το λεγόμενο «κατά παράδοση». Πρόκειται, κατά την άποψή της, για

⁵⁶ Μαλαφάντης Δ. Κωνσταντίνου, «Παιδαγωγικές διαστάσεις της λογοτεχνίας», Νέα Παιδεία, 2007 σελ. 22-24

⁵⁷ Ε.Αυδίκου, στο ίδιο, 1996, σελ. 541

⁵⁸ Στοιχεία που ο Luthi ονόμασε De tjessmess and Abstract Style

⁵⁹ Ε.Αυδίκου ο.π., 1997 σελ. 36-38

⁶⁰ Vladimir Propp, *Μορφολογία του παραμυθιού. Η διαμάχη με τον Κλωντ Λεβι-Στρώς και άλλα κείμενα* 1987 σελ. 18

⁶¹ Μ.Γ. Μερακλής, στο ίδιο, 1993 σελ. 93-115

⁶² Χατζηδάκη – Καψωμένου 2002, (στο βιβλίο ίδιου 1946, σελ. 415-416)

μια αρχή όπου «έκαστον λαογραφικόν φαινόμενον δεν χαράσσει ιδίαν οδόν, αλλ' ακολουθεί την πεπατημένην, η οποία διεμορφώθει βαθμηδόν υπό των παλαιότερων γενεών και εκκληροδοτήθη εις τας εκάστοτε επερχομένας γενεάς». Στην τρίτη σύμφωνα πάντα με την γνώμη της, ανήκει «... η πλειονότητα των μοτίβων».

Αξίζει να μας προβληματίσει η πρωτοτυπία του παραμυθιού ως έργου της λαϊκής τέχνης ή η έλλειψή της. Ο Δαμιανάκος δίνει θετική απάντηση, επικαλούμενος τον αυτοσχεδιασμό στην εκτέλεση του έργου. Αναφέρει ότι κάθε φορά υπάρχει μια ανανέωση που θεωρείται στοιχείο δυναμισμού της παράδοσης. «Η έννοια της λαϊκής παράδοσης δεν εκφράζει τυφλή και παθητική επανάληψη» υποστηρίζει ο μελετητής. Αντίθετα ισχυρίζεται ότι ο ρόλος της συναντάται ενεργητικός και δυναμικός, καθώς βλέπουμε τους μηχανισμούς μεταβίβασης αυτής της πολιτισμικής κληρονομιάς, από την μια γενιά στην άλλη, ενεργούς και αφοσιωμένους μέσα από τους κοινωνικούς διαλόγους που προκύπτουν ακόμα και με ξένους πολιτισμούς. Ο Δαμιανάκος⁶⁴ υποστηρίζει ότι αυτή η ικανότητα υβριδοποίησης των ειδών στην λαϊκή παράδοση, εξασφαλίζεται χάρη στην αρχή του αυτοσχεδιασμού. «Είναι το στοιχείο», σύμφωνα με την κοινωνιολογική οπτική του μελετητή, «που δημιουργεί εικόνα πρωτοτυπίας σε μια πολιτισμική διαδικασία η οποία από την πρώτη ματιά φαίνεται στατική και αδιαφοροποίητη»

Η φιλολογική οπτική του Κιουρτσάκη τον οδηγεί να αποδεχτεί την ανανέωση και τον αυτοσχεδιασμό, αλλά εμμένει στην άποψη ότι η παράδοση κυριαρχεί στην όλη διαδικασία μεταλαμπάδευσης της λαϊκής αφήγησης. Αυτολεξεί σημειώνει:

«Από τη μία, η παράδοση στηρίζεται στην επανάληψη και υπονοεί κάποια στερεοτυπία και από την άλλη, προϋποθέτει την αργή αλλά ακατάπαυστη ανανέωση».

Να συμπληρώσουμε, παίρνοντας με τη σειρά μας τον λόγο, ότι ένα άλλο γνώρισμα της λαϊκής δημιουργίας και του παραμυθιού είναι ο «αυθορητισμός». Ο παραμυθιάς θα δράσει κατά το δοκούν, σύμφωνα με το περιβάλλον του, κατά την προσωπική του άποψη και κουλτούρα και αυτό θεωρείται βέβαιο και αναμφίβολο, όπως γνωρίζουμε. Η συνειρμική λοιπόν διάνοηση και η μυθική ή μαγική αντίληψη για τον κόσμο, που θεωρούταν ως απαραίτητο στοιχείο για το χαρακτηρισμό ενός φαινομένου ως λαογραφικού, υπάρχει διάχυτη στο παραμύθι, ενισχύοντας τη θεωρία ότι το παραμύθι είναι αυθεντικό είδος της λαϊκής τέχνης, εμπεριέχοντας όλα τα γνωρίσματα που την προσδιορίζουν, σύμφωνα και με την διατυπωμένη επ' αυτού άποψη του Ε. Αυδίκου.⁶⁵

3.3 Το λαϊκό παραμύθι στον κόσμο και στην Ελλάδα Θεωρητικά ζητήματα προσέγγισης στην ιστορική διαδρομή γέννησης και διάδοσής του.

*«Χωρίς φαντασία, ανθρώπινη ζωή δεν υφίσταται, ουδέ τέχνη...
το παραμύθι είναι η ιστορία που διηγείται ο πάππος στον εγγονό του
και η ιστορία, το παραμύθι που εκθέτει ο άνθρωπος εις τον άνθρωπο.
Και να μη λησμονούμε ότι τα παραμύθια δεν μας εμπνέουν μόνο την λήθην της πραγματικότητας
αλλά μας ενθαρρύνουν δια να την υφιστάμεθα ως οιον τε γενναιότερον».*
Νάσος Βαγενάς κ.α.

⁶³ Χ. Χατζηδάκη-Κατωμένου, 2002, *το νεοελληνικό λαϊκό παραμύθι* Θεσσαλονίκη Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη)

⁶⁴ Ε. Αυδίκος στο ίδιο, 1997

⁶⁵ ο.π. σελ. 35

Το παραμύθι, ως είδος, αντιμετωπίστηκε από τη θεωρία της λογοτεχνίας με τρόπο απαξιωτικό. Ο ορισμός του Πλάτωνα για το παραμύθι, ως «γραιών άθλο», δηλαδή, ως φλυαρίες γυναικών και μάλιστα γυναικών με απλοϊκές αντιλήψεις, εκπλήττει.⁶⁶ Στην κλασική περίοδο της Ελλάδας, η επωνυμία στη δημιουργία επικρατεί, με τον λαό να περιθωριοποιείται από τον πνευματικό στίβο, ενώ παράλληλα τα προϊόντα του λαϊκού πολιτισμού εκείνης της εποχής θεωρούνται ανάξια λόγου, μιας και δεν δέχτηκαν φροντίδα μελέτης, παραμένοντας, υπ' αυτήν την οπτική γωνία, άγνωστα.⁶⁷ Η σχέση του παραμυθιού με την εποχή του και η αξία του, αλλάζει στο κίνημα του Ρομαντισμού. Σύμφωνα με τον Novalis, «καθετί είναι παραμύθι»⁶⁸ και το ενδιαφέρον στρέφεται στα λαϊκά στρώματα. Οι θεωρητικοί και οι φιλόσοφοι της λογοτεχνίας του 19^{ου} αιώνα αντιμετωπίζουν την καλλιτεχνική δημιουργία ως φυσικό αποτέλεσμα που επιτυγχάνει την υπέρβαση της πραγματικότητας ενώ προσεγγίζει το άγνωστο, καθιστώντας το φανερό και δίνοντας χώρο στη φαντασία να απελευθερώσει αφανέρωτα πεδία δημιουργίας. Το λαϊκό παραμύθι είναι ένας «διάυλος» επικοινωνίας, του ακροατή ή αναγνώστη, με τη λαϊκή παράδοση. Ο λαϊκός προφορικός και γραπτός λόγος κατακτά τον συνομιλητή ή θεατή του, ενήλικα ή παιδί, με τον πιο ευχάριστο και ελκυστικό τρόπο.⁶⁹

Η εμφάνιση αυτού του είδους αφήγησης παίρνει σάρκα και οστά, πρώτη φορά, τον 16^ο αιώνα, με τη δημοσίευση της πρώτης συλλογής παραμυθιών με τίτλο «Απολαυστικές Νύχτες του Ιταλού Straparola. Η έκδοση αυτή φιλοξένησε κι άλλες διάφορες διηγήσεις, ανέκδοτα και αινίγματα, με ακόλουθο τον επόμενο αιώνα το ναπολιτάνικο Pentamerone (The Tale of Tales) του-Giambattista Basile-συλλογή λαϊκών παραμυθιών επίσης. Στο τέλος του 17^{ου} αιώνα, στο Παρίσι, εκδίδεται η συλλογή παραμυθιών του Perrault. Τα «Παραμύθια της μάνας μου της χήνας» και «Τα Παραμύθια με νεράιδες» της Madame d' Aulnoy που δεν ήταν άλλο από λογοτεχνικές διασκευές λαϊκών παραμυθιών για ενήλικες, των καλλιεργημένων κύκλων της εποχής.⁷⁰ Ο 18^{ος} αιώνας παραμένει φτωχός σε συλλογές παραμυθιών, αφήνοντας το πεδίο ελεύθερο για την υποδοχή, κατά τον 19^ο αιώνα, της συλλογής παραμυθιών του Hans Christian Andersen. Η συλλογή αυτή, απευθυνόμενη σε παιδιά, σύμφωνα με τον Hixon, στον τέλος του ίδιου αιώνα, ήταν αυτή η αιτία πυροδότησης, της έκρηξης, της παραμυθιακής λογοτεχνίας. Αυτήν τη χρονική περίοδο, η ενασχόληση με το παραμύθι προκάλεσε ερωτήματα που αφορούσαν στη γένεση και στη διάδοση αυτού του είδους, καθώς και στη μέθοδο της επιστημονικής του ανάλυσης. Διαπρεπείς επιστήμονες της εποχής όπως, ο Sir James Frazer, οι αδερφοί Grimm, ο Muller, ο Claude Levi-Strauss κ.α., σε συνάφεια με τους επιστημονικούς προσανατολισμούς των εκάστοτε εισηγητών, έφεραν στο φως διατυπωμένες θεωρίες, ως απαντήσεις σε σχετικά ερωτήματα που αφορούσαν στη φύση, στην προέλευση και στα χαρακτηριστικά των μυθολογικών διηγήσεων, ερμηνεύοντας παράλληλα τις αναφερόμενες «πλαστές διηγήσεις», ως συμβολική γλώσσα.

Σε καμία από τις θεωρίες που αναπτύχθηκαν και διατυπώθηκαν δεν δόθηκε πλήρης απάντηση στα τεθέντα ερωτήματα. Η κάθε μία δέχονταν την αμφισβήτηση της επόμενης, προσφέροντας, παρ' όλα αυτά, τη συμβολή τους στην πρόοδο των μελετών για το

⁶⁶ Πλάτωνος Θεαίτητος

⁶⁷ Ι. Κακριδής, *Οι αρχαίοι Έλληνες στη νεοελληνική λαϊκή παράδοση*, Αθήνα 1989, σελ. 11

⁶⁸ M.Luthi κ.α, στο ίδιο

⁶⁹ Ελευθερία Σάλλμοντ, στο ίδιο

⁷⁰ Χρυσούλα Χατζητάκη-Καψωμένου στο ίδιο, σελ. 49

παραμύθι και τις δυνατότητες προσέγγισής του.⁷¹ Σημειώνεται ότι: ως προφορική παράδοση κατονομάζονται όλα εκείνα τα πολιτισμικά στοιχεία που μεταφέρονται από γενιά σε γενιά με την προφορικότητα και ότι εντός της προφορικής παράδοσης εντάσσεται η προφορική λογοτεχνία ή, αλλιώς, η λαϊκή φιλολογία ή ακόμα και η λαϊκή λογοτεχνία. Σε αυτού του είδους το λογοτεχνικό λοιπόν έργο, ο δημιουργός είναι «ανώνυμος», μιας και κάθε φορά έχουμε εμπρός μας και μια νέα παραλλαγή του ίδιου έργου που αλλάζει από στόμα σε στόμα, ενώ παραμένει εν τέλει το ίδιο.

Στα είδη της προφορικής λογοτεχνίας έχουν τη θέση τους και οι σύνθετες φανταστικές διηγήσεις αποτελούμενες από πολλά επεισόδια. Τα γνωστά «παραμύθια»⁷². Με την παραδοχή ότι η προφορική παράδοση αποτελεί σύστημα επικοινωνίας μεταξύ των μελών της ανθρώπινης κοινότητας, και ως προς τον χρόνο αλλά και ως προς τον χώρο, υποστηρίζεται ότι η καθημερινή πραγματικότητα διαμορφώνει τη δυναμική της προφορικής παράδοσης. Χαρακτηριστικά δε για τη σύγχρονη εποχή μας αναφέρεται η μεγάλη επίδραση των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην προφορική λογοτεχνία. Άλλοτε συναντάται εξασθενημένη κι άλλοτε επιβιώνει με αυθεντικές μορφές έργων της, σύμφωνα και με τις ανάγκες της σύγχρονης ζωής, κυρίως στις πόλεις.⁷³

Όπως αναφέρθηκε, ο 19^ο αιώνας ήταν η αφετηρία της παρουσίας του Ρομαντισμού ως αντίρροπης δύναμης στην κυριαρχία του Διαφωτισμού του 18^{ου} αιώνα. Η επικράτηση του συναισθήματος έναντι της λογικής παρείχε εμπιστοσύνη και αξία στα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ατόμου και στο πλαίσιο αυτό, του Ρομαντισμού, εκδηλώθηκε το ενδιαφέρον για την εθνική ιστορία, τη γλώσσα και την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του κάθε λαού. Έτσι ο Riehl, πατέρας της γερμανικής λαογραφίας, με συνοδοιπόρους του ένα σύνολο πνευματικών ανθρώπων της Γερμανίας, εκείνη την εποχή, διατυπώνει την άποψη περί «αυτοεπίγνωσης της εθνότητας»⁷⁴ και έτσι θεμελιώνεται σε ανάλογο πνευματικό υπόβαθρο, η μελέτη δημιουργημάτων της πνευματικής ζωής του λαού, ως έκφραση της λαϊκής ψυχής.

Με τη παρουσία των αδερφών Grimm, που συνειδητά αποθησαυρίζουν τα δημιουργήματα της προφορικής λογοτεχνίας που αφορούσαν στη μελέτη της γερμανικής συνείδησης, συγγράφονται έργα που αποτελούν το πνευματικό υπόβαθρο της επιστήμης της λαογραφίας, για πρώτη φορά. Καταγράφονται με την επιμονή και επιλογή τους, λαϊκά παραμύθια που απευθύνονται κατ' αρχάς, ως γνωστόν, σε ενήλικο ακροατήριο με στόχο τη μελέτη της γερμανικής γλώσσας.

Ακολουθεί η επιτομή τριών τόμων, έκδοσης 1822, όπου τα παιδιά έρχονται πρώτη φορά σε γνωριμία με τους εν λόγω παραμυθάδες και αγκαλιάζουν την προσπάθειά τους, όπως και τα παραμύθια τους. Η συμβολή των αδελφών Grimm ως προς τη μελέτη των παραμυθιών, υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική και ως τέτοια εκτιμήθηκε. Ήταν οι πρώτοι που συγκέντρωσαν παραμυθιακό υλικό στον ευρωπαϊκό χώρο αλλά κι' εκείνοι οι οποίοι πρότειναν, ως εργαλείο της δράσης και της μελέτης αυτής, την «επιτόπια έρευνα» για την ορθή καταγραφή λαϊκών παραμυθιών. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν στάθηκαν σ' αυτό και μόνο, παρά συμπλήρωσαν την κάθε τους μελέτη και καταγραφή, με συγκριτικά

⁷¹ Δ. Δαμανού, Μ.Δ. Μιρασγέζη, Μ. Παπαχριστοφόρου, Δημόσιος και Ιδιωτικός Βίος στην Ελλάδα II Οι Νεότεροι χ' ρονοι, Τόμος Γ, Θεωρητικά ζητήματα και θεωρίες για τη γένεση και τη διάδοση των παραμυθιών, Λαϊκή Φιλολογία, ΕΑΠ, σελ. 36

⁷² Μαριλένα Παπαχριστοφόρου (1998). «Το παραμύθι της Νεράιδας: αναπαραστάσεις των φύλων μέσα από την έλξη/άπωση του υπερφυσικού και του ανθρώπινου στοιχείου», Εθνολογία, 5, σελ. 19-20

⁷³ ο.π σελ. 25

⁷⁴ Κυριακίδου – Νέστορος, «Η ερμηνεία των μύθων από την αρχαιότητα ως σήμερα» στο Ιωάννης Κακριδής Ελληνική Μυθολογία : Εισαγωγικό μύθο, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, τ.1, σελ. 22

φιλολογικά σχόλια και με μυθολογικές λαογραφικές παρατηρήσεις. Η έρευνά τους ολοκληρώνεται, κάθε φορά, με διατυπώσεις απόψεων για την αρχική προέλευση, τη γένεση του παραμυθιού και την κατοπινή διάδοσή του.⁷⁵

Την ίδια περίοδο και ακολουθώντας το γερμανικό πρότυπο, η χώρα μας παρουσιάζει το δικό της ενδιαφέρον για την συγκέντρωση και μελέτη των πνευματικών δημιουργημάτων του λαού της. Στόχος η διαμόρφωση της δικής της εθνικής ταυτότητας. Άλλωστε η επιρροή της Γερμανίας στην πνευματική ζωή της Ελλάδας υπήρξε και απότοκος της σε σημαντικά θέματα συμπόρευσης των δύο λαών.

Σημειώνεται ότι μέχρι το 1850 ήταν γνωστές μόνο οι ταξιδιωτικές εντυπώσεις ξένων περιηγητών στην Ελλάδα. Έργα λογίων του ελληνικού διαφωτισμού και δημοσιεύσεις του Claude Fauriel που αφορούν κυρίως στα ελληνικά δημοτικά τραγούδια. Στην ιστορική διαδρομή του ελληνικού λαϊκού παραμυθιού, η καταγραφή του προήλθε, εν τω συνόλω της, από το αρχικό ενδιαφέρον των ξένων επιστημόνων.

Η αρχαιογνωσία τους τούς ώθησε να στραφούν προς τον ελληνικό λαϊκό πολιτισμό για να ικανοποιήσουν το επιστημονικό τους ενδιαφέρον και έτσι μελέτησαν τον λαϊκό βίο και τη γλώσσα των νεότερων Ελλήνων.⁷⁶ Στην έξαρση του ρομαντισμού αλλά και της λαογραφίας συναντάται στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, πρώτα ο Γάλλος J.A. Buchon το 1843 με το χρονικό του «La Greece continental et la Moree», να αφηγείται τις ταξιδιωτικές του εμπειρίες. Τον ακολουθεί χρονικά ο Guys, Γάλλος περιηγητής, ενώ στα 1843 ο Έλληνας της διασποράς, Γεώργιος Ευλάμπιος δημοσιεύει στην Αγία Πετρούπολη τη συλλογή του, Αμάραντος «*Τα ρόδα της αναγεννηθείσης Ελλάδος*». Δυο σημαντικοί μελετητές και εκδότες ελληνικών λαϊκών παραμυθιών που προσελκύονται και από τις ελληνικές πηγές είναι ο Johan Georg von Hahn και ο Δανός Jean Prio ως προς την έκδοση της πρώτης συλλογής ελληνικών παραμυθιών το 1864 με παραμύθια από την Ήπειρο, την Εύβοια και τη Σύρο και με τη βοήθεια του δεύτερου ως συνεχιστή και εκδότη του συγκεντρωθέντος υλικού.^{77, 78}

Ο Hahn πίστευε στην αξία αυτής της λαϊκής δημιουργίας, κυρίως, ως πηγής για τη μελέτη μυθολογικών ζητημάτων.⁷⁹ Η πρωτότυπη συλλογή του εκδόθηκε μετά τον θάνατό του, περιλαμβάνοντας είκοσι πέντε παραμύθια από την Ήπειρο, πέντε από την Τήνο καθώς και δέκα επτά από τη συλλογή του εκδότη και συνεργάτη του Prio στα 1879 στην Κοπεγχάγη, με τίτλο *Νεοελληνικά παραμύθια*, και χαρακτηρίζονται από την απόλυτη διατήρηση της γλώσσας ως προς την προφορά του πεζού δημοτικού ελληνικού λόγου.

Το 1877 ο Bernhard Schmidt, κλασικός φιλόλογος, εκδίδει τη δική του παραμυθική συλλογή με είκοσι πέντε παραμύθια από τη Ζάκυνθο, ερευνώντας τον βαθμό επιβίωσης στοιχείων της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας στα νεοελληνικά παραμύθια. Τον ακολουθούν ο Dieterich, ο γλωσσολόγος Kretschmer και οι νεοελληνιστές Iegrand και Roussel με τις εκδόσεις τους με τα παραμύθια της Μυκόνου.⁸⁰ Τη σκυτάλη, επάξια, λαμβάνει ο Βρετανός μελετητής του ελληνικού παραμυθιού, ο άγγλος αρχαιολόγος

⁷⁵ Δαμιανού, στο ίδιο

⁷⁶ Χρυσούλα Χατζητάκη-Καψωμένου, *Το νεοελληνικό λαϊκό παραμύθι*, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (ΙΔΡΥΜΑ ΜΑΝΟΛΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ), 2001, σελ. 96-97

⁷⁷ J.G.von Hahn, *Griechische und Albanesische Marchen*, Jeipzig 1864

⁷⁸ Ε.Αυδίκος, στο ίδιο σελ. 146

⁷⁹ Χρυσούλα Χατζητάκη- Καψωμένου, στο ίδιο σελ. 98

⁸⁰ ο.π σελ. 100

Richard M. Dawkins που, μελετώντας με συνέπεια τη σχέση του νεοελληνικού παραμυθιού με την αρχαία Ελλάδα μετά το 1914, προέβαλε την αυτονομία του ελληνικού παραμυθιού, σε σχέση με τον περιβάλλοντα μεσογειακό χώρο, υποστηρίζοντας τη σχέση αυτού, με την αρχαία Ελλάδα.⁸¹

Υπογραμμίζεται ότι ο 19^ο αιώνας, περίοδος κατά την οποία συναντάμε τους έλληνες μελετητές να ενδιαφέρονται για το παραμύθι, είναι και η περίοδος που ανθίζει η εθνική προσπάθεια περί αναιρέσεως της θεωρίας Falhmerayer, υποστηρίζοντας τη συνέχεια της ελληνικής φυλής. Το παραμύθι προκαλεί το ενδιαφέρον γλωσσολόγων εξαιτίας της γραφής του και της αναφοράς του σε τοπικές διαλέκτους. Ιδιαίτερη αναφορά οφείλουμε στον καθηγητή γλωσσολογίας κ. Γεώργιο Χατζηδάκη αλλά και στους εμφανιζόμενους στον λαογραφικό κύκλο παραμυθολόγους, Νικόλαο Πολίτη και Αδαμάντιο Αδαμαντίου, οι οποίοι και ταρακούνησαν το ενδιαφέρον του επιστημονικού περιβάλλοντος περί του θέματος αυτού. Εξ αυτών, ο μεν πρώτος χρησιμοποιεί την εθνολογική προσέγγιση και συσχετίζει τα διάφορα μοτίβα του ελληνικού παραμυθιού με την αρχαία Ελλάδα και όχι μόνο, ενώ ο δεύτερος, κορυφαίος λαογράφος, παρατηρεί και ολιστικά προσεγγίζει το παραμύθι, ως είδος, προϊδεάζοντας τη λαογραφική επιστήμη για την ανάγκη ανθρωπολογικής προσέγγισης του είδους αυτού. Η διαδοχή φέρνει στο προσκήνιο τη Μαριάννα Καμπούρογλου, τον Δημοσθένη Χαβιαρά, τον Αχιλλέα Διαμαντάρα, τον Γεώργιο Παπαδόπουλο, τον Σάββα Ιωαννίδη, τον Ευάγγελο Σταματιάδη, τον Αθανασίου Σακελλαρίου και τον Αντώνη Σαραντίδη· φυσικά επιβάλλεται και αξίζει να επισημανθεί η παρουσία και η προσφορά, ως προς την παραμυθική έρευνα, του Στίλπωνα Κυριακίδη, ο οποίος ασχολείται με τον προσδιορισμό του ρόλου των γυναικών στην διάσωση των παραμυθιών, εν πρώτοις. Συνεχίζοντας όμως, η προσφορά του απέβη εξίσου σημαντική στην κατηγοριοποίηση των ελληνικών παραμυθιών σε ομάδες. Ο Στίλπωνας Κυριακίδης διαχωρίζει αυτές σε: «παραμύθια των εθνών», «παραμύθια ανατολικής προέλευσης», «παραμύθια συγγενούντα με την αρχαία μυθολογία», καθώς και τις «διηγήσεις τις επηρεασμένες από παλιότερα μεσαιωνικά άσματα και επύλλια».⁸²

Μεταπολεμικά στον Ελληνικό λαογραφικό κόσμο, ο καθηγητής Λαογραφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεώργιος Μέγας, μαθητής και αυτός του Νικόλαου Πολίτη, συγκροτεί, οργανώνει και συστηματοποιεί την ελληνική παραμυθολογία ενισχύοντας τις δημοσιεύσεις παραμυθιών, τους ανάλογους σχολιασμούς και τη μελέτη τους ως λαϊκό αφήγημα. Το πρίσμα της άποψής του ενισχύεται ακολούθως από τον Δημήτριο Οικονομίδη και αργότερα από τον Μιχάλη Μερακλή, με την αρθρογραφία και τον σχολιασμό και από τους δύο, παραμυθιακών συλλογών, χωρίς να παραλείπεται και η υπ' αυτών ανίχνευση αρχαιοελληνικών κατάλοιπων στο παραμύθι ή οι επιρροές του από άλλους λαούς. Η προσοχή του Μερακλή εντατικοποιείται προς τον «βιότοπο» του παραμυθιού και υποστηρίζει ότι *«κάθε λαός και κάθε τόπος δίνει στα κοινά και στα όμοια και κάτι ιδιαίτερα δικό του (...). Γι αυτό τελικά στο παραμύθι αποτυπώνονται οι μικρές αλλά πάντα ιδιαίτερα σημαντικές-λεπτομέρειες της περιφέρειας ενός εθνικού κέντρου»*⁸³. Το βιβλίο του Μιχάλη ερακλή *«Τα παραμύθια μας»* το 1973, αποτέλεσε για αρκετά χρόνια το κύριο, σχετικό, βοήθημα στην ελληνική βιβλιογραφία.

Κατά τον Ευάγγελο Αυδίκο, η ιστορική διαδρομή του ελληνικού παραμυθιού συναντά και τους σημερινούς πανεπιστημιακούς δασκάλους μελετητές με τις ιδιαίτερες παρουσίες τους. Αναφέρονται η Ελεονόρα Σκουτέρη-Διδασκάλου, ο Μηνάς Αλεξιάδης, η

⁸¹ Ε.Αυδίκος, στο ίδιο, σελ. 146

⁸² ο.π σελ 148-149

⁸³ Χρυσούλα Χατζητάκη – Καψωμένου, στο ίδιο, σελ. 101-102

Ευαγγελή Ντάτση, η Άννα Αγγελουπούλου και η Δέσποινα Δαμιανού, η Αίγλη Μπρούσκου και η Μαρία Αναγνωστοπούλου, η Γεωργία Καλλέργη και η Μένη Κανατσούλη.

Στην όλη διαδρομή του το ελληνικό παραμύθι, μέσα από τα σχόλια των μελετητών του, διακρίνεται για το ύφος και τα ιδιαίτερα ψυχογραφικά και εθνογραφικά γνωρίσματά του, τη γλώσσα και τον ιδιωματικό λόγο του, τη λιτότητα στις περιγραφές του, την σκληρότητα στις τιμωρίες του, τη βωμολοχία, τα εισαγωγικά και καταλυτικά μοτίβα του, τους ήρωες του προσαρμοσμένους στο περιβάλλον της χώρας, τον ελληνικό του χαρακτήρα.

Έτσι τα ελληνικά λαϊκά παραμύθια, ενταγμένα στο μεσογειακό περιβάλλον, μελετούνται και επιστημονικά φροντίζονται επάξια στον χρόνο από τους ειδικούς του είδους, με εντυπωσιακά αποτελέσματα και αποδόσεις για τον αναγνώστη-ακροατή τους.

Θα επιτρεπόταν η υποστήριξη της άποψης ότι, η αφήγηση ενός ελληνικού λαϊκού παραμυθιού, για τον ενήλικα ακροατή του, αποτελούσε και ίσως αποτελεί κατά κάποιον τρόπο, μια δυνατότητα διαφυγής από την καθημερινότητά του. Δεν θα παραλείψουμε να σημειώσουμε ότι στην ίδια λογική, το παραμύθι για ένα παιδί μοιάζει σύμφωνα με τη άποψη της Αναστασίας Παμουκτσόγλου, «ανάγκη, ακόμα και ένας τρόπος έκφρασης και αντίληψης της ταυτότητάς του, μιας και εξελίσσει το γλωσσικό του αισθητήριο, βελτιώνει την προφορική και γραπτή του έκφραση, τροφοδοτεί με νέο λεξιλόγιο και αναπτύσσει την επικοινωνιακή δυνατότητα του παιδιού μέσα από κοινωνικοπολιτισμικές καταγραφές του παραμυθικού λόγου».⁸⁴

4. Απόψεις για την καταγωγή του λαϊκού παραμυθιού Μέθοδοι προσέγγισης-πρώτες εκδόσεις.

*«Περισότερη αλήθεια βρίσκεται
στα παραμύθια των παιδικών μου χρόνων,
παρά στην αλήθεια, που διδάσκει η ζωή»
Schiller Piccolomini III, 4*

Το λαϊκό παραμύθι λοιπόν, ως το παλαιότερο είδος λογοτεχνικής παραγωγής και κυρίως της προφορικής λογοτεχνίας αλλά και της γραπτής,⁸⁵ εισάγει τον αναγνώστη/ακροατή στον κόσμο του μαγικού, του υπερφυσικού, ακόμα και του απίθανου ή του απίστευτου.⁸⁶ Οι απαρχές του ανιχνεύονται στην ανάγκη του πρωτόγονου ανθρώπου, από την πρώτη του εμφάνιση στη γη, να εξηγήσει ό,τι του προκαλούσε δέος, περιέργεια ή φόβο στο περιβάλλον που ζούσε και τους μύθους που είχε επινοήσει για να καλύψει αυτήν ακριβώς την ανάγκη του.⁸⁷ Σ' αυτούς τους μύθους συνδύαζε το θείο και το μυστηριώδες με το ευτράπελο και το εύθυμο, κατακτώντας έτσι την ψυχική του ηρεμία. Απώτερος σκοπός του δεν ήταν άλλος από το να μπορέσει, συνεπαρμένος από τη διήγηση, να ξεπεράσει αυτούς ακριβώς τους φόβους, την αδυναμία, τη μικρότητά του εμπρός στο άγνωστο και ανεξήγητο και να παρηγορηθεί, να λυτρωθεί με κάποιον τρόπο.⁸⁸ Στο πέρασμα του χρόνου, η λαϊκή αυτή αφήγηση άκουσε και υπάκουσε στις ανάγκες του ανθρώπου,

⁸⁴ Αναστασία Παμουκτσόγλου, *Θεωρία πράξη και αξιολόγηση διδασκαλίας*, 2007

⁸⁵ Αναγνωστόπουλος Β.Δ 1991 - Αудиόκος 1994-Δελώνης 1990

⁸⁶ Μιχάλης Μερρακλής 2001

⁸⁷ Αναγνωστόπουλος 1987β-Δελώνης 1990 (γλωσσολογική προσέγγιση , ανθρωπολογική προσέγγιση, κοινωνιολογική προσέγγιση , ψυχαναλυτική προσέγγιση , δομική προσέγγιση στις οποίες θα αναφερθούμε αναλυτικά παρακάτω)

⁸⁸ Δελώνης, *Νεοελληνικός λαϊκός βίος, όψεις και αποδείξεις* Α. Λιβάνης , Αθήνα 1990

ενσωματώνοντας εντός της, όλες εκείνες τις φανταστικές διηγήσεις που σκοπό είχαν να απαλύνουν τις σκέψεις του ανθρώπου και να ξεκουράσουν την ψυχή του μέσα σ' έναν ονειρικό και φανταστικό κόσμο. Τα παραμύθια λοιπόν ως διηγήσεις, ξετύλιγαν την παρουσία τους σ' ένα ευρύ πλαίσιο περιστάσεων, άλλοτε σε ώρες εργασίας κι άλλοτε στην ξεκούραση και στην χαλάρωση εκείνων που συμμετείχαν σ' αυτά. Στις πρώτες αγροτικές συγκεντρώσεις, όχι στο ύπαιθρο αλλά μέσα σε αποθήκες ή σε σπίτια, για να περάσει η ώρα και να προχωράει η δουλειά πιο ευχάριστα, οι παραμυθάδες έπαιρναν τον λόγο και διηγούνταν παραμύθια. Αυτή μάλιστα η τακτική ήταν πολύ συνηθισμένη όταν η εργασία έπρεπε να συνεχιστεί όλο το βράδυ. Έτσι, εξ αρχής, τα λαϊκά παραμύθια αποτελούσαν διηγήσεις που προορίζονταν για τη διασκέδαση του ενήλικου κοινού και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο τα περισσότερα από αυτά περιείχαν πολλές βίαιες ή άσεμνες σκηνές και αρκετές βωμολοχίες, όπως προειπώθηκε. Η ακριβής καταγωγή του λαϊκού παραμυθιού και οι ακριβείς ιστορικές συνθήκες διαμόρφωσής του, δεν είναι απόλυτα γνωστές. Για την καταγωγή του έχουν διατυπωθεί έως σήμερα τέσσερις (4) θεωρίες⁸⁹ καμία από τις οποίες δεν κατόρθωσε τελικά να απαντήσει στο πώς προήλθε το παραμύθι. Αλλά γίνεται αποδεκτή η σχέση του με τους μύθους της πρωτόγονης εποχής. Μοιάζει πιθανότερο το παραμύθι να προέρχεται από τον χώρο της Ανατολής, αν και το είδος αυτό, όπως διαπιστώνεται, έχει καταβολές σε όλες τις γεωγραφικές περιοχές του πλανήτη.⁹⁰ Στην Αίγυπτο τα παραμύθια ήταν γνωστά από πολύ παλιά. Και στην Ινδία το είδος αυτό γνώρισε ιδιαίτερη ανάπτυξη, ενώ στην Ελλάδα αναπτύχθηκε τόσο κατά την αρχαιότητα, όσο και κατά τους ελληνοιστικούς χρόνους.⁹¹ Από τη γένεσή του λοιπόν το λαϊκό παραμύθι και έως τον 12^ο αιώνα, σε όποιο γεωγραφικό χώρο και με όποιο τρόπο και αν έλαβε χώρα, υπάρχει και αναπτύσσεται ως κομμάτι της προφορικής ή λαϊκής λογοτεχνίας⁹² στην αφάνεια, χωρίς να αποτελεί ένα ιδιαίτερο αντικείμενο μελέτης. Αλλά υπάρχει. Σταδιακά άρχισε «να δημιουργείται και γραπτή παράδοση» σχετική με το είδος. Σημειώνεται ότι στα μέσα του 16^{ου} αιώνα στην Αγγλία συναντώνται σε έντυπη μορφή οι «Μύθοι του Αισώπου», τα «Ομηρικά Έπη» και «Οι Ιστορίες του Βασιλιά Αρθούρου». Στην Ιταλία, από την άλλη, το παραμύθι έχαιρε ιδιαίτερης προσοχής από την ιταλική αριστοκρατία ως αγαπητό της ανάγνωσμα, ενώ ξεκινάει η έρευνα για την καταγωγή του. Στα τέλη του 17^{ου} αιώνα καταγράφονται οι πρώτες προσπάθειες δημιουργίας συλλογών λαϊκών παραμυθιών ως αποτέλεσμα των νέων κοινωνικοπολιτικών και οικονομικών συνθηκών αλλά και θεωριών, όπως και των νέων πνευματικών ρευμάτων. Η αναφορά μας αφορά στον Διαφωτισμό και στον Ρομαντισμό, όταν το παραμύθι γίνεται πλέον είδος τόσο της προφορικής όσο και της γραπτής παράδοσης. Η ίδια τάση εμφανίζεται και στη Γαλλία και στη Γερμανία. Ο Γάλλος Perrault όπως αναφέρθηκε, παρουσιάζει και ιστορίες περασμένων χρόνων με «ηθικά διδάγματα», κάνοντας γνωστά στο ευρύ κοινό παραμύθια όπως: η «Κοκκινοσκουφίτσα», η «Χιονάτη» κτλ, ενώ κατά το 18ο αιώνα ο Galliards μεταφράζει ανατολίτικα παραμύθια σε μια συλλογή με τίτλο, «Χίλιες και μία Νύχτες». Στις αρχές του ίδιου αιώνα (18^{ου}) δημοσιεύονται, για πρώτη φορά, παραμύθια για νεράιδες από τις: de Heartier, de la Force και άλλες γαλλίδες κυρίες, με αποτέλεσμα τα παραμύθια να χάσουν πια οριστικά τον λαϊκό τους χαρακτήρα.⁹³

⁸⁹ Αναγνωστόπουλος 1987β-Λουκάτος 1992

⁹⁰ Γεργατσούλης 1997

⁹¹ Δελώνης 1990

⁹² Αναγνωστόπουλος 1987β-Δελώνης 1990

⁹³ Μερακλής 1999

Στην επηρεασμένη από το ρεύμα του ρομαντισμού Γερμανία αρχίζουν να δημιουργούνται επίσης συλλογές λαϊκών παραμυθιών, με σκοπό όχι τόσο την τέρψη όσο την «ενίσχυση της γερμανικής συνείδησης» και «τη μελέτη της γερμανικής γλώσσας». Η πρώτη συλλογή είναι αυτή του Γερμανού Musaems, η οποία πρωτοπαρουσιάζεται, ως έκδοση, το 1782 και έχει τίτλο «Λαϊκά Παραμύθια των Γερμανών». Ακολουθεί η τρίτομη συλλογή λαϊκών παραμυθιών της Γερμανίας από τους αδερφούς Jacob και Wilhelm Grimm με τίτλο «Παιδιά και Σπιτικά Παραμύθια» το 1822, η οποία δίνει άλλη τροπή και ώθηση στο λαϊκό παραμύθι.⁹⁴ Σημαντικό ρόλο για τη σπουδαιότητα και την χρησιμότητα των παραμυθιών, από τη μία ως ευχάριστο ανάγνωσμα και απασχόληση των παιδιών στο σπίτι και από την άλλη ως εκπαιδευτικό υλικό στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αποτελούν οι απόψεις των Grimm αναφορικά με την ιδέα της «φυσικής μόρφωσης». Έχοντας ήδη εκφραστεί οι θέσεις του Ρομαντισμού καθώςσον αφορά στην παιδική ηλικία-και μέσω του Rousseau αλλά και με τη διαφορετική προσέγγισή τους υπό του Herder-και υιοθετώντας την άποψη πως πρόκειται για μία «φυσική κατάσταση» του ανθρώπου, όπου η έντονη συναισθηματικότητα, η φαντασία, η έλλειψη ορθολογισμού, η ευκολοπιστία, η κοινωνική αφοσίωση, αποτελούν κάποια από τα πρωταρχικά χαρακτηριστικά των παιδιών, που αγγίζουν, ως υπέρχεις, το αέναο.⁹⁵ Σε αυτό το πλαίσιο αναπτύχθηκαν και οι απόψεις των αδελφών Grimm για το παιδί και για τη γυναίκα, που τότε αρχίζει να «ανακαλύπτεται» ως δυναμική κοινωνική παρουσία αλλά και περί του λαού, εννοώντας ως λαό τους πλησιέστερους στη φύση ανθρώπους (βοσκούς, ψαράδες, ηλικιωμένους, γυναίκες και παιδιά). Όλους εκείνους που μένουν ανέπαφοι και ανεπηρέαστοι από ό,τι το αρνητικό του πολιτισμού και της εξέλιξης. Και ο μεν Jacob Grimm υποστηρίζει ότι ο λαός και τα παιδιά δεν διαμορφώνονται ως προσωπικότητες από την εκπαίδευση αλλά ενεργούν, από τη φύση τους, ασυνείδητα, ακολουθώντας τη θεϊκή φυσική καθοδήγηση της εσωτερικής τους ανάγκης, αποκομίζοντας ως κέρδος τους την ελευθερία και τη συναισθηματική τους σταθερότητα, τη θρησκευτικότητα και τη «φυσικότητα» των συμπεριφορών τους. Η διατήρηση αυτού του μεγαλείου, αυτού του χαρίσματος που διαθέτουν, θα διασφαλιστεί, κατά την άποψη του μελετητή, μόνο με τη συλλογή της «ποίησης του λαού, των λαϊκών τραγουδιών, των παραμυθιών και των παραδόσεων, των προλήψεων, των εθίμων και τελετουργιών» και φυσικά τη χρήση αυτών στην εξέλιξή τους, στην καθημερινότητά τους, στη ζωή τους. Υπ' αυτό το πρίσμα υποστηρίζεται από τον ίδιο ότι τα παραμύθια ζουν στα παιδιά και στον λαό, σε ομάδες δηλαδή εξαιρετικής ευαισθησίας, αποτελώντας ένα υλικό του δικού τους βιβλίου της ζωής και της ποίησης, οικείο και αποδεκτό υλικό, ενώ συμπληρώνει ότι τα παραμύθια υποτιμούνται μόνο από το εκλεπτυσμένο κοινό, τη μορφωμένη δηλαδή αστική κοινωνία της εποχής.⁹⁶ Από την άλλη, ο αδελφός του Wilhelm εκφράζει και ερμηνεύει λίγο διαφορετικά την αγάπη του για τα παιδιά, επιθυμώντας και να διατηρηθεί ο λαϊκός πολιτισμός και η μόρφωση των παιδιών να είναι ευχάριστη· ένα αίτημα ταυτόσημο με το αίτημα του Διαφωτισμού εκείνης της εποχής.⁹⁷ Διαφοροποιούνται λοιπόν ως προς την προτεινόμενη, από τον καθένα τους, μονόπλευρη παιδαγωγική της λογικής και της κοινωνικής χρησιμότητας, καθώς και για τη μορφή και το περιεχόμενο της παιδικής λογοτεχνίας στην εποχή του Διαφωτισμού, υποστηρίζοντας την ανάγκη ύπαρξης μιας «φυσικής μόρφωσης και ποίησης», με πρωταγωνιστή το «παραμύθι». Στον τελικό

⁹⁴ Αναγνωστόπουλος 1997

⁹⁵ Μουντάκη Αργυρώ, Η συμβολή των αδελφών Grimm στην προώθηση της ιδέας της παιδαγωγικής χρησιμότητας των παραμυθιών μέσω των ΚΗΜ, στο Παραμύθι από τους αδελφούς Grimm στην εποχή μας ΔΙΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ, στο ίδιο, σελ. 293

⁹⁶ Αργυρώ Μουντάκη, στο ίδιο, σελ. 297-303

⁹⁷ ο.π σελ. 298

τους στόχο, τον συνιστάμενο στο να προταθεί το λαϊκό παραμύθι και οι ανάλογες συλλογές τους ως «βιβλίο αγωγής» και να λειτουργήσει η ανάγνωσή του ως πνευματική τροφή ακόμα και στον πιο εκλεπτισμένο κόσμο, προκάλεσε αντιδράσεις. Τα παραμύθια τους, αρχικά, περιείχαν αγριότητα σκηνών και περιγραφών, που τα καθιστούσαν κατακριτέα και τα χαρακτήριζαν ως ακατάλληλα για παιδιά. Αυτή ήταν η αφορμή για την αντίδραση των ομότεχων τους. Οι συγγραφείς υπερασπίστηκαν τα παραμύθια τους και στη δεύτερη έκδοσή τους απέσυραν όσα κρίνονταν ακατάλληλα και τροποποίησαν, αφαίρεσαν ή επεξεργάστηκαν κάποια άλλα, δίνοντας, ανάλογα με τα κρατούντα ήθη της εποχής, εκείνο το ύφος και το περιεχόμενο στα παραμύθια, ώστε να μπορεί να γίνει ασμένως αποδεκτό από τα παιδιά και τους γονείς τους. Η πράξη τους αυτή, της μη αυτούσιας δηλαδή δημοσίευσης του παραμυθικού υλικού και η εμφανής διαφοροποίηση της θεωρία τους από την πράξη τους, χαρακτηρίστηκε ως «προδοσία». Αλλάζοντας το πρωτότυπο υλικό, ως προς τη μορφή ή το περιεχόμενο, κάποιων από τα λαϊκά παραμύθια τους ακόμα κι αν διατήρησαν το βασικό νόημα τους, κρίθηκε ως εγχείρημα παράτολμο και κατακριτέο. Και τούτο μολονότι ο σκοπός τους ήταν να προσφέρουν μέσα απ' αυτές τις αλλαγές τους, το ιδανικό κείμενο, με το οποίο θα μπορούσε να διασκεδάσει και να διδαχθεί το παιδί με τον καλύτερο τρόπο. Αυτός ήταν και ο βασικός τους στόχος ή ο δεύτερος κατά σειρά απ' αυτούς, εάν και εφόσον δεχτούμε ότι η όλη τους παρέμβαση ξεκίνησε, όπως ομότεχοί τους υποστηρίζουν, για καθαρά φιλολογικούς λόγους.

Εν τέλει η αστική τάξη, παγκοσμίως, αποδέχτηκε και ταυτίστηκε με τις απόψεις και προτάσεις των αδελφών Grimm και τα παραμύθια τους αυτά, μιας, και καθόσον αφορά στην παιδική ηλικία, έκρινε ότι συνάντησε εντός τους τις αρετές και τα ιδανικά που, με την παιδαγωγική τους εφαρμογή, συμβάλλουν στη σωστή ανατροφή των παιδιών της.

Από τη στιγμή που μέσω των παραπάνω αλλά και άλλων συλλογών που ακολούθησαν, το παραμύθι άρχισε να χάνει σταδιακά την προφορική του διάσταση και να αποκτά μια έντυπη διάσταση, εμφανίστηκε και υφίσταται και η διαδικασία η χαρακτηριζόμενη ως “αποπαίδωση”, όπως προαναφέρθηκε.

Το παραμυθικό κείμενο, τυγχάνοντας ταυτόχρονα λογοτεχνικής επεξεργασίας, έγινε «λαϊκό βιβλίο, ανώνυμο φυλλάδιο, παιδικό βιβλίο και περιοδικό».⁹⁸ Υπό τις παραπάνω συνθήκες, το λαϊκό παραμύθι, φτάνει και ως τις μέρες μας, με τη μορφή ενός ιδιαίτερου πια λογοτεχνικού είδους, το οποίο υπάγεται τόσο στην προφορική λογοτεχνία-αφού υπάρχουν ακόμα και σήμερα αφηγητές και αφηγήτριες λαϊκών παραμυθιών-όσο και στη γραπτή-εφόσον κυκλοφορεί σε βιβλία και συλλογές-το ανάλογο είδος. Τα χαρακτηριστικά του ως ένα τέτοιο λογοτεχνικό είδος είναι: το στοιχείο τού φανταστικού,⁹⁹ η έλλειψη διδακτικού χαρακτήρα,¹⁰⁰ η συντομία,¹⁰¹ η σαφής περιγραφή των χαρακτήρων (οι οποίοι είναι όσο το δυνατόν πιο απλοί),¹⁰² η υπερβολή, το διαχρονικό αλλά και το μαγικό στοιχείο.¹⁰³ Από άποψη θεματολογίας, το λαϊκό παραμύθι αφορά στις

⁹⁸ Κατλάνογλου Μαριάνθη, *Παραμύθι και αφήγηση στην Ελλάδα. μια παλιά τέχνη σε μια νέα εποχή. Το παράδειγμα των αφηγητών από τα νησιά του Αιγαίου και από τις προσφυγικές κοινότητες των Μικρασιατών Ελλήνων*, Εκδόσεις: Πατάκης Αθήνα

⁹⁹ Δελώνης 1990

¹⁰⁰ Αναγνωστόπουλος 1997-Σακελλαρίου 1984

¹⁰¹ Bettelheim 1995

¹⁰² Bettelheim 1995- Δελώνης 1990- Πέτροβιτς - Ανδρουτσοπούλου 2002

κοινωνικοοικονομικές συνθήκες μέσα στις οποίες ο ελληνικός λαός έζησε.¹⁰⁴ Η παράθεση και η καταγραφή αυτών των συνθηκών δεν γίνεται ψυχρά, ούτε με επιστημονική διάθεση. Υλοποιείται από τους κανόνες του παραμυθιού και υπάρχει για να παρηγορεί και να ψυχαγωγεί. Η αποτελεσματική παρηγοριά προβάλλει με τη φαντασία που χαρίζει το μαγικό στοιχείο και με τη σάτιρα που προσφέρει αντίστοιχα το κριτικό μάτι. Είναι ευνόητο ότι μέσα στο λαϊκό παραμύθι αναπτύσσονται και θέματα που αφορούν στις καθημερινές ανάγκες του λαού και επιβεβαιώνεται η χρησιμότητά του, ως κεφαλαιώδους σημασίας, μιας και παρωθεί και επιτρέπει το χρήσιμο έργο των προβολών και των ταυτίσεων χαρακτήρων,¹⁰⁵ ενώ παρουσιάζει τους ήρωές του σ' ένα συγκεκριμένο οικογενειακό περιβάλλον, με τις συγκρούσεις τους, τις προσδοκίες τους, τις ατυχίες τους και διάφορα άλλα στοιχεία που αποτελούν εμπειρίες ενός συγκεκριμένου πολιτισμού.¹⁰⁶ Αυτές ακριβώς, οι λαϊκές και λαϊκότερες διηγήσεις, αποκτούν θαυμαστές και μάλιστα φανατικούς που ενδιαφέρονται για τη φύση και όλο το πρωτογονικό-πρωταρχικό υλικό των παραμυθιών. Με αυτό το υλικό ασχολήθηκε ένας μεγάλος αριθμός μελετητών, όπως ενδεικτικά έχουμε αναφέρει, και μιλάμε για: τον Frazer, τους αδερφούς Grimm, τον Muller, τον Boas, τον Levi-Strauss και άλλους. Αξίζει να σημειωθεί επιπλέον ότι προβάλλονται και θεωρίες που εστάζουν στην καταγωγή και παραγωγή των παραμυθιών και των μύθων με το σημερινό τους ιστορικό και μόνο ενδιαφέρον. Σ' αυτές θα αναφερθούμε στη συνέχεια.

Η γλωσσολογική προσέγγιση και η «μυθολογική σχολή»

Ο 19^{ος} αιώνας είναι ο αιώνας της διαφορετικής αντιμετώπισης της αξίας του παραμυθιού. Το ενδιαφέρον των μελετητών επικεντρώνεται στην καταγωγή των μύθων και των παραμυθιών, υποστηρίζοντας τη θεωρία της ύπαρξης μιας πρωταρχικής γλώσσας, ονομαζόμενης «άριας» αρχικά και αργότερα «ινδοευρωπαϊκής», που θεωρείται ότι είναι αυτή που αποτελεί τη βάση για την καταγωγή των παραμυθιών. Ένθερμοι υποστηρικτές της παραπάνω άποψης είναι οι αδερφοί Grimm, στην πρώτη τους έκδοση με παιδικά και οικογενειακά παραμύθια, ενώ δεν μοιάζει να εντυπωσιάζονται από το γεγονός ότι όμοια παραμύθια συναντώνται σε διάφορους λαούς. Στην δεύτερη έκδοσή τους, το έτος 1819, ο προβληματισμός τους σ' αυτό το θέμα είναι εμφανής. Είναι η εποχή που διατυπώνεται η ενότητα των ινδοευρωπαϊκών γλωσσών, ως προς την προέλευσή τους από μια αρχική γλώσσα της φυλής των Αρίων, πριν αυτή διασπαστεί. Διατυπώνονται οι δύο θέσεις του Wilhelm Grimm ότι τα παραμύθια με ομοιότητες αποτέλεσαν, αρχικά, κληρονομιά μιας κοινής ινδοευρωπαϊκής αρχαιότητας και κατά δεύτερον ότι τα παραμύθια είναι διαμελισμένοι μύθοι και ερμηνεύονται μόνο εάν κατανοηθούν προηγουμένως οι μύθοι αυτοί.

Έτσι έχουμε εμπρός μας εμφανή την ινδοευρωπαϊκή θεωρία και τη θεωρία των διαμελισμένων μύθων, εκφραζόμενες από τους γνωστούς γερμανούς μελετητές, τους αδελφούς Grimm.¹⁰⁷ Στις δύο αυτές πρώτες αναφορές, τα παραμύθια μοιάζουν απομεινάρια αρχαίων μύθων, που ο άνθρωπος, ενός συγκεκριμένου γεωγραφικού χώρου, επινόησε και, σε απλούστερη μορφή, στη συνέχεια αυτά διαδόθηκαν στον υπόλοιπο

¹⁰³ Κανατσούλη 1996-Παπανικολάου & Τσιλιμένη 1998

¹⁰⁴ Μερρακλής 1999

¹⁰⁵ Bettelheim 1995- Μερρακλής 1999

¹⁰⁶ Bettelheim 1995-Καΐλα - Ξανθάκου 1986- Μαλαφάντης 1990

¹⁰⁷ Χρυσούλα Χατζητάκη-Καψωμένου στο ίδιο σελ. 52

κόσμο.¹⁰⁸ Εμπνευσμένοι από τις απόψεις των Grimm, οι ονομαζόμενοι «μυθολόγοι» επιστήμονες, με πλέον γνωστό τον Muller, υποστηρίζουν ότι υπάρχει γενετική σχέση μεταξύ γλώσσας και μυθολογίας, με συμπερασματικό λόγο «ότι η καταγωγή των μύθων ανάγεται στο γλωσσικό υλικό που χρησιμοποιούσε η φυλή των Αρίων πριν διασπαστεί».¹⁰⁹ Οι μύθοι, σύμφωνα με τον Muller, προέρχονται από γλωσσικά λογοπαίγνια και, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο συγκεκριμένος μελετητής, αποτελούν ένα είδος «ασθένειας της γλώσσας». Στο ίδιο πνεύμα κινούμενος ο έγκριτος μυθολόγος Cox συμπληρώνει ότι τα παραμύθια έλκουν την καταγωγή τους από τους μύθους, που πλάστηκαν για τα φυσικά φαινόμενα της ημέρας και της νύχτας, μιας και υποστηρίζεται ότι ο πυρήνας όλων των μύθων είναι αυτά ακριβώς τα φυσικά φαινόμενα και η αλληγορική ερμηνεία της φύσης.

Η διαφορά συγκεκριμενοποιείται στο είδος των μύθων από τους οποίους προήλθε το παραμύθι και οι οποίοι είναι σύμφωνα με τον Max Moller (1856), οι ηλιακοί μύθοι που περιέχονται στο ιερό ινδικό βιβλίο Rig-Veda. Οι εν λόγω μύθοι διηγούνταν, σύμφωνα με τον μελετητή, ιστορίες με κεντρικό πρόσωπο τον Ήλιο και δευτεραγωνιστές τη Σελήνη, τον Ουρανό κλπ και, καθώς αυτοί διαδόθηκαν στους γύρω λαούς, έχασαν το νόημά τους και μεταμορφώθηκαν σε παραμύθια.¹¹⁰

Σε αντιπαράθεση με τις παραπάνω θεωρίες, συναντάμε τους οπαδούς της ινδικής καταγωγής του παραμυθιού, διατυπωμένη επίσημα από τον Benfey το 1859 στην εισαγωγή του έργου του με τίτλο pansatandra (ιστορικής σήμερα αξίας), υποστηρίζοντας ότι τα σύγχρονα παραμύθια ανάγονται σε παλαιές γραπτές λογοτεχνικές πηγές και ότι όλα τα μαγικά παραμύθια, εκτός από αυτά στα οποία πρωταγωνιστούν ζώα, συνδέονται με την ινδοβουδιστική λογοτεχνική παράδοση¹¹¹ και διαδόθηκαν στους άλλους λαούς είτε, αρχικά, μέσω της προφορικής παράδοσης, είτε μέσω μεταφράσεων τα μεταγενέστερα χρόνια.¹¹²

Η ανθρωπολογική ή εθνολογική προσέγγιση, είναι το επόμενο στάδιο έρευνας της προέλευσης των παραμυθιών, με πρωτοπόρο της σκέψης αυτής, τον βρετανό ανθρωπολόγο Taylor και τον A. Lang, το 1873. Η απόπειρα προσδιορισμού της κοιτίδας του πολιτισμού βρίσκεται στον αντίποδα των προηγούμενων, καθώς ανιχνεύει τις απαρχές του λαϊκού παραμυθιού όχι σε κάποια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή αλλά στις ανιμιστικές τάσεις και αντιλήψεις του πρωτόγονου ανθρώπου, πάνω στις οποίες βασίζονται οι αρχαίοι μύθοι και κατ' ακολουθία τα παραμύθια. Η θεωρία αυτή στηρίχθηκε στη Δαρβινική θεώρηση και στην παρατήρηση ότι υπάρχουν παραμύθια και μύθοι με σχεδόν ίδιο ή παρόμοιο περιεχόμενο σε πολλούς διαφορετικούς ανθρώπους και λαούς, πολλών διαφορετικών περιοχών (πολυγένεση του είδους),¹¹³ ενώ ο κλασικός φιλόλογος Lang κλονίζει τα δεδομένα της εποχής περί επικράτησης της εκδοχής τής από Ινδία καταγωγής του είδους, υποστηρίζοντας την ύπαρξη παραμυθικού είδους από την εποχή του Ομήρου και του Ηροδότου, όπως και από την Αίγυπτο του 13^{ου} αιώνα. Οι απόψεις του

¹⁰⁸ Αναγνωστόπουλος 1987β

¹⁰⁹ Χρυσουλα Χατζητάκη-Καψωμένου, στο ίδιο σελ. 54

¹¹⁰ ο.π. σελ. 48

¹¹¹ ο.π. σελ. 55

¹¹² Αναγνωστόπουλος, 1987,β

¹¹³ Χατζητάκη - Καψωμένου στο ίδιο, σελ. 56

υποστηρίχθηκαν και από άλλους μελετητές όπως ο Leyen για να αμφισβητηθούν όμως γρήγορα και ως προς την άποψη ότι οι διάφοροι πολιτισμοί εξελίσσονται, ακολουθώντας μια ευθύγραμμη πορεία της αγριότητας, βαρβαρότητας, πολιτισμού και ότι υπάρχουν πολιτισμικά επιβιώματα που είναι διάδοχα στις εποχές όπως συμβαίνει στην περίπτωση των παραμυθιών.

Η κοινωνιολογική προσέγγιση των μύθων και των παραμυθιών έχει ως πρωταγωνιστές της τους μελετητές Durkheim, Malinowski και Boas, οι οποίοι και συναντώνται να επηρεάζουν πολύμορφα τους νεώτερους ανθρωπολόγους που ασχολήθηκαν με τον θρησκευτικό και τελετουργικό βίο.

Για τον Durkheim οι μύθοι εκφράζουν με λόγια, ό,τι εκφράζουν οι λειτουργίες με πράξεις, στο θρησκευτικό σύστημα ενός κοινωνικού συνόλου, μιας και λειτουργία και στόχευση και των δύο δεν είναι άλλη από τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Με τη βοήθειά τους οι άνθρωποι ταξινομούν τον κόσμο τους, σύμφωνα με τον Durkheim, δεδομένου ότι στο περιεχόμενό τους αποτυπώνονται οι αξίες και τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής δομής τους. Ο Emile Durkheim λοιπόν, στην αμιγώς κοινωνιοκεντρική του θεωρία, θέτει τη λειτουργία σε κεντρικό σημείο ενώ θεωρεί τους τύπους των συλλογικών παραστάσεων, δηλαδή τους μύθους, τα ανιγμάτα, τις παροιμίες, οι οποίοι αποτελούν ουσιαστικά την ίδια τη συνείδηση της κοινωνίας, εξίσου αξιοσημείωτους.

Η θεωρία του Malinowski, αν και ακολουθεί την προηγούμενη, προσδίδει ένα ακόμα προνόμιο στους ακόλουθους της, που δεν είναι άλλο από τον εμπειρικό προσανατολισμό. Ο Malinowski ακολουθεί την επιτόπια έρευνα στις μελέτες του. Ως ένας από τους θεμελιωτές της εθνογραφικής παρατήρησης ή όπως ονομάστηκε φονξιοναλισμού έδειξε ότι ο μύθος και το παραμύθι είναι στοιχεία πολιτισμού, συστατικά στοιχεία της επιστήμης των πρωτόγονων ανθρώπων, έχοντας άμεση σχέση με τη θρησκεία, την ιατρική, την ιστορία, τη γεωργία, την τέχνη. Δεν αμφισβητήθηκε η συμβολή του Malinowski αν και σημειώνονται και διαφορετικές απόψεις. Επίσης, πολύ σημαντική είναι η παρουσία του Franz Boas, ο οποίος διατυπώνει, σύμφωνα με τον Thompson, «τις τελικές φράσεις σοφίας» για το παραμύθι.¹¹⁴ Μελέτησε το είδος του αφηγηματικού λόγου και υποστήριξε ότι οι μύθοι και τα παραμύθια αποτελούν ένα είδος αυτοβιογραφικής εθνογραφίας. Η αρχή των διηγηματικών αυτών μορφών υποστηρίζει ότι οφείλεται «στο παιχνίδι της φαντασίας με τα γεγονότα της ζωής του ανθρώπου». Σημειώνει ότι το παραμύθι από τον μύθο είναι δύσκολο να διαφοροποιηθεί εξαιτίας της αμφίδρομης ροής υλικού ανάμεσά τους, υποστηρίζοντας ότι το ύφος των παραμυθιών και τα χαρακτηριστικά τους σχετίζονται και διαμορφώνονται από την κοινωνία μέσα στην οποία υπάρχουν και δρουν.¹¹⁵

Η κοινωνιολογική προσέγγιση του παραμυθιού, εν κατακλείδι, συνδέθηκε με τα τρία αυτά ονόματα του Émile Durkheim, του Bronislaw Malinowski και του Franz Boas. Για τον Durkheim οι μύθοι συντελούν στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, ενώ το περιεχόμενό τους, χάρη στον συμβολικό του χαρακτήρα, αφενός χαρακτηρίζει την κοινωνική ζωή και αφετέρου σκιαγραφεί την κοινωνική δομή. Στη συγγενή θεωρία του Bronislaw Malinowski, όντας όμως προσανατολισμένη εμπειρικά εξαιτίας της επιτόπιας έρευνας που έκανε, τα παραμύθια και οι μύθοι αποτελούν σημαντικό πολιτισμικό στοιχείο των κατοίκων της περιοχής που διεξήγαγε την έρευνά του. Τέλος, για τον αμερικανό Boas τα παραμύθια αντανakλούν την οργάνωση και όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής δομής

¹¹⁴ Thompson, *the Folktale*, Νέα Υόρκη, 1946

⁷ Χατζητάκη στο ίδιο, σελ. 35

¹¹⁵ Χατζητάκη-Καψωμένου στο ίδιο, σελ. 64

ενός λαού, ενώ οφείλουν την ύπαρξη τους στο παιχνίδι της φαντασίας με τα συμβάντα της ανθρώπινης ζωής και εξέλιξης του βίου.

Η ψυχαναλυτική προσέγγιση εξετάζει την πιθανότητα, περιστατικά των παραμυθιών να έχουν τις ρίζες τους στα όνειρα. Έτσι η επιστήμη της ψυχανάλυσης εμφανίζεται μέσα από το δικό της πρίσμα να αξιοποιεί τα σύμβολα και την ερμηνεία των συνειρμών, στοχεύοντας στην απόδοση του ουσιαστικότερου νοήματος στο προφανές, διαπερνώντας την «ορατή επιφάνεια και εστιάζοντας στη βαθύτερη ουσία». ¹¹⁶

Ο Ludwig Leister στο βιβλίο του για το αίνιγμα της Σφίγγας, πρώτος υποστήριξε ότι με την ερμηνεία των ονείρων θα γίνει εφικτή η κατανόηση του λαϊκού αφηγηματικού λόγου, περιλαμβανομένων και των παραμυθιών ή ακόμα και των θρύλων ή των παραδόσεων ενός λαού. Διάδοχη σκέψη συναντάμε στο πρώτο μισό του 20ου αιώνα από τον Sigmund Freud, με την οποία υποστήριξε τη δική του ψυχαναλυτική προσέγγιση ¹¹⁷, επηρεάζοντας σοβαρά τη μελέτη των μύθων. Οι φροϋδικές θεωρίες εξηγούν κάθε διάσταση του μύθου, σε σχέση με τα όνειρα και ως προς τη μορφή και ως προς την πηγή της έκφρασής τους. Ανάγοντας την ψυχολογία του υποσυνειδήτου σε δύο επίπεδα, το ατομικό και το συλλογικό, τα μεν όνειρα εκφράζουν τις ασύνειδες παιδικές επιθυμίες του ανθρώπου, ενώ στους μύθους βρίσκει έκφραση η παιδικότητα της ανθρωπότητας. ¹¹⁸

Προεξάρχων ερευνητής, ως προς την αποκάλυψη του υποσυνειδήτου των παραμυθιών, ο ψυχίατρος Carl Jung, ο οποίος, ενώ συμφωνεί με τη θεωρία του Freud, διαφοροποιείται στο σημείο ότι στις αρχετυπικές εικόνες των παραμυθιών δεν αντικατοπτρίζεται η ανώριμη πανανθρώπινη παιδικότητα, αλλά το ωριμότερο προϊόν της. Επόμενοι μελετητές και εφαρμοστές ψυχαναλυτικών μεθόδων για την ανάλυση των παραμυθιών είναι ο Roheim, Rank, Bettelheim και η Marie-Louise von Franz, η οποία, ως κατακλείδα της, υποστηρίζει ότι «τα παραμύθια εκφράζουν κατά τρόπο εξαιρετικά λιτό και άμεσο, τις ψυχικές διεργασίες του συλλογικού υποσυνειδήτου. Γ' αυτόν τον λόγο έχουν και μεγαλύτερη αξία για την επιστημονική διερεύνηση από ό,τι άλλα υλικά. Στα παραμύθια αποτυπώνονται τα αρχέτυπα στην πιο απλή, την πιο γυμνή, την πιο συνοπτική μορφή τους. Η συμβολή της έρευνάς της επισημαίνεται για τονισθεί η προσπάθειά της να διερευνήσει το βαθύτερο υπόστρωμα της φαντασίας του παραμυθιού. ¹¹⁹

Η δομική προσέγγιση του παραμυθιού προέκυψε τον 20^ο αιώνα, αλλάζοντας σοβαρά το σκηνικό, ως ένας νέος τρόπος ανάλυσης του αφηγηματικού λόγου, ακολουθώντας τις δύο σημαντικές αλλαγές που σημειώθηκαν στις σχετικές μελέτες από τις επιστήμες της Κοινωνιολογίας και της Ψυχολογίας. Η ένταξη των μύθων και των παραμυθιών στο κοινωνικό τους περιβάλλον, αποσυνδεδεμένων από τη θρησκεία, είναι η πρώτη από τις επελθούσες αλλαγές, με τη συμβολικότητά τους να ερμηνεύεται μεθοδολογικά από την ψυχολογία, ανατρέποντας τις έως τότε αντιλήψεις για τους μύθους και τα παραμύθια, να είναι η δεύτερη μελέτη-αλλαγή. ¹²⁰ Ο Γάλλος εθνολόγος Claude Levi-Strauss πρωτοστατεί στην παρουσία της δομικής προσέγγισης και ανάλυσης χωρίς να απουσιάζει η παρουσία κι άλλων εκλεκτών επιστημόνων που ενίσχυσαν τον τομέα της μυθολογικής έρευνας. ¹²¹

¹¹⁶ Jean George, 1996, 158

¹¹⁷ Χρυσούλα Χατζητάκη – Καψωμένου στο ίδιο σελ. 65 και Doty 1986 134

¹¹⁸ ο.π. σελ. 64

¹¹⁹ ο.π. σελ. 67

¹²⁰ Κυριακίδου - Νέστορος, 1986, σελ. 291

Σύμφωνα με τη δομική προσέγγιση οι μύθοι και τα παραμύθια δεν μελετώνται ως θρησκευτικά, φιλολογικά ή ψυχολογικά φαινόμενα αλλά ως αυτόνομα στοιχεία του πολιτισμού. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη μελέτη τους θεωρείται η ένταξή τους στο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον.¹²²

Με βάση τη θεωρία του Ferdinand de Saussure για τη γλώσσα, ως σύστημα σημείων, συναντάται, σε συσχετισμό με τον ανθρωπολογικό ορισμό του στρουκτουραλισμού, που είναι αυτός που καθιερώνει τη συγχρονική δομή της γλώσσας ως αντικείμενο διερεύνησης, χωρίς όμως να σημαίνει ότι αυτή η διάκριση ανάμεσα σε συγχρονική και διαχρονική δομή απορρίπτει και τη μελέτη της ιστορίας. Ο Saussure δέχεται τη δυαδική διάκριση των σχέσεων, ήτοι: σ' αυτές που υπάρχουν μεταξύ δύο στοιχείων σε μια συγκεκριμένη φάση του συστήματος και σε εκείνες που συντελούνται ανάμεσα σε ένα στοιχείο συγκεκριμένης φάσης του συστήματος και σε ένα άλλο στοιχείο ισοδύναμο αλλά που βρίσκεται σε διαφορετική φάση του ίδιου συστήματος. Τις θεωρεί «όψεις της γλώσσας», με τις πρώτες ονομαζόμενες συγχρονικές, τις δε δεύτερες, διαχρονικές. Η συγχρονική αυτή προσέγγιση του γλωσσολόγου μέσα από τη μελέτη των στοιχείων, ανεξάρτητα από την ιστορία των γλωσσικών φαινομένων, αντικαθιστά την άποψη κατά την οποία η αναζήτηση αφορούσε σχέσεις με το «γλωσσικό παρελθόν», ανοίγοντας μια νέα σελίδα στη μυθολογική έρευνα.¹²³

Προγενέστεροι κοινωνιολόγοι και ανθρωπολόγοι ενέταξαν τους μύθους και τα παραμύθια στο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον, μέσα σε μια σχέση αλληλοαποκάλυψης, εκφράζοντας μια αντικειμενική πραγματικότητα στον κοινωνικό τους ορίζοντα. Ο Lévi-Strauss μετακινήθηκε από την προσέγγιση αυτή, τοποθετώντας τον μύθο και την ερμηνεία του σε ένα πιο διευρυμένο ορίζοντα. Μελέτες χρόνων των Ινδιάνων της Αμερικής, αναζητώντας τη δομή της ανθρώπινης σκέψης, καταλήγουν στο ότι ο λόγος για τον οποίο οι μύθοι διάφορων λαών ομοιάζουν μεταξύ τους έχει να κάνει με τη δομή του ανθρώπινου μυαλού και στους συσχετισμούς με τους οποίους σκέφτεται, ειδικά για αφηρημένα θέματα. Στους μύθους συναντώνται αντιθετικά ζεύγη, όπως γη και ουρανός, ζωή και θάνατος, αρσενικό και θηλυκό, καλό και κακό, όμορφο κι άσχημο, το εγώ και το εσύ, χειμώνας και καλοκαίρι, προϊόντα της ανθρώπινης καταγραφής του μυαλού, γεννημένα ως αποτέλεσμα της ανθρώπινης νόησης. Τις αντιθέσεις αυτές τις διαπερνούν ενδιάμεσοι όροι. Αυτή η «μεσολάβηση» οφείλεται στους μύθους, οι οποίοι και καταφέρνουν με τον τρόπο αυτό, την κατανόηση μιας δυσκολοερμήνευτης σχέσης. Ο άνθρωπος νους είναι αυτός που κατασκευάζει τους μύθους και έτσι στη μυθική επιφάνεια, καθρεφτίζονται σχήματα ακριβώς της ανθρώπινης σκέψης.¹²⁴

Ο Levi- Strauss δεν συνέδεσε τη γένεση των μύθων με τις κοινωνικές διαδικασίες, υποστηρίζοντας ότι ο μύθος παράγεται από το ανθρώπινο μυαλό και είναι ο λόγος που ο μύθος με τη σειρά του αντανακλά αληθινές ανθρώπινες σκέψεις. Έτσι το ενδιαφέρον για την ακρόαση ενός παραμυθιού, ενός μύθου ενισχύει η βεβαιότητα ότι δεν είναι μόνο επιφανειακή παρουσία ιστορίας αλλά, μελετώντας τη υποδομή και τη βαθιά δομή του, θα εκπλαγούμε από τη σημειολογία του ή και τη συμβολική ή ερμηνευτική του παρουσία.¹²⁵

¹²¹ Ruthven 1977, 63

¹²² Χατζητάκη-Καψωμένου στο ίδιο σελ 68

¹²³ Saussure, **Ferdinand**, *Μαθήματα Γενικής Γλωσσολογίας*/μετ. Φώτης Αποστολόπουλος. Αθήνα: Παπαζήσης, 1979: 65-71

¹²⁴ Michael Carroll, "Muth" στο David Levinson and Melvin Ember *Encyclopedia of Cultural Anthropology* τ.3, 827-831, 1996

Γνωρίζοντας τις παραπάνω θεωρίες συμπεραίνουμε ότι καμία από αυτές δεν κατάφερε ατομικά να προσφέρει μια ολοκληρωμένη απάντηση στο ερώτημα της προέλευσης του παραμυθιού. Το θέμα-ερώτημα παραμένει αναπάντητο. Παρ' όλα αυτά η διατύπωσή τους είχε ως αποτέλεσμα την πολλαπλή προσέγγιση του παραμυθιού ως αντικείμενου μίας συστηματικής επιστημονικής μελέτης με τα εξής πορίσματα¹²⁶: Αρχικά όλα τα παραμύθια συναντώνται με μοτίβα τα οποία ανάγονται σε αρχαίους πολιτισμούς και μπορούσαν να γεννηθούν και να ανιχνευθούν σε κάθε τόπο και σε κάθε λαό. Κατά δεύτερον προηγήθηκε η προφορική διάδοση των παραμυθιών από λαό σε λαό και ακολούθησε (ως τρίτη) η γραπτή για να συναντήσουμε πολλά παραμυθικά μοτίβα να έχουν την καταγωγή τους στον ονειρικό κόσμο. Τέταρτη παρατήρηση είναι ότι η πλήρης έρευνα του παραμυθιού πρέπει να είναι τόσο ψυχολογική, για τη μελέτη των παραμυθικών μοτίβων και επεισοδίων, όσο και φιλολογική, για τη μελέτη της φιλολογικής τους αξίας. Ολοκληρώνοντας, σημειώνουμε ότι το παραμύθι ως είδος συνιστά ένα συγκροτημένο και ενιαίο «όλον» το οποίο έχει κάποιον δημιουργό και κάποιο τύπο.

4.1. Μέθοδοι ανάλυσης του παραμυθιού – εντοπισμός και μελέτη των λαογραφικών στοιχείων

Ο τρόπος διάδοσης του παραμυθιού απασχόλησε τους παραμυθολόγους και τους λαογράφους ιδιαίτερα με συνέπεια την καθυστέρηση της κατηγοριοποίησης του είδους και τη συστηματοποίηση των υπαρκτών μοτίβων. Εδώ συναντάμε τις θεωρίες γενετικής προσέγγισης με πρώτη την Φιλανδική Σχολή με τη ιστοριογεωγραφική ή φιλανδική μέθοδο, ονομαζόμενη έτσι από τη χρησιμοποιούμενη για την εργασίας της μέθοδο. Σύμφωνα με τον Μερακλή,¹²⁷ ο ερευνητής «στοχεύει να διαπιστώσει τον τόπο και τον χρόνο όπου έγινε η αρχική διήγηση» και αναζητάει τον τόπο και τον χρόνο όπου έγινε η αρχική διήγηση του παραμυθιού. Σκοπός του η αποκατάσταση του αρχέτυπου, η αρχική του μορφή από την οποία και γεννήθηκε το παραμύθι.

Ο Φιλανδός λαογράφος Julius Krohn και ο γιός του Karle Krohn θεώρησαν πιθανόν τα λαογραφικά φαινόμενα να δημιουργούνται σε έναν συγκεκριμένο τόπο και από εκεί να διασπείρονται.¹²⁸ Η μελέτη τους υιοθετήθηκε από τους υποστηρικτές, μελετητές της ιστοριογεωγραφικής ή φιλανδικής αυτής μεθόδου και η μέθοδος αυτή κυριάρχησε για πολλά χρόνια στην συνολική μελέτη του παραμυθιού με ιδιαίτερη απήχηση. Το έργο τους συνέχισε ο Ante Aarne¹²⁹, εκδίδοντας έναν κατάλογο φιλανδικών παραμυθιών.¹³⁰ Με βασικά ερωτήματα για το «ποιος είναι ο τόπος γέννησης, ποιο δρόμο ακολούθησε το παραμύθι στον χρόνο, ποιες αλλαγές υπέστη, ο μελετητής απευθύνεται σε ένα τεράστιο υλικό και ταξινομεί τις παραλλαγές που συναντώνται για το κάθε παραμύθι κατά γεωγραφικές περιοχές, ενώ στη συνέχεια προσπαθεί να απομονώσει τα πιο αρχαϊκά στοιχεία της κάθε περιοχής και να τα συγκρίνει με στοιχεία από άλλες περιοχές. Στόχος του η αποκατάσταση, όπως και πριν αναφέραμε, του αρχέτυπου με δεδομένο ότι η

¹²⁵ Χατζητάκη-Καψωμένου σελ. 70

¹²⁶ Αναγνωστόπουλος 1987β

¹²⁷ Μ. Μερακλής, «το παραμύθι ως αντικείμενο φιλολογικής έρευνας» στο βιβλίο «τα παραμύθια μας» σελ. 90

¹²⁸ Χρυσούλα Χατζητάκη-Καψωμένου, στο ίδιο, σελ. 71

¹²⁹ Ε.Λυδίκος ο.π, σελ. 68

¹³⁰ Χατζητάκη –Καψωμένου στο ίδιο σελ. 71

ιδιαίτερη ταυτότητα που αποκτούν τα έργα σε κάθε νέο περιβάλλον είναι γεγονός. Η κριτική του Σουηδού λοογράφου Carl Von Sydow σημειώνεται ακριβώς στο σημείο αυτό. Ο μελετητής τονίζει την ανάγκη της εξέτασης των παραμυθιών, στο πλαίσιο του περιβάλλοντος στο οποίο λειτουργούν και τονίζει τον ρόλο που παίζουν οι «φορείς της παράδοσης», ενεργητικοί ή παθητικοί, όπως ονομάζονται από τον ίδιο.¹³¹ Αντικρούοντας την άποψη τη φιλανδικής σχολής για την «κανονική» διάδοση των παραμυθιών, εν είδει ομόκεντρων κύκλων και υποστηρίζοντας τη διάδοση αυτού του παραδοσιακού υλικού «δι' αλμάτων» και μέσω των «ενεργητικών φορέων». Έτσι θεωρεί ότι εξηγείται και το κοινό ρεπερτόριο της προφορικής λαϊκής λογοτεχνίας.¹³²

Υπάρχουν θεωρίες που το ενδιαφέρον τους για την προσέγγιση του παραμυθιού εστιάζεται στο περιεχόμενο ώστε να αναφερθούν στην καταγωγή και στη λειτουργία τους. Αυτή είναι η μυθολογική σχολή, εξειδίκευση της ινδοευρωπαϊκής θεωρίας. Οι μυθολόγοι προσπάθησαν να ανακαλύψουν κάτω από τα παραμύθια φυσικά φαινόμενα (την αυγή, τη δροσιά, τον ήλιο κλπ). Προσπάθησαν να ανακαλύψουν κρυμμένες σημασίες και να αναγάγουν τους παραμυθικούς ήρωες και τα μοτίβα σε ουράνια φαινόμενα και τη μυθολογία τους. Η συμβολική σχολή πιστεύει ότι τα παραμύθια προέρχονται από κάποιες τελετουργίες. Ο Saintyves, που ασχολήθηκε με τα παραμύθια του Perrault, προσπάθησε να αποδείξει ότι είναι προϊόντα αρχαίας τελετουργίας. Ο Arnold van Gennep ισχυρίστηκε ότι οι μύθοι και οι παραδόσεις κατέχουν κεντρική θέση στις κοινωνίες αφού ενσωματώνουν θρησκευτικό και τελετουργικό χαρακτήρα, μη λαμβάνοντας υπόψη τη διαφορετική παρουσία των παραμυθιών στο κοινωνικό σώμα. Ο Hans Naumann θεωρεί το παραμύθι έκφραση δεισιδαιμονικών και μαγικό-αποτρεπτικών τελετουργιών των πρωτόγονων, αντιλαμβανόμενος το παραμύθι ως μια από τις τελετουργίες που γίνονται και σήμερα στο σπίτι ενός πεθαμένου για την προστασία της οικίας του.¹³³

Στη συνέχεια συναντάμε την ψυχαναλυτική σχολή να προσεγγίζει το παραμύθι με το έργο του Jung. «Η ψυχολογική επιστημονική έρευνα του παραμυθιού επιδιώκει να αποκαλύψει τις υπερπροσωπικές πνευματικές διαδικασίες που καθρεφτίζονται στο παραμύθι». Ο Jung και οι σπουδαστές του μελέτησαν το είδος του παραμυθιού, ως το καθρέφτισμα μιας διαδικασίας ανάπτυξης κατά την περίοδο της εφηβείας του ατόμου, επισημαίνοντας στοιχεία του συλλογικού ασυνείδητου στα παραμύθια. Η ψυχολογική τους προσέγγιση ως προς το παραμύθι αφορά στην εσωτερική διαδικασία που ενσωματώνει με ψυχολογικές διεργασίες, τις κοινωνικές σχέσεις και τα γεγονότα. Πρέπει να σημειώσουμε ότι η ψυχαναλυτική προσέγγιση έχει εμπλουτίσει την παραμυθολογία και συνέβαλε στην κατανόηση της παιδαγωγικής και θεραπευτικής λειτουργίας του παραμυθιού στην ανάπτυξη του παιδιού.

Προγενέστερη εν τούτοις όλων των παραπάνω θεωριών είναι η θεωρία των ονείρων, με τον γερμανό Friedrich von der Leyen να την υποστηρίζει και τον Ludwig Laistner να την συστηματοποιεί, υποστηρίζοντας ότι τα όνειρα και η σημασία τους είναι το νήμα για την κατανόηση των παραμυθιών, θρύλων και παραδόσεων. Η άποψη αυτή δεν ισχυροποιήθηκε, μιας και το παραμύθι δεν είναι όνειρο.¹³⁴

Στην δεύτερη θεωρία προσέγγισης του παραμυθιού, τη μορφολογική, γνωρίζουμε ως κύριο εκπρόσωπο τον Ρώσο V.Propp, ο οποίος και ως φορμαλιστής χρησιμοποιεί ως αφετηρία του τη μορφή, ανατρέποντας το μοντέλο προσέγγισης του παραμυθιού.

¹³¹ ο.π , σελ. 73

¹³² Χατζητάκη-Καψωμένου, ο.π σελ 173

¹³³ Αυδίκος στο ίδιο, σελ. 71

¹³⁴ ο.π σελ. 75

Επικέντρωσε την προσοχή της μελέτης του στη συγχρονική μορφολογική ανάλυση του παραμυθιού χωρίς να απορρίπτει την γενετική προσέγγιση. Θεωρεί όμως τη μορφολογική εξέταση ασφαλέστερη προκειμένου να αντιμετωπιστεί ορθά το φαινόμενο «παραμύθι». Από την τυπολογία του περιεχομένου περνάμε στην τυπολογία της δομής και από το διαχρονικό επίπεδο έρευνας, στο συγχρονικό, αμφισβητώντας την άποψη ότι το μοτίβο αποτελεί τη μικρότερη αφηγηματική μονάδα και εμμένοντας στην ανεπάρκειά του ως εργαλείου ανάλυσης των παραμυθιών, επειδή με αυτό δεν δύναται να προσδιοριστεί η δομική ενότητά του. Σε όλα τα παραμύθια, ισχυρίζεται ο μελετητής, η διήγηση ακολουθεί μια αλυσίδα γεγονότων που οδηγούν τον ήρωα από τη δοκιμασία στη νίκη, χωρίς το ενδεχόμενο ο ήρωας να υπαναχωρήσει.¹³⁵

Η παρουσία τέλος του Vladimir Propp με το έργο του *Μορφολογία του παραμυθιού (ανάλυση της δομής ρωσικών μαγικών παραμυθιών)* χαρακτήρισε την ιστορία της Λαογραφίας, προσφέροντας μια νέα προοπτική στη μελέτη του παραμυθιού.¹³⁶

4.2. Εθνογραφική παρουσία του παραμυθιού στην Ελλάδα

Η αφήγηση, ο αφηγητής, ο ακροατής και το αφήγημα αποτελούν μία αδιάσπαστη ολότητα-ενότητα δημιουργίας στο ελληνικό λαϊκό παραμύθι. Είναι και ο λόγος για τον οποίο η αναγνώριση της αξίας του λαϊκού παραμυθιού δεν γίνεται να παραβλέψει το κοινωνικό του περιβάλλον. Το παραμύθι συνυπάρχει και συμβαδίζει με τον παραμυθά του για να συναντήσει τους ακροατές του και να δράσει εμπρός τους ακόμα και εμπλέκοντάς τους στην εξέλιξή του. Στα χρόνια της άνθισης του παραμυθιού, το κοινό του ανά τόπους, δομούσε την καθημερινότητά του συμπεριλαμβάνοντας τις διηγήσεις παραμυθιών ως κάτι φυσικό και απολύτως απαραίτητο γι' αυτούς.

Εξετάζονται λοιπόν, αυτές ακριβώς οι παράμετροι που συντήρησαν την προφορική διάσταση της λαϊκής λογοτεχνίας στον Ελλαδικό χώρο, από την Τήνο έως τη Θράκη, από στεριά ή από θάλασσα, στις εκφράσεις χαλάρωσης του ανθρώπου ή ενδιάμεσα (στα διαλείμματα) της δουλειάς του, με το άκουσμα και τη διάδραση ενός παραμυθιού. Το ακροατήριο ήταν ενήλικο χωρίς να απουσιάζουν απ' αυτό και τα μικρά παιδιά.¹³⁷ Σε γειτονόσπιτα ή σε αυλές, όπως σημειώνει ο Αδ.Αδαμαντίου, για τα παραμύθια στην Τήνο, τις νύχτες κυρίως όταν, σύμφωνα με τον Ευλάμπιο, λέγονταν τα παραμύθια, μιας και η αφήγηση το βράδυ ενίσχυε το φανταστικό στοιχείο του παραμυθιού σε σχέση με την εκφορά του κατά τις πρωινές ώρες: ένα παραμυθιακό σκηνικό λάμβανε χώρα.¹³⁸ Άλλοτε πάλι με το φαναράκι τους στα σπεροκαθίσματα, όπως ονόμαζαν αυτές τις μαζώξεις, ή στον φούρνο τους χειμώνες που έκανε κρύο κι έβγαχνε ο χωρικός τη ζεστασιά ή και στο τσαγκαράδικο, για να αντέξουν τη φτώχεια και να ξεγελάσουν την ανέχειά τους, παντού το παραμύθι βοηθούσε και μονοπωλούσε το ενδιαφέρον τους. Ο παραμυθιάς ήταν συνήθως άνδρας και ξετύλιγε τις σπουδαίες διηγήσεις του με συντροφιά του μια ρακή ή ένα φασκόμηλο. Σαν καλοκαιρίαζε, μας λέει ο ίδιος μελετητής, έπαιρναν τα πρωτεία τις μεσημεριανές ώρες, οι «αποσκιάδες» με τους γέροντες να συναγωνίζονται στα παλαιά παραμύθια ως προς το ποιος ήξερε τα πιο σπουδαία, τα πιο εκτενή, τα πιο παράξενα.¹³⁹ Ο Αδαμαντίου παραθέτει την πληροφορία ότι οι παραμυθάδες είχαν σπουδαιότερο υλικό και

¹³⁵ Χατζητάκη - Καψωμένου ο.π σελ. 75

¹³⁶ ο.π σελ. 75

¹³⁷ Χατζητάκη- Καψωμένου, ο.π, σελ. 166-167 (Ο Αδαμαντίου παρατηρεί ότι «ακόμα και οι αμελέστατοι μαθηταί, όπου εις την κεφαλήν των δεν ημπορεί το ελάχιστον να κρατηθεί» άρπαζαν αμέσως το παραμύθι).

¹³⁸ ο.π σελ. 165

«ψυχολογικότερο» από τις «παραμυθούδες» μιας και οι γυναικείες ιστορίες ήταν απλούστερες και μικρότερες. Η άποψη του ενισχύεται από τον Μ.Γ. Μιχαηλίδη Νουάρο, ο οποίος συμπληρώνει ότι οι γυναίκες δεν τολμούσαν να εκφραστούν ελεύθερα μιας και το ακροατήριό τους συνήθως ήταν παιδιά. Κατά την άποψη του Κυριακίδη¹⁴⁰ η «αποπαίδωση» στο παραμύθι οφείλεται και στο γεγονός αυτό, ότι δηλαδή το παραμύθι πέρασε στη δικαιοδοσία των γυναικών και σιγά σιγά έγινε συντομότερο, χάνοντας «τον τεχνικόν χαρακτήρα, τον οποίον είχε εις το στόμα των παραμυθιάδων». Οι καλοί παραμυθάδες ήταν γεγονός ότι εισέπραταν την εκτίμηση όλων και η φήμη τους απλώνονταν από στόμα σε στόμα. Η διεκδίκηση και η κατοχή περιόπτης θέσης, όπως διατείνεται ο Αδαμαντίου, του παραμυθά μέσα στο ακροατήριό του ήταν γεγονός, δεδομένου ότι με την κάθε φορά σπουδαία αφήγησή του αποσκοπούσε να κερδίσει τον θαυμασμό και τον σεβασμό από τους ακροατές του. Ήταν παραστατικός, θεατρικός, ενδοδιηγητικός και εμπλεκόμενος στη δράση και στην εξέλιξη της ιστορίας του, με τις ανάλογες χειρονομίες ή αυξομειώσεις της έντασης της φωνής του, με παύσεις ή επιμηκύνσεις, με συναισθηματική συμμετοχή και επιρροή στους συμμετέχοντες· ο κάθε παραμυθάς έπρεπε, όπως γίνεται αντιληπτό, να έχει πολλά χαρίσματα. Πρώτο το χάρισμα του λόγου όπως παρατηρεί η Μουσαίου-Μπουγιούκου.¹⁴¹ Γεγονός είναι ότι οι αφηγήσεις των παραμυθιάδων μάγευαν, φόρτιζαν, γεννούσαν συναίσθημα και αντιδράσεις κι' άλλες πάλι φορές αγωνία και ένταση, ενισχύοντας την απόλαυση που προσφέρει ένα παραμύθι. Άλλωστε, στο παραμύθι, η ευχαρίστηση έρχεται πάντα στο τέλος όταν όλα τα εμπόδια έχουν υπερνικηθεί από τον τροπαιοφόρο νικητή-ήρωα, που με αρωγό την μεγαλειώδη παρουσία του παραμυθά επιβάλλει, με τις ίδιες τις διηγήσεις του και με τα μορφολογικά χαρακτηριστικά τους, μία μαγική, φανταστικήνη ατμόσφαιρα κι' ας μην ήταν αυτή αληθινή. Εξ άλλου με την ύπαρξη στερεότυπων εκφράσεων φρόντιζαν να υπενθυμίζουν αυτή τη διάσταση του παραμυθιού (ούτε εγώ ήμουν εκεί ούτε εσείς, να το πιστέψετε λοιπόν). Μία θεατρική παράσταση στην οποία οι ηθοποιοί και οι ακροατές δεν ξεχωρίζουν μεταξύ τους αλλά συνυπάρχουν και συνδημιουργούν.¹⁴² Τα παραμύθια λοιπόν, όπως υποστηρίζει και η γαλλίδα ερευνήτρια G.Calame-Griaule¹⁴³, χαρακτηρίζονται από μία συμβατότητα με το πολιτισμικό τους περιβάλλον (το ίδιο αναφέρεται και από τον Jean (1996,267). Η προσέγγισή τους, ως προφορικό δημιούργημα, στηρίζεται στον τόπο, στον χρόνο της αφήγησης, στην προσωπικότητα των παραμυθιάδων, στον τρόπο της αφήγησής τους, στη συμμετοχή του κοινού, στις αντιδράσεις του ακροατηρίου, στον χαρακτήρα των ηρώων και στο περιεχόμενο της ιστορίας, κ.ά.¹⁴⁴. Γίνεται φανερό ότι η επιβίωση των έργων αυτών εξαρτιόταν από συλλογικές διαδικασίες, μιας και ο δημιουργός, είτε ήταν ο παραμυθάς είτε άλλος, αντλούσε το υλικό του και τον τρόπο της μετάδοσής του από την παράδοση, ενώ οι ακροατές των παραμυθιών ήξεραν αυτήν την παράδοση και μπορούσαν να καταλάβουν, να κρίνουν, να αποδεχτούν ή να απορρίψουν ένα τέτοιο έργο, ένα τέτοιο προφορικό δημιουργικό άκουσμα. Άλλωστε όλα στηρίζονταν στη μνήμη, στη δύναμη της

¹³⁹ οπ 166

¹⁴⁰ Κυριακίδης (1920), 100 στο Χατζητάκη - Καψωμένου, στο ίδιο, σελ 168

¹⁴¹ Μουσαίου-Μπουγιούκου(1976,8) στο Χατζητάκη- Καψωμένου, στο ίδιο, σελ. 170

¹⁴² Μ.Γ. Μιχαηλίδη -Νουάρο(1969,267) και Καπλάνογλου (2001, 29)

¹⁴³ Χατζητάκη-Καψωμένου, στο ίδιο, σελ. 163

¹⁴⁴ Δ.Β. Οικονομίδης 1976-1978, 29-42 και Μ.Α. Αλεξιάδης 1996,103-117 και 1997,41-61 (πληροφορίες για τα εθνογραφικά δεδομένα του ελληνικού παραμυθιού και τους παραμυθάδες) στη Χατζητάκη-Καψωμένου, ο.π, σελ. 165

λογοτεχνικής προφορικότητας, την οποία οι συλλογείς λαογραφικού υλικού συγκέντρωναν και μεν κειμενικά όσο τους ήταν δυνατόν, αλλά όχι με την συνύπαρξη των εξωκειμενικών δεδομένων και του περιβάλλοντος, του κλίματος που λέγονταν τα παραμύθια. Αυτή λοιπόν η προφορική διάσταση των έργων της λαϊκής λογοτεχνίας και η σημασία της ως προς τη μελέτη τους ή όπως αλλιώς χαρακτηρίστηκε από τον Αδαμάντιο Αδαμαντίου ως «λογοτεχνία του λαού», αναφερόμενος ιδιαίτερα στα παραμύθια ως προφορικό δημιούργημα, αφορά σήμερα τον χώρο της επιστημονικής έρευνας, ως ιστορικό φαινόμενο, με απαραίτητη την ύπαρξη συνείδησης της χρησιμότητας των δεδομένων που αναφέρονται στις παραστάσεις, όπως προαναφέρθηκε, της εκτέλεσης ενός λαϊκού παραμυθιού.¹⁴⁵ Περαιτέρω, στην προσπάθεια μελέτης και σκιαγράφησης ενός παραμυθιού, η βοήθεια, ακόμα και από αποσπασματικά στοιχεία της παράδοσης κοινωνικών δεδομένων στην παλαιότερη ελληνική παραδοσιακή κοινωνία, θεωρείται αξιόλογη και ιδιαίτερα χρήσιμη. Κι αυτό γιατί η ελληνική παραδοσιακή κοινωνία δεν ήταν στατική. Πολλές κοινωνικές αλλαγές ελάμβαναν χώρα, ίσως χωρίς να γίνονται τόσο έντονα αντιληπτές όπως στην σημερινή σύγχρονη εποχή, όμως μετασχηματισμοί και διαφοροποιήσεις συνέβαιναν και μεταφέρονταν μέσω των πολιτισμικών χαρακτηριστικών κάθε τόπου. Αντιλήψεις, δεισιδαιμονίες, εκφράσεις λόγου κ.ά., συντηρώντας και εξελίσσοντας τη λαϊκή πολιτισμική ταυτότητα των τοπικών κοινωνιών και την τοπικότητα, εκφρασμένη στα παραμύθια μέσα από το ζωντάνεμα της γλώσσας, την εικονοποιία της θάλασσας, του φυσικού γενικά περιβάλλοντος, της καθημερινής βιοπάλης, των ηθογραφικών στοιχείων, ακόμα και μέσα από την χρήση οικιακών ή εργατικών αντικειμένων(σκέη, ρούχα, κλπ).

5. Ονοματοθεσία και είδη της λαϊκής αφήγησης (μύθος-παραμύθι)

*Τα παραμύθια είναι ένας «αλλιότικος» τρόπος
για να συζητούνται κοινωνικά θέματα
ως «αλλιότικα πράγματα»
Νόρα Σκοντέρη-Διδασκάλου*

Επίκαιρη χαρακτηρίζεται η έρευνα της αναζήτησης της διαφοράς ανάμεσα στον Μύθο και στο Παραμύθι. Το ερώτημα παραμένει εάν θεωρείται χρήσιμη η διάκριση στα παραπάνω δύο είδη του λαϊκού αφηγηματικού λόγου, χωρίς να παραδοκεί ο κίνδυνος απλουστεύσεων. Και αυτό γιατί η έλλειψη κοινής αντίληψης ανάμεσα στην επιστημονική κοινότητα και στους φορείς της λαϊκής παράδοσης, προβληματίζει. Ο Geoffrey Kirk σημειώνει τον κίνδυνο μιας γενικευτικής αντιμετώπισης κάθε είδους, μιλώντας για την κοινή λειτουργία, την κοινή ερμηνεία και τα κοινά χαρακτηριστικά σε όλους τους μύθους και σε όλα τα παραμύθια.¹⁴⁶

Από την αντίπερα όχθη ο Propp υποστηρίζει ότι ο μύθος και το παραμύθι είναι αδιαχώριστα είδη με συχνές αλληλοεπικαλύψεις και στέκει αντίθετος στην πρόταση για τον διαχωρισμό τους. Ο Propp αποδέχεται ως διακριτό τον χαρακτήρα του μύθου, καθώς και τη δυναμική της πραγματικότητας στο παραμύθι. Συγκρίνοντας τα δύο είδη στην ιστορική τους διάσταση, ο ίδιος, υποστηρίζει ότι στη διαδρομή του χρόνου υπερέχει η παρουσία του μύθου στην ιστορία. Αντίθετός του είναι ο Lévi-Strauss, ανταπαντώντας του

¹⁴⁵ Το κεφάλαιο της εργασίας που αφορά στα εθνογραφικά δεδομένα του παραμυθιού, στοιχειοθετήθηκε από πληροφορίες που συλλέχθηκαν κυρίως από το, αντίστοιχο περιεχόμενο, κεφάλαιο της μελέτητριας κ. Χατζητάκη - Καψωμένου και στις σελίδες του βιβλίου της «το νεοελληνικό λαϊκό παραμύθι» ό.π 163-174

¹⁴⁶ Χρυσούλα Χατζητάκη - Καψωμένου ο.π. σελ. 31 (Ο Bascom 1965,3 και ο Dundes 1984) ταξινομούν τον λαϊκό αφηγηματικό λόγο χωρίζοντάς τον σε μύθους, παραμύθια και παραδόσεις.)

ότι είναι ανώφελη μια σύγκριση χρονική αφού αυτή ακριβώς η σχέση του μύθου με το παραμύθι είναι συχνά συμπληρωματική στο ίδιο χρονικό επίπεδο. Είναι ένθερμος υποστηρικτής και θιασώτης της άποψης ότι η διαφορά των δύο αφορά στις «αντιθέσεις» και επεξηγεί ότι στον μύθο έχουμε κοσμολογικές αντιθέσεις ενώ στο παραμύθι συναντάμε πιο αδύναμες και πιο προσγειωμένες κοινωνικές και ηθικές συμπεριφορές.

Ο Franz Boas, μελετώντας υλικό των λαών της δυτικής ακτής στη Βόρεια Αμερική, ενημερώνει ότι δεν υφίσταται μεγάλη διαφορά περιεχομένου στους μύθους και στα παραμύθια, γιατί υπάρχει ανταλλαγή και αλληλοσυμπλήρωση ύλης μεταξύ τους αλλά και γιατί το περιεχόμενό τους είναι το ίδιο σε μεγάλο βαθμό.¹⁴⁷ Η Marie-Louise von Franz υποστηρίζει ότι οι ήρωες και των μύθων και των παραμυθιών αποτελούν «αρχετυπικούς χαρακτήρες» και δεν διαφοροποιούνται.¹⁴⁸ Αντίθετες απόψεις διατυπώνονται, ως προς τη διαφοροποίηση μεταξύ μύθου και παραμυθιού, με πλέον ισχυρή εκείνη του Meletinsky που επισημαίνει τη διαφορά στο «ύφος» των χαρακτήρων-ηρώων, υποστηρίζοντας ότι στους μύθους συναντάμε «υψηλές κοσμολογικές μορφές», ενώ στα παραμύθια οι ήρωες είναι «άτομα του κόσμου και της πραγματικότητας». Η άποψη του Jacob Grimm ότι τα παραμύθια συνιστούν «διαμελισμένους μύθους» και μετασχηματίζονται σε παραμύθια όταν χάνουν αυτή την ιερότητα τους και εκκοσμικευθούν είναι ένα ενδιαφέρον σημείο αναφοράς.¹⁴⁹

Στο ίδιο ερευνητικό ερώτημα, τί είναι ο μύθος και τί το παραμύθι, η άποψη του Walter Burkert είναι ότι οι όποιες προσεγγίσεις έχουν λάβει χώρα έως σήμερα δεν προσφέρουν «ξεκάθαρες και απλές απαντήσεις» στον ενδιαφερόμενο. Από την άλλη ο Georges Dumézil μοιάζει να είναι αδύναμος στην αναζήτηση απάντησης επί ανάλογου ερωτήματος ενώ ο W. Doty παρουσιάζεται και εκθέτει την επί του θέματος άποψή του με την εργασία του, στην οποία και παραθέτει πενήντα διαφορετικούς ορισμούς της λέξης «μύθος» προερχόμενες από την ελληνική αλλά και από την ρωμαϊκή αρχαιότητα.

Τον 18^ο αιώνα το ευρωπαϊκό πνεύμα διευρύνεται και οι πολιτισμοί αλληλοσυναντώνται και επικοινωνούν. Ήθη και έθιμα, άλλες παραδόσεις, άλλοι μύθοι έρχονται να προκαλέσουν την ενασχόληση της λαογραφίας με την αντιμετώπιση του μύθου ως «εργαλείο διερεύνησης του τρόπου σκέψης και έκφρασης του ανθρώπου». Η έκθεση της ανθρώπινης ύπαρξης στη ζωή και στο θάνατο, στο καλό και στο κακό, στην αλήθεια και στο ψέμα, στην ειρήνη και στον πόλεμο με τη βοήθεια ενός μύθου μοιάζει σημαντική πηγή γνώσης. Οι μύθοι λειτουργούν ως παραδείγματα ανθρώπινης συμπεριφοράς και προσφέρουν άκοπα μαθήματα για απλά ζητήματα ή άλλοτε προσφέρουν λύσεις σε ανθρώπινες δύσκολες καταστάσεις. Σε γεν.ομενο σχολιασμό, ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά και τις διαφορές του μύθου από το παραμύθι, παρουσιάστηκε ήδη η άποψη ότι ο μύθος υιοθετείται από την κοινωνία ως αληθινό περιστατικό ενός μακρινού παρελθόντος, με θρησκευτικό και «ιερό» χαρακτήρα, ενώ τα δρώντα πρόσωπα του μύθου είναι θεοί ή ημίθεοι ή ήρωες απ' το παρελθόν, «θεοποιημένες μορφές», εξαιτίας των κατορθωμάτων τους. Να σημειωθεί ότι στον μύθο συναντώνται ζώα με ανθρώπινα χαρακτηριστικά ενώ λείπουν οι συνηθισμένοι άνθρωποι, οι συνηθισμένες καταστάσεις¹⁵⁰ και το τέλος χαρακτηρίζεται από τραγικότητα, σε αντίθεση με το αίσιο και πάντα με

¹⁴⁷ Thompson *the Folktale*, Νέα Υόρκη, 1946 σελ. 389

¹⁴⁸ Χατζητάκη στο ίδιο, σελ. 35

¹⁴⁹ ο.π. 51-52

¹⁵⁰ Χατζητάκη-Καψομένου ο.π. σελ. 34 : Ο Bascom παρατηρεί ότι «οι μύθοι είναι διηγήσεις σε πεζό λόγο που θεωρούνται ότι είναι αληθινές αφηγήσεις περί όσων συνέβησαν στο μακρινό παρελθόν» και ο Eliade ότι «ο μύθος διηγείται μια ιερή ιστορία που έλαβε χώρα στους αρχέγονους καιρούς»

δικαίωση του καλού τέλος του παραμυθιού. Βασικές ανάμεσά τους αυτές οι διαφορές. Οι μύθοι είναι σχεδόν λυτρωτικοί για τον άνθρωπο. Συνιστούν την πίστη ή το δόγμα της κοινωνίας και δίνουν απαντήσεις σε προβληματισμούς αναπάντητους. Ο Maletinsky, το 1974, υποστήριξε ότι τα πρόσωπα-χαρακτήρες-ήρωες των μύθων δεν είναι απλοί άνθρωποι και ότι το περιεχόμενο της ιστορίας, κάθε φορά, αφορά στα συλλογικά πεπρωμένα. Αντίθετα το παραμύθι αναφέρεται σε περιπέτειες ανθρώπων. Η ερευνήτρια Marie-Louise von Franz, υποστηρίζοντας στις θέσεις της ότι τα δρώντα πρόσωπα και στο παραμύθι αποτελούν αρχετυπικούς χαρακτήρες, αντιτίθεται στην πορηγούμενη άποψη.¹⁵¹ Ο Jacob Grimm, ο Mircea Eliade, ο Jan de Vries κ.α. υποστηρίζουν ότι το παραμύθι προέρχεται από την εκκοσμίκευση ή και αποϊεροποίηση ενός μύθου και ο Propp, στην δική του προσέγγιση, υποστηρίζει ότι ο μύθος δεν μπορεί να διαχωριστεί από το παραμύθι μιας και αλληλεπικαλύπτονται (ιστορικές ρίζες του μαγικού παραμυθιού), ενώ αποδέχεται τον ιερό χαρακτήρα του μύθου απέναντι στο παραμύθι, που, όπως αναφέραμε και πρωτύτερα, «αντιπροσωπεύει μια πλασματική εικόνα της πραγματικότητας». Ο Levi-Strauss ισχυρίζεται ότι η σχέση μύθου και παραμυθιού δεν συνιστά σχέση προγενέστερου και μεταγενέστερου, αλλά σχέση συμπληρωματική και συγχρονική. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά: «τα παραμύθια είναι μύθοι σε μικρογραφία». Ο Geoffrey Kirk μας γνωρίζει την άποψή του λέγοντας ότι «ο μύθος ανήκει στην γενικότερη κατηγορία του παραδοσιακού παραμυθιού» κι αν ένα παραμύθι, ατομικού δημιουργού, γίνει «παραδοσιακό», αν δηλαδή χρησιμοποιηθεί ως μέσο επικοινωνίας στις επόμενες γενιές, τότε μπορεί κατά κάποιον τρόπο να γίνει «μύθος», σύμφωνα με τον Burkett μιας και υποστηρίζει ότι «ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του μύθου βρίσκεται στη χρήση του», άρα «μύθος είναι ένα παραδοσιακό παραμύθι με δευτερεύουσα, μερική αναφορά σε κάτι που έχει συλλογική σπουδαιότητα». Τέλος να συμπεριληφθεί η άποψη του μελετητή Buxton, ο οποίος και υποστηρίζει ότι μία από τις κύριες λειτουργίες του μύθου είναι να διασώσει για τους μεταγενέστερους, τα σπουδαία γεγονότα του παρελθόντος και να προσδώσει στους πρωταγωνιστές δόξα και φήμη με παραδείγματα τον Όμηρο και τον Ησίοδο στην έρευνά του.¹⁵² Οι απόψεις διαφέρουν, αλληλοσυμπληρώνονται, επαναπροσδιορίζονται αφήνοντας ακόμα μετέωρη την οριστική απάντηση.

6. Η παιδαγωγική αξία των παραμυθιών από το χθες στο σήμερα

*Αν θέλετε το παιδί σας να γίνει έξυπνο,
διαβάστε του παραμύθια.*

Αν θέλετε να γίνει πιο έξυπνο,

διαβάστε του περισσότερα παραμύθια"

Albert Einstein

Έχουμε ήδη αναφερθεί στην προσφορά του λαϊκού παραμυθιού στον ενήλικα ακροατή-αναγνώστη, μιας και είναι γεγονός ότι με ένα παραμύθι προσφέρονται σ' αυτόν οι όποιες δυνατότητες διαφυγής, από τα προβλήματα της καθημερινότητας, από τη στατικότητα και από την έλλειψη: χαλαρότητας, φαντασίας, επικοινωνίας και ονείρου, που συνιστούν συνακόλουθα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της επανάληψης που χαρακτηρίζει τη σημερινή ζωή του. Η ομορφιά που διέπει το λαϊκό ελληνικό παραμύθι, η αισιόδοξη κατάληξή του και η τελική επικράτηση της δικαιοσύνης μπορούν και συμβάλλουν στην

¹⁵¹ Rose Harbert, 1970, "FolkTales" Oxford classical Dictionary, 1970, Rose 1965,14

¹⁵² Χατζητάκη - Καψωμένου, στο ίδιο σελ. 39

αισθητική και ηθική καλλιέργεια του ατόμου. Το γνώριμο ελληνικό χρώμα, που τα διακρίνει, τα φέρνει κοντά στην ψυχολογία και στα ενδιαφέροντα των αναγνωστών τους. Ως λαογραφικά μνημεία άλλων εποχών αξίζουν τον θαυμασμό και τη μελέτη μας, αξίζουν το ενδιαφέρον και το σεβασμό μας.

Από την άλλη πλευρά, όταν αυτό το λαϊκό παραμύθι αξιοποιείται και ως υλικό στην εκπαιδευτική διαδικασία μικρών τάξεων του Δημοτικού, στο παιδί, αναγνώστη/ακροατή, οι εκπαιδευτικοί επιχειρούν να προσφέρουν, στους μικρούς μαθητές/μαθήτριες τους, το πλούσιο υλικό του. Έτσι, γνωρίζοντας την ανάγκη κάθε παιδιού να μεγαλώνει με τη βοήθεια ενός παραμυθιού ως μέσον έκφρασης της αυτοαντίληψης του και του προσδιορισμού της ταυτότητάς του,¹⁵³ ο εκπαιδευτικός καλείται να αποθησαυρίσει, να ανθολογήσει και να αξιοποιήσει τα παιδαγωγικά παραμύθια. Από την άλλη και στην πρώτη κοιτίδα ζωής του παιδιού, στην εστία του, η διαπίστωση ότι το παραμύθι, το σύγχρονο, έχει κατακτήσει την πρωτοκαθεδρία στην επαφή των παιδιών με τον προφορικό και στη συνέχεια με τον έντεχνο γραπτό λόγο, οδηγεί τους γονείς να επιλέγουν το είδος αυτό ως το κατεξοχήν ανάγνωσμα των παιδιών τους.¹⁵⁴ Συνήθως, η επιλογή αφορά σ' ένα κλασικό ή σύγχρονο ή ένα γνωστό και καλοχαρακτηρισμένο παραμύθι, προκειμένου να χαροποιήσουν εν πρώτοις το παιδί τους ενώ, παράλληλα, προσδοκούν στην ποιοτική του ψυχαγωγία.

Τι γίνεται όμως με ό,τι αφορά στην παιδαγωγική επενέργεια και αξία-σημασία του παραμυθιού. Αν αναφερθούμε στα λαϊκά παραμύθια-που εν προκειμένω μελετούμε και την εποχή της ζωντανίας τους-θα συναντήσουμε την αρχική διάθεση, μέσω αυτών των παραμυθιών, να διαδοθεί και να διασωθεί από τις αφηγήσεις των παραμυθιάδων στα παιδιά, η λαϊκή σοφία, μεταφερόμενη από γενιά σε γενιά. Τα λαϊκά παραμύθια αποτελούσαν το κοινό σημείο αναφοράς, μιας ή και περισσότερων κοινωνιών, καλλιεργώντας την αίσθηση του δεσμού μεταξύ τους. Σκοπός και στόχος, μετέπειτα, η προετοιμασία των ανήλικων για τον κόσμο των ενηλίκων, μιας και τα παιδιά ταυτίζονται εύκολα με τους ήρωες και τις ηρωίδες των παραμυθιών. Έρχονται σε επαφή με τον πολιτισμό και την ιστορία του τόπου τους μέσω των λαϊκών παραμυθιών, καθώς και με άλλους πολιτισμούς αλλά και με τη λαϊκή παράδοση και τη σοφία των λαών γενικότερα. Έτσι τα παραμύθια παίρνουν στα «χέρια» τους τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών, μέσα από βιωματικές σκηνές, συγκρουσιακών και έντονων πολλές φορές συναισθηματικών καταστάσεων, που ζει ο κεντρικός τους ήρωας και μαζί του οι λιλιπούτσιοι ακροατές ή αναγνώστες του. Τα παιδιά, ζώντας την υπόθεση του κάθε παραμυθιού, μπαίνουν στη διαδικασία να αντιμετωπίσουν ευκολότερα τα άγχη και τις φοβίες τους, να αποκτήσουν εικόνες, να γνωρίσουν παραδείγματα από δύσκολες καταστάσεις, να παραδειγματιστούν από τον παραμυθο-ήρωά τους, ανάλογα με το πώς εκείνος αντιμετώπισε τις κακοτοπίες και έτσι να μάθουν και να αποκτήσουν μια ηρεμία και μια σιγουριά για τα δικά τους πρώτα βήματα. Η ευκολία στην έκφραση και τα αβίαστα μηνύματα και διδάγματα, χωρίς κάποιον στοχευόμενο διδακτικό ή φρονηματικό τόνο, είναι γεγονός στο παραμύθι. Τα παιδιά κατανοούν και ελπίζουν ότι όπως και ο ήρωας έτσι κι' εκείνα θα βρискουν κάθε φορά κάποια λύση και στο δικό τους πρόβλημα, αντίστοιχη με το πάντα «καλό» τέλος του παραμυθιού. Αυτό γίνεται πιστευτό και σχεδόν σίγουρο για εκείνα.¹⁵⁵ Παράλληλα

¹⁵³ Παμουκτζόγλου 2007

¹⁵⁴ Μαραγκουδάκη, 1995, 319 (Ο F. Andre Favat σημειώνει ότι «ανάμεσα στο παραμύθι και τη σκέψη των παιδιών υπάρχουν πολλά κοινά στοιχεία όπως ο ανιμισμός, ο εγωκεντρισμός, η παρέμβαση υπερφυσικών δυνάμεων (μαγεία), η νομοτελεακή επιβράβευση του καλού και δίκαιου και η τιμωρία του κακού και άδικου»)

¹⁵⁵ Rowe, K.E. (1986). *Feminism and fairytales. In Jack Zipes. Don't bet on the prince: Contemporary Feminist Fairy Tales in North America and England* σελ. 209- 223). New York: Rutledge. και Αναγνωστοπούλου, Δ. *Αναπαραστάσεις του γυναικείου φύλου στη*

αναπτύσσονται δυνατότητες δημιουργικότητας και πρωτοτυπίας, με την καλλιέργεια της σκέψης των παιδιών, δίνοντάς τους εφόδια εκτός των γνωστών στερεότυπων της εκπαίδευσης. Έτσι καταλαβαίνουμε την ανάγκη που έχει το κάθε παιδί να μεγαλώνει με τη βοήθεια ενός παραμυθιού και μάλιστα λαϊκού.

Τα λαϊκά παραμύθια έτσι ή άλλως αποτελούν τα «πρωτόγονα δημιουργήματα της λαϊκής φαντασίας και περιέχουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του λαού που τα δημιουργεί...».¹⁵⁶ Αυτός είναι και ο λόγος που καλούνται να αποτελέσουν αναπόσπαστο μέρος της παιδαγωγικής (δι)εργασίας. Αρχικά για τη δυναμική αποτύπωση της λαϊκής φαντασίας και κατά δεύτερον εξαιτίας της γλωσσικής τους μορφής, η οποία και μπορεί να γεννήσει καλλιτεχνική έμπνευση και δημιουργική δύναμη στην πνευματική ανάπτυξη των παιδιών. Οι εικόνες, οι ιδέες, οι γνώσεις, τα ερεθίσματα της λαϊκής λογοτεχνίας, που εμπεριέχονται στα παραμύθια και διοχετεύονται στο παιδί ή ενήλικα ακροατή και, εννοείται, εκπαιδευτικό μέσα από αυτά (τα παραμύθια) αξίζουν ιδιαίτερης μνείας. Όταν ξεκινάο το λαϊκό παραμύθι η εικονοποιία που γεννιέται και αναδύεται είναι τόσο δυνατή και τόσο καθαρή, μέσα από τους πρίγκιπες και τις αγαπημένες τους πριγκιποπούλες, τους δράκους και τις μάγισσες, το δάσος και τον κακό λύκο, το μαγικό δένδρο και το θαυματουργό δακτυλίδι, από το πουλί που μιλάει έως το δέντρο που χαμογελάει, από την άσχημη θεία, τον καλό βοσκό και τη ζηλιάρα γειτόνισσα αλλά και τόσα άλλα στοιχεία ικανά να μιλήσουν στην ψυχή και να εξάψουν τη φαντασία του ακροατή. Πόσο μάλλον αν όλη αυτή η εικονοποιία ενισχυθεί από τον εκπαιδευτικό ή τον αφηγητή παραμυθά ώστε να μπορέσει ευκολότερα να πλάσει, μέσα από το παραμυθικό σκηνικό, ό,τι η ψυχή του παιδιού διψάει, ακόμη κι αν πρόκειται για εικόνα παράδοξη για την εξέλιξη της ιστορίας.

Είναι γεγονός ότι στην αφήγηση ενός λαϊκού παραμυθιού δεν θα συναντήσουμε συνήθως ρεαλιστικές προσεγγίσεις της ζωής, μιας και η αλήθεια, που συχνά είναι σκληρή, καλύπτεται από τα μαγικά στοιχεία, αφήνοντας ορατά μόνο τα εσωτερικά στοιχεία της. Αυτό προβάλλεται στα σύγχρονα παραμύθια κι' εκεί ακριβώς συνίσταται και η διαφορά με το μεγαλείο των λαϊκών παραμυθιών όπου ένας παραμυθένιος, εικονικός κόσμος προβάλλει, που ξεμυαλίζει και παρασύρει το παιδί κι' ας είναι όλα τα στοιχεία του ψεύτικα κι' ας έχουν όλα μια μεταφορική υπόσταση. Το λαϊκό παραμύθι προσεγγίζει την παιδική ψυχή και μεταφέρει εμπρός στα μάτια του παιδιού έναν ολόκληρο πολιτισμό, μια παράδοση, πράγματα που το παιδικό μάτι δεν μπορεί να αναγνωρίσει και να αντιληφθεί εν πρώτοις. Άλλωστε το παιδί-αναγνώστης εντάσσεται στον χώρο και στον χρόνο του παραμυθιού ακολουθώντας τον ήρωα βήμα βήμα σαν να συμπληρώνει ένα πάζλ εικόνας, ψάχνοντας να βρει τη διαδρομή εκείνη που θα του χαρίσει το όμορφο τέλος της ιστορίας, εκείνο που όλοι θα είναι καλά κι εκείνο ακόμα καλύτερα.

Το παραμύθι λοιπόν ως είδος της λαϊκής λογοτεχνίας, κουβαλάει έναν τεράστιο πλούτο ιδεών, γνώσεων, ερεθισμάτων και εικόνων. Σε αυτό ακριβώς το στοιχείο, δηλαδή στη δημιουργία εικόνων μέσα από τα παραμύθια, δίνει ιδιαίτερη έμφαση και ο Μ. Γ. Μερακλής (2007) που εντοπίζει μιαν αίσθηση ποιητικότητας σε αυτά, καθώς όπως αναφέρει: «Το παραμύθι είναι μια ποίηση, που προσπαθεί να κλείσει μέσα της όλα τα πράγματα.» Θα μπορούσαμε να πούμε ότι «λειτουργεί σαν αντίδοτο στην εξωτερική πίεση που ασκείται στο παιδί από την τεχνολογική εποχή μας».¹⁵⁷

Άλλωστε η αξία του παραμυθιού σχετίζεται με και ενισχύεται από τον τρόπο που επιλέγονται ακόμα και οι απεικονίσεις του από τον γονέα ή εκπαιδευτικό. Θα πρέπει να

λογοτεχνία. Αθήνα: Πατάκη 2007

¹⁵⁶ Δ. Γληνός, *Θέσεις για τη διδασκαλία στο δημοτικό σχολείο*, Μέσα από το κείμενο του Μερακλή Μιχάλη, Σύμμετρη, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, επιμέλεια Μαλαφάντης Κωνσταντίνος, Αθήνα Γρηγόρης, 2007

¹⁵⁷ **Τσιλιμένη Τασούλα**, *Παιδική λογοτεχνία το νηπιαγωγείο. Θεωρία και πράξη*, 1992

είναι καθαρές, πλούσιες σε νοήματα και σημασία, να έχουν τη δύναμη να ταξιδέψουν το παιδί στα μονοπάτια της ιστορίας όσα χρόνια κι αν περάσουν. Μόνο τότε το παραμύθι θα μείνει διαχρονικά στις ψυχές των παιδιών και στη μνήμη των γενεών. Παρ' όλα όσα αναφέρονται, στην εποχή μας, το λαϊκό παραμύθι δεν έχει τη θέση που του αξίζει στην καθημερινότητα της οικογένειας και φυσικά στο σχολείο. Κυριαρχεί, συνήθως, η αντίληψη ότι η ανάγνωση ενός τέτοιου παραμυθιού είναι χάσιμο χρόνου και τίποτα παραπάνω. Επιλέγονται παραμύθια σύγχρονα, όπως προειπώθηκε, διαφορετικού ύφους και γραφής, τεχνικής και θεματολογίας, διαφορετικής λογικής απ' ό,τι το λαϊκό παραμύθι υποστηρίζει. Σημειώνεται ακόμα ότι και οι εκπαιδευτικοί δεν είναι πάντοτε εξοικειωμένοι με το είδος αυτό της λαϊκής αφήγησης και έτσι ο τοπικός αφηγηματικός πλούτος παραμένει άγνωστος για τα παιδιά.¹⁵⁸ Οι ερευνητές και οι επιστήμονες του είδους προτείνουν τη δημιουργία μιας αφηγηματικής κοινότητας στη σχολική αίθουσα στην οποία ο εκπαιδευτικός θα μπορέσει να προικίσει τους μαθητές του με τον αφηγηματικό λόγο και με διάφορες αφηγηματικές δράσεις. Το αποτέλεσμα θα δικαιώσει και τον ίδιο και το παιδί. Ο μαθητής θα έρθει σε επαφή με τα λαϊκά παραμύθια και ο δάσκαλος θα βελτιώσει την διαπροσωπική του επαφή με τον μαθητή μιας και, ταυτόχρονα, ως αφηγητής θα συνδεθεί, αν μη τι άλλο, ψυχικά με τον ακροατή. Δεν θα αργήσει να έλθει η εξοικείωση των παιδιών με την αφήγηση ιστοριών και θα μπορούν να μεταβούν στην ανάλυση και στην πρακτική εφαρμογή των λειτουργιών του Propp, φτιάχνοντας ακόμα και το δικό τους παραμύθι ως μικροί «συγγραφείς». Οι ψυχοπαιδαγωγικές διαστάσεις που έχουν επισημανθεί κατά καιρούς από τους Freud, Bettelheim & Piaget υπογράφουν την ανάγκη του παραμυθιού να καθιστάται επιτακτικά αξιοποιήσιμο είδος και στο σύγχρονο σχολείο.¹⁵⁹

Με το λαϊκό παραμύθι άλλωστε, όπως ξαναειπώθηκε, τρέφεται η φαντασία, η ανάπτυξη δηλαδή της συμβολικής λειτουργίας. «Μέσα από το ζωογόνο και διηθητικό φίλτρο της φαντασίας και των αισθήσεων, τα παιδιά προσεγγίζουν τον κόσμο, αποκτούν κοινωνικοποιημένη σκέψη και τονώνουν την αυτοπεποίθησή τους», σύμφωνα και με την άποψη της Δ. Αναγνωστοπούλου.¹⁶⁰ Θα γεννηθούν οι καινούργιοι συγγραφείς παραμυθιών και οι μελλοντικοί αφηγητές-παραμυθάδες.

Αξίζει να μείνουμε στο βασικό χαρακτηριστικό του λαϊκού παραμυθιού που δεν είναι άλλο από την επανάληψη και την ύπαρξη μοτίβων, τα οποία και οδηγούν την αφήγηση του παραμυθιού σε καλύτερα επίπεδα αντίληψης, την κάνουν εύπεπτη και προσιτή στο παιδί. Η συνέχεια, μέσω αυτών, μπορεί να προβλεφτεί και έτσι το παιδί να τη φανταστεί και να την αναπαραγάγει. Οι λειτουργίες του Propp υπόσχονται πάντα την ύπαρξη: μιας απαγόρευσης, μιας παράβασης, μιας αναχώρησης, μιας μετάνοιας, ένα γάμο και σίγουρα ένα ευχάριστο τέλος, επιβραβεύοντας έτσι την ικανότητα, την αντίληψή του παιδιού, την πρόβλεψή του γι' αυτήν την αναγνώριση της συνέχειας του παραμυθιού. Το παιδί συμμετέχει και με την παρουσία του ενεργεί μέσα στο κάθε παραμύθι, αναδιηγείται και αναπαραγάγει ακόμα και παραλλάζοντας τη δομή, την αρχή ή το τέλος του παραμυθιού.¹⁶¹

Το κλασικό, λοιπόν, λαϊκό παραδοσιακό παραμύθι είναι ένα σοβαρό εκπαιδευτικό υλικό και το παιδί, με την βοήθειά του, οδηγείται από τον φανταστικό παραμυθένιο, μυθικό κόσμο στον πραγματικό, καλλιεργώντας συνάμα όλα όσα προειπώθηκαν, ήτοι: Τη

¹⁵⁸ Αυδίκος 1999

¹⁵⁹ Μαλαφάντης Κ, *Το παραμύθι στην εκπαίδευση. Ψυχοπαιδαγωγική διάσταση και αξιοποίηση*, Εκδόσεις Ατραπός, Αθήνα 2006

¹⁶⁰ Δ. Αναγνωστοπούλου, *Λογοτεχνική πρόσληψη στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση*, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2002

¹⁶¹ Στο ίδιο 1999

φαντασία, την ενδυνάμωση και τον πλουτισμό της γλώσσας και την υιοθέτηση αξιών και συμπεριφορών ζωής. Το παιδί γίνεται ένας μικρός «παραμυθάς», παίρνει πρωτοβουλίες, που είναι μόνο ευχάριστες, και αφομοιώνει ό,τι καινούργιο και δημιουργικό παρουσιάζεται εμπρός του μαθησιακά, μιας και η προτεινόμενη προσέγγιση έχει ευχάριστη και παιγνιώδη μορφή. Κι αυτό γιατί είναι πολύ αγαπητό, πολύ ελκυστικό και ευχάριστο είδος το «παραμύθι» γενικά. Ξεφεύγει από το «μάθημα» και γίνεται «παιχνίδι», ενώ ταυτόχρονα χαρίζει ευχάριστες και δημιουργικές στιγμές αλλά και αξιόλογες παιδαγωγικές ώρες στα χέρια του δασκάλου. Το όφελος είναι διπλό, όπως τονίζει ο Ε.Π. Παπανούτσος, για την εκπαίδευση του παιδιού.¹⁶²

Από την άλλη πλευρά, η πολιτισμική αξία του λαϊκού παραμυθιού δεν πρέπει να διαλάβει της προσοχής ουδενός, μιας και γεφυρώνει τη νέα γενιά με την παλιά παράδοση και κρατά άρρηκτη την ιστορία του κοινωνικού ιστού. Είναι ένα ακόμα εργαλείο για μια δια-πολιτισμική προσέγγιση ανάμεσα τον δάσκαλο που καλείται να διδάξει, κερδίζοντας το ενδιαφέρον του μαθητή του, που επιθυμεί να μάθει, με ευχάριστους και δημιουργικούς τρόπους.¹⁶³ Είναι αξιοσημείωτο ότι, με την ανάγνωση ενός παραμυθιού, καλλιεργείται η μητρική γλώσσα του παιδιού, αναπτύσσεται η φαντασία του, εξασκείται η δυνατότητά του στην παρατήρηση της εικόνας και η δημιουργικότητά του. Ενδυναμώνεται η σκέψη, η εκφορά του λόγου, η ανάπτυξη και διεύρυνση του λεξιλογίου του ενώ, ταυτόχρονα, καλλιεργείται ο λόγος-διάλογος και φυσικά, όλα αυτά, με την ομαδική εργασία, τη συνύπαρξη και τη συνεργασία. Το παιδί επικοινωνεί με άλλες φωνές συνομηλίκων του, συνδιαλέγεται, αποδέχεται την πολυφωνία, εξασκεί τη μνήμη του.¹⁶⁴

Μέσα από τις διάφορες δραστηριότητες, που προκαλούν τα παραμύθια και η ανάγνωσή τους, τα παιδιά, πάνω απ' όλα, διασκεδάζουν αλλά και ασκούνται σε διάφορες μορφές συμπεριφοράς και κοινωνικής μαθητείας.¹⁶⁵ Το παραμύθι, σύμφωνα με τον Αυδίο, υποστηρίζει τη διδασκαλία, καλλιεργώντας τη φαντασία και τη γλωσσική έκφραση, ξεπερνώντας τον μονόπλευρο ορθολογιστικό προσανατολισμό της μαθησιακής διδασκαλίας και εγκαθιστώντας «στέρεους διαύλους επικοινωνίας με τη διεθνή πολιτισμική κληρονομιά», γι' αυτό και ο ίδιος προτείνει την επανένταξη του λαϊκού παραμυθιού στη σχολική τάξη¹⁶⁶

Να προστεθεί ότι η εισαγωγή της τεχνολογίας στην εκπαίδευση, πέρα από τους παραδοσιακούς τρόπους μάθησης του παραμυθιού, με τη σειρά της προσφέρει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να πειραματιστούν με νέες μορφές τέχνης για τη δημιουργία παραμυθιών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το δείγμα της ψηφιακής αφήγησης. Σύμφωνα με την Γιαννικοπούλου, «η εφαρμογή της ψηφιακής αφήγησης ακόμα και από την προσχολική ηλικία αφορά κυρίως στη μεταφορά ιστοριών και παραμυθιών όπου η οθόνη του υπολογιστή μιμείται τη σελίδα του εικονογραφημένου βιβλίου».¹⁶⁷

¹⁶² Ευάγγελος Παπανούτσος, *το παραμύθι*, Ίκαρος, Αθήνα 1980

¹⁶³ Παμουκτσόγλου, 2007

¹⁶⁴ Ευάγγελος Παπανούτσος, στο ίδιο

¹⁶⁵ Ντούλια 2010 Διδάσκοντας μέσα από τα παραμύθια: Δυνατότητες – Όρια – Προοπτικές, Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτο Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης, (Ε.Λ.Ι.Ε.Π.Ε.Κ), 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα "Μαθαίνω πώς να μαθαίνω", 7-9 Μαΐου 2010.).

¹⁶⁶ Αυδίκος 1999

¹⁶⁷ Γιαννακοπούλου Α, 19

Είναι γεγονός ότι το παραμύθι λειτουργεί ως αντίδοτο στην εξωτερική πίεση που ασκείται στο παιδί από την τεχνολογική εποχή μας»,¹⁶⁸ ενώ προσθέτει θετικά στοιχεία στην κοινωνικοποίησή του και στη γνωστική του εξέλιξη. Είναι άλλο ένα θεραπευτικό παιχνίδι, υποστηρίζει ο πολυβραβευμένος αμερικανός εικονογράφος βιβλίων για μικρά παιδιά Maurice Sendak, όπου ο συγγραφέας, οι ήρωες και οι αναγνώστες μαζί εξαγνίζουν τους εαυτούς τους από ό,τι τους τρομάζει, ό,τι τους μειώνει, ό,τι κουβαλάνε από την παιδική τους ηλικία αρνητικά.¹⁶⁹

Συγκεντρώνοντας τα θετικά της επιρροής του παραμυθιού, υπογραμμίζεται ότι το παραμύθι :

- Καλλιεργεί τη μητρική γλώσσα με τις πρακτικές ανα-διήγησης και δραματοποίησης του κειμένου.
- Αναπτύσσει τη φαντασία και τη δημιουργικότητα.
- Επεκτείνει και εμπλουτίζει τη σκέψη.
- Αξιοποιεί κρυμμένες δυνατότητες των παιδιών.
- Καλλιεργεί τον διάλογο και τη γλωσσική έκφραση.
- Υποστηρίζει και ενισχύει την πολυφωνία των απόψεων.
- Διευρύνει το λεξιλόγιο και αναπτύσσει τη φαντασία.
- Καλλιεργεί και εξασκεί τη μνήμη.
- Ενεργοποιεί το ενδιαφέρον των μαθητών και τους κινητοποιεί στην ανακάλυψη μιας προσωπικής ιστορίας, ενός συμβόλου, ενός νοήματος που κρύβεται μέσα στο περιεχόμενο του παραμυθιού.
- Εμπνέει και καλλιεργεί το αισθητικό κριτήριο των μαθητών.
- Εξοικειώνει με διάφορες μορφές τέχνης.
- Ασκεί τους μαθητές στην ανάγνωση της εικόνας και στη γνώση της γραμματικής της.
- Καλλιεργεί τη φιλιαναγνωσία στο σύνολό της, ήτοι και κειμένου και εικόνας.
- Καλλιεργεί κλίμα συνεργασίας και ομαδικής εργασίας.
- Αναπτύσσει την κριτική και δημιουργική σκέψη των μαθητών,
- Καλλιεργεί τον στοχασμό και την διάθεση διερεύνησης.
- Συμβάλλει στην ολόπλευρη ψυχοκινητική, γνωστική, αντιληπτική και συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού.
- Τονώνει το αυτοσυναίσθημα του παιδιού.

¹⁶⁸ Παπανικολάου και Τσιλιμένη, 1992

¹⁶⁹ Μένη Κανατσούλη, στο ίδιο, σελ. 555

- Παρηγορεί και οδηγεί στην αισιόδοξη πλευρά και ματιά της ζωής και ανοίγει δρόμους σκέψης και δράσης· ευαισθητοποιεί και πείθει για το ανεξάντλητο πεδίο δημιουργικότητας τουν κάθε παιδιού. Μέσα από τις διάφορες δραστηριότητες οι αποδέκτες ασκούνται σε διάφορες μορφές συμπεριφοράς και κοινωνικής μαθητείας ενώ, εμφανώς, και ψυχαγωγούνται.¹⁷⁰ Άλλωστε η παγκοσμιότητα του παραμυθιού, η σταθερή παρουσία του στις κοινωνίες του χθες έως και τις ημέρες μας και σε όλους τους πολιτισμούς καθώς και σε όλες τις ηλικίες, σε μορφωμένους ή όχι, αποδεικνύει τη δύναμη του είδους στην γνώση. Οι συνθήκες φυσικά που ευνόησαν τη δημιουργία και τη λειτουργία των λαϊκών παραμυθιών έχουν πλέον εκλείψει. Δεν υπάρχουν σήμερα συλλογικές διεργασίες, παρά μόνο ατομικές. Δεν υπάρχουν ερεθίσματα ανάλογα που θα οδηγούσαν στην αναζήτηση και στην ένταξη του λαϊκού-παραδοσιακού παραμυθιού στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα. Προσπάθειες, σεβαστές, αναβίωσης της δημόσιας αφήγησης, από παραμυθάδες σύγχρονους, συναντώνται όλο και περισσότερο, μέσα στην αγωνία τους να καλλιεργηθεί η κοινωνικότητα και αντιμετωπίζοντας τα αδιέξοδα της επικράτησης της τεχνολογίας με εξοβελισμό της παράδοσης. Ίσως, το λαϊκό παραμύθι να μην μπορεί να αναβιώσει και να ξαναγεννηθεί σήμερα, μιας και έχουν εκλείψει οι συνθήκες της δημιουργίας του, όμως, και ως τυπωμένο κείμενο, έχει τη δύναμη να συναντά τον αναγνώστη του και να του προσφέρει διαφορετικές απολαβές, που ναι μεν δεν είναι συλλογικές αλλά δίνουν την αίσθηση της απόλαυσης και της φυγής από την καθημερινότητα.¹⁷¹ Εξ άλλου, σύμφωνα με τον Jean G, «η δύναμη του παραμυθιού παραμένει σταθερή και ακλόνητη. Αυτή η δύναμη καλείται να διασφαλίσει και να επαναπροσδιορίσει τη μορφή και την αξία της ανθρώπινης σκέψης και δημιουργικότητας»¹⁷²

7. Πληροφορίες για τη δομή και τα συστατικά στοιχεία των παραμυθο-ιστοριών-Μετεξέλιξη, μεταγραφή σε νουβέλες

Τα λαϊκά παραμύθια είναι η πολιτισμική παρακαταθήκη ενός λαού και το υλικό που αξίζει να μεταλαμπαδευτεί στις επόμενες γενιές για τη διατήρηση των αξιών, των ηθών και των εθίμων, ως πολιτισμικών στοιχείων της κουλτούρας του. Οι συμβατικές μορφές ενός παραμυθιού, οι τυπικές φράσεις της αρχής και του τέλους, οι στερεοτυπικοί χαρακτήρες, τα κοινότοπα μοντέλα δράσης και πλοκής δυσκολεύουν τον σύγχρονο αναγνώστη.

Η αξία όμως της διατήρησής τους είναι τέτοια που ίσως η τροποποίηση του υλικού ή τέλος πάντων η μεταγραφή του να κρίνεται απαραίτητη.¹⁷³

¹⁷⁰ (Ντούλια, 2010) Διδάσκοντας μέσα από τα παραμύθια: Δυνατότητες – Όρια – Προοπτικές, Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτο Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης,(Ε.Λ.Λ.Ι.Ε.Π.Ε.Κ), 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα "Μαθαίνω πώς να μαθαίνω", 7-9 Μαΐου 2010.).

¹⁷¹ Χατζητάκη-Καψωμένου, στο ίδιο, σελ. 176-178

¹⁷² Jean, G Η δύναμη των παραμυθιών Μτφρ. Μ. Τζαφεροπούλου, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1996

¹⁷³ Κανατσούνη Μένη, Ο Maurice Sendak εικονογραφεί παραμύθια των αδελφών Grimm στο Παραμύθι από τους αδελφούς Grimm στην εποχή μας, ΔΙΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ , Εκδόσεις Gutenberg Αθήνα 2017, σελ. 552

Ως μεταγραφή θεωρείται μια πολύ ελεύθερη διασκευή ενός προκειμένου υλικού. Μπορεί να διαφέρει από το προκειμένο σε επίπεδο χαρακτηρισολογίας, πλοκής, ακόμα και τέλους. Μπορεί όμως να συναντήσει το παραμύθι ως μετακείμενο στη νέα δημιουργία και, με διαχείριση του υπάρχοντος υλικού, η δημιουργία να οδηγηθεί ακόμα και σε ολοκληρωμένη διασκευή και αυτόνομη μυθοπλασία, με το πρότυπο παραμύθι ως μετακείμενο.¹⁷⁴ Η Maria Tatar¹⁷⁵ υποστηρίζει ότι «δημιουργούμε νέα παραμύθια όχι μόνο ξαναλέγοντας οικείες ιστορίες αλλά επίσης, επανερμηνεύοντάς τες» με νέους δημιουργικούς τρόπους. Λαμβάνεται φυσικά υπόψη ότι ο αναγνώστης είναι έλληνας, ακολουθούμενος από τα πολιτιστικά στοιχεία της εποχής που το παραμύθι συντίθεται.

Το παραμύθι, όπως μας πληροφορούν οι μελετητές Παπαντωνάκης, Κωτόπουλος, εγκιβωτισμένο ή μετακείμενο, διεισδύει, προσφέροντας πληροφορίες και σχόλια στη σκαλέτα της μυθιστορηματικής μυθοπλασίας. Τον κύριο λόγο φυσικά διατηρεί ο συγγραφέας και η μετεξέλιξη που εκείνος επιλέγει, δίνοντας τη δική του φανταστική δράση των αντιηρώων του. Ο αναγνώστης παρ' όλα αυτά, ενώ συναντά εμπρός του ανθρώπους της διπλανής πόρτας στη θέση των παραμυθιακών ηρώων, εντούτοις διατηρεί την αίσθησή τους αναλλοίωτη.¹⁷⁶

Ανάλογα φερόμενοι, στην παρουσία των μεταγραφόμενων παραμυθιών σημειώνεται ότι στην προσπάθειά μας αναγνωρίστηκε η αρχή-εναρκτήριοι φράσεις και η κατακλείδα-καταληκτικές φράσεις για κάθε νουβέλα σύμφωνα με τα τεχνικά χαρακτηριστικά των λαϊκών παραμυθιών και μελετήθηκε η αφηγηματική τους πλαισίωση, ο αφηγητής και οι αφηγητικές τεχνικές, ο χώρος, ο χρόνος και τα μοτίβα, οι παραμυθικοί ήρωες, ως μυθοπλαστικοί χαρακτήρες, η γλώσσα και το ύφος των παραμυθιών καθώς και η ατμόσφαιρα και η φιλοσοφία τους.

Έτσι τα συστατικά στοιχεία και τα δομικά χαρακτηριστικά των παραμυθιών, ως δείγματα, γίνονται τα εργαλεία της δικής μας συγγραφικής σκαλέτας στις παραμυθοϊστορίες-νουβέλες μας, εκχωρώντας στον αναγνώστη μας τη δυνατότητα να συναντήσει τους παραμυθικούς μας ήρωες και ως μυθοπλαστικούς χαρακτήρες, όπως εκείνος επιλέξει σε έναν παραμυθένιο ή και ρεαλιστικό κόσμο, χωρίς αυτό να διευκρινίζεται. Οι αφηγηματικές μας τεχνικές θα λειτουργήσουν υπέρ της συνύπαρξης παραμυθίας και ρεαλισμού.¹⁷⁷

- Χώρο. Υπάρχουν αόριστες χωρικές αναφορές ή ο χώρος υπονοείται ή λείπει παντελώς, ενώ σπάνια γίνεται αναφορά σε χώρους πραγματικούς ή πλασματικούς.
- Χρόνο: Παρουσιάζεται χωρίς χρονική αναφορά ή με αόριστη αναφορά ή και με αόριστη αναφορά, χρονικά όμως προσδιορισμένη με περισσότερες χρονικές ενδείξεις και λεπτομέρειες. Δεν υπάρχει ακριβής χρονολόγηση και αναφορά στον ιστορικό χρόνο.
- Τα δρώντα πρόσωπα. Εμφανίζονται στις αρχές και αναδεικνύονται μέσα από τις αντιθέσεις τους· στις κατακλείδες οι διακρίσεις και οι διαχωριστικές γραμμές αίρονται. Οι ήρωες είναι άνθρωποι και όχι ανθρώπινα όντα, όπως: μάγισσες, νεράιδες, δράκοι, ζώα, φυτά, μεταμορφωμένοι άνθρωποι, χωρίς ονόματα που ζουν ένα μονοδιάστατο τρόπο ζωής και κουβαλούν τις πολιτισμικές αξίες της ιστορίας

¹⁷⁴ Γεώργιος Παπαντωνάκης, Τριαντάφυλλος Η. Κωτόπουλος *Η πρόσληψη παραμυθιών των αδελφών Grimm από την ελληνική παιδική λογοτεχνία*, στο Παραμύθι από τους αδελφούς Grimm στην εποχή μας, ΔΙΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ, επιμέλεια Μ.Γ. Μερακλής, Γ. Παπαντωνάκης, Χρ.Ζαφειρόπουλος, Μ. Καπλάνογλου, Γ. Κατσαδώρος, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2017, σελ. 538-539

¹⁷⁵ Maria Tatar 1992, 230

¹⁷⁶ Γεώργιος Παπαντωνάκης, Τριαντάφυλλος Κωτόπουλος, ο.π σελ. 540

¹⁷⁷ ο.π, σελ. 542

που υπηρετούν. Η εποχή μας πρωταγωνιστεί και ο αναγνώστης μας καλείται να διαβάσει το αναδιηγημένο παραμύθι ως μια νέα μυθιστορηματική μυθοπλασία σύμφωνα με τη δική μου αντίληψη και διάθεση.

- Τις στερεοτύπες φράσεις. Συναντάμε ποικιλία στερεότυπων φράσεων. Οι φράσεις αυτές αποτελούν χαρακτηριστικά στοιχεία του ύφους των ελληνικών λαϊκών παραμυθιών και της αφηγηματικής τους τεχνικής. Στην αρχή εμφανίζεται πάντα ο τρίτοπρόσωπος Αφηγητής. Ένα τέχνασμα είναι η ξαφνική εμφάνιση του αφηγητή σε α' πρόσωπο και η εξαφάνισή του στη συνέχεια.
- Τη γλώσσα των λαϊκών μας παραμυθιών, που είναι λαϊκότερο δημοτική με ιδιωτισμούς, το ύφος λιτό και ζωηρό στους διάλογους, δημιουργεί στις αρχές μια ατμόσφαιρα ρεαλιστική ή και μαγική προς το τέλος των παραμυθιών. Στη δική μας παρουσία θα διατηρηθούν κατά το δυνατόν τα παραπάνω στοιχεία.
- Την ανάμειξη μοτίβων από διαφορετικές παραδόσεις σε καταληκτικά και εισαγωγικά μοτίβα. Οι παρεμβολές δίνουν έναν άλλο τόνο στην αφήγηση, πιο χαλαρό και πιο παιγνιώδη, με λιτότητα της περιγραφής και γρήγορη εξιστόρηση ακόμα και με τη χρήση τυποποιημένων φράσεων.
- Την εμφανή σκληρότητα στις τιμωρίες των κακών, όπως επίσης και την ύπαρξη μιας κάποιας βωμολοχίας που χαρακτηρίζουν τα παραμύθια μας, θα την αναθεωρήσουμε με αντίστροφη πρόταση διδασχής.

Η απομάκρυνση, η παράβαση, η έρευνα, η διερεύνηση, η παγίδα, η εξαπάτηση, η έλλειψη ή η βλάβη, η δολιοφθορά, η συναίνεση του ήρωα ή και η αναχώρησή του η υποβολή του σε δοκιμασίες ή και η μετακίνησή του και φυσικά η νίκη του ήρωα απέναντι στον ανταγωνιστή θα είναι υπαρκτές και αναγνώσιμες και στις δικές μας ιστορίες. Στην πειραματική μας εφαρμογή, στις δικές μας παραμυθοϊστορίες παρατηρείται ότι η προσέγγιση εφαρμόζεται σε παραμύθια ίδιας τοπικής ή και διαφορετικής χρονικής προέλευσης, αναδεικνύοντας τον χαρακτήρα των παραμυθιών και τη χρήση τους, ως σημαντικών εργαλείων ψυχαγωγίας αλλά και διδασκαλίας και εμπύχωσης για όλες τις ηλικίες. Οι ήρωές τους έχουν νοημοσύνη και συναισθηματικό κόσμο, χωρίς να προσφέρουν ιδιαίτερες λεπτομέρειες στον αναγνώστη για τον κοινωνικό τους ιστό. Η δράση τους κινείται έως και το παράλογο. Είναι όμως ολοκληρωμένοι, σκιαγραφημένοι χαρακτήρες και μέσα από τις πράξεις τους θα είναι αρεστοί, συμπαθείς ή καθαρά δυσάρεστοι. Ο αφηγητής θα είναι τρίτοπρόσωπος και συχνά θα παίρνει θέση. Θα σχολιάζει και θα τοποθετείται θετικά ή αρνητικά, θα τους συμπαθεί ή θα τους κατηριάζει έως και θα τους περιποιείται στην περιγραφή του. Η εικονοποιία θα είναι εμπλουτισμένη τόσο ώστε να είναι καθαρό το λογοτεχνικό πλαίσιο και τίποτα παραπάνω, όπως στα λαϊκά μας παραμύθια και θα υπάρχει κάποιος διδακτικός χαρακτήρας με την εστίαση του αφηγητή στους ήρωες και στις καταστάσεις τους. Θα συναντηθούν αφηγηματικά άλματα, επιβραδύνσεις και επιταχύνσεις, εσωτερικοί μονόλογοι και φυσικά εναλλαγή θερμοκρασίας στο κάθε κείμενο που θα κρατήσουν αμείωτο το ενδιαφέρον στον αναγνώστη. Η προσπάθειά μας να σημειωθούν κατά την εξέλιξη των ιστοριών ανατροπές και κατάρριψη κάποιων έστω από τα παραπάνω και άλλα στερεότυπα των λαϊκών μας παραμυθιών σαρκώθηκε και είναι υπο κρίση και κριτική, με σεβασμό στην παραμυθική ιστορία και στους παραμυθικούς ήρωες ως «αρχέτυπα σχήματα ανθρώπινων χαρακτήρων, στην κοινωνικοπολιτισμική συνθήκη της εποχής μας.¹⁷⁸ Η ενημέρωση για την αισιόδοξη θέαση της ζωής, που χαρακτηρίζει το τηνιακό παραμύθι, σημειώνεται ως ηθογραφικό χαρακτηριστικό της κοινωνικής μορφής του νησιού. Γι' αυτό και το καθένα τους, όπως θα

¹⁷⁸ ο.π., σελ. 550

προσέξουμε, ολοκληρώνεται με ένα ευχάριστο τέλος, ό,τι φοβερό και τρομερό και αν έχει προηγηθεί και συμβεί. Το τηνιακό λαϊκό παραμύθι έχει πραγματικά μια ηθικοδιδασκτική πρόθεση που, ακόμα κι αν δεν είναι εμφανής πάντα, με έξυπνα αποφθέγματα ή παροιμίες, εν τούτοις γίνεται αντιληπτή και ευχάριστη στο τέλος της ιστορίας, ως κατακλείδα. Θα καταβληθεί προσπάθεια να ακολουθήσουμε το μοτίβο αυτό και στις δικές μας νέες δημιουργίες.

8. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Το λαϊκό παραμύθι μάς προσφέρει μια ανεξάντλητη πηγή φαντασίας, έμπνευσης και έκφρασης αλλά και δυνατότητες διδασκαλίας, μέσα στο πέρασμα των αιώνων, κι' αυτό γιατί παρατηρούμε τη χρήση του ως μέσου γέννησης και διδασχής ιδεών, αντιλήψεων ακόμα και ιδεολογιών στην κάθε εποχή, αρχής γενομένης από των χρόνων του Ομήρου με τα Έπη του 8^{ου} π.Χ. αιώνα και τους μύθους του Αισώπου τον 6^ο αιώνα, με την ιδιαίτερη παγκόσμια επίδρασή τους. Αναφορικά με την τοπικότητα των λαϊκών παραμυθιών σημειώνεται ότι ακολουθείται μια παράδοση που καλεί τον δημιουργό να γνωρίσει και να σεβαστεί ό,τι κρατεί στα χέρια του ως υλικό, διαθέτοντας αναμφίβολα το δικαίωμα να προσθέτει και κάθε νέο σε σχέση με τους αυτοσχεδιασμούς του και προς εξυπηρέτησή τους. Αυτήν ακριβώς τη δυνατότητα εκσυγχρονίζει το προσωπικό του υλικό, με σκοπό και στόχο του να κρατήσει αμείωτο το ενδιαφέρον του κοινού του. Το λαϊκό δημιούργημα άλλωστε οφείλει να διαθέτει αυθόρμητο χαρακτήρα και να περιέχει γεγονότα απίθανα έως και τερατώδη. Ένα επιμέρους συμπέρασμα της έρευνάς μας αποτελεί η παρατήρηση της ανάγνωσής μας στο ότι το λαϊκό παραμύθι περιέχει σημαντικά επίπεδα βίας, η οποία, παρ' όλα αυτά, δεν δημιουργεί αρνητικά συναισθήματα ούτε στο ενήλικο αλλά ούτε και στο ανήλικο κοινό του. Οι αναγνώστες ή οι ακροατές επικεντρώνονται περισσότερο στο καλό τέλος της ιστορίας που είναι δεδομένη ή στη δικαίωση του καλού και στην τιμωρία του κακού ήρωα. Αν αναφερθούμε δε στο ενδιαφέρον, ως προς την παιδαγωγική αξία του παραμυθιού παρότι αυτή καθ' αυτή αμφισβητείται, ότι η βία, στο αφηγηματικό πλαίσιο, επιδρά στην προσωπικότητα του παιδιού μάλλον συμβουλευτικά ή ως προβληματισμός και συνειδητοποίηση του φαινομένου της βίας παρά ως φόβος ή άρνηση ακρόασης. Αυτό λοιπόν το «μνημείο λόγου», όπως θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το παραμύθι, προκαλεί αμείωτο το ενδιαφέρον έως την εποχή μας παρά τις διαφορετικές συνήθειες και συνθήκες της ανθρώπινης ζωής. Και παρότι ο ορθολογισμός, η ρεαλιστική ματιά, η απομόνωση, η ψυχική γύμνια και ο κυνισμός της καθημερινότητας μοιάζει να κυριαρχούν, τίθεται εύλογα το ερώτημα, ποιος θα μπορούσε να είναι ο ρόλος του παραμυθιού σε αντίστοιχα περιβάλλοντα. Η αυξανόμενη ζήτηση του είδους αποδεικνύει το έκδηλο ενδιαφέρον για το παραμύθι και την προφορική παράδοση. Ο άνθρωπος νοιώθει την ανάγκη να στραφεί, υπό άλλες οπτικές, στον κόσμο και να αναζητήσει την ίδια του την ύπαρξη μέσα σ' αυτόν με άλλους τρόπους. Εκεί είναι και η παιδαγωγική αξία του παραμυθιού, μιας και με περιεχόμενο φανταστικό διδάσκεται η ίδια η ζωή και εξηγείται ο κόσμος ο αληθινός από τον αφηγητή ενός παραμυθιού. Όσα ακούγονται είναι όντως ψέματα. Όμως ο ακροατής, κάθε ηλικίας, αν και το γνωρίζει πολύ καλά αυτό εν τούτοις λαχταράει να τ' ακούει και ακόμα να τα βιώνει με τη φαντασία του. Μέσα από αυτήν την παραμυθένια διήγηση εξηγούνται οι αλήθειες και τα φαινόμενα που είναι δύσκολο κανείς να τα αποδεχτεί, ειδικά αν είναι παιδί κι ας είναι σκληρά πολλές φορές ή ωμά τα λαϊκά κυρίως παραμύθια. Συμβολισμοί και μεταφορές συνοδεύουν την αφήγηση, πλέον, πέρα από τα όρια του σπιτιού, όπου η γιαγιά και η μαμά ή ο παππούς έλεγαν ιστορίες και έχει μεταφερθεί και στο σχολικό θρανίο των πρώτων τάξεων. Τα παιδιά ανακαλύπτουν τις δυνάμεις της φαντασίας τους, φτιάχνουν δικές τους ιστορίες, ακούν, μαθαίνουν, φαντάζονται. Η αφήγηση κι η ανάγνωση των λαϊκών παραμυθιών βοηθάει στην σύνδεση της προφορικής-

λαϊκής λογοτεχνίας με το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο διαβίωσης των εφήβων και όχι μόνο .

9. Βιβλιογραφία

Ελληνική

Αδαμαντίου Αδαμάντιος, «Τηνιακά», *Δελτίο της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρίας της Ελλάδος*, 5, 277-326

Αθανασέκου Μαρία και Μερτζάνη Ασημίνα, *Η Τέχνη του παραμυθιού* Ιστορία της Τέχνης, Τεύχος 125 Δεκέμβριος 2007

Αναγνωστόπουλος, Βασίλειος, *Λαϊκό παραμύθι και παραμυθάδες στην Ελλάδα*. Αθήνα: Καστανιώτη, 1995

Αναγνωστόπουλος, Βασίλειος *Η τέχνη και τεχνική του παραμυθιού*, Βασική Βιβλιοθήκη του Νηπιαγωγού 9, Αθήνα: Καστανιώτη 1997

Αναγνωστόπουλος, Βασίλειος *Διαθεματική Προσέγγιση της Μάθησης με αφορμή ένα λαϊκό Παραμύθι: «Ο Τεμπέλης και Ο Δράκος»*, στο Μαλαφάντης, Κ.Δ.& Κούτρρας, Στ. (επιμ.) *Η Παιδαγωγική και Διδακτική Αξιοποίηση του Παραμυθιού*, 2007.

Αναγνωστοπούλου, Δήμητρα *Λογοτεχνική πρόσληψη στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση*, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2002

Αναγνωστοπούλου Δήμητρα, *Ο καθρέφτης των παραμυθιών και οι αντανάκλασεις τους κατά την αναγνωστική διαδικασία μέσα στην εκπαιδευτική πράξη.*

Ψυχοπαιδαγωγική της προσχολικής ηλικίας. Πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου, τόμος Β΄, έκδοση παιδαγωγικού τμήματος προσχολικής εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμο, σσ.579-585

Αποστολίδου, Βενετία, Πασχαλίδης, Γρηγόρης & Ελένη Χοντολίδου, . «*Η Λογοτεχνία στην εκπαίδευση: προϋποθέσεις για ένα νέο πρόγραμμα διδασκαλίας*», *Λογοτεχνία στην εκπαίδευση: προϋποθέσεις για ένα νέο πρόγραμμα διδασκαλίας*», Συγχρονα Θέματα, 57, 78-85 1995

Αυδίκος, Ευάγγελος, *Το Λαϊκό Παραμύθι-Θεωρητικές προσεγγίσεις*, Β΄ έκδοση, Ιούνιος 1997, Εκδόσεις ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Αυδίκος, Ευάγγελος (1998). *Το λαϊκό παραμύθι*, Θεωρητικές προσεγγίσεις. Αθήνα: Οδυσσεύς. Βεκρής, Ελευθέριος (2010) «Από την Κριτική Εθνογραφία στην Κριτική Έρευνα Δράσης: Ένα συνεχές στο σχεδιασμό της εκπαιδευτικής καινοτομίας.» Πρακτικά Συνεδρίου Δυνατότητες και όρια των ποιοτικών μεθοδολογιών στην ψυχολογία και την εκπαίδευση: διερευνώντας τις προοπτικές στη μεθοδολογία και τον ερευνητικό σχεδιασμό. Πανεπιστήμιο Κρήτης,

Αυδίκος, Ευάγγελος *Μια φορά κι έναν καιρό. Αλλά μπορεί να γίνει και τώρα. Η εκπαίδευση ως χώρος διαμόρφωσης παραμυθάδων*. Εκδόσεις: Ελληνικά Γράμματα, ΑΘΗΝΑ 1999

- Αυδίκος,Ευάγγελος** Γρ. et al "Η Παιδαγωγική και Διδακτική Αξιοποίηση του Παραμυθιού" 2007
- Βαγενάς Νάσος, Δάλλας Γιάννης, Στεργιόπουλος Κώστας,** *Η παλαιότερη πεζογραφία μας. Από τις αρχές της, ως τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο.* Σκόκλη Αθήνα 1998
- Γεωργιάδου Ε., Παντελίδης Χ., Αποστολίδου Μ., Δημιουργικές Τέχνες, 2008**
- Γκασούκα, Μαρία,** *Κοινωνιολογία του λαϊκού πολιτισμού τομ. 2ος, Το Φύλο κάτω από το πέπλο: Γυναικεία πραγματικότητα και αναπαραστάσεις του φύλου στα λαϊκά παραμύθια.* Αθήνα: Ψηφίδα 2008
- Γκέφου-Μαδιανού, Δήμητρα** (1999). Πολιτισμός και Εθνογραφία. Από τον εθνογραφικό ρεαλισμό στην πολιτισμική κριτική. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Δ. Δαμιανού, Μ.Δ. Μιρασεγέζη, Μ. Παπαχριστοφόρου,** *Δημόσιος και Ιδιωτικός Βίος στην Ελλάδα II Οι Νεότεροι χ'ρονοι, Τόμος Γ, Θεωρητικά ζητήματα και θεωρίες για τη γένεση και τη διάδοση των παραμυθιών,* Λαϊκή Φιλολογία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Δελώνης, Α. ,** Βασικές Γνώσεις για το Παιδικό και Νεανικό Βιβλίο , Σειρά Εκπαιδευτικών Βιβλίων 1 , εκδόσεις Σύγχρονο Σχολείο , έκδοση , Αθήνα 1991
- Δελώνης, Α.,** Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία 1835-1985 Από τις πρώτες ρίζες μέχρι σήμερα , εκδόσεις Ηράκλειτος , Αθήνα 1986
- Δελώνης, Α.,** Στοιχεία Παιδικής Λογοτεχνίας, εκδόσεις Χρήστος Ε. Δαρδανός , Αθήνα 2000
- Ελληνική Μυθολογία και τελετουργία:** δομή και ιστορία/μετ. Ηλέκτρα Ανδρεάδη. Αθήνα: Μ.Ι.Ε.Τ.
- Κακριδής, Ιωάννης,** *Οι αρχαίοι Έλληνες στη νεοελληνική λαϊκή παράδοση,* Αθήνα, 1989
- Κακριδής, Ιωάννης,** «*Αρχαία Ελληνικά παραμύθια*», Επιθεώρηση Παιδικής
- Κανατσούλη, Μένη** (1990). «Γυναικεία πρότυπα των λαϊκών παραμυθιών», Δίμη, Λογοτεχνίας, 3(1988)
- Κανατσούλη, Μένη** (2000). Ιδεολογικές Διαστάσεις της Παιδικής Λογοτεχνίας. Αθήνα: Τυπωθήτω
- Κανατσούλη Μένη** *Το παιδί ως αναγνώστης Ελληνικών λαϊκών παραμυθιών,* Επιθεώρηση Παιδικής Λογοτεχνίας , Τεύχος 11, Αθήνα 1996
- Κανατσούνη Μένη,** *Ο Maurice Sendak εικονογραφεί παραμύθια των αδελφών Grimm στο Παραμύθι από τους αδελφούς Grimm στην εποχή μας, ΔΙΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ,* Εκδόσεις Gutenberg Αθήνα 2017,
- Καπλάνογλου, Μαριάνθη,** *Ελληνική λαϊκή παράδοση: τα παραμύθια στα περιοδικά για παιδιά και νέους (1836-1922).* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα , 1998
- Καπλάνογλου Μαριάνθη,** *Παραμύθι και αφήγηση στην Ελλάδα , μια παλιά τέχνη σε μια νέα εποχή. Το παράδειγμα των αφηγητών από τα νησιά του Αιγαίου και από τις προσφυγικές κοινότητες των Μικρασιατών Ελλήνων,* Εκδόσεις: Πατάκης, Αθήνα 2002
- Καραγιάννης, Σ,** (2010). Η δημιουργική γραφή ως καινοτόμος δράση στο Σχολείο. Ανακτήθηκε Νοέμβριος 16, 2021, από <http://www.scribd.com/doc> επιστροφή της Ρητορικής.
- Καφαντάρης, Κ.** *Λόγος για το παραμύθι,* Διαβάζω 130, 1985
- Καψωμένος, Ε** *Αφηγηματολογία : θεωρία και μέθοδοι ανάλυσης της αφηγηματικής πεζογραφίας,* Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη 2014
- Κυριακίδου Νέστορος, Άλκη.** «Η ερμηνεία των μύθων από την αρχαιότητα ως σήμερα», στο Ιωάννης Κακριδής Ελληνική Μυθολογία: Εισαγωγή στο μύθο. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, τ. 1, 1986
- Κυριακίδης Στίλπον,** *Ελληνική Λαογραφία, Μέρος Α', Μνημεία του λόγου, Εν*

- Αθήναις, Ακαδημία Αθηνών, Δημοσιεύματα του Λαογραφικού Αρχείου , αρ. 8, 1965
- Λίλη Λαμπρέλη**, *Λόγος εύθραυστος κι αθάνατος*, Παραλειπόμενα.
- Λουκάτος, Δημήτρης**, *Οικεία βιώματα στις Καρπαθιακές αφηγήσεις παραμυθιών*, Καρπαθιακά Μελέται 1 ,57, 1979
- Λουκάτος, Δημήτρης**, *Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία*. Αθήνα: ΜΙΕΤ.1985
- Μαλαφάντης Δ.Κωνσταντίνος**, «*Το παραμύθι στο Δημοτικό Σχολείο*». Διαβάζω, 363, 1996
- Μαλαφάντης Δ.Κωνσταντίνος** , «*Παιδαγωγικές διαστάσεις της λογοτεχνίας*». Νέα Παιδεία,119, 2006
- Μαλαφάντης Δ.Κωνσταντίνος**, *Το παραμύθι στην εκπαίδευση: Ψυχοπαιδαγωγική διάσταση και αξιοποίηση*. Εκδόσεις Διάδραση, Αθήνα, 2011
- Μαλαφάντης Κ**, *Το παραμύθι στην εκπαίδευση. Ψυχοπαιδαγωγική διάσταση και αξιοποίηση*, Εκδόσεις Ατραπός, Αθήνα 2006
- Μαραγκουδάκη Ε.**, *Εκπαίδευση και Διάκριση των Φύλων* , Γ΄έκδοση, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 2000
- Μάνος, Δημήτρης** (1957). «*Το παραμύθι και η παιδαγωγική του σημασία*», Παιδεία και Ζωή, 13
- Μέγας, Γεώργιος**, *Εισαγωγή εις την Λαογραφίαν*. Αθήνα, 1967
- Μερακλής Γ.Μ**, «*Το παραμύθι και το παιδαγωγικό του περιεχόμενο*». Διαδρομές, 2, 1986
- Μερακλής Γ.Μ**, *Τα παραμύθια μας*, Θεσσαλονίκη, Κωνσταντινίδης, 1974
- Μερακλής Γ.Μ**, *Παιδαγωγικά της Λαογραφίας* Ιωλκός, 2001
- Μερακλής Γ.Μ** *Η διδακτική αξία του λαϊκού παραμυθιού στην Α΄θμια εκπαίδευση και η διδακτική της λογοτεχνίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευσης*, Γ΄κύκλος, επιμ. Σεμιναρίου εκδόσεις Πατάκης 1992
- Μερακλής Γ.Μ**, «*Πρόλογος*» στο βιβλίο: *Μ. Κλιάφα, Τα παραμύθια της Θεσσαλίας*, Αθήνα 1977
- Μουντάκη Αργυρώ**, *Η συμβολή των αδελφών Grimm στην προώθηση της ιδέας της παιδαγωγικής χρησιμότητας των παραμυθιών μέσω των ΚΗΜ*, στο Παραμύθι από τους αδελφούς Grimm στην εποχή μας ΔΙΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ, Επιμέλεια Μ.Γ. Μερακλής, Γ.Παπαντωνάκης, Χρ. Ζαφειρόπουλος, Μ. Καπλάνογλου, Γ. Κατσαδώρος, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2017
- Καΐλας, Μ. & Ξανθάκου, Γ.** «*Κουλτούρα και παραμύθι*» Επιθεώρηση παιδικής λογοτεχνίας, τεύχ.1 Αθήνα 1986
- Παμουκτσόγλου Α. et al** : *"Η Παιδαγωγική και Διδακτική Αξιοποίηση του Παραμυθιού."* Θεωρία, πράξη και αξιολόγηση διδασκαλίας. (2007).
- Παπαντωνάκης Γ. et al**. *"Η Παιδαγωγική και Διδακτική Αξιοποίηση του Παραμυθιού."* (2007)
- Παπαντωνάκης Γεώργιος, Κωτόπουλος Η. Τριαντάφυλλος:** *Η πρόσληψη παραμυθιών των αδελφών Grimm από την ελληνική παιδική λογοτεχνία*, στο Παραμύθι από τους αδελφούς Grimm στην εποχή μας, ΔΙΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ, επιμέλεια Μ.Γ. Μερακλής, Γ. Παπαντωνάκης, Χρ.Ζαφειρόπουλος, Μ. Καπλάνογλου, Γ. Κατσαδώρος, Εκδόσεις Gutenberg , Αθήνα, 2017
- Παπανούτσος Ε.Π** *Το παραμύθι*, Εκδόσεις Ίκαρος, Αθήνα 1980
- Παπαχριστοφόρου, Μαριλένα** (1998). «*Το παραμύθι της Νεράιδας: αναπαραστάσεις των φύλων μέσα από την έλξη/άπωση του υπερφυσικού και του ανθρώπινου στοιχείου*», Εθνολογία, 5
- Πετροβίτς- Ανδρουτσοπούλου 2002**
- Ελευθερία Σάλμοντ**, *Η παιδαγωγική σημασία και η αξιοποίηση του λαϊκού παραμυθιού για το παιδί με ειδικές εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες και*

δυνατότητες,

Σουλιώτης Μ. (2012). *"Δημιουργική γραφή: Οδηγίες πλεύσεως, (βιβλίο εκπαιδευτικού)."* Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων, Λευκωσία.

Σούρλας Αριστείδης, *Η διδακτική των παραμυθιών – Παραμύθι και Λαϊκή Τέχνη*, Εκδόσεις ΔΙΠΤΥΧΟ, ΑΘΗΝΑ 1961

Σούρλας, Ευριπίδης, «Το παραμύθι και η μορφωτική του αξία» *Παιδεία*, 1947

Πλάτωνος Θεαίτητος, μετ.Β. Πατάκη, Αθήνα(χ.χ),176b

Σκουτέρη-Διδασκάλου, Νόρα (2008). «Γυναίκες εξωτικές και γυναίκες οικόσιστες» στο Κωνσταντίνος Γκότσης (επιμ.) *Ανθολόγιο Δοκιμίων για το Δημόσιο και Ιδιωτικό Βίο στην Ελλάδα 19ος-20ος αιώνας*. Πάτρα: ΕΑΠ, 217-241.\

Τσιλιμένη Τασούλα, *Εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο- Όψεις και απόψεις*, 2007

Τσιλιμένη Τασούλα, *Παιδική λογοτεχνία το νηπιαγωγείο, Θεωρία και πράξη*, 1992

Χατζητάκη-Καψωμένου, Χρυσούλα, *Το νεοελληνικό λαϊκό παραμύθι*

Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη], 2002

Ξενόγλωσση

Bettelheim, B. M. *Η γοητεία των παραμυθιών: Μια ψυχαναλυτική προσέγγιση* (μτφρ. Ε. Αστερίου). Αθήνα: Γλάρος, 1995

Barthes, Roland (1984). *Η απόλαυση του κειμένου/μετ. Φούλα Χατζηδάκη & Γιάννης Κρητικός*. Αθήνα: Ράππας. Bryant, Sara Cone (χ.χ). *Πώς πρέπει να λέμε τις ιστορίες στα παιδιά και τι λογής ιστορίες/μετ. Αγλαΐα, Μεταλλινού*. Αθήνα: Ράλλης & ΣΙΑ. Burkert, Walter (1993).

Buxton, Richard (2002). *Όψεις του φανταστικού στην Αρχαία Ελλάδα: η μυθολογία και τα συμφραζόμενα της/μετ. Τάσος Τυφλόπουλος, επιμ. Δανιήλ Ιακώβ*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Michael Carroll, "Muth" στο *David Levinson and Melvin Ember Encyclopedia of Cultural Anthropology* τ.3, 1996

Collins, M., *Ell preschoolers English Vocabulary acquisition from storybook reading Early Childhood Research Quarterly* 2, 2010

Collinet, Jean-Pierre, «Μια μελέτη και σημειώσεις για τα παραμύθια του Perrault» μετ. Λήδα Παλλαντίου στο Perrault, Charles (1985).

Cooper, Jean, *Ο θαυμαστός κόσμος των παραμυθιών: αρχέτυπα στοιχεία και συμβολισμοί στα κλασσικά παραμύθια/μετ. Θύμης Μαλαμόπουλος*. Αθήνα: Θυμάρι 1998

Dodds, Eric Robertson (1998). *Οι Έλληνες και το παράλογο/μετ. Γιώργος. Γιατρομανωλάκης*. Αθήνα: Καρδαμίτσα.

Eko, O., *Έξι περιπλανήσεις στο δάσος της αφήγησης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1994

Kready F., *A studu of fairytales(E.book)*. Available from: www.forgottenbooks.com 2008

Grim *Το παραμύθι από τους αδελφούς Grimm στην εποχή μας*, Διαδοση και μελέτη, Gutenberg2017

- Griva E.** *An alternative story based teaching framework for a primary school classroom.* American journal of Teaching English FORUM, 45,2008
- Hahn, Johan Georg von**(1991). *Ελληνικά Παραμύθια/μετ. και επιλογή Δημοσθένης Κούρτοβικ*, Αθήνα: Opera. Jauss, Hans Robert (1995).
- Leyen F.v.D,** *Matchen der Wiltliteratur, Koln1953*, σελ. 8, για την παιδική λογοτεχνία.
- Levi-Strauss, Claude** (1986). *Μύθος και νόημα /μετ. Βαγγέλης Αθανασόπουλος*, Αθήνα: Καρδαμίτσα.
- Levi-Strauss, Claude** (1991). *Ανθρωπολογία και μύθος/μετ. Αριστέα Παρίση*, Αθήνα: Καρδαμίτσα.
- Luthi Max ,**
- Perrault, Charles** (1985). *Τα Παραμύθια/μετ. Δέσποινα Καμπάνη-Δετζώρτζη*, Αθήνα: Εκδόσεις Αγρα.
- Pio, Jean,** *Νεοελληνικά παραμύθια, Contes populaires grecs, puplies d' après les manuscrits du Dr.J.G de Hahn*, Κοπεγχάγη, 1879
- Propp, Vladimir** (1987[1928]). *Μορφολογία του παραμυθιού, Η διαμάχη με τον Κλωντ Λεβι-Στρως και άλλα κείμενα/μετ. Αριστέα Παρίση*. Αθήνα: Καρδαμίτσα.
- Robert 1994**
- Rodari, Gianni,** *Γραμματική της Φαντασίας/μετ. Λία Αγγουρίδου-Στρίντζη*, Αθήνα: Τεκμήριο 1985
- Rodari, Gianni,** *Γραμματική της Φαντασίας: Εισαγωγή στην τέχνη του να επινοείς ιστορίες* μετάφραση Γ. Κασαπίδης 2001
- Rose Harbert,** "*FolkTales*" Oxford classical Dictionary, 1970
- Rowe, K.E.** (1986). *Feminism and fairytales. In Jack Zipes. Don't bet on the prince: Contemporary Feminist Fairy Tales in North America and England* σελ. 209- 223) New York: Rutledge.
- Ruthven , Keneth Knowles,** *ο μύθος , μτφρ. Ι.Ραλλη και Κ. Χατζηδήμου*, Αθήνα, Ερμής 1977
- Santagostino, Paola ,** *Πώς να διηγούμαστε ένα παραμύθι... και να επινοούμε άλλα εκατό/μετ. Ελένη Γεωργιάδου*. Αθήνα: Καστανιώτη 2003.
- Saussure Ferdinande,** *Μαθήματα Γενικής Γλωσσολογίας/μετ. Φώτης Αποστολόπουλος*. Αθήνα: Παπαζήσης, 1979
- Σπίνκ, Τζων,** *Τα παιδιά ως αναγνώστες/μετ. Κυριάκος Ντελόπουλος*. Αθήνα: Καστανιώτης, 1990.
- Taylor, Charles** (2007). *Πηγές του Εαυτού: Η Γένεση της Νεωτερικής Ταυτότητας/μετ. Ξενοφών Κομνηνός*. Αθήνα: Ίνδικτος.
- Jean Georges,** *Η δύναμη των παραμυθιών , μτφρ. Μ. Τζαφεροπούλου*, Αθήνα, Καστανιώτης, 1996

Βιογραφικά στοιχεία του κ. Αλέκου Φλωράκη

Ο Αλέκος Ε. Φλωράκης είναι διδάκτορας, εθνολόγος-λαογράφος και ποιητής. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1948. Σπούδασε στην γενέτειρα πόλη του πολιτικές επιστήμες και στο Παρίσι εθνογραφία, εθνολογία και κοινωνική ανθρωπολογία, με υποτροφία του Ιδρύματος Ωνάση. Διδάκτορας του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου στον τομέα τη προβιομηχανικής τεχνολογίας ενώ οι σπουδές του περιλαμβάνουν και τον τομέα της δημοσιογραφίας και των δημοσίων σχέσεων. Για ένα διάστημα εργάστηκε ως

δημοσιογράφος. Δημοσίευσε πολλά αυτοτελή βιβλία και πολλές μελέτες σε επιστημονικά περιοδικά, πρακτικά συνεδρίων και συλλογικούς τόμους, με θέματα αναφερόμενα στην παραδοσιακή τεχνολογία, τη μαρμαρογλυπτική και άλλες μορφές της νεοελληνικής χειροτεχνίας, τη λαϊκή θρησκεία και τον ιερό χώρο, την εθνογλωσσολογία, την ονοματολογία και την εραλδική, ιδιαίτερα για την Τήνο. Υπήρξε συνεργάτης διαφόρων ερευνητικών και πολιτιστικών ιδρυμάτων, μουσείων και οργανισμών και του "Οργανισμού Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, Θεσσαλονίκη 1997" στην έκθεση "Θησαυροί του Αγίου Όρους". Διετέλεσε επίσης, πρώτος διευθυντής του "Ιδρύματος Τηνιακού Πολιτισμού", συνεδριακού, εκθεσιακού και ερευνητικού κέντρου, το οποίο και οργάνωσε, και επιστημονικός υπεύθυνος του Μουσείου Μαρμαροτεχνίας του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς, στον Πύργο Τήνου. Δίδαξε "λαϊκή τέχνη και αρχιτεκτονική" στη Σχολή Ξεναγών ΕΟΤ της Αθήνας, και "λαϊκή τέχνη" στα Π.Ε.Κ. (Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα) του Υπουργείου Παιδείας. Έκανε ανακοινώσεις σε συνέδρια, καθώς και πολλές ομιλίες και διαλέξεις. Έγραψε τα κείμενα ή συνεργάστηκε ως επιστημονικός σύμβουλος σε 18 ερευνητικά ντοκιμαντέρ, για την ΕΡΤ και άλλους φορείς. Συνέταξε και επιμελήθηκε την ψηφιακή παρουσίαση των κειμηλίων και εκθεμάτων του Πανελληνίου Ιερού Ιδρύματος Ευαγγελιστρίας Τήνου και του Ιδρύματος Τηνιακού Πολιτισμού στο διαδίκτυο (Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου).

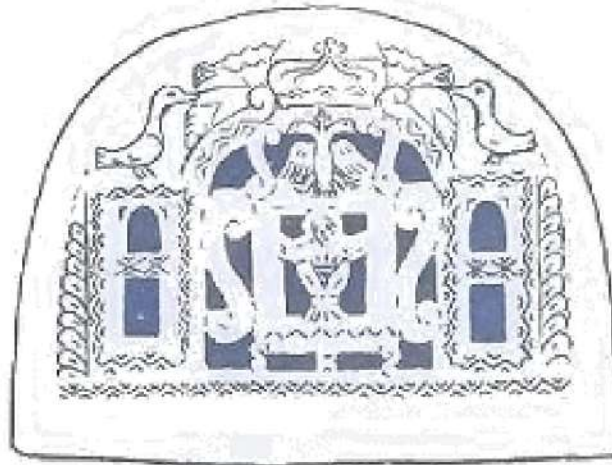
Είναι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας και της Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών, ιδρυτικό μέλος της Ελληνικής Εταιρείας Εθνολογίας και της Εταιρείας Τηνιακών Μελετών (της οποίας διετέλεσε αντιπρόεδρος), της Ελληνικής Ονοματολογικής Εταιρείας, της Εραλδικής και Γενεαλογικής Εταιρείας Ελλάδος κ.ά. Έχει τιμηθεί με Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών, της Ελληνικής Εταιρείας Χριστιανικών Γραμμάτων και της Εν Αθήναις Γλωσσικής Εταιρείας, με τιμητική διάκριση του Επαρχείου Τήνου και του Δήμου Εξωμβούργου Τήνου, με τιμητικό δίπλωμα της Αδελφότητας των εν Αθήναις Τηνίων και με άλλες διακρίσεις. Στη λογοτεχνία πρωτοεμφανίστηκε σε ηλικία 19 ετών, στη "Φιλολογική Βραδυνή". Μέχρι σήμερα έχει δημοσιεύσει επτά ποιητικές συλλογές κι ένα βιβλίο με δοκίμια. Από τους πρωτεργάτες της ποιητικής γενιάς του '70, δημοσίευσε το 1971, σε συνεργασία με τον Στέφανο Κ. Μπεκατώρο, την ποιητική ανθολογία "Η νέα γενιά 1965-1970" (εκδ. Κέδρος), την πρώτη που αποτίμησε μια σειρά νέων τότε ποιητών που αργότερα καθιερώθηκε να ονομάζονται "Γενιά του '70". Το 2001 εκδόθηκε από το Δήμο Τήνου η πολυσέλιδη ανθολογία του "Τηνίων Πολιτεία", ανθολόγιο λογοτεχνίας και πολιτισμού. Είναι μέλος της Εθνικής Εταιρείας των Ελλήνων Λογοτεχνών.

Β. Δημιουργικό μέρος

**Ι. Παράρτημα δέκα παραμυθιών από τη Συλλογή του Αλέκου Φλωράκη,
«Τήνος-λαϊκός Πολιτισμός»**

ΑΛΕΚΟΥ Ε. ΦΛΩΡΑΚΗ

Τ Η Ν Ο Σ
ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΑΘΗΝΑ 1971

1. ΡΟΔΑ ΚΑΙ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑ

Μια φορά είταν ένας βασιλέας και μια βασίλισσα κ' είχαν λοιπόν ένα πολύ ωραίο κορίτσ'. Όπου ένας βασιλέας από μακρυνά τούμαθε πώς είν' πολύ ωραίο κορίτσ' και τη ζήτησε να τνε πάρ'. Λοιπόν αυτός ο βασιλέας είταν πολύ πλούσιος, αυτοκράτορας μεγάλος και μήνυσε ότι «Θέλω τη κόρη σας». Εκείνος είπεν. «Ευχαρίστως, ναι, να τνε πάρ'ς». Αλλά στο διάστημ' αυτό πεθαίν' ο πατέρας, πεθαίν' η μητέρα κ' ήμινε το κορίτσ' ορφανό. Δεν είχε κανένα. Έ, σχεδιάζοντας λοιπόν λέγαν «Πάλι μήνυσε από 'κει πώς είναι» . « Βρέ είχαμε θάνατο», « Έ, δεν πειράζ' , λέει, «ζωή να' χ', ας έρθ' το κορίτσ' να τνε πάρω»

Αυτοί λοιπόν οι συγγενείς είχαν μια θεία κ' η θεία αυτή είχε μια κόρ' αλλά πολύ άσκημ', έκτρωμα, έκτρωμα είταν αυτή η κόρ' και μήνυσε: «Ναι , ναι εγώ θα τνε πάω, εγώ θα τνε πάω». Έ συμφωνήσανε λοιπόν οι συγγενείς τ' κοριτσιού, να τνε πάει η θεία. Αυτή η θεία λοιπόν, τότε ταξίδευαν με καϊκια κι αργοπορούσαν τα καϊκια βλέπ'ς και φέρναν διάφορα τρόφιμα , κουλούρια, φαγητά, διάφορα ήφερ' η θεία για το караβάκ'.

Όπου έ, τακτοποιηθήκαν σε κανένα μήνα, τακτοποιηθήκαν, λέει: « Να φύγουμε τώρα;» Παίρνει δια η θεία τ' κόρη τ'ς μια μυτ' μεγάλ' – μεγάλ' σαν τη δική μ', τα ματάκια μ' τα μικρά, μια καμπούρα σαν τη δ'κή μ', μια μαύρ' ατσ'γγάνου, ελεεινό κορμί είταν ,ελεεινό!

Έ, στο ταξίδ' λοιπόν ήτρωγε η θεία με τ' κόρ', δίναν και κανα ψίχουλο τ' καπετάνιου, τ' κοριτσιού δεν τ' δίναν τίποτ' απολύτως. Λέει, «Θεία σε παρακαλώ», πέρασε μια μέρα, δυό, «πεινώ κι εγώ, δώσε μ' και μένα». Λέει, «Αν θες να σ' βγάλω το 'να σ' μάτ', θα σ' δώσω ψωμί!». «Α, μα θεία μ'», λέει, «δε με λυπάσαι μαθές, λυπήσου με, δώσε μ' ένα κομμάτ' ψωμί». Λέει, «Δε σ' δίνω να σ' βγάλω το ' να σ' μάτ'». Τέλοσπάντων το κορίτσ' απελπισμένο πια, τ'ν άλλη μέρα λέει. « Τι να κάνουμε, βγάλτο μ' θεία». Το βιάζ' το μάτ', τ'ς δίν' μια φέτα ψωμί και το βιάζ' σ' ένα κ'τακ' το μάτ'. Έ, πέρασαν δυο μέρες, τι να σ' κάν' μια φέτα ψωμί, πείνασε το κορίτσ' . Λέει, « Μα θεία, σε παρακαλώ, τόσο που ήκαμε , δώσε μ' και μένα, μα δε με λυπάσαι;» Τρώγαν αυτές, μάνα και κόρ' καλά καλά και το κορίτσ'... Λέει, «Αν θες να σ' βγάλω και τ' άλλο σ' μάτ' !» Α μα θεία μ' μα δε με λυπάσαι; Πώς θα 'μαι στραβή;». Τελοσπάντων με τα πολλά τουβγαλε και τα' άλλο τ'ς μάτ'. Κι απόμεινε το κορίτσ' αόματο. Κι έτσι' που το καϊκ' ταξίδευε ξέρα- ξέρα, άκρη- άκρη , λέει εκείν' τ' καπετάνιου: « Βγάλ' την όζω, βγάλ' την όζω τώρα τ' κοπέλα». Έ, ο καπετάνιος τουβγαλ' απόζω, απόζω στα β'να.

Αόματο το καημένο, νηστικό , ελεεινό. Ήκλαιγε λοιπόν το κορίτσ' , φώναζε: « Αχ , λυπηθείτε με, λυπηθείτε. Αχ, είχα κι εγώ μητέρα, πατέρα και με ρίξαν εδώ και μου βγάλαν και τα ματάκια μ'. Κ' ήκλαιγε απαρηγόρητα. Ένας βοσκός εκεί κοντά ήβσκε τα πρόβατα τ'. Άκουγε φωνές και πήγαινε κατά τη φωνή. Πήγαινε κατά τη φωνή, πήγαινε, πήγαινε... Τρόμαξε π' την είδε χωρίς μάτια . Λέει. «Τι 'σαι μάτια μ', άνθρωπος ή ζωτ'κο;». « Αχ , άνθρωπος», τ' απεκρίθ'. « Άνθρωπος σαν και σένα είμαι , αλλά σε παρακαλώ πιάσε με , θα λωλαθώ. Θα πεθάνω εδωνά, κρυώνω, τρέμομαι» . Πάει ο βοσκός ο καημένος, λέει. «Αφού είσαι άνθρωπος, το λυπηθ' κε το καημένο το κορίτσ'. Λέει. «Είμαι βασιλοπούλα και με φέρανε για να πάω στο βασιλέα κ' η θεία μ' η κακούργα μου 'βγαλε τα ματάκια μ' και μ' έριξαν στο β'νο.

Το παίρν' λοιπόν ο καημένος ο τσουμπάν'ς στον ώμο τ' και το πάει στο σπίτι τ'. Τ' βλέπ' η γυναίκα τ', τα παιδιά τ', λέει. «Τι ' ναι αυτό που σ'κόν'ς;» « Αχ» λέει, «γυναίκα εκεί που 'χαμε τέσσερα παιδιά θα 'χουμε πέντε. Το καημένο λέει, «τουβρα στο β'νο» « Ε, καλά ήκανες», λέει, «καλά». Πιάν' λοιπόν το ζεσταίνουν, το βάζουν και σκεπάζεται, βράζουν γάλα ζεστό ζεστό και παν' το κονομήσαν, το σκεπάσαν καλά –καλά, έ , ησύχασε το καημένο το κορίτσ' . Να πούμε, είταν στο κρεβάτ' δεν ήβλεπε το καημένο. Έ, αυτή η τσομπάνισσα το 'κονομούσε, το τάζαν, το κανόνιζαν, έ, ήφτιαζε, ήγιαν'κε καλά. Αλλά

αόματος, το χειροτερο. Αυτό λοιπόν είχ' ένα προτέρημα το κορίτσ' : Όποταν γελούσε κ' ήκλαιγε πέφταν απ' τα μάτια τ' ρόδα και τριαντάφυλλα κ' είχε γεμίσ' ένα πανέρ'.

Όταν μια μέρα, λέει: «Πατέρα, -πατέρα τον έλεγε τον τσομπάνο- « Πατέρα μ' , θα σε παρακαλέσω να μ' κάν'ς μια χάρ'. «Ευχαρίστως , παιδί μ' ότι θες». «Άχ πατέρα μ'», λέει, γιατί είδε πως τα μάτια τ'ς τα βαλε σ' ένα κ'τάκ, να πας στο τάδε παλάτ' , να πας να φωνάζ'ς «Ρόδα και άνθ' αν βγει καμμιά και γυρευ', να πεις Δεν τα π'λώ με λεφτά, τα π'λώ μ' ένα ματ' όποιος θέλ' να μ' δώσ' , γιατί έχασα τ'ς αγελάδας μου το ματ' , να τ'ς το βάλω -Παραμύθ'. Λέει. «Ναι παιδίμ', να πάω, πολύ ευχαρίστως».

Ο βοσκός λοιπόν ετοιμάζεται το πρωί, τρεχάτος ο καημένος, πήγαινε, πήγαινε δια ζηριάς. Φτάν' στον τόπο που είτανε, να πούμε , το παλάτ' ...

Αλ' ας αφήσουμ' αυτοί κι ας πιάσουμε το βασιλέα. Ο βασιλέας επερίμενε βέβαια , όπως είτανε η διαταγή, ότι τη τάδε μέρα θα ' ρθει. Εκατέβηκεν ο βασιλέας ο καημένος να ξιμπαρκάρ' τη νύφ' και τι να δει; Ένα έκτρωμα. Του ' ρθε λωλάδα. Μια στεναχώρια, να σκάσ'. Ανέβαιν' απάνω τ'ς λέει λοιπόν τ'ς γριάς, να πούμε. «Να αυτή τη κάμαρα θα' χ'ς να κοιμούστε». Ούτε γύρισε να τη ζητηξ'. Στενοχωρήθ' κε πάρα πολύ. Λέει. «Τι έκτρωμα. Αυτό είν' έκτρωμα. Πώς να τνε πάρω γώ», λέει. «Σας δούνω τ' κάμαρα και να ' στ' αυτού. Ούτε πήγε μαζί, ούτε ξαναπήγε μέσα.

Όσπου βλέπ' η γριά, επήγε σα να πούμε τα ρόδα και τα' άνθ' αποκάτω και φώναζε, λέει. «Μπαζεβάν', μπαζεβάν' έμπα να τα πάρω γω. Πόσο τα δίν'ς. Λέει. «Δεν τα π'λώ με λεφτά παρά ήχασ' η αγελάδα μ' το μάτι τ'ς. Λοιπόν θέλω ένα ματ' να στα δώσω». Πάει εκείν' κατεβάζ' το κ'τάκ', παίρν' απ' το πανεράκ' τ' άνθ' και δίν' το μάτ'. Το βάν' κι εκείνος σ' ένα κ'τάκ' και το παίρν' με χαρά και φεύγ' . Τρεχάτος λοιπόν , πάει στο σπίτ, καν' εκει το σταυρό τ', λέει, «Πατέραμ' , μητέρα μ' , σταυροκοπάει το μάτι τ'ς και το βαζ' κ' ήβλεπε! Μια χαρά λοιπόν ο τσομπάν'ς, η τσομπάνισσα, όλοι, χαρά με γελ' αγκαλλιιάσ' . Έπιανε κ' ήκανε και δ'λιές, ήκανε , όπως μπορούσε .

Έ, ας αφήσουμ' αυτοί. Η άλλ' λοιπόν με τ' μάνα τ'ς, ας τνε πούμε η γυναίκα τ', λέει, «Τι καημός, ένας μήνας τώρα εδώ και να μην έρχεται καθόλου να μας δει ο βασιλέας. Τι ταν τούτο;». Παίρν' λοιπόν τ'ν άλλη μέρα τ' άνθ' και πάει και κτ'πα τη πόρτα τ'. Βγαίν' ο βασιλέας. Λέει, «Είμαι δεκτ'ή να'ρθω να σας επισκεφτώ;». «Ελάτε». Έ, μπαίν' μέσα λοιπόν, λέει: «Αχ βασιλέα, γιούκα μ'», λέει «τόσες μέρες δεν ήρθες καθόλου να μας δεις. Η κόρη μ'» λέει, «τότε που 'ρθήκαμε είταν απ' το ταξίδ' , είταν χλωμή, θαλασσοδαρμέν' . Τώρα ήφτειαξε, είναι καλά. Γιατί δεν ήρθες και στενοχωρούμαστε πολύ π' δεν ήρθες καθόλου». Λέει , «θα 'ρθω», λέει, «αύριο». « Εχ' αυτό το προτέρημα η κόρη μ' και τα μάτια τ'ς τρέχουν αυτά τα ρόδα και τ' άνθ'». Τα πήρ' ο βασιλέας , έντάξ'.

Έ, σε δύο-τρεις μέρες μπήκε , τ'ν είδε όπως είτανε μαύρη, με τ' μεγάλη μύτη τ'ς, με τ' γκαμπούρα τ'ς, ίδια , ίδια. Παλ' στενοχωρημένος έφυγε. Δεν εμίλησε μ'λιά. Πήγε παλ' στη γκάμαρά τ', κλειδώνονταν.

Σε διάστημα πάλι αρκετό , είχε μαζέψ' εκείν' η κοπέλα να πούμε του τσομπάν' ένα πανεράκ' ρόδα και τριαντάφυλλα και τα μάζεψε και λέει: « Πατέρα μ', πάλι μια χάρ' θα μου καν'ς. «Παιδί μ', ό,τι θες να σ' χαρίσω». «Να πας εκει αποκάτω που πήγες, να φωνάζ'ς και να ζητησ'ς ένα μάτ' κι άμα σ' δωσ' το ματ' , τότε, ο Θεός βοηθός, δεν ξέρω τι θα σας κάμω», λέει . Του ' κανε μετάνοιες λοιπόν τ' μπαμπά τ'ς να πούμε, τ'ς μαμάς τ'ς να πούμε , τον εφίλησε, τον φιλούσε. Έ, τα πήρ' ο άνθρωπος , τα πήγε κάτω απ' το παλάτ' και φώναξε : «Ρόδα και τριαντάφυλλα, ρόδα και τριαντάφυλλα». Βγαίν' πάλι αυτή η γριά ,η μάνα τ'ς. « Πόσο τα π'λεις;» .Λέει, «Δεν τα π'λώ με λεφτά για'τι ήχασε πάλ' ένα ζώο το μάτι τ'και θέλω ένα ματ'». Λέει, «Ναι, έχω, έχω, έχω να σ' δώσω». Που να φανταστεί κ' αυτή που θα το πήγαινε. Το παίρν' λοιπόν το ματ' και πάει. Το πάει λοιπόν, καν' το σταυρό τ' και το βάζ' κ' είτανε μια κοπέλα λοιπόν σα φεγγάρ' ωραία, έπινε κι όλο

γάλα κ' είχεν ασπρίσ' η ' πιδερμίδα τ'ς. Ήκανε πια εργόχειρα της τσομπάνισσας, της συγύριζε, ήκαν' ότι μπορούσε.

Άλλ' ας αφήσουμ' αυτοί κι ας πιάσουμε τ' βασίλισσα, τη κορ' εκείν' τ'ν ασκημογυναίκα. Όταν πήρε πάλι τ' άνθ', κτ'πά τη πόρτα, λέει. «Ά, βασίλεα μ', μα ήρθες τότε, ήρθες μια φορά, τώρα είμαστε πολύ στενοχωρημένες είμαστε, τι θα κάνομε: Ηρθήκαμ' εδώ και κλειστήκαμε μέσα σε μια κάμαρα. Τι θα γίν' αυτή η δ'λιά; Πως θα περάσ'; Ελάτε να τη δείτε, τώρα εδιορθώθ' κε. «καλά», λέει, «θα 'ρθω» .

Ε, τ'ν άλλη μέρα πήγε πάλ' ο βασιλέας, τη βλέπ' στ'ν ίδια θέσ', στενοχωρέθ' κε κ' έφυγε. Δε είπε μ'λιά. Όπου είπε λοιπόν, είταν πολύ στενοχωρημένος, λέει, «Τι να κάμω, πώς να τα κάμω, να τ'ς βγάλω δε μπορώ, να τ'ς βγάλω από 'κει κ' ύστερα; Πώς να τα κάμω; Φώναζε λοιπόν όλο το ιππικό, να πάνε σε κυνήγ', να διασκεδάσουνε, να μείνουν όξω ένα μήνα στ'ν εξοχή. Έ, μαζεύουνε λοιπόν όλοι τ'ς μεγάλ' εκεί και πήγαν για κυνήγ' . Πήγαν μακρυά στα β'να, κυνηγούσαν.

Όπου μια μέρα λοιπόν έτυχε να βρούνε αυτόν τον τσομπάνο. Λέει, «Ορίστε, τι 'ναι;». Δεν ήξερε πως είν' και βασιλέας. Λέει, «Τι θες , τι θέλετε;», λέει. «Θέλουμε να μας ψήσ' ς έν' αρνι στη σούβλα, να το φάμε». Λέει , «Ευχαρίστως, ευχαρίστως». Πάει λοιπόν αυτός στο σπίτι τ', λέει, «Ρθήκαν», λέει, «πλούσιοι», λέει, «και θέλουν να τους ψήσουμ' έν' αρνί». Έ, ψήσαν λοιπόν τ' αρνί και βάλαν τ' κοπέλα που 'ξερε, ' κείνα τα σκεύ' που 'χαν να πουμε , βασιλικά στρωμένα, όμως 'κείνα που 'χαν , γιατί ' ταν τσομπάνηδες. Ήστρωσε το τραπέζ' ωραία, μαγειρευ' ωραία κι όταν είταν έτοιμα λοιπόν, φώναζε να 'ρθουνε το επιτελείο να φάνε. Έ, αυτή η κοπέλα πήγε και κρύφτ'κε. Ήβαλαν το τραπέζ' φάγαν.

«Α», λέει, μπήκε μέσα ο βασιλέας. «Εδώ πολύ ξέρουν από τραπέζ'. Τσομπάν'ς κι αν είναι ξέρουν!». Είδε και τ' άνθ' πάνω, στο τραπέζ', που 'ταν εποχή π' δεν υπήρχαν. Έ, καθησαν, φάγαν, ευχαριστηθήκαν πάρα πολύ. Λέει, «Τσομπάνε, δε μ' λες που τα βρίσκεις αυτά τα λουλούδια και τα βάζ'ς στο τραπέζ'. «Έχω» , λέει, «μεγαλειότητα», λέει, «στο σπαθί, σ' και στο κεφάλι μ' , έχω ένα λουλουδ' απόξω και μ' τα κάν'». «Ε, άμα φύγουμε να μας το δείξ'ς». Λέει, «Ναι».

Όταν φάγαν λοιπόν και κάτσαν και δώσαν κάμποσες λίρες στον τσομπάνο, «Τώρα», λέει, «Θα μας δείξ'ς και το λουλουδ'».

Άχ, λέει, «Μεγαλειότητα, δεν έχω λουλουδ', αλλά μια κοπέλα, έτσι κι έτσι, λέει. Αυτός λοιπόν μπήκε στ' αυτία. «Έξω τ'ν ήύρα», λέει, «μια μέρα που 'βοσκα τα πρόβατά μ' και φώναζε: «Βοηθήστε με, είμαι χωρίς μάτια», λέει κ' ήκλαιγε απαρηγόρητα. Και τνέ παίρνω κι εγώ πεινασμέν', τελειωμέν' τη κοπέλα, να πεθάν' και τνε σ'κόνω στον ώμο μ' και τνε παίρνω στο σπίτ' κ' η γυναίκα μ' να πούμε τσούκανε διάφορα ζεστά, αυτά, τη ζεστάναμε, γάλα ζεστό, ζεστό, τ' περιποιηθήκαμε καλά κ' ήγιν'κε καλά. Κι εκείν' έχ' το ιδίωμα αυτό». Ο βασιλέας λοιπόν εστάθ'κε ακλόνητος. Όταν τα 'πε αυτά, λέει, «Εκείνη θα 'ναι». Λέει λοιπόν ο τσομπάν'ς: «Πήγα κ' ήδωσα τα λουλούδια και πήρα ένα μάτ' από μια θεία και τ' άλλο πάλι». Έρχεται λοιπόν η κοπέλα, τνε φιλεί, τ'ν αγκαλιάζ'. Μεγάλη χαρά έλαβ' ο Βασιλιάς που ' βρε τα' κοπέλα και δε θα παρ' ποτέ τ' άλλο το τέρας. «Ωραία, απ' αύριο θα 'ρθουν εδώ οι ράφτρες, οι τσαγκάρηδες να σ' πάρουν μέτρα. Ο τσομπάνος δε θα 'ναι πια τσομπάνος, μα θα 'ναι στο παλάτ και θα κάθετε στο παλάτ' και τα τσομπανόπουλα, όλοι. Κι αυτά θα ράψουν φορεσιές, όλα ωραία , η κοπέλα θα ράψ' φορέματα και σε δεκαπέντε μέρες «θα γίν' η στέψ'». Μια χαρά λοιπον η κοπέλα , τελειώσαν τα βάσανά τ'ς.

Αμέσως λοιπόν έφυγε κι ο βασιλέας χαρούμενος, χαμογελαστός, πάει στο σπίτ' αμέσως, ανέβ'κε πάνω στ' γκάμαρα, λέει: «Μητέρα, μητέρα, εσύ να ετοιμάσ'ς όλο το σπίτ' τώρα. Σε δεκαπέντε μέρες θα γίν' η στέψ'». Έ, 'τοιμαστήκανε λοιπόν , τ'ν άλλη

μέρα οι άμαξες επήγαν εκεί, ράφτες, ψιλικατζήδες, παπουτσήδες, όλοι πια επήγαν εκεί και 'κονομηθήκαν να πούμε οι τσομπάνηδες.

Σε δεκαπέντε μέρες η γριά τα 'χεν ετοιμάσ' όλα. Σα νοικοκυρά ετοίμασε όλα, τ'ς κάμαρες, τα κρεββάτια, τα σαλόνια. Νόμιζε πως είναι για τ' κόρη τ'ς. Λέει ο βασιλέας: « Τώρα θα σς παρακαλέσω πριν το γάμο να γίν' το γεύμα. Θα φάμε πρώτα. Ετοιμάσαν λοιπόν να φάνε. Έρχεται τότε ο βασιλέας μπανοβγαίνουν , μπαινοβγαίνουν μάνα και κόρ' , απάνω – κάτω δεν ξέραν τι γυρεύουν. Από κει λοιπόν έρχετ' η άμαξα κατεβαίν' ο βασιλέας, περνάει , αγκαλιάζ' τη νύφ' κι ανεβαίνουν απάνω. Ως τνε βλέπ' λοιπόν η θεία, καθήσαν εκεί μάνα και κόρ' ζαρωμένες.

Στο τραπέζ' λοιπόν εκαθήσαν όλοι. Κ' η γριά κ' η νιά. Λέει «Τώρα θα σας παρακαλέσω όλοι , να μου διηγηθείτε καθανείς τι επέρασε στο βιο τ' , μια ιστορία». Έ, λέγαν όλοι, άλλος έτσ' άλλος αλλιώς. Όταν ήφτασ' η σειρά του τσομπάν' είτε γι ' αυτή τα' κοπέλα πως , «Εγώ ήβσοκα τα πρόβάτά μ' κ' είδα ένα ζωτ'κό, ένα φάντασμα μου φάν' πως είταν, χωρίς μάτια και το πήρα στο σπίτι μ' και το 'κονόμησα και πήγαίνα στη θεία – κ' η θεία π'γε να πεθάν' απ' τον καημό τ'ς , στη καρδιά τ'ς το πήγε – και πήγα και πήρα τα μάτια και τα 'βαλα τ'ς κοπέλας και ιδού αυτή 'ναι». Τότε λέει λοιπόν ο βασιλέας: «Να αυτή 'ναι η θεία και το κορίτσ' αυτό, π' του 'βγαλες τα μάτια τ'. Τι πρέπ' να τ'ς κάνουμε;» « κάθε μια», πήκαν όλοι «τέσσερ' αλόγατα να βάνουμε, τα δυο χέρια το 'να στο 'να άλογο και τ' άλλο στ' άλλο , το 'να πόδ' στ' άλλο και να τους δώκουμε ξύλο να φύγουν , να τ'ς κάνουν σε τέσσερα κομμάτια». Λέει λοιπόν η κοπέλα: « όχ' δεν το 'πιθυμώ αυτό, παρά να πάνε στον τόπο τους». Και τ'ς πήραν και φύγαν. *Και κάμαν γάμο και χαρές, Και ξεφάντωσες καλές, Έτυχα κι εγώ από 'κει Και μ' δώκαν μια κ'ταλιά φακή*

2. Ο ΔΙΚΑΙΟΥΚΡΙΤ'Σ ΒΑΣΙΛΕΑΣ

Μια φορά είταν ένας βασιλέας κ' είχε τρία κορίτσια. Όταν μεγαλώσαν, και τι ωραία κορίτσια είν' αυτά, τρία κορίτσια, δεν μπορούσε, καλέ, να τα παντρέψ'. Μεγαλώσαν κ είτανε όμορφες κοπέλες, δεν τ'ς γύρευε κανένας. Αυτός λοιπόν πήγαν στο μαντείο, στο μαντείο πηγαίναν τότες, στα μάγια θέλαν να πηγαίνουν, πήγε και ρώτησε.

«Μα γιατί, λέει, να μη γυρεύ' κανένας τα κορίτσια μ', να τα παντρέψω κι εγώ πό' χω τρία κορίτσια.

Λέει. «Η μικρή διώχνει τ'ς τύχες των μεγάλων. Να βγάλ'τε τη μ'κρή απ' το σπίτ', να παντρέψετε τ'ς μεγάλες. Η καημέν' στενοχωρέθ'κε. Πού να το πάει τώρα το κορίτσ'. Πάει στο σπίτ', λέει τ' βασιλέα: «Έτσι κι έτσ', παιδί μ', μας πήκαν. Να βγάλω τη μ'κρή για να παντρευτούν οι μεγάλες. Τι ξέρω, ίντα να κάμω;»

«Έ, να κάνουμε μια μόστρα και να βαλ'ς διάφορα ψιλικά και να πας στο τάδε μέρος που 'ναι ένας βασιλέας, μια βασίλισσα κι έχ' ένα γιό. Να πας, λέει, εκεί αποκάτω, στον τόπο 'κείνο, να π'λεις, να πάρ'ς και τη μικρ' μαζί να φωνάζ'ς πώς π'λεις, μπορεί να πάρουν και το κορίτσ'. Έ, μπορεί να βγει η βασίλισσα και να σ' πεί πως θέλ' κι άμα σ' πεί πως θέλ' κι ένα άλλο πράμα, επιτέλους άλλο, άσε τη κορ' μια στιγμή και συ πας. Άσε το παιδί μας εκεί και φύγε». « Ε, καλά» λέει. Συμφωνήσαν λοιπόν, πήγαν και πήραν διάφορα ψιλικά από ένα εμπορικό, ήκαμε λοιπόν μια μόστρα κ' ήβαλε διάφορα ψιλικά και πήρε το κορίτσ' μια μέρα λέει, «πάμε» λέει, «στην ευχή του Χριστού και τ'ς Παναΐας».

Έ, πήγαν λοιπόν, πήγαν στο τάδε μέρος, παν' αποκάτω. Φώναζε λοιπόν η γριά, η μάνα να πούμε «Διάφορα ψιλικά, κουμπιά, το 'να, τ' άλλο , παραμάνες, διάφορα».

Βγαίν' λοιπόν η μάνα τ' βασιλέα, λέει, «Ελ' απάνω, έλα», λέει στη γυναίκα. Πήγαν απάνω με το κορίτσ' καθήσανε, ψώνισε διάφορα πράγματα. Λέει, «Θέλω κουμπιά μαλαματένια για πουκάμισο». Λέει. «Ευχαρίστως», λέει, «δεν τα 'χω εδώ. Να στα φέρω»,

λέει, «μια στιγμή να στα φέρω. Ν' αφήσω και «τ' μόστρα μ' εδώ και το κορίτσο' και να πάω να στα φέρω». «Ωραία». Ήφυγε λοιπόν να πούμ' η μάνα, αυτό που 'θέλε, να φύγ'.

Έ, βράδυνασε, βράδυνασε, σκουτείνιασε, λέει, «Και πότε θα γυρίσ' η μάνα μ';» Μια στενοχώρια το κορίτσο' το καημένο. Λέει η βασίλισσα, λέει, «Παιδί μ', να σε βάλω μες σ' αυτήν τη κάμαρα, εδώ π' δε μπαίν' ο γιός μ', εδώ να κοιμηθείς μέσα», πήγε ήφασε, «να κοιμηθείς, να κλείσουμε τ' πόρτα, να μη σε δει. Και μπορεί αύριο να ρθ' η μάνα σ'». Τ'ν ήβαλε λοιπόν εκεί σε μια κάμαρα, τ'ν ήβαλε μέσα, τνέ κλείδωσε, του 'δωσ' ήφασε, του 'στρωσ' ωραία, κοιμήθ'κε το κορίτσο'. Έ, είταν ωραίο κορίτσο' το καημένο.

Το πρωί ήπια ο βασιλέας το γάλα τ', έφυγε ο βασιλέας. Το κορίτσο' βγήκε όξω, γύρευε λοιπόν να συγυρίσ' τ'ς μάνας τ' να πούμε, τ'ς πεθεράς τ', να σκουπίσ', να κάμ' τις δ'λιές να τα κάμ' όλα και μεγάλη ανησυχία να περιμέν' τ' μαμά τ'ς, αλλά δεν ήρθε. Πέρασε λοιπόν μια-μια μέρα και δεν εφάνηκε. Λέει, «άλλο δεν είν', παρά θα σκουτώθ'κε η μάνα μ' στο δρόμο». Ήκλαιγε το κορίτσο' το καημένο, ήκλαιγε, αλλά τίποτα δεν ήκαμε. Δεν ήξερε να πάει και μοναχό τ'. Έ, ήκανε τις δ'λιές τ'ς βασίλισσας. Η βασίλισσα τ'ν αγαπούσε πολύ, γιατί 'ταν καλό κορίτσο', προκομμένο και τσούκανε δ'λιές, μαγείρευε, μονάχα π' άμα είταν να 'ρθει ο γιός τ'ς τ'ν εκλείδωνε μέσα, μην τνε δει.

Ζούσαν λοιπόν χρόνια εκεί, δυό-τρία χρόνια ζούσαν. Όπου αυτή λοιπόν, 'πο μέσα απ' τα' χαραμίδα τ'ς πόρτας τον είχε δει και τον ζουγράφ'σε στο φασκι απάνω, τον κεντούσε, του 'κανε ωραίες παντόφλες. Λέει, «Μα που τα 'βρες μητέρ' αυτά;» Λέει, «Απέξω θα περάσαν και τα πήρα». «Μπράβο», λέει, «ωραία μητέρα ωραία». Έ, είταν εκεί κάμποσο καιρό.

Αυτός λοιπόν σα ν' άκουσε κάτ' σαματάδες, υποψιάστη'κε. Λέει, «Μητέρα για δεν ανοίγ'ς αυτή τ' κάμαρα;» Λέει, «Παιδί μ', έ, τι να τ'ν ανοίξω;» «Α, 'γω θα πάω να τ'ν ανοίξω», λέει. Κάτι άκουσε, κάτ' υποψιάστ'κε. Πήγε λοιπόν και τ'ν άνοιξε και αντικρύζ' μια ωραία κοπέλα. Λέει, «Α», λέει αυτή τ' κοπέλα θα τνε πάρω 'γω. Αφού, λέει «τ'ν έχ'ς κρυμμέν' θα τνε πάρω. Πως είν' αυτή εδώ;» Δηγήθ'κε λοιπόν το κορίτσο', ότ' «Ετσι κι έτσο' η μητέρα μ' και μ' άφησ' εδώ, δεν ξανάρθε δεν ξέρω τι γίν'κε». Τελοσπάντων η βασίλισσα τ'ν αγαπούσε είταν και καλό κορίτσο', λέει, «Ναι να τνε πάρ'ς, γιούκα μ' είναι καλό κορίτσο', να τνε πάρ'ς». Ήκαμαν λοιπόν τ'ς γάμ', όλα τα πράματα, τ'ν εστεφανώθ'κε, τνε πήρε. Είταν πολύ καλή, τ'ν αγαπούσε η μάνα τ'ς, να πούμε πάρα πολύ. Ό,τ' ήλεγε εκείν' εγινόταν. Πηγαίναν κάτω λοιπόν και διηγούνταν ότι έτσο' «Πήρανε μια κοπέλα πολύ καλή, χρυσή κοπέλα».

Όπου του 'ρθε μήνυμα να πάει σε πόλεμο.

Λέει τ'ς μητέρας τ'. «Μητέρα, τ' γυναίκα μ' και τα μάτια σ', Λέει. «Μην ανησυχείς. Μαζί θα κοιμούμαστε, μαζί θα σ'κωνόμαστε, μαζί θα πάμε στ'ν εκκλησιά». Αλλά οι φίλοι τ' ζουλέψαν, πως είταν κι ωραία κοπέλα. «Ξέρ'ς», λέν, «τι θα κάνουμε; Θα βρούμ' ένα λαδ'κο να κάμει μια κασέλα, να κάμει μια τρύπα, να τ'ς δώσουμε δυο λίρες. Θα μπούμε μες στ' κασέλα, να μας πάει στ'ς βασίλισσας το παλάτ', να πει ότι, «θέλω να φύγω κι έχω ό,τι έχω μες στ' κασέλα. Θα μπούμε μες στ' κασέλα και θα πεις ότι, «Σε παρακαλώ πολύ» - είταν πολύ ελεήμων, πολύ καλό κορίτσο' - «να βάλ'ς τη κασέλα γι' ασφάλεια μες στη κάμαρά σ' και το πρωί θα 'ρθώ να σνε πάρω». Αυτή λοιπόν λέει, «Μπράβο», λέει η γριά, για τα λεφτά, τα πήρε. Δυό λίρες. Ημπήκαν μέσα, τνε σηκών' λέει. «Μα δε μπορώ». Πήραν χαμάλ' και τη σηκώσε και πήγε απάνω στο παλάτ'. Λέει, «Καλέ, άχ», δεν ξέραν τ' όνομά τ'ς, «τι κάν'ς, μάτια μ'; Αχ, σε παρακαλώ να δεις τον άντρα σ' με το καλό, κάνε μ' αυτή τη χάρ', να βάλουμε τ' κασέλα μας που θα φύγουμ' αύριο. Αλλά για να 'ναι σίγουρα θέλω να 'ν' μες στο δωμάτιό σ', για να 'ναι σίγουρα και για δε, το πρωί θα 'ρθω πάλ' να τνε πάρω, να φύγω» Λέει, «Μπράβο ευχαρίστως. Εδώ», λέει, «κοιμούμαστε με τ' μαμά μ' Βάλ'τη», λέει, «μέσα». Έ, η καημέν' είταν αθώα.

Τ' νύχτα λοιπόν αυτή που γδύθ'κε να βάλ' το νυχτικό τ'ς, είχε μια ελιά με τρεις χρυσές τρίχες, μια ελιά εδώ στο στήθος. Αυτοί λοιπόν λέει, «Τη δήκαμε τώρα δε θέλουμε τίποτ' άλλο».

Ε, το πρωί ήρθ' η γριά. «Αχ μάτια μ', χίλια ευχαριστώ, που 'μεινε στο δωμάτιό σ', χάρηκε η γριά πήραν τ' κασέλα, φύγανε. Έ, η καημέν' αυτή αθώα δεν ήξερε τίποτα. Είταν με τ' πεθερά τ'ς να πούμε, μια καλή κοπέλα, όλες τις δ'λιές τ'ς ήκανε, μαζί στ'ν εκκλησιά, μαζί κοιμούνταν, μαζί σ' κωνόνταν, όπου είταν μαζί και πολύ τ'ν αγαπούσε η μαμά τ' βασιλέα.

Ε, έτυχε λοιπόν και τελειώσ' ο πόλεμος. Ήρθε λοιπόν ο γιός τ'ς να πούμε, ο άντρας τ'ς. Πήγε στο καφενείο. Εκάθησε στο καφενείο, λέει. «Τι κάμουν στο σπίτι; Τι καν' η γυναίκα μ'ς» Λέει, «Α, η γυναίκα σ', λέει, «η γυναίκα σ' είναι δα τ' κακού. Να σ' πούμε και το σημάδ' πό 'χ' «Ναι για πείτε μ'» Του 'παν λοιπόν του 'ρθε αυτού λωλάδα. Πολύ στενοχωρηθ'κε. Γιατί 'ταν πράγματ' ... Έ, που να ξέρ'; Μηνάει λοιπόν στο σπίτι' ότι, «Αν δε βγάλ'ς τη γυναίκα μ' δεν έρχουμαι στο σπίτι', μαμά. Πρέπ' να φύγ' για να 'ρθω». Έ, η καημέν' εκείν' τ'ν αγάπαγε σαν παιδί τ'ς, λέει. «Μα γιατί παιδί μ', έλα να σ' πω «Τίποτα αν δεν τνε βγάλ'ς δεν ανεβαίνω τ'ς σκάλες, δεν έρχομαι». Η κοπέλα η καημέν', πάντα καλή, λέει, «Μητέρα, μη στενοχωριέσαι, φεύγω. Έτσ' είταν η τυχη μ' να μαι διωγμέν'. Φεύγω, φεύγω». Λέει. Μα να 'ρθείς να μας πεις τι είναι, τι έχ'ς». Λέει, «Δε δέχομαι. Αν δε φύγ' δεν θα μπω στο σπίτι'. Θα φύγω, θα γυρίσω μπρος πίσω». Τι να κάμ' η καημέν' η κοπέλα, λέει, «Μη στενοχωριέσαι μητέρα μ', πάω να φύγω».

Έφυγε η καημέν', έφυγε, πήγε λοιπόν σ' ένα άλλο μέρος, τ'ς ήδωκε λεφτά πολλά, βγήκε στο δρόμο, παράγγειλε μια φορεσιά αντρικά ρούχα καλά, τά' βαλε, ηντύθ'κεν άντρας κ' ήπιασ' ένα σπίτι'.

Στο καφενείο λοιπόν που 'ταν εκεί, θέλαν να διαλέξουν βασιλέα. Όπου, αυτοί καθόνταν εκεί, λέει, «Να τούτος ο κύριος που' ναι δω, ετούτος ειν' καλός να διαλέξομε για βασιλέα». Διαλέξαν λοιπόν για βασιλέα αυτή, έ, άντρας είταν -ντυμέν'- και πηγαίναν και δικαζόνταν εκεί. Αυτή λοιπόν είτανε πάρα πολύ δίκαια. Δίκαια δηλαδή να παρ' και να δώσ', τα δικαιότατα ήκανε. Λοιπόν τνε βγάλαν Βασιλέα το δικαιουκρίτ'. Ο βασιλέας ο δικαιουκρίτ'ς»

Όπου ο γιός ηπήγε στο σπίτι', λέει, «Μα παιδί μ', μα τι 'παθες μαθές; Γιατί κ' είταν και καλή κοπέλα; Μια στιγμή δεν ήφευγε από κοντά μας, μια στιγμή δεν ήφευγε. Μαζί κοιμουμασταν, μαζί σ' κωνόμασταν, μαζί και στο μέρος ακόμα πηγαίναμε μαζί. Γιατί να το καμ'ς αυτό το αδίκημα; Κ'ήκλαιγε η μάνα τ'. Λέει, «Έτσι και έτσ' μου πήκαν» Δεν ήξερε κι αυτή που να υποθέσ' πως είτανε το σεντούκ' τ'ς γριάς.

Όπου ύστερ' από χρόνια, εκείν' η μάνα τ'ς να πούμε η καθεαυτού μάνα τ'ς, ηπάντρεψε τη μια κόρ' παντρεύ' και τ'ν άλλ', ύστερα θυμήθ'κε τ'ν άλλη που 'ταν σ' εκείνο το μέρος, λέει, «Πάω να δω τώρα τι γίν'κε το κορίτς». Πάει λοιπόν εκεί. Λέει, «Ήρθα» λέει, «να πάρω το κοριτσι μ', που 'χα με τ' μόστρα εδώ». Λέει, «Α, δε μου 'φερεις τίποτα έ;. Δεν ξέρω, λέει «τίποτα». Λέει λοιπόν, «θα πάμε στο βασιλέα το δικαιουκρίτ' να μας κρίν'». «Ναι».

Πάνε λοιπόν στον βασιλέα. Ο γιός είταν πολύ στενοχωρημένος γιατί 'ταν πολύ καλή κοπέλα και να τη διώξ', πολύ στενοχωριόντουσαν, αλλά τι να κάμουν; Πάνε λοιπόν εκεί, αυτή αμέσως τους γνώρισε τ'μάνα τ'ς, τ' πεθερά τ'ς, αμέσως. Αλλά εκείν' που να τνε γνωρίσουν που 'ταν άντρας ντυμέν', έ; Βασιλέας. Λέει: «Τι έχ'ς, τι έχετε;». «Εγώ», λέει «είχα προ πέντε έξη χρόνια, είχα το κοριτσάκ' μ' κι επειδή μου πήκαν να βγάλω τη μ'κρή να παντρέψω τ'ς μεγάλες, του βγαλα το κορίτσ' και το πήγα αποκάτω στο παλάτ'. Ήξερα πως είναι καλά εκεί π' το πήγα. Και πούλα διάφορα. Μου ζήτησε κατ' να παρ', είπα πως θα πάω να το φέρω και τ'ν άφησα το κορίτσι μ' εκεί. Τώρα πάω και μ' λέει δε μ' το δίν'». Λέει, «Γιατί εσύ δεν το διν'ς το κορίτσ'». Λέει «Εγώ», λέει, «τ'ν αγαπούσα και πολύ,

αλλά ο άντρας τ'ς, λέει «απ' τον πόλεμο ήρθε κ' είπε πως θα φύγ' είν' αυτή, για να ρθω». Πήγε κι ο άντρας τ'ς εκεί. Λέει, «Γιατί», λέει, «ήβγαλες τ' γυναίκα σ', αφού είταν τόσο καλή, με τ' μαμά σ' πήγαίναν μαζί και δεν ήβγαίνε πουθενά, γιατί τ'ν ήβγαλες». Λέει, «Εγώ», λέει, «είχ' ένα σ'μαδ' που 'ταν σε μέρος άσκημο κι επειδή οι φίλοι μ' μου πήκαν πως το δήκαν . Τι να κάμω; Που το δήκαν οι φίλοι σ' ; Λέει, «Φέρτε τ'ς φίλοι εδώ». Φέρνει τ'ς φίλοι ,λέει «Εσείς που το ξέρετε αφού αυτή η γυναίκα δεν ήβγαίν' έξω, που το ξέρετε;» Λέει, «Εμείς», λέει, «μια γριά» λέει, «ένα λαδ'κο, μες στη κασέλα και μας ήβαλε και δήκαμε το σ'μαδ'», «Α, εσείς», λέει, «θέλετε κακουργοδικείο. Να σας κρεμάσουν. Ενώ αυτός ο άνθρωπος δε φταίει. Αφού τ' πήκατε για το σ'μαδ', δε φταίει. Κι εγώ, λέει, «Εγώ είμαι!». Είχε και τα μαλλιά τ'ς τα ξανθά . «Εγώ», λέει «είμαι. Εγώ είμ' εκείν' που τράβηξε τόσα». Τνε φιλούν, τ'ν αγκαλιάζουν, λέει, «Μπράβο σ' παιδί μ', μπράβο σ', εύγε σ'».

Και ζήσανε αυτοί καλά και εμείς καλύτερα.

3. ΤΟ ΚΡΕΜΕΖΙ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡ'

Μια φορά είταν ένα βασιλέας κ'είχε τρία κορίτσια. Όπου τον καλέσαν στον πόλεμο. Όταν ήφευγε να πάει τον πόλεμο, είπε τ'ς πρώτης κόρ'ς: «Τι θες», λέει, «να σ' φέρω, αν έρθω με το καλό;». «Πατέρα, να μ' φέρ'ς μια κτένα διαμαντένια ωραία». Λέει, «Καλά παιδί μ'».

Λέει τ'ς δεύτερης κόρ'ς: «Παιδί μ', τι θές εσύ;». Λέει, «Δυο βραχιολάκια διαμαντένια ωραία». Λέει, «Καλά». Λέει τ'ς τρίτ'ς: «Εγώ πατέρα μ' δε θέλω τίποτα, μονάχα να 'ρθεις με το καλό». Λέει, «Αδύνατο, πρέπ' να μ' πεις τι θες να σ' φέρω». Λέει, «Μα δε θέλω». Τελospάντων με τα πολλά, επέμεν' ο πατέρας λέει, «Να μου φέρ'ς το κρεμεζί μαργαριτάρ' κι αν δε μ' το φέρ'ς να στερέψ' η θάλασσα. Ούτε μπρος να πάς ούτε πίσω». Λέει, «Καλά».

Έφυγε ο πατέρας, πήγε στον πόλεμο, είταν νικητής λοιπόν, έφευγε, λέει, «πα να πάρω και των κορών αυτά π' μου πήκαν». Πήγε στο διαμαντοπωλείο, λέει, «Και ωραίες κτένες διαμαντένιες», λέει, «Καλά , μπράβο, έχομε». Πήρε λοιπόν μία. «Βραχιόλια έχομε, κρεμεζί μαργαριτάρ'», λέει, «δεν υπάρχ'». Επήγε σ' όλα τα διαμαντοπωλεία, δεν ήυρε. Δεν ήυρε, λέει. Αφού δεν ήυρα τι να τ'ς κάμω;» Έφυγε λοιπόν άπρακτος.

Όταν πήγε στα μ'σα το καράβ', μαρμάρωσ' η θάλασσα. Ούτε μπρος πήγαίνε, ούτε πίσω. Άκουσ' ο βασιλέας ταραχή. «Τι 'ναι, τι 'ναι;», λέει «Μαρμάρωσ' η θάλασσα». « Ά», λέει, «η κόρη μ' έτσι μου 'πε. Αν δεν τ'ς το βρω να μαρμαρώσ' η θάλασσα». Ένας γέρος λοιπόν που 'τυχε εκεί, λέει, «Α, το κρεμεζί μαργαριτάρ', δεν είναι», λέει, «μαργαριτάρ'. Είναι ένας νέος βασιλέας όπου είναι στο τάδε μέρος». «Α», λέει, «τότε πίσω το καράβ'». Αμέσως λοιπόν ξεμαρμάρωσ' η θάλασσα, πήγε πίσω το καράβ'. Πήγε λοιπόν στον τόπο αυτό, πήγε στο βασιλέα. Κτύπησε τ' πόρτα, λέει: «Είμαι ο τάδε βασιλέας με δέχεται' ο βασιλέας;» Λέει, «Μπράβο», λέει, «δέχεται». Κι ανέβηκε απάνω. Είχε και τ'ς φωτογραφίες τ' κοριτσιού μες στην τζέπη τ'. Λέει, «Τι είν' η αιτία τ'ς επισκέψεως σας;». «Ηρθε η κόρη μ', μαθές, μου 'πε έτσι κι έτσι'. Αν έχετε τη πρόθεση για γάμο». Έδειξε λοιπόν τ'ς φωτογραφίες, είταν ωραία, πολύ ωραία κόρ'. Λέει, «Καλά. Να τ'ς πεις ότι σε δεκαπέντε μέρες θα πάω να τνε βρω και να μ' έχετε μια λεκάνη γάλα μεγάλ' στο παράθυρο, ανοιχτό το παράθυρο κι εγώ θα μπω μέσα. Θα 'ρθω σαν αετός και θα γίνω πάλι άνθρωπος, να τ'ς μιλήσω να κουβεντιάσουμε». Λέει. «Καλά». Χαρά λοιπόν ο βασιλέας. Ηπήγαν λοιπόν, λέει, «Καθήστε, καθήστε να σας περιποιηθούμε». «Οχ'», λέει, «είμαι τώρα που λείπω ενάμιση χρόνο και τώρα θα πάω στο σπίτ'. Θα με περιμένουν τα παιδιά μ'». «Ε, κι εγώ», τ' λει, «σε δεκαπέντε μέρες θα 'μαι αετός και θα μπω στο γάλα να παρουσιαστώ».

Έ πήγε ο βασιλέας στο σπίτι, χαρά τα κορίτσια, λέει, «Παιδί μ', να η κτένα, να και τα βραχιολάκια», λέει, «εσύ παιδί μ', δεν είναι», λέει, «που γύρευες στα διαμαντοπωλεία, να είν' ένας νέος, ο τάδε βασιλέας και θα 'ρθεί σε δεκαπέντε μέρες να του έχ'ς μια λεκάνη γάλα μεγάλ', να μπει μέσα και θα 'ρθεί ως αετός και θα κουβεντιάσετε». Λέει. «Καλά πατέρα μ', ευχαριστώ». Φίλησε το χέρι τ'. Πολύ ευχαριστώ».

Έ κι εκείν' καλή κοπέλα είχε ετοιμασίες, ήκανε γλυκίσματα, ήκανε αυτά, σε δεκαπέντε μέρες ετοιμαζ' μια λεκάν' μεγάλ', πολύ μεγάλ', τη γέμισε γάλα και περίμενε. Είχε ανοικτό το παράθυρο κι έτ' δα κάνει προουρούουμ ο αιτός και μπαίν' μέσα ο αιτός στο γάλα και γίνεται ένας νέος ωραίος και κουβεντιάσαν. Κουβεντιάσαν ωραία και «πάλ' σε δεκαπέντε μέρες», λέει, «θα ξανάρθω να πούμε τα του γάμ'». Οι αδερφές τ'ς όμως ζουλέψαν. Λέει, «Εμείς πήραμε τα διαμάντια κι εκείν' παίρν' το βασιλόπουλο. Τι να τ'ς κάνουμε;». Πήραν λοιπόν και κοπανίσαν γυαλιά ψιλά-ψιλά-ψιλά-ψιλά και τα βάλαν μέσα στο γάλα κάτω-κάτω, για να μηχτούν τα γυαλιά, να μην ξανάρθ'. Η κακία πάντα υπάρχ'. Και το κάμαν αυτό.

Όταν λοιπόν ήρθε πάλ' σαν αιτός π' τον περίμενε εκείν' η καημέν' να 'ρθεί να μ'λήσουν τα του γάμ', γεμίζ' η λεκάνη αίμα και πετά αυτός και φεύγ' πάλι. Δε βγήκε όξω. Μόλ'ς και μπήκε μέσα, ημπήκαν τα γυαλιά μέσα τ' κ' ήφυγε. Βλέπ' αυτή, βλέπ' τ' λεκάν' γεμάτο αίμα. Βλέπ' κάτω-κάτω γεμάτο γυαλιά. «Α», λέει, «οι αδερφάδες μ' οι κακούργισσες το κάμαν. Τι να κάμω τώρα;». Σ'κόνεται λοιπόν, λέει, «Μπαμπά, έτσι κι έτσι». Παίρν' και κάμποσα φλουριά και φεύγ'..

Ηγύριζε λοιπόν μέρα νύχτα, λαγκάδια και β'να, μέρα νύχτα, πήγαινε πέρα μακριά, να δει τι θα τ' κάμ' . Άκουε λοιπόν που λέγαν: Ο βασιλέας, το κρεμεζί μαργαριτάρ', κιντυνεύ' να πεθάν'. Και να οι γιατροί ανεβοκατεβαίνουν δεν τ' κάνουν τίποτα». Είδε λοιπόν μια νύχτα τρία π'λάκια κ' είταν απάνω στο δέντρο. Και τα τάζε μια νεράιδα και τα 'λεγε:

«Αν είταν αυτά τα τρία π'λάκια να μπορούσε κανείς να τα κάν' σκόν', να τον αλείψ' απάνω, θα γίνονταν καλά! Αλλά», λέει, «ποιος να τα πιά'ς». Αυτή λοιπόν η κοπέλα είταν μες στο δέντρο και τ' άκουσε. Το πρωί περνά ένας κυνηγός. Λέει. «Σε παρακαλώ, να σ' δώκω δυο λίρες, τελεοσπάντων τρεις πιάσε μ' αυτά τα τρία π'λάκια». «Μπράβο», λέει. Αμέσως λοιπόν τ'ς τα πιάν', τα παίρν' εκείν' τα κάνει σκόν' τα κάβ' και τα κοπανίζ' και τα 'βαλε σ'ένα κ'τακ' κι άκουε τον τόπο που 'ταν αυτός ο βασιλέας. Άκουε λοιπόν. «Το βασιλέα τον βλέπουν οι γιατροί, κιντυνεύ' ο βασιλέας», κιντόνευε. Δε μπορούσε να παρ' αναπνοή. Λέει. «θ' ανέβω εγώ να τον κάνω καλά».

Α, βρίσκει λοιπόν έναν καλόγερο, βάζ' τα ρούχα τ' λέει. «Να σ' δώσω τόσα φλουριά να πάρ'ς καινούργια, δώσε μ' τα δ'κά σ', να τα βάλω» κ' είταν λοιπόν καλόγερος ντυμένος.

Άκουε λοιπόν τη μάνα τ' βασιλέα, οχλαγωγία, πήγαινε βλέπ'ς ν' ανεβεί αυτός ο καλόγερος και τον ρίχναν κάτω, τονε βγάζαν. Λέει. «Εγώ θα τον κάμω καλά». Δεν τον αφήναν ν' ανεβεί. Λέει. «Εδώ οι γιατροί πήκαν όχ' και συ θα τονε κάν'ς καλά παλιοκαλόγερε». Να και τον ρίχναν κάτω απ' τη σκάλα. Η βασίλισσα λοιπόν άκουσε. Λέει «Μα αφήστε τον, αφήστε τον, να έρθ'». Ανεβαίν' λοιπόν απάνω, λέει. «Εγώ κυρία μ' θα τον κάμω καλά. Μόνο δε θέλω να 'ναι κανένας εκεί, λίγο λάδ' σ' ένα πιάτο και τίποτ' άλλο. Κι εγώ θ τον κάμω καλά». Λέει, «Αν τον κάμ'ς καλά θα σας δώκομε τ'μισή μας περιουσία, το μ'σό μας βασίλειο». Λέει, «Καλά».

Ε, εκεί λοιπόν δεν ήμεινε κανένας μέσα. Μόνο η μητέρα τ' και κανείς άλλος. Αυτός λοιπόν ήβαλε το πιάτο, ήβαλε και τη σκόν', ήβαλε και λάδ', πήγε λοιπόν και τον άλειψε καλά καλά. Σιγά-σιγά ήβγαιναν τα γυαλιά από μες απ' το σώμα τ'ήβγαιναν. Όπου τον άλειψε ολόκληρο το σώμα τ', τον άλειψε σιγά-σιγά και βγαίναν και λέει: « Αχ δεν θα σ' εκδικηθώ, δε θα σ' εκδικηθώ;».

Έ, την άλλη μέρα πάλ' είταν πιο καλά. Αφού μπόρεσε κ' ήφαγε κιόλα, μιλούσε, ήφαγ, αλλά δεν είχαν φύγ' όλα. Την άλλη μέρα πάλ' τα ίδια. «Α θα τ'ν εκδικηθώ, αδύνατο να μην τ'ν εκδικηθώ. Ακούς;» λέει, «να με βάλ' να γιομώσω αίμα!»

Τ'ν άλλη μέρα λοιπόν φύγαν όλα τα γυαλιά. Λέει, «θα τ'ν εκδικηθώ», «Α, βασιλέα μ'», λέει, «εκείν' δεν τούκαμε. Οι αδερφές τ'ς οι κακούργες το κάμαν. Εκείνες, λέει, «ήβαλαν τα γυαλιά. Εκείν'», λέει, «από τότε γυρίζ' β'να και λαγκάδια για να δει τι θα σ' κάμ'. Κι αν θες να ξέρ'ς, βγάζ' το κασκέτο, «εγώ 'μια 'κειν' που γυρίζω β'να και λαγκάδια κι εγώ λέει, «άκουσα τ' νεράιδα που 'πε να πάρω τα π'λάκια κ' ήγιν'κες καλά».

Τότε λοιπόν τη φιλεί, τ'ν αγκαλιάζ'. «Ε, τώρα θα κάνουμε τ'ς γάμ'», είταν καλά ο βασιλέας, ετοιμάσαν αυτού, κάμαν τ'ς γάμ'. «Τώρα», λέει «θα πάμε να βρούμε και τον πατέρα, γιατί θα κλαίει και θα οδύρεται». Λέει, «Τ'ς αδερφές σ' δε θέλω ούτε να τ'ς ξέρω. Αν είταν», λέει «καλές, έχω εδώ κάτι νέοι στο επιτελείο μ' να πούμε, αλλά δε δίνουμε τίποτα. Να μην παντρευτούν». Επήγαν λοιπόν στο σπít', δήκαν τον πατέρα τ'ς. Ο πατέρας με χαρά που 'δε το παιδί τ', οι αδερφές οι κακούργες πήγαν και κρυβόνταν.

Και κάναν γάμο και χαρές
Και ξεφάντωσες καλές
Πέρασα κι εγώ από 'κει
Και μ' δώκαν μια κ'ταλιά φακή.
Ούτε 'γω είμουν εκεί,
Ούτε συ να το πιστέψ'ς.

4. Ο ΚΟΥΡΕΛΙΑΡΗΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

Μια φορά είταν δυό γειτόν' κ' είχαν απ' ένα αγόρ' κι ένα κορίτσ'. Πήκαν λοιπόν από μ'κρά παιδιά να τ' αρραβωνιάσουνε. Έ, τ' αρραβωνιάσανε μ'κρά παιδιά ακόμα, μαζί μεγαλώναν, ήρθαν και στ'ν ώρα τ'ς παντρείας. Αυτή που 'χε τ' αγόρ' είταν πλούσια, η άλλ' με το κορίτσ', είταν φτωχιά.

Περνούσε λοιπόν ο καιρός. Μια μέρα ακούνε φασαρία στ' γαμπρού το σπít'. Φασαρία, φασαρία. Βγαίν' η γυναίκα η φτωχιά, τ'ς κορ'ς η μάνα να ρωτάει: «Τι είναι», λέει, «τι συμβαίν'»;». Λέει. «Αρραβωνιάζουνε το γιό τ'ς μ' άλλη κοπέλα». Λέει. «Α», λέει, «επειδή 'μια φτωχιά». Πολύ στενοχωρέθ'κε. Λέει: «Έτσ' είσαι;». Πάει λοιπόν στον άντρα τ'ς, λέει. «Πάρε το φανάρ' κι έβγα έξω στο δρόμο κι όποιο νέο βρεις, όποιο νέο, μα πλούσιο, μα κουρέλα, μα ζητιάνο, ό,τι να 'ναι, να τότε φέρ'ς εδώ. Θα παντρέψω τ' κόρη μ' απόψε.

Ηβγήκε ο γέρος με το φανάρ', ήψαχνε στ'ς δρόμ'ς, βρίσκ' ένα νέο, αλλά ελεεινό, κουρελιάρ', ελεεινό. Τ' λέει: «Λεύτερος είσαι ή παντρεμένος;». Λέει: «Μα δε με βλέπ'ς», λέει, «τι χάλια έχω; Λεύτερος είμαι, μπορώ να παντρευτώ που 'μαι έτσ' δα;». Τ' λέει: «Έλα μαζί μ'». Τον επαίρνει λοιπόν στο σπít' και φωνάζ' παπάδες και πνευματικοί και κ'μπάρ' και στεφανών' τη κόρη τ'ς μ' όργανα και με βιολιά. Ακούσανε λοιπόν απ' το πλάι τ' φασαρία και τα γλέντια ο αρραβωνιαστικός τ'ς και ζήλεψε και χαλά τ'ν αρραβώνα. Λέει: «Αφού είμουν αρραβωνισμένος μ' εκείν'», λέει, «γιατί μ' αρραβωνιάστε μ' άλλη;» Μεγάλ' στενοχώρια.

Η νυφ' λοιπόν, κοιμήθηκαν το βράδ', σ'κόθ'κε το πρωί ο γαμπρός, φεύγ'. Τ'ς είπει: «Το βράδ' θα ξανάρθω». Τώρα έχω δ'λιά». Σ'κώνεται κι αυτή απ' το κρεββάτ' να το στρώσ' και βρίσκ' ένα δαχτυλίδ' ανεκτίμητο μες στο κρεββάτ'. Λέει: «Αχ μάτια μ', αυτός θα 'ταν κλέφτ'ς, γιατί ένα τέτοιο δαχτυλίδ' πώς να βρεθεί σ' έναν τέτοιο λάντζο, ένα φτωχό άνθρωπο;».

Το βράδ' πήγε πάλι αυτός, κοιμηθήκαν. Λέει το πρωί: «Πάω τώρα γιατί έχω δ'λιά». Σ'κώνετ' αυτή να στρώσ' το κρεββάτ' βρίσκ' μια καρφίτσα κ' ήλαμπε. Λέει: «Μα τι; Που

τα βρίσκ' αυτός τόσα πράγματα;». Τη τρίτ' ημέρα πάλ' τα ίδια. Κάν' έτσι' και βρίσκ' ένα ωραίο περιδέραιο. Ήχασε το νου τ'ς. Λέει: «Ποιος είναι τούτος;». Αυτή τον ήβλεπε, αλλά δε μπορούσε και καλά-καλά να τον γνωρίσ' στο σκοτάδ', μονάχα στο χέρι τ' έδωνά, είταν πληγωμένο.

Ο αρραβωνιαστ'κός όμως, ο πρώτος, ήκανε δικαστήριο. Λέει. «Αφού είμαστ' αραβωνιασμέν', γιατί παντρεύτ'κε;». Πήγαν λοιπόν στο βασιλιά. Τότε δικάζαν οι βασιλιάδες. Λέει ο βασιλιάς: «Θα φέρουν όλου του κόσμου τ'ς αθρώπ' εδώ, όλης της πολ'ς τις νέοι μπροστά μ', να τότε γνωρίσ'ς. Έ, ηρθήκαν, δεν είταν κανείς. Λέει η νύφ', «Εγώ τον άντρα μ' τότε θέλω, τον αγάπησα και δεν τον παρατώ». Λέει ο βασιλιάς: «Μ' αφού δεν τον ηύραμε», λέει. Λέει: «Εγώ δε μπορώ, τότε θέλω». Και κάν' έτσι ο βασιλιάς και βλέπ' το χέρι τ'. Είταν αυτός ο άντρας τ'ς. Χαρά, ήπεσε στ'ν αγκαλιάτ', διώξαν και τον αρραβωνιαστ'κό και ζήσανε καλά και εμείς καλύτερα.

5.ΤΟ Π'ΑΙ Τ' ΑΗΔΟΝ'

Μια φορά κι έναν καιρό είταν ένας βασιλιάς και μια βασίλισσα κ' είχαν τρία βασιλόπουλα. Από πολύν καιρό η βασίλισσα πέθανε. Ο βασιλιάς λοιπόν απ' τον καιμό τ', ήκλαιγε. «Τι να κάνω;» ήλεγε. Δεν ήξερε τι να κάν'. Μια φορά λοιπόν ήρθ' ένας φίλος τ' και λέει. «Για να περνάς τ'ν ώρα σ', βασιλιά μ'», λέει, «να παρ'ς ένα χωράφ', να κτισ'ς μια εκκλησία», «Α, ναι», λέει, «θα πάρω».

Έ, πήρ, ο βασιλιάς το χωράφ', παίρν' εργάτες, κτίζαν εκεί τ'ν εκκλησία κ' ήκαμε μια μεγάλ' εκκλησία ωραία.

Κτίστ'κε λοιπόν αυτή η εκκλησία κι έγινε πάρα πολύ όμορφ'. Όπου κάποτε πέρασ' από κει ένας απ' τ'ν Ισπανία: «Α, βασιλιά μ'», λέει, «τέτοια εκκλησία δεν υπάρχει στον κόσμο. Να 'χες και το π'λί τ' αηδόν' θα 'ταν καλύτερ'». Ακούσαν τα παιδιά τον ξένο, λένε. «Εμείς, εμείς πατέρα θα πάμε και θα φέρουμε το π'λί τα' αηδόν'. Εμείς θα πάμε». Λέει, «όχ' παιδιά μ', παλληκαράκια μ'», λέει, «φτάνει που 'χασα τ' μητέρα σας, να χάσω και σας τώρα, δεν μπορώ. Να μην πάτε». Λέει, «Όχ' θα πάμε». Έ, από δω, από κει, με τα πολλά, τσούδωσε τ'ν ευχή τ' να πάνε.

«Παιδιά μ'», λέει, «στ'ν ευχή του Χριστού και τ'ς Παναίας, να πάτε στο καλό». Και φύγαν.

Φύγαν λοιπόν, πηγαίναν, φτάσαν και σε μια πολιτεία. Είταν εκείδά μια πέτρα μεγάλ'. Λέει, «Εδώ θα βάλουμε τα δαχτυλίδια μας αποκάτω και να πάρουμε διαφορετικοί δρόμ', να ψάξουμε κι όποιος έρθει πρώτος να περιμέν' εδώ και τ'ς άλλου». Λέει, «Εντάξ'». Έ, φεύγ' ο ένας απ' ένα δρόμο, ο άλλος απ' άλλο, φεύγει κι ο πιο μ'κρός απ' ένα δάσος. Περπατούσε λοιπόν, πήγαινε πολύν καιρό στο δάσος, άγρια θηριά, φίδια, τ'ς νύχτας στα δέντρα κοιμούντανε, να μην τον φάνε τ' άγρια θηριά.

Όπου ένα βράδ' βλέπ' ένα φωτάκ' στην άκρη. Λέει, Τι να 'ναι κει; Άθρώπ', λέει και πήγαινε κατά το φως. Βλέπ' λοιπόν μια δράκαινα και ξεφούρνιζε. Λέει, «Καλησπέρα», λέει «μητέρα». Λέει, «Καλησπέρα παιδίμ'. Αν δε μ' ήλεγες», λέει, «μητέρα», λέει, «θα σ' ήτρωγα!». Λέει, «Και συ αν δε μ' ήλεγες παιδίμ', θα σ' ήτρωγα. Λέει, «Μητέρα, να σας δώσω», λέει, «δυο πανιά για να μην ξεφουρνίζετε με τα χέρια σας και καίγεστε;». Τ'ς ήδωκε λοιπόν, δυο πανιά. Λέει: «Για το καλό που μου 'κανες, παιδίμ', τι θες να σ' κάνω;». Λέει, «Εγώ, μητέρα, πάω για το π'λι τ' αηδόν'». Λέει, «Πολλοί πήγανε, παιδίμ', μα κανένas δε γύρισε». Λέει, «Εγώ θα σε συμβουλέψω, κι αν το βρεις.

Θα πας», λέει, «στον αδερφό μ' κι εκείνος», λέει, «εχ' πολύ μακριά ματοτσίνορα και θα πιάσ'ς ένα ψαλιδάκ' να του τα κόψ'ς. Θα πας εκεί να του τα κόψ'ς σ' ένα μήνα θα πας». Λέει, «Ναι, ναι πολύ ευχαριστώ».

Πήγαινε λοιπόν το βασιλόπουλο, πήγαινε. Σ' ένα μήνα ηύρε τον αδερφό τ'ς δράκαινας, λέει. «Στάσ' να στα κόψω εγώ», πήρ' ένα ψαλιδάκ' και τα 'κοψε. Λέει, «για το καλό που μου 'κανες τι θες να σ' κάνω;». «Πατέρα μ'», λέει, «πάω για το π'λί τα' αηδόν'». Λέει, «θα τραβήξ'ς, θα πας ένα μήνα, θα πας ναι θα βρεις ένα περιβόλ' πολύ μεγάλο. Θα μπεις λοιπόν μέσα και θα δεις διάφορα φρούτα καλά, διάφορα. Θα πιάσ'ς από μια σάπια μηλιά, θα κόψ'ς ένα μήλο και θα πεις, ότι, «Τέτοιο μήλο δεν έχω φάει ποτέ στη ζωή μ'». Θα πιεις από μια στέρνα νερό π' θα 'ναι γεμάτ' σκουλίκια και θα πεις. «Τέτοιο νερό δεν έχω πιεί ποτέ στη ζωή μ'». Ύστερα λοιπόν π' θ' ανεβαίν'ς απάνω θα 'ναι μια σκάλα όλο σκουπίδια. Θα πιάσ'ς και θα τα σκουπίσ'ς. Κι άμα δεις το δράκο που 'χ' το π'λί τα'α ηδόν', γι' ανοιχτά τα μάτια τ' θα κοιμάται, αν τα χει κλειστά θα 'ναι ξυπνητός».

Πάει λοιπόν το βασιλόπουλο, περπάτησα, πάει, ήφτασε καμιά φορά στο περιβόλ'. Μπαίν' μέσα, λέει: «Α, πρώτα τ' μηλιά», τ'ν ηύρε, κόβ' ένα μήλο. «Α», λέει, «τέτοιο ωραίο μήλο δεν ήφαγα ποτέ στη ζωή μ'». Πίν' απ' τη στέρνα νερό, λέει, «Τέτοιο νερό δεν έχω πιεί ποτέ στη ζωή μ'». Σκουπίζ' και τ' σκάλα κι ανεβαίν' απάνω. Είδε το δράκο μ' ανοιχτά τα μάτια τ'. «Α, ωραία», λέει, «κοιμάται». Παίρν' το π'λί και φεύγ'.

Εύπνησε λοιπόν ο δράκος, τότε πήρε χαμπάρ'. Λέει. «Σκάλα μ'», λέει, «γκρεμίσε τον!». Λέει. «Δεν τον γκρεμίζω», γιατί απ' όσ' ήρθηκανε, λέει «κανείς δεν ήπιασε να με σκουπίσ'». «Μηλιά μ'», λέει ρίξε τα μήλα σ' να τον σκοτώσ'ς!». Λέει, «Δεν τον σκοτώνω, γιατί όσες φορές ηρθήκαν δε φάγαν μήλο και να πουνε ότι: «Τέτοιο μήλο δεν έχω φάει ποτέ στη ζωή μ'». «Γούρνα μ'», λέει, «ρίξε τα νερά σ' να τονε πνίξ'ς!». «Δεν τότε πνίγω, γιατί δεν πihήκανε απ' τη στέρνα μ' νερό και να πούνε, τέτοιο όμορφο νερό» Ήφυγε λοιπον το παλληκάρ' με το π'λί και πήγε στο δράκο. Λέει, «Πατέρα μ'», λέει, «το πήρα το π'λί». Λέει, «Μπράβο, παιδί μ', μπράβο. Κι εγώ», λέει. «θα σ' δώσω τρεις χρυσές τρίχες και τ'ν ώρα, πούμε, άμα χρειαστείς καμιά φορά, θα τ'ν ανάψ'ς και θα παρουσιαστώ μπροστά σ'». Λέει. «πολύ ευχαριστώ».

Ήφυγε λοιπόν, πάει στ' πλατεία τώρα, ηύρε τ' αδέρφια τ' περιμέναν εκείνα, δεν το 'χαν βρει το π'λί, λέγαν. «Να δούμε, θα το βρει ο μ'κρός» Μόλ'ς τότε δήκαν λοιπόν ζουλέψαν. Λέει, «Κοίταξε να δεις, ο μ'κρότερος κ' ήφερε το π'λί. Θα τον σκοτώσουμε», λέει, από μακρυνά, «θα τον σκοτώσουμε». Είταν ένα π'γαδ' βαθύ και βάλαν απάνω ένα χαλάκ'. «Εδωνά να κάτσ'», λέει, «να πέρ' μέσα». Έ, ήρθ, αυτός που να ξερ', ήρθε, τον αγκαλιάζανε, τον φιλούσαν, λέει, «Κάτσε τώρα edωνά να ξαποστάσ'ς». Λέει: «να φάμε». Όπως επήγε λοιπόν να καθήσ' αυτός, σ'κωνόνται οι άλλοι δυο, πάει μες στο π'γάδ'.

Έ, φύγαν οι άλλοι, πήραν το π'λι και φύγαν. Και πήγαν στον πατέρα τους. Εκείνος μόλις έμαθε για το παιδί τ' πως χάθ'κε στεναχωρήθ'κε πάρα πολύ. Λέει, «ούτε το π'λί ήθελα, ούτε το παιδί μ' να χαθεί». Έ, τι να γίν': Το π'λί λοιπόν το βάλαν στ'ν εκκλησία, ούτε κελαηδούσε, ούτε τίποτα.

Ας αφήσουμ' αυτοί. Το παιδί π' το 'χαν ρίξ' στο π'γαδ', λέει. «Τι να κάνω», θ'μήθ'κε τις τρίχες τα' δράκ', πιάν, ανάβ' μία, και να ο δράκος. Παρουσιάστη'κε. «Βγάλε μ' έξω», λέει, «βγάλε με». Λέει, «Αμέσως». Τον ήβγαλε λοιπόν και τότε πάει στ' πολιτεία. Πάει, πιάνει δ'λιά σ' ένα φούρνο φαυρνάρ'ς. Κ' είταν εκεί.

Ηρθήκαν τα Χριστούγεννα λοιπόν, να πάνε στ'ν εκκλησία. Μόλις μπήκαν μέσα, μόλις μπήκε το βασιλόπουλο, τον είδε το π'λί κι άρχισε να τραγουδεί πάρα πολύ. Ήφευγε, μ'λιά το π'λί. Πήγαινε ξανά, το π'λι κελαηδούσε. «Α», λέει ο βασιλιάς, «βγείτε όλοι έξω και θα μπαίν' ένας-ένας στ'ν εκκλησία, να δούμε για ποιόν τραγ'δεί το π'λ'». Ηβγήκαν όλ', ύστερα που 'ρθε η σειρά να μπει το βασιλόπουλο, κελαηδούσε το π'λί. Λέει. «Θα σ' αφήσω ν' ανάβ'ς τα καντήλια edωπέρα». Όσο είπαν το βασιλόπουλο, κελαηδούσε και το π'λί.

Έ, μετά από χρόνια, ήκανε το παιδί τον καντηλανάφτ', μετά από χρόνια πέθανε. Γράφ' ένα γράμμα κ' ήλεγε, ότι: «Εγώ πατέρα μ' εγώ ειμ' ο γιός σ'», λέει, «και τ' αδέρφια

μ' λέει, «μόλ'ς με δήκαν κ' ήφερνα το π'λι με ρίξαν σ' ένα πηγάδ'. Μ'ήσωσ' ο δράκος» λέει. Ήγραψε το γράμμα, πέθανε. Το πρωί κτ'πούσαν, κτ'πούσαν, κανείς. Σπάσαν λοιπόν τ' πόρτα, μπαίνουν μέσα, βλέπουν τον καντηλανάφτ' νεκρό. «Α, τον καημένο, λέγαν. Κάνουν έτσ' και βλέπουν το γράμμα. Όταν το 'δε το γράμμα ο βασιλιάς πήγε να λωλαθεί απ' τον καημό τ'. Ύστερ' από λίγο καιρό πέθανε. Και το πουλί απ' τη στενοχώρια τ' π' δεν ήβλεπε το βασιλόπουλο πέθαν κι αυτό.

6. Η ΜΑΛΑΜΑΤΕΝΙΑ ΚΟΥΠΑ

Μια φορά κι έναν καιρό είταν ένας βασιλιάς κ' είχε τρία παλληκάρια. Αυτός ο βασιλιάς είχε μια μαλαματένια κούπα και κάθε πρωί ηγέμιζε με λίρες και καθημερινώς τ'ν άδειαζε και καθημερινώς ηγέμιζε. Κάθε μέρα, αυτή 'ταν η δ'λιά τ' και μ' αυτό διατηρούσαν όλη τ'ν οικογένεια και όλο το παλάτ'. Αυτή είταν η διατροφή τους. Η μαλαματένια κούπα, καθημερινώς, τ'ν είχε απάν' σ' ένα ωραίο τραπέζ', το πρωί τ'ν άδειαζε τη δεύτερ' μέρα πάλ' το πρωί ξανά γεμάτ'.

Όσπου μια μέρα, εκεί που είτανε, ένα μαύρο σύγγεφο βγήκε και κατέβηκε και χύμηξε και πήγεν ένα μαύρο χέρ' και τ'ν άρπαξε απάν' απ' το τραπέζ' αυτό τη κούπα κ' ηγέμ'κε αφανέρωτο. Λοιπόν αφού αυτός ο βασιλιάς είδε ότι χάθ'κε η κούπα κι αφόσο χάθ'κε η κούπα δε θα είχε πια και το καθημερ'νό τ', που είχεν πρίν, ημητήκε σε μεγάλ' σκέψ', σε μεγάλη αγωνία, που κατόρθωσε κ' ήπεσε ν' αρρωστήσ'. Πάει ο πρώτος λοιπόν ο γιός, «Τι έχ'ς;», τ' λέει «Δεν έχω τίποτα». Λέει, «θέλω να μ' πεις τι έχ'ς». «Α», λέει «είμαι λίγο αδιάθετος». Πέρασε. Πάει ο δεύτερος, λέει. «Τι έχ'ς;», Λέει, «Είμαι λίγο αδιάθετος». Πάει ο πιο μ'κρος ο τρίτος. Τ' λέει, «Πατέρα όπως κοροϊδεψες τ' άλλα μ' τα δύο αδέρφια ότ' είσαι αδιάθετος, δεν έχ' εμένα να με κοροϊδέψ'ς. Ένα κι ένα κάνουν δύο. Θέλω να μ' πεις τι έχ'ς, αλλιώς θα σε σκοτώσω!». Λέει. «Άκου να σ' πω , παιδίμ'. Βρίσκομαι σε μαγάλ' σκέψ', σε μεγάλη αγωνία, διότ' είχαμε μια κούπα μαλαματένια και καθημερινώς ηγέμιζε φλουριά, τ'ν άδειαζα το πρωί, τ' δεύτερ' μέρα το πρωί είταν ξανά γεμάτ'. Και μ' αυτή διατηρούσα τ' οικογένειά μας και δεν είχαμε να στενοχωρηθούμε ποτέ. Άσε τώρα λίγες μέρες ήρθ' ένα μαύρο σύγγεφο και κατέβ'κε κ' ήριζ' ένα μαύρο χέρ' και τ'ν άρπαξε κι έγινε αφάνταστ'. Λέει, «Μεις θα πα να τ' φέρουμε». Λοιπόν, λέει, «Τι σου 'πε σε ο πατέρας;». Λέει, «Μου 'πε αυτό κι αυτό». Αφόσον τσούπεν αυτό κι αυτό, λέει, «Για δε, θα 'τοιμάξουμε τ' άρματά μας, τα πάντα και θα πάμε γυρεύοντάς τους. Να διούμε που είναι. Είμαστε νέοι, είμαστε παλληκάρια, έχομε χρέος να 'ποστηρίζομε τ'ν οικογένειά μας».

«Τοιμάζαν τα' άλογά τους, τα σπαθιά τους, ξεκινήσαν. Στο δρόμο π' ξεκινούσαν, περνάν από 'να δρόμο κ' είτανε τρίστρατος. Κ' είταν μια πλάκα μεγάλ' κ' ήγραφ' η πλάκα με τόξο απάνω:

«Αυτός ο δρόμος πάει και γυρίζ'».

«Αυτός ο δρόμος πάει και γυρίζ'».

«Αυτός ο δρομος πάει και δε γυρίζ'».

Η πλάκα απάνω είταν σ'μαδεμέν' κ' είταν απάνω με τόξο και γραμμένο. Αρωτάει τον πρώτο, το μεγάλο, ο πιο μ'κρός, λέει. «Από πού θα πας εσύ αδερφέ μ'ς». Λέει. «Θα πάω απ' αυτόν που πάει και γυρίζ'». Τ' λέει τ' αλλονού. «Εσύ από πού θα πας αδερφέ μ'». Λέει «Θα πάω απ' αυτόν που πάει και γυρίζ'». Λέει , «Εσύ;». Λέει, «Δεν έχ' άλλο να πάω . Θα πάω κι εγώ», λέει, «απ' αυτόν « που πάει και δε γυρίζ'» Αυτοί 'κείν' την ώρα συμφωνήσαν, λέει, «Ακούτε δω να σας πω ένα πράμα: Αποκάτ' απ' αυτή τη πλάκα, θα βγάλομε και θα βάλομε τα δαχτυλίδια καθενού μας. Όποιος πάει και γυρίσ' να έρθει: προς συνάντηση τ'. Όποιος γυρίσ' πρώτος θα σ'κώσ' τη πλάκα και είναι αποκάτω τα δαχτυλίδια, θα γυρίσ' προς συνάντησή τους». «Σύμφωνοι, σύμφων'».

Ξεκίνησαν. Στο δρόμο που πήγαινε ο μ'κρος, οι άλλ' πήγαιναν, άλλος πήγε 'δω, άλλος πήγε από 'κει, παίρνουμε τον πιο μ'κρο που πάει και δε γυρίζ'. Στο δρόμο που πήγαινε βλέπ' μια γριά. Τ'ς λέει. «Ωρα καλή μητέρα». Λέει «Καλώς το παιδίμ'». Λέει, «Άμα δε μ' ήλεγες μητέρα, ήθελα να σε φάω». Λέει, «Και συ, άμα δε μου 'λεγες καλώς το παιδίμ', ήθελα να σε σκοτώσω». Αυτή η γριά, τόσο γριά που είτανε κι αυτά τα φρύδια τ'ς και τα μαλιά τ'ς είταν ριγμένα κάτω 'κει και μέσα στο βούρκο κ' είχε να δει ουρανό, ήλιο, χρόνια ολόκληρα, απέραντα. Λέει, «Καλέ μητέρα, για ποιο λόγο να υποφέρ'ς τόσο πολύ; Να σ' κόψω» λέει «λίγο τα μαλλιά σ', να 'ρθεις, να πάρ'ς άνεσ', να φύγ'ς απ' αυτού, να μην είσαι τόσο σκλάβωμέν'». «Εγώ παιδί μ'», λέει, «τόσα χρόνια π' χω να διώ σωτηρία κ' είμαι 'δω», λέει, «στο βούρκο, όταν τα κόψ'ς και ξαλαφρώσω, η γης θ' αναστενάξ'. Θα τραντάξ'. Ηπομένως, για να μη σε ροφήξω και το' χω αμαρτία στην ψυχή μ', θα πας από πίσω να μ' τα κόψ'ς, ότ' εκείν' την ώρα να μη μπορώ να σε ροφήξω». Όπως πράγματις ηπήγε αυτός αποπίσω, τ'ς τα 'κοψε. Μόλ'ς τα 'κοψε, ητράνταξε κλονίστ'κε η γης. Λέει. «Για τη χάρ' που μου έκανες τι θες να σ' κάμω». Λέει, «Εγώ μητέρα, είχαμε μια κούπα μαλαματένια και καθημερινώς ηγέμιζε και τ'ν άδειάζαμε και τ' δεύτερ' μέρα πάλ' είτανε γεμάτ'. Μια μέρα εκεί που είταν ο πατέρας μ' και καθόνταν, ηπέρας' ένα μαύρο σύγνεφο, σα μαύρο σύγνεφο και κατέβ'κε ένα χέρ' μαύρο και τ'ν άρπαξε και χάθ'κε. Κι από τότε ο πατέρας μου μπήκε σε μεγάλη αγωνία και σκέψ'. Και τώρα», λέει, «πάω προς συνάντηση τ'ς, να βρω αυτή τ'μαλαματένια κούπα». «Αχ, χρυσό μ' παιδί», λέει, «αυτού που πας είναι πολύ δύσκολο. Αυτά εμένα είναι εξαδέρφια μ', είναι συγγενείς μ', είναι οι σαράντα δράκ'. Ηπομένως, για να περάσ'ς θα συναντήσ'ς και άλλη, τ'ν αδερφή μ', που είναι σαν κι εμέ. Κι όπως μ' απήντησες εμένα το ίδιο θα τ'ς απαντήσ'ς και σ' εκείν'. Εκείν' έχ' τα ματόκλαδά τ'ς και θα τ'ς τα κόψ'ς. Όταν τ' συναντήσ'ς θα τ'ς πεις «Καλώς τη μητέρα,», θα σ' πει «Καλώς το παιδί». «Αν δε μ' ήλεγες μητέρα εμένα, εγώ θα σε ροφούσα», «αν δεν μ' ήλεγες εσένα», θα τ'ς πεις εσύ, «παιδί, εγώ θα σε σκότωνα». «Και για τη χάρ' που μου 'κοψες τα ματόκλαδα, τι θες να σ' κάμω;».

Ηπήγε λοιπόν αυτός. Αυτή 'χε κάτ' ματόκλαδα κ' είταν κάτω για κάτω και τα 'κανε απάνω και δεν μπορούσε ποτέ ν' αντικρύσ' ήλιο. Όπως πράγματις τ'ς ήκανε τ'ς πρώτ'ς, ηπήγε κι στη δεύτερ', κόβ' αποπίσω τα ματόκλαδά τ'ς τραντάξ' η γης, λέει. «Για τη χάρ' που μου 'κοψες τα ματόκλαδα, τι θες να σ' κάμω;»

Τ'ς είπε και αυτής ότ', «Ο πατέρας μ' είχε μια μαλαματένια κούπα και καθημερινώς ηγέμιζε και τ'ν άδειαζε και τ' δεύτερ' μέρα πάλ' είτανε γεμάτ'. Και βρέθ'κε ένα μαύρο χέρ', ένα μαύρο σύγνεφο και τ'ν ήχασε μια μέρα, και τώρα είναι σε μεγάλ' θλιψ' και πάω προς συνάντηση τ'ς κούπας τ'ς μαλαματένιας».

«Αχ, χρυσό μ' παιδί», λέει, «πως θα γίν'», λέει, «να περάσ'ς, που αυτά είναι σαράντα δράκ' είναι παιδιά μ' σ' εμένα. Δύσκολα», λέει, «να τα ξεκεφαλώσ'ς. Αλλά κι εγώ κατά τη μόρητά μ', ότ' μπορώ, θα σ' αβοηθήσω, για να μη μείν'ς στο δρόμο και χαθείς. Μόνο, στο μέρος που 'ναι αυτή η μαλαματένια κούπα είναι μπροστά ένα φρούριο, περιβόλ', περιορισμένο με τοίχ' ψηλοί, απεριίγραπτ'. Πάρα πολύ ψηλοί. Και στ' μέσ' έχει δυο σπαθιά η πόρτα αυτή κι απ' αλλού δε μπορείς να περάσ'ς από πουθενά. Πρέπ' να περάσ'ς απ' αυτή τ' πόρτα και να μπεις μέσα. Αλλά αν όμως πας εκεί και τα διείς αυτά τα σπαθιά και πας να μπεις μέσα, το 'να ανεβαίν' τ' άλλο κατεβαίν', το 'να ανεβαίν' τ' άλλο κατεβαίν'. Θα σε κόψουν. Ηπομένως 'κειν' την ώρα π' θα πας να περάσ'ς, πρώτο-πρώτο θα τους πεις ότ', «Εσείς δεν είστε σπαθιά, είστε μαγικά» και θα περάσ'ς. Μέσα στο περιβόλ' π' θα περάσ'ς και θα πας μέσα θα είναι απ' ότ' φανταχτείς φρούτο που υπάρχ'. Ότ' φανταχτείς φρούτο που υπάρχει έχ'. Και κάθε φρούτο π' θα περάσ'ς θα τυλίγονται απάνω σ' και θα σ' φωνάζουν : «Αφεντικό, πάρτε από μένα». Αυτά είναι ως μαγικά και όταν κόψ'ς ένα θα φωνάζουν : «Αφεντικό με παίρνουνε» και θα σ'κωθούν απάνω, εσένα 'κειν' την ώρα θα σε κατασπαράξουν και πρόσεξε να μην κόψ'ς. Στο δρόμο π' θ' ανεβείς

εκεί πέρα έχ' σαράντα σκαλοπάτια, ένας λόγος. Θ' ανεβείς αυτά τα σαράντα σκαλοπάτια. Απάνω 'κει στο δωμάτιο αυτό κοιμούνται και οι σαράντα. Αν τα μάτια τους 'κείν' τη στιγμή είναι ανοιχτά, κοιμούνται, αν είναι κλειστά, είναι ξυπνητοί. Και μέσα στ'ς σαράντα, είκοσ' απ' τη μια πλευρά κ' είκοσ' απ' την άλλ', έχουν τ' μαλαματένια κούπα. Κι όπως ηγέμιζε τ' πατέρα σ', το ίδιο γεμίζ' και τώρα στις δράκ'. Θα πας να τη πάρ'ς και θα φύγ'ς. Αλλά, πρόσεξε καλά, να μη πειράξ' τίποτα».

Όπως πράγματι τα 'π' αυτά η γριά 'ξεκινάει, ηπέρας' απ' τη πορτ' αυτή, τα σπαθιά το 'να πήγαινε τ' άλλο κατέβαινε, περνά μέσα, λέει. «Σεις δεν είστε σπαθιά, είστε μαγικά. Θα περάσω». Σταματάνε και περνά. Τα δέντρα είχαν ότι φανταχτείς φρούτο. «Αφεντικό κόψ' από 'με, αφεντικό κόψ' από με, αφεντικό κόψ' από με», αυτός δεν ήκοψε από κανένα. Ανεβαίν'τα σαράντα σκαλοπάτια απάνω, βλέπ' τ' μαλαματένια κούπα στ' μέσ', όπως είτανε είκοσ' από τη μια πλευρά κι είκοσ' απ' την άλλ' και η κούπα στ' μέσ'. Αυτοί κοιμούντανε, ανοιχτά τα μάτια τους. Σκύφτ', τη παίρν', εβγαίν' έξω.

Μόλ'ς ήθελε να φύγ' ο ευλογημένος, να βγει έξω απ' το περιβόλ', σ' λέει, «Ας κόψω ένα φιντούκ', ένα καρύφ' κι ένα μύγδαλο απ' αυτά. Μόλ'ς τα κόβ' αρχινάν : Αφεντικό, βουουου! Με παίρνουνεεε, μας παίρνουνε». Σαράντα απάνω. Πράσαπ! Τον τσακών'. «Λέει, Που πας εδώ; Τι βρέθ'κες εδώ; Π'λι πιτάμενο δε βρέθ'κε 'δω και βρέθ'κες εσύ; Πως είταν αυτό;»

Λέει, «Ηρθα εγώ, όπως πήρατ' εσείς τ' κούπα τ' πατέρα μ', το ίδιο ήρθα κι εγώ να τη παρ' από σας». Τον βάνουν μέσα.

Τον βάνουν κάτω σ' ένα μέρος μετά, να πα να γεμίζ' σαράντα τουλούμια νερό. Ηπήγε αυτός κάτω στις βρύσες, αλλά φουσκών' τα τουλούμια αέρα και αρχινά: Ντουπ! Λέει, «Σαράντα είναι. Να τ' ενούς, να τ' αλλονούς». Και τα τουλούμια τα χτυπούσε κ' είταν γεμάτ' αέρα και τα πήγαινε στο ταβάν'. Αυτοί προβαίνουνε, ένας από κάτω 'κει, από μια τρύπα και σ' λέει, «Βρε παιδιά, εμείς το κάθε τουλούμ' νερό πρέπ' να τ' 'σκώσ' ένας μας και δεν μπορούμε να τα' σκώσουμε. Αυτός λέει ...»

Κοιτάει η γυναίκα τ', «Να», λέει, «τ' δικού τ'ς δράκ', σαράντα είναι αυτοί», κοιτά, «χτυπά», λέει, «απάνω στο ταβάν' και τ' άλλα χτυπούν κάτω. Αν μας πιάσ' θα χαθούμε. Ηπομένως να τ' δώσουμε τ' μαλαματένια κούπα να φύγ', να μη μας καταστρέψ' και μας». Πάει ο άλλος τον βλέπουν από μια πλευρά και λέει: «Σαράντα είν' αυτοί. Να τα' ινούς να πιεί νερό, να τα' αλλονού». Και να βλέπ' το τουλούμ' να σαλιάρ' απάνω γι' απάν». Κι αυτός να τα 'χ' γεμάτ' αέρα!. Λέει, «Να παλέξομε μ' ένα». Λέει, «Εγώ μ' έναν-έναν δε παλεύω, διότι αν λερώσω το χέρι μ' είναι προσβολητικό. Όταν θέλετε να παλέξω, θα παλέξω με τ'ς σαράντα». Όπως είταν λοιπόν, και δε παλέξαν όμως, είταν σ' ένα μέρος και τον τριγύριζαν μύγες και κάν' μια έτσ', λέει,

«Σαράντα», λέει, «ακαθιστός, όχ να σ'κωθώ κι απάνω θέλω εκατό». Αυτοί τον ακούσαν. Λέει, «Αυτός λέει σαράντα καθιστός, οχ' να σ'κωθώ κι απάνω θέλω εκατό. Ηπομένως να τον διώξουμε να φύγ'. Τ' δωκαν τ' μαλαματένια κούπα, είταν μια κοπέλα μέσα σκλαβωμέν', τη πήρε κι αυτή και ξεκινήσαν. Το περιβόλ' αυτό, όπως είταν μαγικό, ακολούθησε και με τ' κοπέλ' αυτή, λόγω που είταν μαγικό και μείναν οι σαράντα δράκ' εκει πέρα στο β'νό.

Όπως περάσαν από κει και πηγαίναν, πα στη πλάκ' αυτή που 'ταν τα τρία τους αδέρφια. Σ'κόν', βλέπ, τα δάχτυλίδα εκει πέρα, λέει στ' κοπέλα: «Θα πάω προς συνάντησή τους και συ περίμεν' εδώ». Αφού πήγε που λες, στο μέρος που 'ταν τ' άλλ αδέρφια, λέει. «Μήπως εδώ από καιρό δήκατε κανέναν π' είταν». Είταν ένας κ' ειχ' ελεεινή, αθλία κατάστασ' και τον ηύρε κ' είτανε καταχρεωμένος κ' είτανε γκαρσόν για να τρώει ένα κομμάτ' ψωμί και χρεωμένος. Διν' τα χρέη ο πιο μ'κρός, τον παίρν' από σκλάβο π' τον είχε και ξεκινάει. Συνάμα ηπήγε κι απ' τον άλλο δρόμο προς συνάντησ' και πήραν τον άλλο και πήγε κ' είταν σ' έναν και βούσκωσε γουρούνια. Λόγω που 'ταν κι αυτός

χρωμένος βούσκωσε γουρούνια. Αφού τον πήραν και τον άλλο από 'κείνα τα γουρούνια, ξεκινήσαν απ' τον ίδιο δρόμο, ξεκινήσαν. Αυτός ο δρόμος που πηγαίνουν, εσταυρώναν μετά οι δύο. Λέει.

«Στο δρόμο τώρα π' θα πάμε, ας πάρουμε, λέει, «και τίποτα φαγητό, καμιά σαρδέλιτσα, να 'χουμε να τζιμπήσουμε στο δρόμο». Λέει, «θα πάρουμε και κανένα σταμνάκ' νερο, για να 'χομε κατ' να πιούμε».

Αφού λοιπόν πήγαν εκεί, δήκαν αυτός ότ' είχε τ' μαλαματένια κούπα, δήκαν τη πεντάμορφ' τ' κοπελίτσα, ακολουθ' ολόκληρο το περιβόλ' ηπήγαινε... Ήλεγε, ηφάγαν τ'ς σαρδέλες και λέει τ' αδερφού τ', «Αδερφέμ', διψώ», λέει ο πιο μικρός. Λέει, «Άμα θες να σ' βγάλω το μάτι σ' να σ' δώσω νερό» Λέει, «Αδερφέ μ', διψώ» Λέει, «Άμα θες να σ' βγάλω το μάτι σ' να σ' δώσω νερό». Αδερφέ μ' διψώ, θα πεθάνω». Λέει, «Άμα θες να σ' βγάλω το μάτι σ' να σ' δώσω νερό». Τι να κάμ' που 'ταν πια απελπισμένος. Σταματά τραβά μια ,τ' βγάζ' το μάτ', τ' δίν' νερό και πίν'. Στο δρόμο που προχωρούσε, προχωρούσε λέει ξανά «Αδερφέ μ' νερό». Λέει, «Άμα θες να σ' βγάλω τα άλλο σ' μάτ». Λέει, «Αδερφέ μ' να μείνω τελείως στραβός». Τίποτα. Λέει, «Άμα θες να σ' βγάλω το μάτι σ'». Ήρθε σε μεγάλη απελπισία π' δε μπορούσε είχε στεγνώσ' η γλώσσα τ', τα πάντα . Τι να κάμ' αναγκάζεται και τα δίν' λίγο νερό και σταματά και του βγάνουν το μάτ' και τον παρατούν εκεί.

Αφού τον άφησαν εκεί, ηπροχώρησε η βασιλοπούλα, τα δυο παιδιά, η μαλαματένια κούπα και ξεκινήσαν. Ηπήγαν στο παλάτ'. Ο βασιλιάς κατά πρώτο είταν καταευχαριστημένος, ότι φέραν τ' μαλαματένια κούπα, αλλά κατά βάθος της ψυχής τ' είταν και πολύ στενοχωρημένος, ότ' δεν είχεν έρθ' το πιο αγαπημένο τ' παιδί. Όμως ο πατέρας λόγω που 'ταν χηρευάμενος, ήθελε ν' αποκτήσ' τ' κοπέλα, να τη κάμ' ως σύντροφό τ' ως γυναίκα τ'. Αυτή όμως δε δεχούνταν.

Ας δούμε όμως τον άλλο, τον αόρματο, π' τον είχαν αφήσ' στο ύπαιθρο, στο δάσος. Αυτός λοιπόν ήρ' ένα π'λι κ' ήλεγε: «Τσι-τσιρλί-τσιρλί-τσιρλί. Αυτός ο άνθρωπος που 'ν' αόρματος, αν μπορέσ' κι ανέβ' απάνω-απάνω στο δέντρο και στ' κορφή τέλος τ' δέντρου ανέβ' και κόψ' ένα φύλλο και σκοπίσ' τα μάτια τ' θα διεί το φως τ', επί τρεις μέρες». Σιγά σιγά αυτός, όπως είταν στο δέντρο εκεί πέρα ανέβ' απάνω. Όταν ανέβ' κε πια απάνω, κάθε τόσο π' ανέβαινε ήκανε και το χέρι τ' απάνω, να διεί ότ' υπάρχ' άλλος κορμός, άλλο δέντρο; Είδ' ότι δεν υπάρχ'. Σκοπίζ' λοιπόν το μάτι τ' λίγο, βλέπ' λίγο φως, σκοπίζ' και τ' άλλο, επίσης. Ξανακόβ' άλλο φύλο, τα σκοπίζ', βλέπ' φως. Τα σκούπισε δυο τρεις φορές κ είδε το πραγματικό φως. Τρεις μέρες καθημερινώς από μια-δυο φορές τα σκούπιζε. Κατέβ' κε κάτω και πήε σε μια πολιτεία. Κει λοιπόν πού πήε στ' πολιτεία, έτυχε να πάει σ' ένα ράφτ'. Λέει, «Εσύ», λέει, «που σαι δω, μπορώ να έθρω κι εγώ να πιάσω δ'λιά, να βγάζω το καθημερινό μ' τουλάχιστο; Δε θέλω τίποτ' άλλο. Να είμαι ως οικότροφος, ως υπηρέτης σ'», λέει, «πως», Ήπιασε λοιπόν δ'λιά.

Ο βασιλιάς συνάμα, είπεν η βασιλοπούλα. «Όταν μου κάν'ς τρια πράματα, τότες θα σε κερδίσω, θα σε πάρω γι' άντρα μ'. Θα μου καν'ς ένα φόρεμα, τ' γης με τα λουλούδια, χέρ' να μην το πιάσ', ψαλίδ' να μην το κόψ', βελόνα να μην το ράψ'. Τότες θα γίνω πράγματις γυναίκα σ'». Φεύγ' αυτός και πάει στον πιο καλύτερο ράφτ'. Λέει, «Για δε, θέλω ένα φόρεμα, τ' γης με τα λουλούδια. Χέρ' να μην το πιάσ', ψαλίδ' να μην το κόψ' βελόνα να μην ράψ'. Κι όσα λεφτά θες εγώ θα στα δώσω. Αλλιώς θα σε σκοτώσω. Τότες μέρες έχ'ς περιθώριο». Αυτός ο ράφτ'ς ήμεινε σε μεγάλ' συλλογή, σε μεγάλη απελπισία. Τι να κάμ' δεν ήξερε. Οι μέρες πια είχανε σωθεί κι είταν οι τελευταίες μέρες. Αυτός ο πιο μ'κρος που είτανε ως παραγιός τ'να πούμε, τ' λέει, «Τι έχ'ς αφεντικό και στενοχωριέσαι τόσο πολύ κ' είσαι σε τέτοια μεγάλη απελπισία;». Λέει, «Τι να 'χω;». Λέει, «Πες μου κι εγώ μπορεί να σ' αβοηθήσω». Λέει, «Και τι μπορείς να μ' αβοηθήσ'ς εσύ;». Λέει, «Μπορεί να σ' αβοηθήσω». Λέει, «Μου παράγγειλαν να κάμω ένα φόρεμα, τ γης με τα

λουλούδια, χέρ'να μην το πιάσ', ψαλίδ'να μην το κόψ', βελόνα να μην το ράψ'. Πως θα γίν' αυτό το πράμα;»

«Και γι' αυτό», λέει, «αφεντικό», λέει, «στενοχωριέσαι; Για ένα τέτοιο πράμα; Εγώ», λέει, «θα σ'το φτιάξω και δε θέλω» λέει «να μου χ'ς ούτε υποχρέωσ'. Το μόνο πράμα , θέλω να μου γεμισ'ς ένα μπουκάλ' ποτό, αμύγδαλα και καρύδια και να με κλειδώσ'ς σε μια κάμαρα και το πρωί θα στο 'χω έτοιμο» Λέει, «μα μήπως δεν είσαι καλά;». Λέει, «Εκείνο που σ' λέω 'γώ».

Μπαίν' λοιπόν αυτός σ' έναν δωμάτιο μέσα ένα βράδ', παίρν' το ποτό, παίρν' τα καρύδια, παίρν' τ' αμύγδαλα. Αυτός όμως είχε μεγάλ' περιέργεια ότ' να δει τι είν' τ' αποτέλεσμα. Αφόσον λοιπόν ημπήκε μέσα στο δωμάτιο, ο ράφτ'ς πήγαιν' από τη κλειδαρότρυπα και κοίταζε με το μάτι τ' να διεί τι κάν' μέσα. Και αρχινούσε και χτυπούσε τα καρύδια και χτ'πούσε κι ήτρωγε κι ήλεγε; «Στ'ν υγεία τ'ς βασιλίσσας, στ'ν υγεία τ' βασιλιά, στ'ν υγεία και 'με τ'καημέν'. Στ'ν υγεία τ'ς βασιλίσσας, στ'ν υγεία τ' βασιλιά στ'ν υγεία και 'με τ' καημέν'». Κ' ήβαζε και ποτό. Τίποτ' άλλο. Το πρωί πιά τα 'χε μαστορεμένα χτ'πά το καρύδ' που είχαν αυτός απ' το μαγικό περιβόλ' παρμένο, με τη μαγικιά γυναίκα που ήθελε να κάν' ως μόνιμη ο βασιλιάς, βγαίν' το φόρεμα, τ' γης με τα λουλούδια, τράκ και το κρεμνάει ! Χτ'πά το πρωί, ανοιξ' η μέρα που ήρθε, χτ'πά τ' πόρτα, τακ-τακ-τακ ανοιγ', μπαίν' ο ράφτ'ς μέσα το βλέπ, τσίλινο. Όταν τούδε ο ράφτ'ς, ο πραγματικός ράφτ'ς ότ' είταν τσίλικο, ωραίο , το παίρν'το πάει.

Μόλ'ς το βλέπ' αυτό η βασίλισσα, σου λέει ότ', «Για να γινεί ένα τέτοιο πράμα, ο άνθρωπος μ' ο σωτήρας μου που με ξελευτέρωσε απ' τ'ς δράκ', έχει διεί το φως τ' κι έχ' σωθεί. Εδώ κοντά είναι». Δε μίλησε μ'λιά. Το παίρν' λοιπόν αυτό, λέει. «Θέλω να μου κάμ'ς ένα, τ' θάλασσα με τα ψάρια». Τον ήβαλε δέκα, είκοσ' μέρες, τι τον ήβαλε, ήπεσε σε συλλογή. «Τι έχ'ς πάλι αφεντικο κ' είσαι έτσ' στενοχωρημένος;». «Τι να έχω» λέει, «Καλά το πρώτο μ' το φτιαξες». Λέει, «αυτό κι αυτό». Λέει, «Γι' αυτό στενοχωριέσαι; Εγώ είμαι 'δω για σένα». Πάει π' λες, αυτός, ξαναμπαίν' μέσα, τ' δίν' αυτά, καρύδια, τρώει, πήν' ποτό: «Στ'ν υγεία τ'ς βασιλίσσας, στ'ν υγεία τ' βασιλιά, στ'ν υγεία και 'με τ' καημέν'». Τράκ και πίν'. Αυτό γινούταν μέχρι το πρωί. Χτ'πα το φιντούκ', βγαίν' το φόρεμα. Τρακ το παίρν' ξανά ο ράφτ'ς το πάει στο βασιλιά.

Λέει, «Τώρα θέλω άλλο ένα. Με 'καμες τα δύο. Θέλω άλλο ένα φόρεμα». Λέει, «Και τι φόρεμα;». Λέει, «Θέλω τον ουρανό με τ' άστρα». Πάει ξανά στο ράφτ' αυτόν. Λέει, «Ημαθαμε το μονοπάτ' που είναι η δ'λιά». Πάει πάλ' στον παραγιό. Αυτός τα ίδια. Πήρε καρύδια και τα πάντα, πήγε στο μέρος εκεί, «Στ'ν υγεία τ'ς βασιλίσσας, στ'ν υγεία τ' βασιλιά, στ'ν υγεία και 'με τ' καημέν'». Ως το πρωί, να μη λέμε και πολλά-πολλά, σπά τ αμύγδαλο, τρακ, και βγαίν' το φόρεμα αυτό.

Το πάει στο βασιλιά, λέει, «Εσύ το φτιαξες;». Λέει. «Έχω έναν άλλο μέσα». Λέει η βασίλισσα, η βασιλοπούλα «Αυτόν π' έχ'ς μέσα, θέλω να μ' τονε φέρ'ς εδώ». Λέει, «Τίποτα. Αυτός για να έρθ', εδώ θα στρώσετε χαλιά από δω μέχρι 'κει που μέν' και θα στείλετε χρυσή άμαξα να τονε βάλτε πάνω να έρθ'». Στέλνει λοιπόν τ'ς υπηρέτες ο βασιλιάς, βάνουν χαλιά, στέλνουν τ' χρυσή άμαξα, τον βάνουν αυτόν απάνω, πάει στον βασιλιά. Λέει. «Αυτός είναι ο πραγματικός σωτήρας μου και αυτός θα γίν' άντρας μ'. Αυτά τα δυο παιδιά π' με φέραν εδώ δεν ήυραν τ' μαλαματένια κούπα. Τ'ν ήυρε αυτός. Κι από εξ εκδικησ' για να 'ρθούνε να το κάμουν γνωστό σε σένα ότ' αυτοί ήυραν τ' μαλαματένια κούπα, ήβγαλαν τ' αδερφού τους τα μάτια, λόγω π' 'θελε νερό και να πιεί και χωρίς αυτόν δε μπορούσαν να γίνουν αυτά τα φορέματα».

Και τότες αφόσον ήθελαν να τ' κάνουν μια τέτοια μεγάλ' καταστροφή τα δυο αδέρφια, βγάξ διαταγή ο βασιλιάς και τ'ς τιμωρούσε πιο αυστηρώς. Βγάζουν και δένουν τα δυο παιδιά απ' το να πόδ' κι απ' τ' άλλο χέρ' και βάνουν δυο άλογα και τα μολούν και

φεύγουν. Κι όσο φεύγαν χτυπούσαν και κατασπαράχθηκαν. Κι από τότε, έγιν' ο γάμος και ζήσαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

7. Τ' ΑΝΤΖΕΜΟΥΛΑΡΟΥ Μ' ΤΟ ΦΙΛΙ

Μια φορά κι έναν καιρό είταν δύο αδερφές ορφανές κι αυτές οι αδερφές, λόγω που είταν ορφανές μέναν μονάχες σ' ένα σπιτάκ' στην εξοχή. Είχαν εκεί ένα σπιτάκ', ήκαναν τ'ς δουλειές και κάθε βδομάδα κατέβαιναν στ' ρεματιά να πλύνουν.

Μια μέρα λοιπόν που 'χαν πάει να πλύνουν, περνά ένας κυνηγός. Λέει, «Ωρα καλή», Λέει, «Καλώς τον». «Εγώ είμαι να παντρευτώ». Λέει, «Λεύτερες είστε;», Λέει, «Λεύτερες». Λέει, «Θα πάρω μια σας». Τ' λεν, «Μα εμείς δεν είμαστε για παντρεία. Δε μας βλέπ'ς; Φτωχίες, προίκα δεν έχομε, πως θα μας πάρ'ς;». Λέει, «Εγώ εσάς θέλω, δε θέλω προίκα», λέει. «Θα πάρω μια σας».

Αφόσον είπε «Θα πάρω μια σας», η μία από τις δύο είταν αρραβωνισμέν'. Λέει, «Θα πάρω τ'ν άλλ'», Είχαν και μια τρίτ' αδερφή παντρεμέν', τ' φωνάζαν για κ'μπάρα. Πήγαν λοιπόν φέραν τα όργανα, ηγίν'κε ο γάμος. Λέει η κοπέλα, αφού ηγίν'κε ο γάμος, όλα. Λέει η κοπέλα, «Μα σε παντρεύ'κα και δε μου 'πες ακόμα τ' όνομά σ'». Λέει, «Γιάνν'». Ηπήγαν λοιπόν, κοιμηθήκαν.

Το πρωί τ'ν ερωτά η άλλη αδερφή. Λέει: «Τι είπε;». Λέει, «Γιάνν'». Και ανάβ' ένα καντηλάκ' στον Άη-Γιάνν', στ'ν εικόνα τ', στο εικονοστάσ'. Του'πε λοιπόν το βράδ' αυτουνού, ότι «Άναψα και το καντηλάκ'». Γελούσ' αυτός. Λέει, «Γιατί γελάς;». Λέει, «Δε με λένε Γιάνν'». Λέει, «Τι σε λένε;». «Πέτρο», Το λέει το πρωί τ'ς αδερφής τ'ς. Λέει, «Αφόσον είπε Πέτρο» το λέει. Λέει «Δεν τον λένε Γιάνν'». Λέει, «Και τις». Λέει, «Πέτρο». Κι ανάβ' πάλ' το καντηλάκ' στον Άγιο Πέτρο.

Το βράδ' που γύρισε τ' λέει, «Σό 'χω ανάψ' και το καντηλάκ'», γελούσ' αυτός. Λέει, «Δε με λένε Πέτρο». «Ε, τι σε λένε;», Λέει, «Αντζεμουλάρ', μόνο», λέει, «μην το πεις κανενού γιατί θα χαθώ. «Δε θα με διείς πιά. Θα φύγω. Και τότε πρέπ' να παραγγείλ'ς σαράντα ζευγάρια σιδερένια παπούτσια να πας γυρευοντάς με, προς συνάντησή μ'», λέει, «να 'ρθεις, να λιώσουν και τα σαράντα κι αν με βρεις». Το πρωί όμως αυτή, δεν το πίστεψε, πάει το πρωί και το λέει στ'ν αδερφή τ'ς. Λέει: «Τι σο 'πε;». Λέει, «Αντζεμουλάρ', και να μην το πω, λέει, γιατί θα χαθεί». «Μπα», λέει, «έτσ' θα το πε».

Περίμενε το βράδ', δεν ήρθ' αυτός. Δεν έφάν'. Μια, δυό, τρεις μέρες, δεν ήρθε. Αρωτούσε, αρωτούσε, δεν ήξερε κανείς. Συνάμα παράγγειλε τα παπούτσια, τα φόρεσε ένα ζευγάρ', ήβαλε τα δεκαεννιά μπροστά στον ώμο τ'ς, τα άλλα είκοσ' αποπίσω κ' ηπήγαινε. Λέει: «Θα πάω προς συνάντησή τ'».

Γύριζε τα β'να, απάνω-κάτω, β'να και λαγκάδια, λιώσαν τα παπούτσια. Κόντευε να λιώσ' και το τελευταίο ζευγάρ'. Ένα βράδ' βλέπ' στη ρεματιά ένα φωτάκ'. Πάει χτ'πά τ' πόρτα και βγαίν', αυτός, ο άντρας τ'ς. Τη γνώρισε αμέσως, αλλά εκείν' δεν τον γνώρισε. Λέει, «Μπορώ να μπω εδώ να μείνω τ' νύχτα, να μη με φάνε τ' αγρίμια;». Λέει: «Να μείν'ς. Αλλά η μάνα μ' είναι δράκαινα μη σε φάει». Συνάμα και μπήκε μέσα η κοπέλα, έρχεται κ' η μάνα τ'. Λέει. «Γιέ μ' ανθρώπινο κρέας μυρίζ'». Λέει, «Έτσι κι έτσι μάνα και για χατήριμ' να μην τη πειράξ'ς». Λέει, «Για τ' γιού μ' το χατήρ' θα το κάμω».

Τ'ν άλλη μέρα, λέει «Γιέ μ' θα πάω στ' συμπεθέρα μ'». Λέει τ'ς κοπέλας, «Πρόσεξε» λέει, «όταν θα 'ρθω, να τα 'χ'ς σκουπισμένα κι ασκούπιστα και το κρέας να το 'χ'ς ψημένο και ωμό. Αλλιώς θα σε φάω». Ήκλαιγε η κοπέλα, αφόσον είπε, «Θα σε φάω». «πώς να τα κάμω», ήλεγε. Λέει αυτός, «Δώσε μ' ένα φιλί και θα σ' πω». Λέει, «Τ' αντζεμουλάρου μ' το φιλί κανενού δεν το δίνω κι ας με φάει η μάνα σ' η δράκαινα». Λέει, «Μα δώσε μ' ένα φιλί να σ' πω τι πρέπ' να κάμ'ς». Λέει, «Τ' Αντζεμουλάρου μ' το φιλί κανενού δεν το δίνω κι ας με φάει η μάνα σ' η δράκαινα». Φχαριστήθ'κε λοιπόν αυτός που

‘ταν πιστή στον άντρατ’ς, ο ίδιος είταν. Τ’ς λέει, «Καλά να σ’ πω. Θα κάν’ς μια σκουπιά εδώ, μια εκεί, να ‘ναι σκουπισμένα κι ασκούπιστα. Θα ρίξ’ς μετά το ‘να κομμάτ’ κρέας κι ύστερα τ’ άλλα να ναι ψημένο και ωμό. Όταν έρθ’ η μάνα μ’, θα σ’ πει: «Η μάνα μάγισσα έχ’ς ή καλογνώστης είσαι, ή του γιού μ’ του καλογνώστ’ τις αρμηνιές έχ’ς». Και συ να πεις «Ούτε μάγισσα μάνα έχω, ούτε καλογνώστης είμαι, ούτε του γιού σ’ του καλογνώστ’ τις αρμηνιές έχω» για να μη σε φάει». Λέει «Καλά. Ευχαριστώ πολύ που μου είπες».

Πάει λοιπόν η δράκαινα, βλέπ’ σκουπισμένα κι ασκούπιστα, βλέπ’ και το κρέας ψημένο και ωμό, λέει, «ή μάνα μάγισσα έχ’ς, η καλογνώστης είσαι, ή του γιού μ’ του καλογνώστ’ τις αρμηνιές έχ’ς». Λέει, «Ούτε μάγισσα μάνα έχω ούτε καλογνώστης είμαι, ούτε του γιού σ’ του καλογνώστ’ τις αρμηνιές έχω».

Τ’δεύτερ’ μέρα τ’ς λέει η δράκαινα, «Πάρ’ αυτό το κ’τάκ’ και πήγαινε το στη συμπεθέρα μ’, π’ θα γίν’ ο γάμος. Αλλά, πρόσεξε μην τ’ ανοίξ’ς γιατί χάθ’κες». Στο δρόμο λοιπόν π’ το πήγαινε, λέει περίεργες οι γυναίκες, λέει, «Δεν τ’ ανοίγω λιγάκ’ να διώ τι έχ’ μέσα;» Τ’ ανοίγ’ και βγαίνουν μαγικά βιολιά και παίζαν. Ήκλαιγε αυτή, ήκλαιγε. Συνάμα τ’ ακούει ο άντρας τ’ς, λέει, «Δώσε μ’ ένα φιλί να τα βάλω μέσα» Λέει, «Τ’ Αντζεμουλάρου μ’ το φιλί κανενού δεν το δίνω κι ας με φάει η μάνα σ’ η δράκαινα». «Φχαριστήθ’κε αυτός, τα βάζ’ μέσα, τα πήε .

Ηγίν’κε λοιπόν ο γάμος τ’ Αντζεμουλάρου μ’ άλλη. Αφόσον ηγέν’κε ο γάμος, λέει, «Τώρα θ’ ανήψ’ς πέντε κεριά απάνω στα πέντε δάχτυλά σ’, να φέγγεις τ’νύχτα στο ζευγάρ’. Μα μη σε πάρ’ ο ύπνος και γύρ’ και σβήσ’ κάνα κερί, θα σε φάω» Ηβαλε τα κεριά στα δάχτυλά τ’ς, όταν νύσταζε και πήγαινε να γύρ’, τσούλεγε αυτός: «Πρόσεξε θα σβήσ’ το κερί, Δώσε μ’ ένα φιλί να στα πάρω απ’ τα χέρια σ’». Λέει, «Τ’ Αντζεμουλάρου μ’ το φιλί κανενού δεν το δίνω κι ας με φάει η μάνα σ’ η δράκαινα». Λέει η νύφ’ «Μωρ’ εγώ για ένα γαρύφαλο ήδωνα φιλί κι εσύ λέει...». «Α», λέει αυτός, «αφού έτσι ήκαμες, τότε ν’ αλλάξετε θέσεις και να ‘ρθει η κοπέλα στο κρεββάτ’ κι εσύ να πας να βαστείς τα κεριά. Κι αυτή λέει, «είναι η πραγματική γυναίκα μ’». Λέει η κοπέλα, «Και πώς;». Της διηγείται λοιπόν αυτός όλη τ’ν ιστορία. Και πέφτ’ αυτή στο κρεββάτ’ κ’ η άλλ’ εβάστα τα κεριά. Κι όπως τα εβάτα, νύσταξε και τ’ς πέφτ’ και σβήν’. Σ’κόνετ’ η δράκαινα τ’ καταπίν’. Το κατάλαβε όμως ότ’ ήφε τ’ν άλ’, τη νύφ’ και γύρευε να φάει και τ’ κοπέλα. Γι’ αυτό τη πήρ’ ο άντρας τ’ς και φύγαν.

Περάσαν όμως έντεκα μήνες έγκυος η κοπέλα και δε γεννούσε. Έντεκα μήνες είταν έγκυος. Είταν να γεννήσ’ το σωτήρα τ’ς περιφέρειας, το βασιλιά, αλλά τ’ς είχε καν’ μάγια η δράκαινα και δεν ήλεγε να γεννήσ’. Κοιλοποπούσε, κοιλοπονούσε, το παιδί δεν ήβγαινε. Παίρν’ λοιπόν ο άντρας τ’ς ένα τσ’βάλ’ φιντούκια κι ένα καρύδια, τα γεμίζ’ και τα ‘δωσε στα παιδιά τ’ χωριού, για να πηγαίνουν κατ’ απ’ το σπίτ’ της μάγισσας και να φωνάζουν.

Όλη η χαρά μας

Ηγέννησ’ η βασίλισσά μας !

Βγαίν’ η δράκαινα, λέει. «Τι λέτε;» Λέει,

Όλ’ η χαρά μας ,

Ηγέννησ’ η βασίλισσά μας !

«Ε», λέει, «και τι λέτ’ εσείς; Ποια βασίλισσά σας ηγέννησε;». Λέει «Τ’ γιού σας η γυναίκα». Κι απ’ το θυμό τ’ς η δράκαινα ήπεσ’ απ’ το μπαλκόν’ και σκοτώθ’κε κι έτσι λυθήκαν τα μάγια και λευτερώθ’κε η κοπέλα και ζήσαν όλοι ευτυχισμέν’

8. Ο ΓΙΩΡΓΗ ΡΗΓΑΣ

Μια φορά είταν ένας βασιλιάς και δεν ήκανε παιδιά. Λοιπόν τούχε σε μεγάλο καημό. Σ’ λέει, «Τώρα εγώ που ν’ αφήσω το βασιλείό μ’» Μια μέρα φεύγ’, παίρνει τα’ αμάξι τ’ παίρν’ τ’ς αξιωματικοί που ‘χε στο παλάτ’ και πάνε για κυνήγ’. Κει που

κυνηγούσαν λοιπόν, ήρθηκαν σ' ένα μεγάλο περιβόλι απόξω. Ο περιβολάρ'ς μόλις είδε το βασιλιά, λέει «Μεγαλειότατε», λέει, «πώς ευρεθήκατε στα λημέρια μας, από 'δω;». Λέει, «Ήρθα να κυνηγήσω». «Περάστε», λέει, «Μεγαλειότατε». Αμέσως φωνάζ' τ' γυναίκα τ', λέει: «Βάλε κότες, ψήσε, βάλ' αρνιά, βάλ' αυτά, ήρθε ο βασιλιάς με τ'ς αξιωματικούς». Μπαίνουν μέσα, τους ετοιμάζ' εκεί η περιβολάρισσα, φάγαν, φρούτα, πράματα. Λέει: «Όλα καλά, αλλά έχω ένα μεγάλο καημό», λέει ο βασιλιάς. Ήβλεπε και τα παιδιά τ' περιβολάρ' και ζήλευε. Λέει, «Γιατί Μεγαλειότατε;». Λέει, «Δεν κάν' παιδιά η γυναίκα μ'», λέει, «και που θ' αφήσω το βασίλειό μ', είντα θα κάμω;». «Μεγαλειότατε», λέει, «μη στεναχωριέσαι. Εγώ 'χω μια μηλιά κι αυτή η μηλιά», λέει, «όποιος φάει το μήλο τ'ς, αμέσως κάν' παιδί». Λέει, «αλήθεια;» Λέει, «Να πάω να σας κόψω». Πάει λοιπόν, κόβ' δυο μήλα. Λέει, «Αυτό το μήλο θα το φας εσύ, βασιλιάμ', κι αυτό θα το φάει η βασίλισσα. Να μην το καθαρίσ' το μήλο, γιατί αυτό τρώγεται με το φύλλο».

Ο βασιλιάς πήγε στο παλάτ', λέει τ'ς βασίλισσας : «Χαρά! Άμα θα γίν' αυτό το πράμα», λέει, «δεν ξέρω τι θα κάμω στον περιβολάρ'». Φάγαν λοιπόν το βράδ' , κόβουν και το μήλο. Λέει η βασίλισσα: «Ω, μα δε μπορώ να το φάω με το φύλλο, Μεγαλειότατε», λέει, «να το καθαρίσουμε». Καθαρίζουν το φύλλο. Είχαν μια φοράδα π' δεν ήκανε παιδιά κι αυτή. Λέει, «Τα φύλλα να τα δώσουμε τ'ς φοράδας». Είχαν και μια γειτόνισσα π' δεν ήκανε παιδιά. Αμέσως λοιπόν λέει ο βασιλιάς: «Να δώσουμε και στη κοπέλα π' δεν κάν'». Τνε παίρναν επάνω στο παλάτ', τσούκανε δ'λιές, τ'ν αγαπούσαν. Δίνουν λοιπόν στ' κοπέλα, δίνουν στ' φοράδα, δώκαν τα φύλλα.

Έ, ήμειν' έγκυος η βασίλισσα, μέν'η κοπέλα, μέν'η φοράδα. Γεννήσαν τ'ν ίδια μέρα κ' οι τρεις. Κάναν κορίτσια. Η φοράδα θηλυκό, η βασίλισσα κορίτσ', η γειτόνισσα κορίτσ'. Αφού λοιπόν γεννήσαν, ρωτάει η βασίλισσα: «Τι παιδί ήκανε η κοπέλα;». Λέει, «Κορίτσ'». Λέει, «Θα αναλάβουμ' εμείς τ'ν ευθύν' του παιδιού». Να τ' δίνουν το φαί τ' παιδιού, τα ρούχα τ', όλα-όλα η βασίλισσα.

Το παιδί λοιπόν τ'ς βασίλισσας είταν άσκημο, πολύ άσκημο, ενώ τ'ς φτωχιάς είταν ένα τριαντάφυλλο! Η βασίλισσα λέει, αφού πήγε να σαραντίσ' η κοπέλα. «Να τ'ς πείτε να φέρ' το παιδί τ'ς εδώ». Γιατί πηγαίναν και τ'ς λέγαν τ'ς βασίλισσας: «Να δεις το παιδί τ'ς φτωχιάς, Μεγαλειότατ', πλάσμα !

Το δ'κό τ'ς είταν άσκημο παιδάκ', γλωμό, γιατί 'χε φάει μόνο το μέσα τ' μήλ' και τα φύλλα τα 'χε δώσ' τ'ς φτωχιάς. Πάει απάνω το παιδί, τ'ν ώρα π' τούδε λοιπόν η βασίλισσα και του βαλε μες στη κάμαρα, ήλαμψεν η κάμαρα. Λέει, «Γιατί να γίν' το δ'κό τ'ς όμορφο και το δ'κό μας άσκημο;» Λέει ο βασιλιάς. «Άλλο δεν είναι παρά π' δώσαμε τα φύλλα που 'ταν ροδοκόκκινα και φάγαμε το μέσα». Η βασίλισσα λοιπόν ζήλευε πολύ. Λέει στο βασιλιά «Να το φέρ'ς εδώ, λέει, «το παιδί να το 'χουμ' εμείς. Ίσως και το δ'κό μας κολλήσ' ομορφιά». Κάθε μέρα το παιδί, το τάιζ' η βασίλισσα, όλο και πιο ωραίο γινόταν. Όσο μεγάλωνε γινόταν πλάσμα.

Πήγαν τ'ν ίδια μέρα στο σχολειό μαζί ξεσχολιάσαν τα παιδιά μαζί και μαζί κοιμούνταν, μαζί σ'κόνονταν, μαζί τρώγαν, μαζί πίναν τα δυο κορίτσια. Έ, ήρθε εποχή ν' αρραβωνιαστούνε. Έρχεται λοιπόν ένας βασιλιάς, να δει τ'ς βασίλισσας τη κόρ'. Αυτοί όμως δεν παρουσιάσαν τ'ν άσκημ', παρουσιάσαν τ'ν όμορφ', τ'ς φτωχιάς τη κόρ'. Τ'ν αρραβωνιάστ'κε ο βασιλιάς, τελείωσαν τα δώρα, τ'ς δίν' λοιπόν ένα μεγάλο εγκόλφιο μαλαματένιο, γεμάτο διαμάντ' και μαργαριτάρ'. Αυτό ήστραφτεν. Τ'ς λέει, «Πρόσεξε καλά να μην το παρουσιάσ'ς σε κανέναν . Αυτό είναι δ'κό σ'». Ε, τούβαλε στον κόρφο τ'ς.

Φεύγ' ο αρραβωνιαστικός, τ'ς λένε, «Τι σε πήρε ιδιαιτέρως και του 'δωσε;». Λέει, «Τίφτα», Λέει, «Μα δε μπορεί». Η κοπέλα κατέβασε το προσωπό τα'ς κάτω, Λέει, «Θα μας πείς». Λέει, «Δεν μπορώ είναι μυστ'κό». Λέει, Θα μας πεις . Τι μυστ'κό;». Λέει, «Ντρέπομαι να σας το πώ». Λέει, «Τι σου είπε;». Λέει, «Με φίλησε».

Έ, τελείωσ' αυτό. Τώρα να βγάλουν τη κοπέλα και τις γονιοί τ'ς , να τις διώξουν και να μείν' η κόρ' τ'ς βασίλισσας γι' αρραβωνιαστικά. Έ, τι να κάνουν, φεύγουν και πάνε στο β'νό. Πάνε στο β'νό λοιπόν, τακτοποιούνται στο σπιτάκ' που τους είχ' η βασίλισσα.

Έ, περάσαν τα χρόνια, μεναν εκεί ολομόναχες. Είχε 'κει και το εγκόλφιο, το δώρο τ' βασιλιά. Σιγά – σιγά όμως κουρελιάτ'κε, δεν είχε ρούχα να φορέσ', δεν είχε τίφτα, ολόγδυμη μέσα στο κρύο, δεν είχε να φάει ήβγαينه 'κει στα χωράφια γύρω –γύρω, μάζευε χόρτα και τρώγαν. Μια μέρα λοιπόν λέει. «Μα αν θα πάθω εγώ κάτ' θα 'ρθούν να πάρουν το εγκόλφιο». Το παίρν' λοιπόν και το τυλίγ' μ' ένα πανί και το χών' μες στα κεραμίδια. Αλλ' από τα χρόνια π' τούχε χώσ' 'κει μέσα, ήφυγε το πανί κ' ήφεγγε.

Σε δυο χρόνια ήρθ' ο βασιλιάς να τνε πάρ', γιατί στο μεταξύ ηγίν'κε πόλεμος κι έτσ' άργησε να γυρίσ'. Πιάν' λοιπόν μια φουρτούνα , κατακλυσμός. Το καράβ' δεν μπορούσε να μπουν μέσα. Όπως είναι τώρα το Πασακρωτήρ'. Η Αγκάλη, έτσ' ένας κάβος είταν έξω, παρ' ότι , το λιμάνι κι αράζ' το καράβ'. Δεν είχαν φως, δεν είχαν τίφτα. Λέει. «Τώρα τι να κάνομε», λέει, «εδώ;». Βλέπουν λοιπόν ένα φωσάκι απέναντι. Αυτό το εγκόλφιο γυαλοκοπούσε κ' ήκανε φως το βράδ'. Λέει λοιπόν ο βασιλιάς: «Για πηγαίνετε, τι φως ειν' εκείνο, να σας δώσουν βοήθεια». «Ναι». Τρέχουν τα παιδιά και πάνε καταπάνω στο φως. Λέει, «Εδώ 'ναι κατ'κιά» κτ'πούνε λοιπόν τ' πόρτα. Λέει, «Ποιος είναι ;». Λέει. «Άνθρωπ' είσαστε μέσα... Λέει , « Άθρωπ, είμαστε. Λέει Ανοίξτε !». Λέει:

Δεν έχω φώσι να σας δω,
Το Γιώργη Ρήγα να χαρώ.
Πό'χω δυο χρόνια να τον δώ
Κ' είναι τα μάτια μου τα δυο!.

Αυτοί λένε, «Άνοιξε σ' λένε, άνοιξε». Λέει, «Δεν έχω κατάστασ', είμαι γδυμνή, δεν έχω ρούχα. Είμαστε δυο χρόνια εδώ απάνω». Φεύγουνε λοιπόν και πάνε κάτω στο βασιλιά. Λέει «Μεγαλειότητα, αυτό κι αυτό συμβαίν'». Όταν ξημέρωσε φεύγ' ο βασιλιάς και πάει απάνω στο β'νό. Κτ'πά τη πόρτα. Αυτή δεν είχε βγει έξω, είχαν βγει οι γέρ', να μαζέψουν χόρτα και ξύλα να μαγειρέψουν. Λέει , «Ποιος είναι;» Λέει ο βασιλιάς : «Πες αυτό εσύ 'πες χτες το βράδ' σ' αυτοί που σου χτυπήσανε. Λέει:

Αν έχω μάτια να σας δω ,
Το Γιώργη Ρήγα να χαρώ,
Πο'χω δυο χρόνια να τον δω,
Κ' είναι τα μάτια μου τα δυο!

Τ'ς λέει, «Άνοιξε κι είν' ο Γιώργη Ρήγας!». Λέει, «Δεν έχω κατάστασ' ν' ανοίξω. Είμαι γδυμνή. Αμέσως λοιπόν ο βασιλιάς λέει, «Άνοιξ' τη πόρτα και πάρ' τη μαντύλαμ'». Ανοίγ' τη πόρτ' αυτή, βγάζ' το χέρι τ'ς λίγο παίρν' τη μαντύα τνε βάν' και βγαίν'. Βγήκε ακόμα πιο ωραία παρά που είτανε. Άγγελος, πλάσμα! Λέει ο βασιλιάς. «Μα πες μου , τι συμβαίν'»..... Λέει , «αυτό κι αυτό». Απ' τ'ν αρχή τ'ν Ιστορία.

Έ, πάνε λοιπόν στο καράβ' , παίρν' και τ' μάνα τ'ς, το μπαμπά τ'ς , τ'ς ντύν' αμέσως , πάνε κάτω στ' πολιτεία, στέλν' και τ'ς ναύτες, ψωνίζ' φορέματα τα'ς κοπέλας ντύν' τις γέρ' και πάει στο βασιλιά. Αμέσως λοιπόν βούισε όλο το νησί.

«Ηρθ' ο γαμπρός, ήρθ' ο γαμπρός, κρίμα το βασιλιά να πάρ' μια τέτοιαν άσκημ', μια μοδίστρα. Έ πήγαν τνε ντύσαν, τ'ς βάλαν ότ' μπορούσαν τ'ς βασιλοπούλας , αλλά η μομοφιά δεν μπαίν'.

Στο μεταξύ οι γονιοί τ'ς βασιλοπούλας, τ'ς άσκημ'ς, νομίζαν ότι στούδωσε άλλο φιλί, διαφορετικό να πούμε. Ότ' έμειν' έγκυος. Ε' αυτό ήραν έναν αράπ'υπηρέτ' και τνε βάλαν και κάν' ένα παιδί. Αραπάκ'.

Ηρθε λοιπόν ο βασιλιάς, λέει. «Μα πως ηγίν'καν έτσι' Λέει, «Απ' τη γέννα είναι . Έλα να δεις και το παιδί σ'. Μεγάλωσε τώρα». Λέει . «Ποιο παιδί μ'». Λέει, «Τ'ν ώρα που πήγες τ' βασιλοπούλα μέσα και τη 'νε φίλησες ,ήμειν' έγκυος η κοπέλα» Λέει.

«Εγώ δεν ήδωσα φιλί, ούτε άφησα τ' κοπέλα έγκυο. Ήδωσα ένα εγκόλφιο». Μείναν ξεροί, Ε; Τσύς λέει, «Τ' κοπέλα τ'ν πήρα τ'ν έχω στο καράβ' και θα 'ρθώ στο παλάτ' να τη στεφανωθώ. Τνε παίρν' λοιπόν και τνε στεφανώνεται και πήγανε στον τόπο τ' και πήραν και τα εγκόλφια απ' τα κεραμίδια και ζήσανε καλά και εμείς καλύτερα.

9. ANTZA EITAN MANA MOY

Μια φορά είταν ένας βασιλιάς και δεν ήκανε παιδιά. Και τούχε σε μεγάλο καημό. Λέει, «Που ν' αφήσω τώρα το βασίλειό μ'». Μια μέρα που πήγε κυνήγ', συνάντησ' ένα γεωργό. Κ' είχ' ένα μεγάλο περιβόλ'. Χαιρέτησε το βασιλιά, είταν με τ' άλογα και μ' όλη τ'ν ακολουθία. Τους λέει: «Ελάτε μέσα, να πάρετ' ένα νερό, Μεγαλειότατε». Τους πάει λοιπόν αποκάτω από μια πολύ μεγάλη μηλιά κι καθήσανε. «Τι ωραία μηλιά που 'ν' αυτή!» λέει ο βασιλιάς. Λέει, «Μεγαλειότατε, όσ' δεν κάνουν παιδιά, τρών απ' αυτά τα μήλα και κάνουν παιδιά». Λέει ο βασιλιάς: «Κι εγώ δεν έχω παιδιά και, να σ' πω, σκέφτομαι που θ' αφήσω το βασίλειο μ'». Λέει, «Εγώ θα σ' δώσω, Μεγαλειότατε, ένα μήλο και θα κάνετε παιδί». Τ' δίν' λοιπόν ένα μήλο και τ' λέει: «Θα φας το φύλλο εσύ και το μήλο η βασίλισσα. Προσέξτε καλά, μην τυχόν και φάτε το μήλο Εσείς και το φύλλο η βασίλισσα». Λέει: «Όχι».

Όταν λοιπόν πήγε στο σπίτ' λέει: «Έχω ένα ευχάριστο νέο». Λέει «Τι συμβαίν';». «Αυτό κι αυτό». Όταν φάγαν λοιπόν καθαρίζουν και το μήλο. Τρώει η βασίλισσα το φύλλο και ο βασιλιάς το μήλο. Ανάποδα. Περιμέναν λοιπόν τον ένα μήνα, περιμέναν τον άλλο, τίφτα. Αλλά ο βασιλιάς αρχίνησε κι εδώ στη γάμπα τ' στ'ν άντζα που λέει το παραμύθ' - έτσι το λέγαν τότε- κ' ήβγαζε λοιπόν ένα βωλαράκ'. Όλο και μεγάλωνε, μεγάλωνε γιν'κε τέτοια η γάμπα τ' ! Δεν μπορούσε να βγει να πάει πουθενά.

Μια μέρα παίρνει τ'ν άμαξα και πήγαν σ' ένα μέρος με τ'ς αξιωματικοί, να κυνηγήσουν. Πήγαν να κυνηγήσουν οι άλλ' κ' ήμεινε στ'ν άμαξα ο βασιλιάς μονάχος τ'. Είτανε όμως εννέα μήνες απ' τη μέρα που 'φαγε το μήλο. Ε, άρχισε η γάμπα τ' και πονούσε. Πόνοι αφόρητ'. «Βρε για το Θεό!». Ανοίγ' η γάμπα τ' και βγαίν' το παιδί. Ένα ωραίο κορίτς!. Ποιόν να φωνάξ' τώρα ο βασιλιάς; Κατεβαίν' ένα αετός, παίρν' το παιδί και φεύγ'. Κλάματα, πράματα ο βασιλιάς, σκοτώματα ήκαμε. Ερχόνται οι αξιωματικοί, λέει, «Τι έχ'ς βασιλιά μ'ς». Λέει, Αυτό κι αυτό. «Άνοιξ' η γάμπα μ' και βγήκ' ένα κοριτσάκ' και το πήρ' ο αετός».

Ε, ο αετός το παιδί το μεγάλωνε αλλά το μεγάλωνε γδυμνό. Σαν αγρίμ'. Όταν όμως γιν'κε μεγάλο κορίτσ' και κατάλαβε τον κόσμο, λέει «Πρέπ' να φύγω, από 'δω εγώ». Φεύγ' λοιπόν το κορίτσ', δρόμο παίρνει, δρόμο αφήν', δρόμο παίρνει, δρόμο αφήν', κατεβαίν' σ' ένα ίσιωμα. Αλλά πώς να παρουσιαστεί που 'ταν ολόγδυμνη, όπως βγήκε απ' τη γάμπα. Τ' να κάμ' ανεβαιν' πάνω σ' ένα δέντρο να βραδυάσ' να κατηφορίσ' ξανά. Αποκάτω απ' το δέντρο είταν μια γούρνα νερό. Το νερό ίσιω, η σκιά τ'ς κοπέλας μες στο νερό. Πέρασ' ένα βασιλόπουλο, πάει να ποτίσ' τ' άλογό τ', ήκανε πίσω τ' άλογο. Λέει. «Τι γίνετ' εδώ;». Σκύβ' ο βασιλιάς μέσα στο νερό και βλέπ' ένα πρόσωπο. Κάν' έτσ' και τνε βλέπ'. Λέει, «Αν είσαι άνθρωπος κατέβα κάτω, αν είσαι ζωτ'κό σε ξορκίζω». Άσε να πιεί τ' άλογό μ'». Λέει, «Είμαι άνθρωπος». Λέει, «Κατέβα κάτω». «Δε μπορώ να κατεβώ. Είμαι γδυμνή», λέει, «Είμαι όπως με γέννησ' η μάνα μ', ολόγδυμνη». Βγάν' λοιπόν τη μανδύα τ' ο βασιλιάς. Παίρν' η κοπέλα τ' μαντύα, τνε φορεί και κατεβαίν' κάτω. Μόλ'ς την είδε ο βασιλιάς ήστρεψ' ο κόσμος. Τι ομορφιά είταν αυτή! Λέει, «Πως βρέθ'κες εσύ εδώ τώρα;». Λέει η κοπέλα λοιπόν τ'ν ιστορία τ'ς. Τότε, βλέπ'ς τα π'λιά μιλούσαν και τ'ς είχε πει ο αετός πως τνε βρήκε κι όλα αυτά. Τνε παίρν' αυτός, τνε πάει στο σπίτι τ' και τνε πήρε γυναίκα τ'. Είχε μια αδερφή ο βασιλιάς και τ' μάνα τ'. Αυτή λοιπόν η αδερφή τνε ζήλευε τ' κοπέλα. Μόλ'ς τήνε δήκανε θάμπωσε το μάτι τους.

Σε λίγο καιρό έφυγε ο βασιλιάς. Τον καλέσαν σε πόλεμο. Λέει στ' μάνα τ'ς. Πρόσεξε καλά. Τ' γυναίκα μ' και τα μάτια σ'. Στο μεταξύ η κοπέλα ήκανε κι ένα παιδάκι. Αλλά η αδερφή τ' βασιλιά τνε ζήλευε και τνε βγάλαν απ' το παλάτ'. Τνε πήγαν λοιπόν στα σταύλα, κι που 'ταν τα κτ'να. Βούδια, κότες, χήνες με συγχωρείς γουρούνια και τέτοια. Και τ'ν είχαν κι ηβοσκε. Κάναν και μια ψεύτικια αχυρένια κοπέλα τνε βάλαν στο φέρετρο καρφώσαν το φέρετρο και πήκαν στον κόσμο ότι πέθανε.

Ε'πέρασεν ο πόλεμος ήρθ' ο βασιλιάς. Γυρεύει τ' γυναίκα τ'. Τ' λέει, «Δε στο γράψαμε παιδί μ'», λέει η μάνα τ', μην πικραθείς που 'σουν στον πόλεμο. Η γυναίκα σ' πέθανε». «Πέθανε η γυναίκα μ'». Λέει. Και που τνε θάψατε;». Λέει. «Τνε θάψαμε στο τάδε μέρος» λέει. Πάνω στ' γέννα πέθανε, κάναμε κηδεία, βασιλικιά κηδεία».

Τ' κοπέλα οι υπηρέτες δεν τ'ν αφήναν να κοιμάται όξω το βράδ', γιατί του ξερ' όλο το προσωπικό τι 'χε γίν'. Κατέβαιν' η κοπέλα το βράδ' και τσούκανε παρέα, τ'ς δίναν ήτρωγε είταν ωραία και καλή τ'ν αγαπούσαν. Τσούλεγε και τ'ν ιστορία τ'ς . Κ' ήλεγε:

Άντζα είταν μάνα μου
Βάτος η μαμμή μου,
Αετός με άρπαξε
Στο βουνό μ' ανέβασε,
Βασιλέας με πήρε,
Βασίλισσα μ' έδιωξε,
Τώρα βόσκω πάπιες , χήνες
Πρόβατα και γουρούνια.

Και κα-κα-κα-κα και γελούσαν το προσωπικό. Ο βασιλιάς λέει, «Το σπιτικό μ' έχει πένθος. Τι τραγ'δούνε μέσα;». Μια μέρα λοιπόν κατεβαίν' κάτω και λέει στο προσωπικό: «Τι γίνεται' εδώ χάμω και εσεις χαλάτε τον κόσμο στα γέλια;». Λέει, «Μεγαλειότατε, να, αναμεταξύ μας, κάνουμε τη δ'λιά μας και λέμε ιστορίες και γελάμε». Τ'ν άλλ' βραδιά τα ίδια. Τη τρίτ' βραδιά λέει: «Θα παρακολουθήσω».

Πάει λοιπόν σ' ένα πατάρ' και κλείστ'κε ο βασιλιάς μέσα. Αποκάτω είταν η κουζίνα. Μπαίν' μέσα μια κοπέλα κουρελιασμένη' αλλά πολύ ωραία, με μια μαντήλα στ' κεφαλή τ'ς. Δεν τνε γνώρισε πως είταν γυναίκα τ'. Τ'ς λένε οι άλλ': Έλα- έλα- έλα να καθίσεις να φάμε». Φάγαν λοιπόν λέει: «Άντε να μας πεις τ'ν ιστορία σ' τώρα» Λέει η κοπέλα :

Άτζα είταν μάνα μου
Βάτος η μαμμή μου
Αετός με άρπαξε
Στο βουνό μ' ανέβασε,
Βασιλέας με πήρε
Βασίλισσα μ' έδιωξε
Τώρα βόσκω πάπιες, χήνες
Πρόβατα και γουρούνια.

Λέει λοιπόν ο βασιλιάς : «Α, δεν πέθαν' η γυναίκα μ'». Αμέσως μπήκε στο νόημα. Κατεβαίν' κάτω λοιπόν στ' κουζίνα αμέσως, φωνάζ: «Να μη φύγ'», λέει «Η κοπέλα, να σταθεί» «Ναι», τρόμαξε. «Παναϊα μ» λέει «να φύγω». Κατεβαίν' κάτω ο βασιλιάς, λέει. «Έλα δω». Τνε γνώρισ' αμέσως. «Τι κατάστασ' είν' αυτή;». «Μεγαλειότατε, λέει «το σπαθί σ' και το κεφάλι μ'» λέει, «για όνομα τ' Θεού». «Τι συμβαίν; Τι γίνκες;». Τ' λέει λοιπόν τ'ν ιστορία. Λέει ο βασιλιάς: «Μείν αυτού». Πάει αμέσως λέει στ'ς υπηρέτες. «Πήγαινε να πάρ'ς αυτά κι αυτά τα φορέματα» Ψωνίζ' φορέματα ο βασιλιάς, παπούτσια και διάφορα και ντυν' τ' βασιλοπούλα.

Πάει λοιπόν λέει τ'ς μάνας τ', «Θέλω να ξεθάψω τ'ν γυναίκα μ'». Λέει, «Δεν είν' καιρός ακόμα». «Τότε λοιπόν», λέει, «Θα κάνουμε ένα τραπέζ' και θα καλέσουμε όλη, τη δωδεκάδα εδώ, όλοι τ'ς αυλικού». Ε, βάλαν τραπέζ' και τ'ς λέει, ότι αυτό κι αυτό. Η μάνα

τ' λοιπόν κ' η αδερφή τ, πω-πω-πω χάσαν τον κόσμο. Λέει, «πηγαίνειτ' ανοίξτε τη τάδε κάμαρα και βγάλτε τ' κοπέλα έξω». Τ' βγάνουν λοιπόν μόλις τα δήκαν η μάνα κ' η αδερφή κοκαλιάσαν. Λέει στ'ς υπηρέτες. «Σήκω εσύ, πήγαινε βρες δυο άλογα». «Γιατί το κάνατ' αυτό;», λέει στ' μάνα τ'. Λέει. «Ζηλέψαμε». «Ζηλέψατε; Δυο άλογα στο'να δεν', το να πόδ', στο 'να άλογο τ' μάνα τ', τ' άλλο στ' άλλο και δίνουν δρόμο στ' άλογα και τνε σκίσαν. Και διατάζ' άλλον υπηρέτ' να κάν' το ίδιο στ'ν αδερφή τ'. Λέει: «Αφού είστε σεις τέτοιοι και θέλατε να ξεκάνετε τ' γυναίκα μ', φύγετε τώρα σεις, να ζήσω εγώ με τ' γυναίκα μ' και με το παιδί μ'». Και ζήσανε καλά κι εμείς καλύτερα.

10. ANNA, ΣΟΥΛΤΑΝΑ ΚΙ ΑΓΕΛΑΣΤ'

Είταν μια φορά ένας βασιλιάς κ' είχε εννιά αγόρια κι ένα κορίτσ'. Η μητέρα τους είχε πεθάν'. Αλλά κι ο πατέρας τους είχε πια γεράσ'. Φωνάζ' λοιπόν τ' αγόρια, λέει. «Παιδιά μ', ελάτε να σας δώσω τ'ν ευχή μ', εγώ θα πεθάνω. Προσέξτε καλά τ'ν αδερφή σας. Μην παρουσιαστεί άνθρωπος και τνε γελάσ'». Λένε, «Καλά πατέρα». Λέει, «Φωνάζτε το κορίτσ'». Πάει η κοπέλα μέσα. Τ'ς λέει, «Πρόσεξε καλά. Εγώ ήρθε καιρός να πεθάνω. Συ να προσέχ'ς τ' αγόρια, να τα περιποιείσαι, να τα προσέχ'ς». Λέει, «Πατέρα μ' έννοια σ'», φιλεί το χέρι τ', «Έχε τ'ν ευχή μ'» και φεύγ' το κορίτσ'. Έ, πήγαν κλάψαν τα παιδιά μες στη κάμαρα, ο πατέρας πέθανε, ηγίν'κε η κηδεία.

Είχαν πολύ ψηλό σπίτι' κι ανέβαινε η κοπέλα στο δώμα πολύ ταχτικά. Μια μέρα λοιπόν βλέπ' κι ερχόταν ένα μεγάλο καράβ'. Κατεβαίν' κάτω, λέει στ' αδέρφια τ'ς: «Ένα πολύ μεγάλο καράβ' έρχεται», λέει, «βασιλικό. Να ντυθείτε, να κατεβείτε κάτω, να δείτε ποιος βασιλιάς είναι, να τον υποδεχτείτε». Σ'κωνόνται, ντυνόνται, κατεβαίνουν κάτω τα παιδιά. Αυτή είταν στο σπίτι'. Πήγαν στο καράβ' τα παιδιά, τσούκανε τραπέζ' ο βασιλιάς και τ'πήκαν όλη τους τ'ν ιστορία. Λέει ο βασιλιάς «Εφόσον έχετε αδερφή θα τ'ν αρραβωνιαστώ». Λένε λοιπόν τα παιδιά. «Ναι, ναι αμέσως». Παραγγέλνουν, φτειάχνουν γλυκίσματα, πράματα, παραγγέλνουν τ'ς βέρες, φέραν ένα κ'τακ' μ' ένα δίσκο για τ'ς βέρες και διάφορα πράματα, δώρα και τέτοια και πάνε λοιπόν στο σπίτι'. Λέει. «Πως λέγεσαι η αδερφή σας;»

Λέει, «Άννα, Σουλτάνα κι Αγέλαστ'»

«Και γιατί», λέει, «αχ αυτά τα ονόματα!». Λέει, «Άννα είναι τ' όνομά τ'ς, Σουλτάνα είναι τα κάλλη τ'ς και Αγέλαστ' είναι που μέχρι σήμερα δε βρέθ'κε κανείς να τνε γελάσ'». Λέει, «Βάνουμε στοίχημα πως θα τνε γελάσω 'γω;». Λέει, «Βάνουμε». Λέει, «Αν θα τνε γελάσω 'γω θα σας πάρω σκλάβοι μ' εσάς και θα πάρω και το βασίλειό σας. Αν πάλι με γελάσ' η αδερφή σας θα με πάρ' σκλάβο τ'ς και θα πάρ'τε το βασίλειό μ'. Είταν βασιλιάς εφτακράτορας αυτός. Λέει, «Μάλιστα».

Έ, φάγαν, πήγαν τα παιδιά, πιάνουν αρραβωνιάζουν την αδερφή τους και στέλνουν τ'ς αρραβώνες στο σπίτι'. Πάει όμως ένας ναύτ'ς εκεί απ' το πλήρωμα στ' κοπέλα και τ'ς λέει: «Ξέρετε», λέει, «τ' αδέρφια σας, σας αρραβωνιάζουν με το βασίλειά το δ'κό μας». Λέει η κοπέλα «καλά-καλά» λέει. Είχε λοιπόν η κοπέλα τρεις βάγιες. Πάει στην πρώτ', και λέει:

Σκάβα μου γίνε συ κυρά κι εγώ σκλάβα δική σου,
Έλα εσύ στην κλίνη μου κι εγώ στην εδική σου.

Λέει:

Εγώ σκάβα γεννήθηκα και σκλάβα θα πεθάνω

Πάει στη δεύτερ', λέει:

Σκλάβα μου γίνε συ κυρά κι εγώ σκλάβα δική σου

Έλα εσύ στην κλίνη μου κι εγώ στην εδική σου

Λέει:

Εγώ σκλάβα γεννήθηκα και σκλάβα θα πεθάνω.
Πάει στην τρίτ' , στην πιο μ'κρή, αλλά η πιο μ'κρή με τ' βασίλισσα, ήμοιαζαν πάρα πολύ. Πάει λοιπόν στην τρίτ' και λέει:
Σκλάβα μου γίνε συ κυρά κι εγώ σκλάβα δική σου,
Έλα εσύ στην κλίνη μου κι εγώ στην εδική σου .
Λέει λοιπόν εκείν':
Μετά χαράς μου, μάτια μου, κι ότι μου πεις θα κάνω
Και μέσα εις την κλίνη σου να πέσω να πεθάνω.
Τνε παίρνει λοιπόν αμέσως, πάνε μέσα στ' κάμαρά τ'ς, βγάν' τα βασιλικά ρούχα η βασίλισσα και βάν' της σκλάβας και βάν' πάλ' η σκλάβα τ'ς βασίλισσας τα ρούχα.
Έ, το βράδ', στις οκτώ η ώρα, ηρθήκαν τ' αδέρφια, τραπέζια έτοιμα, στρωμένα, το παλάτ' εντάξ'. Πήγαν τα παιδιά με το βασιλιά κι αρραβωνιάσαν, βάλαν τα δαχτυλίδια. Αλλά η βασίλισσα ήκανε τ' σκλάβα και περιποιούνταν. Λοιπόν λέει τ'ς σκλάβας: «Ο,τ' συμβεί κι ό,τ' σου τυχ' δεν θα μ'λήσεις μ'λιά. Εσύ θα κάν'ς ότ' είσαι 'γω κι εγώ έννοια σ'».

«Μάλιστα κυρία», λέει η κοπέλα.

Έ, αφού τελείωσε λοιπόν το γλέντι, πήγαν η βασίλισσα, η σκλάβα δηλαδή που 'κανε τ' βασίλισσα, με το βασιλιά, χωρίς να στεφανωθούνε, μόνο π' αρραβωνιαστήκαν και κοιμηθήκαν. Τελοσπάντων εκεί, ό,τα' έγιν' έγινε το βράδ', τ'ς κόβ' λοιπόν τη πλεξούδα και τ'ς κόβ' και το μ'κρό δαχτυλάκ'. Το πρωί σ'κώνετ' αυτή, χωρίς να δουν τα απιδιά, χωρίς τίφτα και φεύγ' ο βασιλιάς. Σ'κώνεται κ' η σκλάβα το πρωί και πάει στ' βασίλισσα. Λέει.

«Τι γίν'κες». Λέει, «Μεγαλειότατ', αυτά κι αυτά εσυμβήκαν και μου 'κοψε τ'πλεξούδα μ' και το δαχτυλάκι μ'». Λέει, «Έννοια σ', εγώ 'μαι υπεύθυν'».

Αμέσως λοιπόν καλεί τα παιδιά στο καράβ' ο βασιλιάς, δείχνει το δαχτυλάκ' , λέει: «Ορίστε και τ' πλεξούδα». Λέει, «Μας ντροπίασε», λέει, «η αδερφή μας». Λέει ο Εφτακράτορας, «Πήκατε», λέει, «ότ' είναι Άννα, Σουλτάνα κι Αγέλαστ'. Εγώ τνε γέλασα». Αμέσως ο κόσμος, ηγίν'κε αμέσως κουβέντα, «Ντροπή τ'ς βασίλισσας να κάν' τούτο», λέει, «να γίν' δικαστήριο». Πάνε τ' αδέρφια της στο δικαστήριο με κατεβασμέν' τ' κεφαλή. Αυτή αμέσως ντόνεται, τ' πλεξούδα τ'ς μέχρι κάτω και πάει. «Για δε τ'ν αδάντροπ' είχε μούτρα και πάει στο δικαστήριο» λέγαν τώρα ο κόσμος. Η βασίλισσα ήλεγε:

Γειτόνισσες, γειτόνισσες, όλες απάνω-κάτω,

Όλες να με συντράμετε, να δω τι θε να κάμω.

Μπαίν' λοιπόν στο δικαστήριο η βασίλισσα και λέει:

Ωρα καλή σας άρχοντες κι όλο τ' αρχοντολόι

Κι ώρα καλή του βασιλιά, που δεν τον είδ' ακόμη.

Λέει λοιπόν κι ο βασιλιάς:

Κοίταξε την αδιάντροπη, τ'ν αδιαντροποκαμωμένη,

Εχτές κοιμούμασταν μαζί και τώρα δε με ξέρει.

Ιδού το δαχτυλίδι σου το μαργαριταρένιο,

Ιδού και τη πλεξούδα σου τη μαργαριταρένια! Λέει κ' η βασίλισσα:

Ιδού και τα δαχτύλια μου τ' αργυροκοντιλένια,

Ιδού και τη πλεξούδα μου τη μαργαριταρένια!

Με σκλάβα μ' εκοιμήθηκες, σκλάβο μου θα σε πάρω.

Αμέσως λοιπόν λέει ο βασιλιάς:

Εξέρανε τ' αδέρφια σου το απεκειμένό σου

Και βάλανε το στοίχημα δίχως τον ορισμό σου.

Κι αμέσως λοιπόν παίρνουν το βασιλιά, στεφανώνεται τη σκλάβα και γίνεται η σκλάβα βασίλισσα του Εφτακράτορα κ' η κοπέλα είταν με τ' αδέρφια τ'ς πάντααγέλαστ'. Και ζήσανε αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

II. Νέες διηγήσεις παραμυθιακής γραφής

(κατάρριψη στερεότυπων, διατήρηση λαϊκών χαρακτηριστικών παραμυθιού ως προς τον χρόνο, τόπο, εικόνα, διδαχή, φανταστικό, μαγικό στοιχείο, αρχή-τέλος)

Παραμυθοϊστορία πρώτη

Σε παράλληλη τροχιά του λαϊκού παραμυθιού «Ρόδα και Τριαντάφυλλα» η νεώτερη διήγηση.

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ, Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ΚΑΙ Η ΠΕΝΤΑΜΟΡΦΗ

Να΄ταν χθες, σήμερα, μπορεί και να γενεί αύριο ο περιβόητος γάμος του ντοκτόρου με την κόρη του Δήμαρχου. Όλο το νησί κουβεντιάζει αυτό το γεγονός και τα σούσουρα μου έχουν ξεχειλώσει τ΄ αφτιά μου. Γάιδαρος λες κι έχω γίνει κι ανησυχώ. Άκουσα να λέει η γυναίκα του ψαρά σαν ζύγιζε μπαρμπούνια στην πελάτισσά της:

«Τα ΄μαθες μαρή; Ο γαμπρός ήτανε ξαναπαντρεμένος».

«Αμ το ξέρω, δεν το ξέρω;», απάντησε εκείνη με το παμπόνηρο βλέμμα της και το φαρμάκι να κυλάει απ΄ τα φρεσκοβαμμένα χείλια της.

«Κι έχει και δυο κόρες, ο αχαΐρευτος. Μπερμπάντης απ΄ τα νιάτα του». Τα μπαρμπούνια μέσα στην νάιλον σακούλα κρυφογέλασαν και μουρμούρισαν :

« Να δεις λαχτάρα που θα πάρουν οι κουτσομπόλες. Εμ θα μας πουλήσει το αφεντικό εμ θα μας φάει η φαντασμένη, εμ θα μας δουν στον ύπνο τους κι οι λεγάμενες να τους φέρνουμε λαχτάρεις, που δεν έχουνε μυαλό παρά μονάχα στόμα».

Ο γιατρός ήταν πλούσιος. Έβγαζε κι από τη «μύγα ξύγκι» που λένε οι παλιοί αλλά τον σέβονταν όλοι στο νησί. Όχι γιατί είχε περιουσία τρανταχτή αλλά γιατί ήταν καλός άνθρωπος, είχε πλούσια ψυχή. Μπορεί να γέμιζε την τσέπη του με το χρήμα του κοσμάκη, όμως βοηθούσε όποιον είχε ανάγκη κι ούτε που κοκορευόταν για τη φήμη του όπως άλλοι κι άλλοι. Ο Δήμαρχος της πόλης παραδείγματος χάρη κι ας ήταν φίλος του καλός, καθόλου δεν του έμοιαζε. Κι αυτός ήταν όνομα μεγάλο γιατί είχε την εξουσία του τόπου στα χέρια του. Αμ δεν ξέρω αν θα τον έλεγε κανείς και καλό άνθρωπο. Μάλλον σκληρό κι απόμακρο. Είχε αξίες και αρχές δεν λέω. Όμως έβγαине δήμαρχος με πονηριά και δόλο. Είχε τα βάσανα του κι αυτά τον «χαλάσανε» σαν άνθρωπο. Χήρεψε νωρίς και μεγάλωσε μόνος του την μονάκριβη κόρη του. Μια πεντάμορφη κόρη είχε, βγαλμένη απ΄ τα παραμύθια που όμως ήταν άτυχη και κακορίζικη. Τρεις φορές προσπάθησε να παντρευτεί όμορφα παλληκάρια και τρεις φορές εσκόνταψε κι πλήγιασε την ψυχή της. Τη μία την παράτησε ο γαμπρός έξω απ΄ την εκκλησία κι είχε φανεί η κακομοιριά απ΄ όταν αρνήθηκε η νύφη να φορέσει νυφικό. Ήθελε λέει να φορέσει ένα αραχνοϋφαντο φουστάνι με ένα πέπλο κεντημένο με ρόδα και τριαντάφυλλα κι ήταν για τον γαμπρό η αράχνη γρουσουζιά. Την άλλη την φορά η μάνα του δεύτερου γαμπρού δεν την ήθελε την ορφανή για νύφη της κι ας ήτανε κόρη του Δήμαρχου. Τα κατάφερε η σκρόφα και το χάρισε το όμορφο ζευγάρι και την τρίτη φορά δεν το πιστέψω ούτε εγώ που σας το λέω, δυο μέρες πριν το γάμο συμφορά γνώρισε ο περιβόητος γαμπρός. Αρρώστια βαριά τον βρήκε κι ακόμα άρρωστος είναι. Λένε οι κακές οι γλώσσες ότι του κάμανε μάγια εκείνη που με υπόσχεση γάμου επρόδωσε για να παντρευτεί την κόρη του Δημάρχου ο συμφεροντολόγος.

Η πεντάμορφη κόρη πλάνταξε στο κλάμα. Κλειδώθηκε στο δωμάτιό της και το φως του ήλιου δεν την είχε δει για καιρό. Τα μαλλιά της μάκρυναν κι ακούμπησαν τη γη και το δέρμα της άσπρισε σαν τον ασβέστη σαν να μην κύλαγε στις φλέβες της το αίμα, ζάρωσε κι αρρώστησε. Ζωντανή νεκρή στο κρεβάτι της απελπισίας της, ξάφνου φωτίστηκε, όταν στο προσκέφαλό της είδε τον γιατρό της πόλης. Τον είχε φωνάξει ο πατέρας της ο Δήμαρχος τον καλό του φίλο, για να του πει την γνώμη του για μια ακόμα φορά. Έχανε την κόρη του, την αγαπημένη, την τόσο ταλαιπωρημένη κι ας ήταν τόσο προικισμένη.

«Θα γίνω καλά»είπε η κόρη ξεψυχισμένα αντικρίζοντας τον, «όταν με κάνεις γυναίκα σου» κι έμπλεξε τα μακριά της μαλλιά γύρω απ΄ τον λαιμό του γιατρού κι ένα σύννεφο λευκό τους τύλιξε κι όλοι τριγύρω τους ετρόμαξαν κι απομακρύνθηκαν. Ήταν το

παράθυρο ανοιχτό. Ο ήλιος αχόρταγος μπήκε να γιάνει την πανέμορφη κοπέλα και μαζί με τις αχτίνες του ήλιου όρμησε κι η Ζήλια κι η Αμφιβολία κι η Γκρίνια κι η Ανασφάλεια. Όμορφες κοπέλες δεν λέω, όμως το βλέμμα τους έκρυβε μυστικά και πάθη.

«Αλίμονο» φώναζε το καναρίνι της Πεντάμορφης και με τα δυο φτερά του έκρυψε τα μάτια του μη δει το κακό που έφτανε.

Δεν πέρασε πολύς καιρός κι ο Δήμαρχος έμαθε τα μαντάτα, ότι ο φίλος του ο γιατρός ήθελε να παντρευτεί την κόρη του. Καθόλου δεν συμφώνησε με την απόφασή τους. Μπορεί να ήθελε πολύ να δει το παιδί του ευτυχισμένο, όμως ο φίλος του κι ας ήταν και γιατρός ήταν ένας μεγάλος άνθρωπος κι είχε τρία κορίτσια κι αυτός σχεδόν της παντρείας. Αρρώστησε απ' τη στεναχώρια του ο Δήμαρχος. Δεν άντεξε και πέθανε.

Η πεντάμορφη ντύθηκε στα μαύρα όμως δεν άκουγε τίποτα. Ήθελε να παντρευτεί τον γιατρό. Κι από την άλλη κι ο γιατρός είχε χάσει τα μυαλά του μαζί της.

«Λες να του έχει κάνει μάγια;» ρώτησε η φουρνάρισα τον παπά που πήγε να πάρει το «αντίδωρο» για τη λειτουργιά του. Κι ο παπάς είπε ότι αυτά είναι λόγια του σατανά και να μην τα ξαναπεί η αμαρτωλή. Η φουρνάρισα γέλασε γιατί ήξερε ότι η μάνα της πεντάμορφης ήταν γνωστή «μάγισσα» στην πόλη. Μάγισσα με τα όλα της κι όλο και κάτι θα είχε μάθει στην καλή της κορούλα.

Αυτά όλα μουρμούραγαν στο νησί και τα κουτσομπολιά έπαιρναν κι έδιναν. Από την άλλη οι τρεις κόρες του γιατρού δεν είχαν μιλήσει καθόλου μέχρι την παραμονή του γάμου. Γιατί γάμος θα γινόταν κι ας είχε πένθος το σπίτι. Ο γιατρός ήταν αποφασισμένος και η πεντάμορφη άκουγε μόνο την καρδιά της. Οι ετοιμασίες για τον γάμο μεγάλες. Κι ένας γάμος; Με νταούλια και βιολιά και με άμαξες στολισμένες και με ολάνθιστες γιρλάντες γύρω απ' την εκκλησιά και με τραπέζια πλούσια και με άφθονο κρασί για όλους. Ξεκίνησε το γλέντι τρεις μέρες πριν κατά τα έθιμα του τόπου, χωρίς τη νύφη και το γαμπρό. Κανείς δεν τους είχε δει κι ήταν παράξενο αυτό.

Η πεντάμορφη σαν ζύπνησε την ημέρα του γάμου, αναζήτησε το φως και είχαν τα μάτια της γίνει από γαλάζια που ήτανε, μαύρα σκοτεινά. Δυο τρύπες κουφάλες γεμάτες πόνος και αίμα. Αχ και να ζούσε ο πατέρας της να τρέξει δίπλα της. Σίγουρα θα φώναζε τους καλύτερους γιατρούς για να την θεραπεύσουν την καλή του κόρη.

«Δεν βλέπω πατερούλη μου», φώναζε η πεντάμορφη. Έκλαιγε κι έψαχνε να βρει τα δάκρυά της μα ούτε ένα δάκρυ δεν κύλαγε στο πρόσωπό της. Δυο μαύρες τρύπες σκοτεινές, τα μάτια της.

«Μάγια μου κάμανε» φώναζε κι όλοι γύρω της τρόμαζαν βλέποντάς την. Από πεντάμορφη μεταμορφώθηκε σε ξωτικό, σε πλάσμα αλλόκοτο.

Ο γιατρός, ο δικός της αγαπημένος, άφαντος. Έψαχναν από εδώ, έψαχναν από εκεί, τίποτα. Οι τρεις κόρες του σαν τις ρώταγαν έκαναν τις ανήξερές.

Τότε ένας άνθρωπος που δεν τον έβαζε ο νους κανενός είπε ... «Εγώ θα βοηθήσω να λυθεί το μυστήριο. Είμαι σίγουρος ότι θα τα καταφέρω να φέρω τα πάνω - κάτω. Μόνο έχε μου εμπιστοσύνη κόρη μου καλή και μην πεις τίποτα σε κανέναν. Όλα να δείχνουν ότι ο γάμος θα γίνει όπως έχει προγραμματιστεί». Έτσι είπε και χάθηκε λες και δεν υπήρχε.

Ο κόσμος έτρωγε και τραγουδούσε τρεις ημέρες τώρα, πριν το γάμο. Οι μουσικές γέμιζαν τα σοκάκια της πόλης απ' άκρη σ' άκρη και οι χοροί έδιναν κι έπαιρναν με την εντολή της Πεντάμορφης, παρά το πένθος του σπιτιού της. Ανάμεσα σ' όλη ετούτη τη χαρά, ο άγνωστος κινιόταν μεθοδικά και έξυπνα. Έμαθε για τις κόρες του γιατρού πολλά και διάφορα. Δεν ήταν δύσκολο να καταλάβει ότι εκείνες είχαν κρύψει τον γαμπρό. Αγαπούσαν πολύ τον πατέρα τους και δεν ήθελαν να τον πάρει η πεντάμορφη. Η Ζήλια τις είχε επισκεφθεί και είχε στρογγυλοκαθίσει στις ψυχές τους. Έτσι σκαρφίστηκαν διάφορα για να τους χωρίσουν. Δεν χτύπησε την πόρτα τους. Την άνοιξε με αντικλείδι κι όταν οι τρεις κόρες τον είδαν ξαφνικά εμπρός τους, χίμηξαν να τον φάνε που λένε και στα

παραμύθια λες κι ήταν οχιές φαρμακερές. Η Αμφιβολία τις πλησίασε και όταν εκείνες αγκάλιασαν την Απελπισία και η Γκρίνια τις πρόδωσε, τότε εκείνος τις ημέρευε και με λόγια πατρικά τις ανάγκασε να του πουν την αλήθεια. Είχαν βάλει φαρμάκι στο γάλα της κόρης κι άλλα μαγικά φίλτρα που η μάνα της Πεντάμορφης τις είχε δασκαλέψει καιρό πριν. Ήθελαν να τρελάνουν την παρ' ολίγον μητριά τους. Την ζήλευαν πολύ και για να τα καταφέρουν κλείδωσαν τον πατέρα τους στο κατώι του σπιτιού. Τον είχαν φιδώσει και μ' ένα μήλο κόκκινο στο στόμα και του πήγαιναν μόνο νερό μία φορά τη μέρα. Ο άγνωστος ρώτησε τις κόρες γιατί το έκαναν αυτό κι εκείνες είπαν γιατί αγαπούσαν τον πατέρα τους και δεν ήθελαν να τον χάσουν. Όσο για την πεντάμορφη είπαν ότι ήταν ακατάλληλη για μάνα τους κι αποκλείεται να αγαπούσε τόσο πολύ έναν τόσο μεγάλο άνθρωπο που μπορεί να ήταν και πατέρας της.

Είχε έρθει η ώρα να πάρουν όλα τον δρόμο της επιστροφής προς το καλό. Η πεντάμορφη πήρε ένα βοτάνι που δεν ήταν άλλο, από μια χούφτα φάρμακα, κι άρχισε να συνέρχεται. Ο γιατρός ελευθερώθηκε δαγκώνοντας το μήλο της έριδος κι έσυρε να συναντήσει την αγαπημένη του. Ο γάμος έγινε **γιατί σαν δυο άνθρωποι αγαπιούνται τίποτα δεν τους χωρίζει** παρά μόνο το άδικο. Ίσα που πρόλαβαν κι ήταν παράνυφες οι κόρες του γιατρού με το ζόρι, και ο καλός άγνωστος έγινε ο κουμπάρος που τους έδειξε τον δρόμο της συγχώρεσης και της αποδοχής. Αυτή ήταν η τιμωρία τους. Να δεχτούν και να γνωρίσουν την δύναμη της αγάπης.

Κι έζησαν καλά και κατάλαβαν. Δεν ήμουν μάρτυρας εκεί. Μα ούτε κι εσείς να το πιστέψετε αφού δεν το είδατε με τα μάτια σας. Έτσι λέει η ιστορία μας κι έτσι μπορεί και να 'γινε. Ποιος ξέρει;

Στο παραμύθι οι ρόλοι αντιστρέφονται και τα στερεότυπα καταρρίπτονται.

Τη θέση των βασιλέων κρατούν με επιτυχία οι επώνυμοι της εποχής μας. Δήμαρχος ο κρατών τα ηνία της Πόλης του, με τους συμβούλους του και τον λαό του να παρακολουθεί τα βήματά του. Η κόρη του δημάρχου, σε αντιπαράθεση με τη βασιλοπούλα, σκιαγραφείται στην ιστορία μας ως μία όμορφη αλλά έντονη και ζωηρή περσόνα. Αναζητά τον σύντροφό της και τον βρίσκει στον φίλο του πατέρα της. Οι σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους είναι πλέον ελεύθερες. Η αμόλυντη, παρθένα παρουσία πριν το γάμο του χθες είναι πλέον παρελθόν (η νύφη τρεις φορές αποτυχούσα, ο γαμπρός ξαναπαντρεμένος με τρεις κόρες). Ο φθόνος και η ζήλια, η διαφωνία, η αδιαφορία, ο εγωισμός, το κακό ενάντια στο καλό και στην δική μας ιστορία είναι έντονα στοιχεία στην εξέλιξη της πλοκής.

Η δικαίωση θα έρθει αργοπορημένη. Οι ήρωες μας θα ταλαιπωρηθούν, η παρουσία βοηθού θα είναι εμφανής (ο άγνωστος), η αλήθεια θα αποκαλυφθεί και οι υπαίτιοι του προβλήματος που δεν είναι άλλοι από τους άμεσα εμπλεκόμενους συγγενείς θα προσφέρουν άλλη μία ανατροπή στην ροή της ιστορίας μας. Η τιμωρία θα επέλθει όχι όμως με την προτεινόμενη βία αλλά αντίθετα μέσα από τη συνγνώμη και την μετάνοια. Τότε ο κάθε κατεργάρης θα πάει στη θέση του και η ζωή θα συνεχίζεται

Παραμυθοϊστορία δεύτερη

Στα χαρακτηριστικά ενός λαϊκού παραμυθιού βαδίζουμε και πάλι, διατηρώντας τον άχρονο χρόνο, τα πρόσωπα αόριστα, χωρίς παρελθόν και μέλλον παρά μόνο το παρόν τους, χωρίς ονόματα και έντονα προσωπικά συναισθήματα. Με αόριστη αρχή και ευχάριστο τέλος και με κεντρικό πρόσωπο το Δήμαρχο (αρχηγική μορφή δύναμης). Το καλό υπομένει το κακό, το κακό προκαλεί το δίκαιο, το δίκαιο σκοντάφτει στο επιθυμητό, η αδυναμία ενισχύει την

επιμονή, το όμορφο χωλαίνει εμπρός στο ψυχικά ισχυρό και το παραμύθι ξαναζωντανεύει στη διήγησή μας την ελπίδα για την ανατροπή του κοινωνικά επιτρεπτού και αναγνωρίσιμου.

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ

Εκείνη τη χρονιά ο χειμώνας ήταν βαρύς στην πόλη. Ο κόσμος είχε σφαλίσει τα παραθυρόφυλλα των σπιτιών του. Κρύο τσουχτερό και βροχή κι αντάρα. Ούτε πουλί 'ταν στο κλαδί, ούτε φύλλο στο δέντρο. Μια πόλη φοβισμένη κι αμπαρωμένη στην κακοκεφιά της φύσης. Ο Δήμαρχος της πόλης έδωσε τότε εντολή να φροντιστούν όποιοι είχαν τη φτώχεια στο σπιτικό τους. Μια μπουκιά φαγητό και ένα πανοφόρι και ζύλα για το τζάκι τους. Κι όμως όλο και ξεφύτρωναν κατατρεγμένοι άνθρωποι να γυροφέρνουν σαν τους γύπες στα σοκάκια κι άλλες φορές στις πλατείες να ζητούν μια ζεστή γωνιά κι ένα κομμάτι ψωμί. Αξιοπρεπείς κι αμίλητοι με σκυφτό το κεφάλι, φοβισμένοι και ντροπιασμένοι κι άλλες φορές θυμωμένοι με την κατάντια τους, επιθετικοί απ' την ανάγκη τους για επιβίωση. Είχαν χάσει τις δουλειές τους, είχαν ξεκληριστεί οι οικογένειές τους κι ο Δήμαρχος έλεγε «πόλεμο έχουμε στην πόλη μας» κι αυτοί χωρίς πρόσωπα έφτιαχναν στρατό και απειλούσαν θεούς και δαίμονες για την κατάντια τους. Ακόμα κι οι αγρότες, άνθρωποι της γης, συνετοί και μεροκαματιάρηδες είχαν δύσκολη χρονιά. Τα δέντρα τους άδεια. Τα χωράφια τους στεγνά από καρπούς. Τα έσοδα της πόλης από παντού αδύναμα. Οι οικονομίες των νοικοκυραίων τέλεψαν εμπρός στην κατάρρα των καιρών.

-Δεν μπορώ να κάνω θαύματα, ξαναέλεγε ο Δήμαρχος και όλο και προσπαθούσε τη μία να επισκεφτεί τα ορφανοτροφεία, την άλλη τα γηροκομεία και την άλλη τους άπορους συμπολίτες του. Να πει μια κουβέντα και να χαρίσει μια ελπίδα, μα πώς; Τι να προσφέρει, ποιόν πρώτα να ικανοποιήσει.

-Τί μπορούσε να συμβεί χειρότερο απ' αυτό, έλεγε στους συμβούλους του. Πόνος και σκοτάδι. Ακόμα και ο ήλιος κρύβεται έλεγε θλιμμένος κι όλο κοίταζε τα βαριά μαύρα σύννεφα πάνω απ' την πόλη του. Κι όλο καλούσε σε βοήθεια τους πιο εύπορους φίλους του. Πάσχιζε να βρει λύσεις στις δυσκολίες που είχε πει η χαρτορίχτρα της παλιάς βρύσης, πώς «οι μέρες που θα έρχονταν θα ήταν φουρτουνιασμένες και θυμωμένες» κι αιτία ήτανε όπως έλεγε, «η αχαριστία». Την άκουγαν οι άνθρωποι, την άκουγε κι ο Δήμαρχος και γέλαγαν. Να όμως που ήρθαν τα κακά μαντάτα.

-Τροφή και στέγη και ζεστασιά ζηταγε ο κόσμος. Κι ο δήμαρχος άδειαζε το πορτοφόλι του γιατί ήταν καλός άνθρωπος.

Όμως δεν έφτανε αυτό. Στο σπιτικό του μαλώματα και φαγωμάρες. Τρία παιδιά μεγάλωνε κι ήταν περήφανος άνθρωπος. Παρ'ότι το άδικο φώλιαζε στον κόρφο του συνέχιζε να αγαπά την οικογένειά του και δεν έβλεπε καθαρά την αλήθεια. Στην δύσκολη στιγμή που πέρναγε η πόλη του κάλεσε κοντά του τα κορίτσια του για να τον στηρίξουν στην προσπάθειά του. Η γυναίκα του δεν στάθηκε έτσι ή αλλιώς ποτέ στο πλευρό του. Τώρα πια ήταν και άρρωστη. Το μόνο που έκανε ήταν να συνεχίζει να γκρινιάζει και να ζητάει, να απαιτεί και να κακιώνει που ήταν άτυχη και ανήμπορη, αυτή η τόσο πλούσια γυναίκα. Οι κόρες του όμως που τους είχε προσφέρει τα πάντα; Ό,τι κι αν ζήτησαν απ' τον πατέρα τους το είχαν, ό,τι κι αν λαχτάρησαν, το γεύτηκαν. Το μόνο που δεν είχαν γνωρίσει ήταν το «όχι» απ' το στομα του.

Η μεγάλη του κόρη, μια χαριτωμένη κοπέλα, όταν άκουσε το τι της ζήτησε ο πατέρας της να κάνει, δέχτηκε από τη μία κι από την άλλη μουρμούρισε πίσω απ' την πλάτη του ότι αφού δεν έχει κέρδος όλη αυτή η ιστορία, σιγά μη τρέξει και χαλάσει τη ζαχαρένια της για τον κάθε τεμπέλη που δεν φρόντισε να κάμει το κουμάντο του για τις δύσκολες ώρες της ζωής του. «Ας πρόσεχε» είπε και το αγγελικό της πρόσωπο μεταμορφώθηκε σε σκιάχτρο φοβικό.

-Αχ βρε πατέρα τι ανόητος που είσαι, μονολόγησε και συνέχισε την καλοπέρασή της ξεγελώντας τον με τον γλυκό της τρόπο, με τα νάζια και τα ψέματά της ότι τρέχει και προσπαθεί και βοηθάει.

Η δεύτερη σκέφτηκε ότι θα ήταν ευκαιρία να βγει στους δρόμους της πόλης και να γνωρίσει κόσμο και κοσμάκη. Να κάμει την φιλόφρων κι έτσι θα έπαιρνε τα εύσημα όλων, μιας και η πόλη θα σχολίαζε την καλή της συμπεριφορά και τη συνεισφορά της στους αδύναμους κι εκείνη θα συνέχιζε να κάνει τη δουλειά της που δεν ήταν άλλη από την καλοπέρασή της και την προβολή της.

-Μόνο να μην τους πλησιάζω και πολύ, γιατί ζέχνουν και μολύνουν οι κακομοίρηδες έλεγε, σουφρώνοντας το καλοφροντισμένο πρόσωπό της και τινάζοντας τα χέρια της μην και ακουμπήσει τη σκόνη τους και μολυνθεί.

Η τρίτη κόρη του Δημάρχου, η μικρότερη, ήταν ένα πολύ παράξενο κορίτσι. Είχε λίγα λόγια και το χαμόγελό της ακριβοθώρητο. Δεν της άρεσε καθόλου που όλοι την έκαναν παρέα μόνο και μόνο για τη σχέση της με τον Δήμαρχο πατέρα της. Από το σχολείο ακόμα οι μαμάδες των φίλων της την κανάκευαν για να την έχουν από κοντά. Του Δημάρχου η κόρη πάντα ήταν απαραίτητη και καλή συναναστροφή για τα δικά τους παιδιά. Από τζάκι βλέπεις, της καλής κοινωνίας, όλο και κάπου θα χρησίμευε η γνωριμία μαζί της. Αφού το έβλεπε στο βλέμμα τους ότι τη λυπόντουσαν για την ασχήμια της κι όλοι αναρωτιόντουσαν πίσω από τη πλάτη της, σε ποιόν έμοιασε αυτό το κορίτσι. Όμορφη η μάνα της, όμορφος ο γονιός της κι αυτή σαν καλιακούδα άσχημη.

Δεν τους κρατούσε κακία αλλά δεν μπορούσε και να συμπεριφέρεται σαν να μην συνέβαινε τίποτα.

Έτσι ακούγοντας τον πατέρα της να της ζητάει βοήθεια, ξετρελάθηκε από τη χαρά της. Επιτέλους θα μπορούσε να βγει κι αυτή στους δρόμους της πόλης και να βοηθήσει τους συνανθρώπους της χωρίς να λέει το όνομά της. Αυτό ζήτησε σαν προϋπόθεση για να βοηθήσει και αυτό έγινε.

Πέρασε ο χειμώνας ο δύσκολος και τον άλλο χρόνο η πόλη είχε πάρει ανάσα ευημερίας. Όλα ήταν καλύτερα. Ο ένας είχε βοηθήσει τον άλλο και γι' αυτό υπεύθυνος ήταν ο καλός τους Δήμαρχος που κατάφερε να φέρει την ομόνοια στους συνανθρώπους του. Τους φίλους και την οικογένειά του που στάθηκε στο πλευρό του και τον βοήθησε σε ό,τι είχε οργανώσει για το καλό της πόλης του, τους ευχαρίστησε διπλά. Από τις δύο του κόρες δεν είχε και τις καλύτερες των εντυπώσεων όμως παιδιά του ήταν τα δικαιολόγησε ακόμα κι έτσι, τι να έκανε. Το στερνοπούλι του όμως ήταν εκείνο που τον είχε βγάλει ασπροπρόσωπο. Χωρίς κανείς να την αναγνωρίζει είχε γίνει ο ρομπέν των δασών που λένε και τα παραμύθια, για όλους τους αδύναμους.

Κι εκεί που η χαρά τον πλημμύριζε, εκεί τον άγγιξε και πάλι η στεναχώρια. Με τη σειρά της η μικρή του κόρη μια ημέρα στάθηκε εμπρός του και του γνώρισε έναν νέο, λέγοντάς του ότι αυτόν τον άνθρωπο θέλει να τον παντρευτεί και να κάνει οικογένεια μαζί του.

Ποιος ήταν αυτός, από πού κρατούσε η σκούφια του, τίποτα δεν ήξερε κανείς. Τον είχε γνωρίσει στο άσυλο των απόρων και τον είχε ερωτευτεί είπε στον ξαφνιασμένο πατέρα της. Τι δεν έκανε για να της αλλάξει γνώμη, εκείνος. Έβαλε τις αδερφές της να της μιλήσουν, να την δελεάσουν με άλλα κόλπα, να της γνωρίσουν καλά και όμορφα παλληκάρια της σειράς τους, όμως εκείνη απτόητη στην απόφασή της όλο και του έλεγε ότι άλλα υποστήριζε τόσο καιρό κι άλλα πίστευε στ' αλήθεια. Τι έβρισκε στον φτωχό της έρωτα; Τι δεν του άρεσε; Που έλειπαν τα λεφτά; Που έλειπε το τζάκι; Που έλειπε η αναγνώριση;

«Είναι καλό παιδί πατέρα» έλεγε η μικρή κόρη κι εκείνος θυμωμένος δεν σήκωνε κουβέντα.

Οι τρικλοποδιές στο ερωτευμένο ζευγάρι ήταν πολλές. Προσβολές, αποδοκιμασίες, απειλές κι όλα αυτά μέσα σ' ένα σύννεφο οικογενειακής αγάπης και προστασίας όπως συνέχιζε να λέει ο πατέρας στην μικρή του κόρη. Το πρότυπο της οικογένειας.

-Εκείνος δεν κοίταξε ούτε μία φορά τα ελαττώματά μου, ούτε αν είμαι όμορφη, ούτε αν είμαι μορφομένη, ούτε αν είμαι πλούσια. Εκείνος με αγάπησε απλά και σε ό,τι του κάνατε για να με παρατήρει στάθηκε στο ύψος της αγάπης μας και τα κατάφερε να μην λυγίσει, είπε στην μητέρα της με παράπονο αλλά και με υπερηφάνεια.

Αυτά είπε η κόρη και οι κανγάδες σταμάτησαν. Βλέπετε την αγαπούσε την κόρη του ο Δήμαρχος. Μπορεί να ήταν λιγάκι διαφορετική και παράξενη και άσχημουλα και υπερήφανη και απαιτητική όμως ήταν κι αυτή παιδί του και ήξερε ότι η ψυχή της δεν έχει ταίρι στον κόσμο ετούτο.

Δέχτηκε λοιπόν να γίνει ο γάμος. Εκείνος θα τους πάντρευε στο Δημαρχείο. Τι παει να πει εκκλησίες και κουραφέξαλα του είχε πει μαζί με τα άλλα όλα η μικρή του κόρη. Τι να έκανε, η κόρη του δεν ήθελε να κάνει της παράδοσης τον γάμο και για άλλη μια φορά τα σχόλια σωρό. Ο Δήμαρχος κάλεσε όλη την πόλη στις χαρές της κόρης του λέγοντας ότι εκείνη παντρεύεται τον εκλεκτό της καρδιάς της, έναν φτωχό αλλά καλό νέο με όποιον τρόπο ήθελε. Οι αδερφές της στολίστηκαν και στήθηκαν κοντά της με ένα ειρωνικό γέλιο στα όμορφα πρόσωπά τους που αν και ήταν όμορφα ήταν παγωμένα και ψεύτικα και η νύφη απλή και ταπεινή φώτιζε με τα μάτια τη βαριά ατμόσφαιρα γύρω της. Ο γαμπρός είχε αργήσει στο ραντεβού του γάμου τους και η νύφη είχε αναρωτηθεί που είναι ο καλός της.

Σαν τον είδε να φτάνει καθυστερημένος στο πλατύσκαλο του Δημαρχείου γούρλωσε τα μάτια της. Τι να δει; Έναν όμορφο νέο, ακριβοντυμένο, με ένα μπουκέτο λουλούδια ολόφρεσκα στα χέρια του να βγαίνει από ένα ακριβό αυτοκίνητο και να την πλησιάζει λέγοντάς της.

-Σε δοκίμασα και σε θαύμασα. Θέλεις όντως να γίνεις γυναίκα μου; Είμαι πλούσιος πολύ και ζω μακριά από την πόλη σου. Θα έρθεις μαζί μου; Είμαι ο ίδιος άνθρωπος και θα είμαι πάντα όπως ακριβώς με γνώρισες. Δίκαιος, αληθινός και ταπεινός.

Ο γάμος αυτός έμεινε στην ιστορία της πόλης και στη μνήμη όλων των ανθρώπων.

Το καλό πάντα θα συναντήσει το καλό είτε ο ευτυχισμένος Δήμαρχος αν και ο δρόμος αυτής της συνάντησης συνήθως είναι δύσκολος. Ζήτησε συγνώμη για τα λάθη του, αγκάλιασε τα παιδιά του και τους ευχήθηκε να ζήσει η αγάπη τους.

Έγινε ο γάμος και αντί για μπομπονιέρες ο γαμπρός και η νύφη έδωσαν πεσκέσια στους φτωχούς και καλές συμβουλές στους πλούσιους καλεσμένους τους. Έζησαν καλά και πλούσια γιατί είχαν πλούσιες καρδιές και οι δικοί τους καλύτερα κι ας ήταν σαστισμένοι από τις ανατροπές που φέρνει στη ζωή η τύχη .

Εμείς δεν ήμασταν εκεί, αλλά αν ήμασταν, πολύ χαρά θα είχαμε για το ζευγάρι αυτό.

Παραμυθοϊστορία τρίτη

Διατήρηση και πάλι των βασικών στοιχείων. Αρχή, μέση, τέλος καλό, στίχος, βοηθός εξέλιξης της ιστορίας συμβολικής παρουσίας, χαρακτήρες ανατρεπτικοί: ο πλούσιος καλός, ο φτωχός αδύναμος και προδότης, η κεντρική ηρωίδα, χαρακτήρας δυναμικός και ασυμβίβαστος, αντιρρησίας των κοινωνικών θεσμών και στοιχείων όπως γάμος, πρότυπων, πλούτου κλπ, προβαλλόμενη η συμβίωση πέρα των καθιερωμένων δεσμών , η ύπαρξη υιοθεσίας ,η ανατροπή καθιερωμένων στοιχείων.

Ο ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΗΣ ΚΑΙ Η ΟΜΟΡΦΗ ΚΟΚΟΝΑ

Μια φορά κι ένα βραδάκι σ' ένα όμορφο νησάκι,

φύτρωσε μια παπαρούνα δίπλα σ' ένα βοτσαλάκι.
Έμοιαζε ευτυχισμένη κι ήταν τόσο στολισμένη
Σαν νυφούλα προικισμένη...
Κι ας μην ήταν παντρεμένη ...

Ο ανοιξιάτικος ήλιος είχε ξυπνήσει το νησί πρωί-πρωί. Η γη χρωματισμένη στο κίτρινο και στο ροδί καρτερούσε με αγωνία τα πρώτα κουβεντολόγια των κατοίκων της. Στον βαρύ χειμώνα οι περαστικοί απ' το μονοπάτι του Σταυρού δεν είχαν καμιά διάθεση να μιλούν με τη γαλάζια θάλασσα και με τ' αλμυρίκια της που έστεκαν καιρό λησμονημένα και μουσκεμένα. Μονάχα τους με το παράπονο φανερό στα καταπράσινα μάτια τους.

«Έστω ένας , έστω ένας», έλεγαν αναμεταξύ τους στους μοναχικούς τους περιπάτους από την μια μεριά στην άλλη της παραλίας τους τα λυγερά δεντράκια. Τα πόδια τους, ρίζες δυνατές να τσαλαβουτάνε στο νερό, τα κλαδιά τους να μαζεύουν κοχύλια και να τα κρεμούν σκουλαρίκια στα σπουργίτια που ξαπόσταιναν πάνω τους.

«Μωρέ λες να μας ακούει κανείς;» αναρωτιόνταν αναμεταξύ τους, μετά από κείνο το πρωινό που ένας караβοκύρης απ' τ' απέναντι νησί έφθασε στο μικρό λιμανάκι τους με το μεγάλο του καϊκι και πλησιάζοντάς τα, έκανε μια βαθιά υπόκλιση και τα καλημέρισε.

«Καλημέρα σας καλοί μου φίλοι», είπε και προχώρησε. Είχε αποφασίσει όπως ακούστηκε από τους δύο υπηρέτες του που τον ακολουθούσαν κουβαλώντας τιςπραμάτειες του, να ξεκουραστεί κι είχε πει στον λοστρόμο του να λύσει τα πανιά και να πλεύσει κατά εκεί απ' το απέναντι νησί που ήταν η πατρίδα του. Ν'αράξει στο λιμάνι του Σταυρού και να τον περιμένει.

Από παλιά το ήξερε εκείνο το μέρος ο караβοκύρης. Από τότε που ήτανε μικρός και ο πατέρας του ψάρευε με την τράτα του στα νερά του διπλανού νησιού. Μαζί του αυτήν τη φορά ο караβοκύρης στο καϊκι του, είχε και δυο στέφανα μαργαριταρένια κι ένα ζευγάρι βέρες χρυσοστολισμένες απ' τους καλύτερους τεχνίτες του νησιού του. Θα ζήτηγε σε γάμο την κόρη της αρχόντισσας του τόπου.

Την είχε δει μια φορά, ένα βραδάκι σ' αυτό το όμορφο νησάκι, σ' ένα γλέντι γιορτινό. Άλλη καμιά δεν του 'χε κλέψει το μυαλό, παρά μονάχα αυτό το θηλυκό. Τότε σαν ερωτευμένος,

άκουσε να τραγουδάει μια κόρη, σαν περνάει
«φύτεψα μια παπαρούνα δίπλα σ' ένα βοτσαλάκι
και μεγάλωσε η καημένη μες το αγιάζι αφημένη
κι έμοιαζε ευτυχισμένη
κι ήταν τόσο στολισμένη,
σαν νυφούλα προικισμένη...
κι ας μην ήταν παντρεμένη ...»

Άκουσε τη μιλιά αυτής της κόρης να λαλεί, να κελαηδεί κι ήθελε να την κάνει γυναίκα του. Είχε τα πάντα στη ζωή του. Λεφτά, ομορφιά, δύναμη, υγεία. Αγάπη δεν είχε και αυτήν αναζητούσε. Αντίρρηση πώς να 'χει μια κοπέλα εμπρός στα πλούτη και τη δύναμή του. Όλα θα της τα χάριζε. Ότι λαχτάραγε η ψυχή της, θα της άφηνε εμπρός στα πόδια της για να ακούσει ξανά τη φωνή της να του τραγουδά. Αυτά κι άλλα πολλά είπε στην μάνα της μπροστά και την ζήτησε σε γάμο με παπά και με κουμπάρο.

Η Αρχόντισσα του τόπου δέχτηκε με χαρά την πρόταση του караβοκύρη. Και φώναξε την κόρη της, να της πει τα καλά τα νέα.

Εκείνος μόλις την είδε ξανά εμπρός του, της έδωσε ένα ματσάκι παπαρούνες, κόκκινες ολάνθιστες και την κοίταξε με βλέμμα σίγουρο και κατακτητικό. Η κόρη χαμογέλασε για τη σιγουριά του κι ευγενικά αλλά κι όπως της έπρεπε, αρχοντικά,

αρνήθηκε την πρότασή του και γύρισε χωρίς δεύτερη κουβέντα στο δωμάτιό της. Άλλωστε ήταν ώρα για την απογευματινή της βόλτα και το δίχως άλλο δεν ήθελε να καθυστερήσει.

Από μικρή η όμορφη αυτή κοπέλα δεν έμοιαζε με τις άλλες. Ήταν ένα κοριτσάκι δυνατό σαν ένα αντράκι όπως χαριτωμένα της τραγούδαγε η γειτονιά σαν πέρναγε, στα κουτσομπολιά της.

Ο караβοκύρης παρ' όλα αυτά επέμεινε και την ενόχλησε ξανά και ξανά την όμορφη κοπέλα. Έβαλε λυτούς και δεμένους για να της μιλήσουν και να την μεταπείσουν στην άρνησή της να τον ακολουθήσει και να γίνει γυναίκα του. Της έταξε τον Ουρανό με τ' άστρα και τη Γη με τα λουλούδια, τη Θάλασσα με τα ψάρια όπως λεν τα παλιά παραμύθια και μια πλούσια ζωή, μα εκείνη παρέμενε ανένδοτη στις προτάσεις του, στις υποσχέσεις του, στις προσκλήσεις του, στην ομορφιά του και στα λεφτά του.

Έμαθε ο караβοκύρης με πονηριά και κόπο, ποιος ήταν ο πραγματικός λόγος της άρνησής της. Ένας νεαρός χασάπης είχε κλέψει την καρδιά της. Ήτανε υπαλληλάκος κι όμως είχε ερωτευτεί μια αρχόντισσα σωστή.

Το σχέδιο καταστράφηκε χωρίς δυσκολία. Ο καπετάνιος άπλωσε τις πλεκτάνες της δύναμής του και ...πολέμησε το εμπόδιο στον δρόμο του, αυτόν τον φτωχό κι άσημο νεαρό, ομορφονιό. Του έστειλε μήνυμα, του έδωσε ένα μάτσο χρήματα και τον έβγαλε από τη μέση. Τίποτα δεν ήταν εμπόδιο στον δυνατό, τι κι αν η αγάπη λένε ότι είναι γιατρικό. Το χρήμα μπορούσε να νικήσει την αγάπη από παλιά αν δεν ήτανε σφιχτά δεμένη γύρω απ' την καρδιά.

Η κόρη έψαξε, αναρωτήθηκε, έμαθε, πόνεσε για την προδοσία της αγάπης της και για την μικρότητα, την λιγοψυχία του αγαπημένου της εμπρός στο χρήμα.

Η Αρχόντισσα στεναχωρήθηκε και κείνη για την κόρη της όμως κρυφά χάρηκε την ίδια ώρα και συνέχισε με πονηριά να την πιέζει για να πει το ναι στην καλή της τύχη. Η όμορφη κοπέλα εξήγησε στην μάνα της την προδοσία που γνώρισε κι από τις δύο πλευρές της αγάπης.

Η μία αγάπη της, λύγισε εμπρός στη δύναμη του χρήματος και η άλλη δυνάμωνε και αυθαδίαζε εμπρός της, μόνο με τη δύναμη του ίδιου νομίσματος.

«Δεν θέλω κανέναν απ' τους δυο», είπε η όμορφη κοπέλα.

«Ζητώ την αληθινή αγάπη απ' όπου κι αν έρθει να με βρει. Κι όταν θα έρθει θα την αναγνωρίσω, είχε πει. Πήρα το μάθημά μου για καλά, έχε μου εμπιστοσύνη μανα τώρα πια» έλεγε και το ζωτικό που της συντρόφευε τις νύχτες της κάτω απ' το φεγγάρι την έπαιρνε αγκαλιά και την παρηγορούσε. Φουρτούνιαζε το ζωτικό τη θάλασσα κι εκείνη θυμωμένη σκέπαζε με τα κύματά της το νησί.

Η μάνα Αρχόντισσα δέχτηκε την απόφαση της κόρης της με δυσκολία κι έδωσε με ευγένεια τον караβοκύρη που είχε πάρει κι εκείνος το δικό του μάθημα από το πάθημά του. Είχε τρικυμία και το καϊκι του κινδύνεψε κι εκείνος θαλασσοπνίγηκε για να τα καταφέρει να σωθεί. Το βράδυ σκεπτικός στ' αμπάρι του κατάλαβε ότι όλα δεν εξαγοράζονται με το χρήμα κι έβαλε σκοπό του να αλλάξει και να καταφέρει να αποδείξει στην αγαπημένη του ότι πραγματικά ήταν η μοναδική του αγάπη. Αυτή η αγάπη όμως που εκείνη του έδειξε με την συμπεριφορά της.

Πέρασαν κάμποσα χρόνια. Ο караβοκύρης χάθηκε από την αγορά και τα μεγάλα ονόματα των γνωστών караβοκύρηδων, μέχρι που μια νύχτα κάτω απ' το παραθύρι της όμορφης κοπέλας ακούστηκαν γλυκά τραγούδια. Παράξενο. Ήταν πολύ παλαιό έθιμο η καντάδα στην εποχή τους πια. Κι όταν κάποιιοι νεαροί συνήθιζαν να κάνουν κάτι τέτοιο, ήταν μάλλον για να ευθυμήσουν, παρά για να δηλώσουν τον έρωτά τους.

Όμως η όμορφη μελωδία συνέχιζε ν' ακούγεται μέχρι που την πρόσεξε η όμορφη κοπέλα που είχε κι αυτή μεγαλώσει μέσα στο αρχοντικό της, μόνη κι απομονωμένη.

Έστησε αυτί να ακούσει ποιος τραγουδάγε και τι έλεγε κι άκουσε λόγια αγάπης από έναν πλανόδιο μουσικό που την συγκίνησαν και την ταρακούνησαν.

Η όμορφη κοπέλα δεν άντεξε και κατέβηκε με πραγματικό ενδιαφέρον να συναντήσει αυτόν τον κανταδόρο και τα όμορφα τραγούδια του.

Και τι να δει εμπρός της. Έναν ταλαιπωρημένο άνθρωπο να την κοιτά και να της υπόσχεται απόλυτη αγάπη και αφοσίωση. Δεν τον γνώρισε από την πρώτη της ματιά, όμως κάθισε και τον άκουσε και πέρασε ώρα αρκετή μέχρι να καταλάβει ποιος στ' αλήθεια ήταν.

Είχαν περάσει χρόνια. Είχαν αλλάξει άλλος λίγο, άλλος πολύ. Όμως η αγάπη του караβοκύρη είχε δυναμώσει τόσο που «Χωρίς λεφτά, χωρίς πλούτη, χωρίς ψέματα, χωρίς τίποτα απ' τα παλιά γνωρίσματά μου, έρχομαι κοντά σου και σου ζητώ να γίνεις γυναίκα μου, χωρίς υποσχέσεις, χωρίς όρκους, χωρίς εξαναγκασμούς» της είπε τρυφερά.

Η όμορφη κοπέλα συγκινήθηκε και βλέποντας τη συμπεριφορά του αυτή δέχτηκε να ζήσει μαζί του. Γάμος δεν έγινε. Δέσμευση δεν δόθηκε κι ας έλεγαν ό,τι ήθελαν οι γύρω τους. Σε τρία χρόνια από εκείνη την όμορφη βραδιά που μ' ένα μπουκέτο παπαρούνες ο караβοκύρης περπάτησε με την αγαπημένη του δίπλα στα αλμυρικά του Σταυρού μέχρι να φτάσει στο σπιτικό τους εκεί δίπλα στο λιμανάκι, η αγάπη τους είχε δυναμώσει πολύ και η οικογένειά τους μεγάλωσε. Τρία όμορφα παιδιά βρήκαν οικογένεια κοντά στο δικό τους, σαν δικά τους. Έτσι είχαν τάξει τη ζωή τους. Στην προσφορά και στην βοήθεια, με τη βοήθεια του πλούτου που ο караβοκύρης χρόνια έχτιζε χωρίς να ξέρει που άξιζε να τον χρησιμοποιήσει.

Έζησαν διαφορετικά απ' ότι όλοι πίστευαν γι' αυτούς για πάρα πολλά χρόνια. Αγαπημένοι και χαρισμένοι στους γύρω τους, τους αδύναμους και πονεμένους, μακριά απ' τους κανόνες και τις συνήθειες της κοινωνίας. Καλλιεργούσαν τα χωράφια τους, μοίραζαν τους καρπούς τους και σιγομουρμούραγαν το δικό τους τραγούδι ευτυχισμένοι.

Μια φορά, ένα βραδάκι, σ' ένα όμορφο νησάκι ,
φύτρωσε μια παπαρούνα δίπλα σ' ένα βοτσαλάκι.

Έμοιαζε ευτυχισμένη κι ήταν τόσο στολισμένη
Σαν νυφούλα προικισμένη...

Κι ας μην ήταν παντρεμένη, ήτανε ευτυχισμένη.

Κανείς δεν τους γνώρισε από κοντά, και δεν ξέρω αν είναι αληθινή η ιστορία τους, όμως τους ευχήθηκαν πολλοί και για να μην τους ματιάσω, τους έφτυσα τρεις φορές για το κακό το μάτι, όταν ήρθε η σειρά μου.

Παραμυθοϊστορία τέταρτη

Το μαγικό στοιχείο κυριαρχεί στην συγκεκριμένη ιστορία. Διατήρηση των σταθερών χαρακτηριστικών της αρχής, του τέλους, του άχρονου, του ανώνυμου , του βασιλιά και της κυριαρχίας του με την απόλυτη ανατροπή αυτής της εικόνας.

Ο ΚΟΥΡΕΛΙΑΡΗΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

Ήταν απόβραδο. Το κορίτσι περπατούσε στον μεγάλο δρόμο της γειτονιάς κι έπεσε πάνω σε κάτι σκληρό.

-Συγγνώμη, είπε και κοίταξε το σωρό που εμπόδισε το βήμα της. Έμεινε ξαφνιασμένη. Ούτε που μπόρεσε να καταλάβει τι ήταν αυτή η κουλουριασμένη σκοτεινή μπάλα. Ανοιγόκλεισε τα μάτια της και είδε ένα στρογγυλό, μαλλιαρό κεφάλι να προβάλλει μέσα απ' το κουφάρι ενός τριμμένου, χοντρού, τεράστιου παλτού. Ένα πρόσωπο σκελετωμένο και περιτριγυρισμένο από ξεβαμμένες κίτρινες τρίχες την τρόμαξε. Τα

μαλλιά του σγουρά, καψαλισμένα και κάτι μουστάκια ή μούσια, κάτι φρύδια και ματοτσίνορα. Κίτρινα σαν λερωμένα από μουστάρδες ή από λασποβροχής σημάδια, από ξεραμένα άπλυτα αποφάγια που είχαν κολλήσει πάνω του ή από τους λεκέδες που κάνει ο πολύς ο ήλιος το κατακαλόκαιρο. Ήταν τρομακτικός αυτός ο άνθρωπος, ένας γίγαντας φοβερός, σαν μαθουσάλας.

Αυτή η εικόνα ορθώθηκε μπροστά της. Έτσι τον ζωγράφισε και τον κράτησε στη σκέψη της. Αμέσως μετά εκείνος της χαμογέλασε. Κατακόκκινα αγγεία έτοιμα να σπάσουν στο σταφιδιασμένο δέρμα του και ίσια εμπρός σαν οροσειρά ευθυγραμμισμένη μ' αλφάδι, η μύτη του ν' ανασηκώνεται λες κι η αναπνοή έπαιρνε την άδεια της για να ξεμυτίσει. Το κορίτσι τρόμαξε ξανά και σιγομουρμούρισε στον φανταστικό της φίλο: «ένα γρήγορα εδώ, θέλω βοήθεια». Στ' αριστερό ρουθούνι του μαθουσάλα η κατεβασιά της μορφολογικής κατανομής του σε απόλυτη αρμονία με την τακτοποιημένη σχηματικά ύπαρξη των δύο αφτιών του, ξεχειλωμένα κι αυτά απ' την κατάντια ή την ομορφιά του χρόνου ή από την αδυναμία της παρουσίας του μια και ζύγιζε δε ζύγιζε καμιά σαρανταριά και πολλά λέω, κιλά.

Έμοιαζε απ' άλλο κόσμο φερμένος. Το κορίτσι τρόμαξε διπλά όταν της έβγαλε τη γλώσσα του σαν να ήθελε να την κοροϊδέψει ή να την κάνει να νοιώσει ότι είναι αληθινός κι όχι φάντασμα. Το μόνο κομμάτι που έμοιαζε ζωντανό ήταν αυτή η σαρκώδη γλώσσα και μ' αυτήν μαγνήτισε τη ματιά της και την επανέφερε στο τώρα. Μέχρι εκείνη τη στιγμή και εκτός του αρχικού «συγνώμη», ούτε ανάσα δεν είχε πάρει η τρομαγμένη κοπέλα.

Ο μαθουσάλας μίλησε και είπε:

«Κουβαλάω στην πλάτη μου κάμποσα χρόνια ζωής»

Η κοπέλα τον άκουσε κι όμως εκείνη ένοιωθε πιο μεγάλη απ' αυτόν. Γηραιότερη. Παρατηρούσε τις σκληρές ρυτίδες του, κάτι σαν κολλημένο χαρτί στα δύο ζυγωματικά του και μοιάζει σαν να χαράχτηκαν από κάποιο ξαφνικό αλλά δυνατό γέλιο της ζωής του κι έμειναν εκεί για χρόνια πολλά να φυλάνε. Θερμοπύλες μην μπει το κακό και σκοτεινιάσει το βλέμμα του.

Τον κοίταζε ξανά και προσπαθούσε να βρει λέξεις, κάτι να του πει. Σκιάχτηκε όμως και ξαναφώναξε για βοήθεια. Δειλιάζει. Τι να τον ρωτήσει; Ζητάει τα χέρια του και εκείνος της τα δίνει. Τα παίρνει στα δικά της. Είναι παγωμένα και σκληρά, χαραγμένα, σχεδόν ματωμένα. Τα φιλάει. Οδηγείται σε κάτι άγνωστο απ' όλα τούτα. Κανονικά θα έπρεπε να είχε νοιώσει το περισσότερο συμπόνια και τίποτα άλλο, αλλά όχι. Λάμπουν τα μάτια του σαν δυο χάντρες μέσα στα βαθουλώματα, στους πρόποδες του τετράγωνου χαρακωμένου μετώπου του. Λαμπιρίζουν τόσο που γεννούν διάθεση αγάπης...

«Είμαι πολύ γέρος», της λέει «κι άσχημος πολύ, όμορφη κόρη».

Συλλαβίζει. Η φωνή του βγαίνει δύσκολα και αργά. Θέλει να πει κι άλλα μα δεν μπορεί.

«Σας χτύπησα, συγνώμη» του ξαναλέει η όμορφη κοπέλα. Προσπαθεί ν' ακούσει τι της λέει και νιώθει ότι τον κουράζει.

«Σας κουράζω;» Τον ρωτάει.

«Εμένα; Δεν κουράζομαι εγώ όμορφη κοπέλα. Ξέρεις γιατί; Γιατί ζω ακόμα. Θα κουραστώ μια στιγμή κι εγώ και θ' αφήσω το «τέλος» να φτάσει».

«Μια χαρά είστε, κάτω με βάζετε» του είπε για να αστείευτεί και να σπάσει την αμηχανία της.

«Ν' αγαπάς» της είπε εκείνος «και να συγχωρείς και να νηστεύεις, άκου με που σου λέω» συνέχισε σαν να μην την άκουγε, σαν να μην έβλεπε.

«Έτσι θα καταλάβεις τη ζωή. Δες εμένα. Σα να γεννήθηκα εχτές και να σαλέψω δεν μπορώ απ' τα χρόνια. Μπορώ όμως ν' ανασάνω, να κοιτάζω ψηλά και χαμηλά άμα θέλω, ν' αγγίζω τη γη και να ονειρευτώ το ταξίδι της. Γέρασα και μαζί μου κουβαλώ

το καλό και το άσχημο των άλλων, σαν ρούχο και καημό μου. Είμαι σοφός εγώ και βασιλιάς είμαι άμα θέλω, μη με φοβάσαι» είπε κι έσφιξε δυνατά τα χέρια της. Τρόμαξε η κοπέλα και για τρίτη φορά κάλεσε τη βοήθειά της τη μαγική. Αλλά ένιωθε και τόσο όμορφα κοντά του.

«Σοφός απ' το παίδεμα να παραμείνω άνθρωπος, δηλαδή αδύναμος, φθαρτός κι ονειροπόλος και βασιλιάς γιατί μια μπουκιά φαγητό ή αγάπης ή δύναμης παραπάνω γεμίζει το στομάχι και την ψυχή μου τόσο που πραγματικά βαρυστομαχιάζω κι ονειρεύομαι».

Της ζήτησε ένα σκέπασμα. Κρύωνε είπε. Είχε χάσει τους δικούς του, είπε. Δεν θυμόταν τ' όνομά του, είπε. Νοιάστηκε η κοπέλα να μάθει. έψαξε . Της έπιασε το χέρι άλλη μια φορά και της είπε :

-Δε με θέλει κανείς μην ψάξεις. Ένα σκέπασμα θέλω κι ένα τσιγάρο κι έναν άνθρωπο να με αγαπήσει επιτέλους ακόμα και στα ψέμματα. Μόνο να μου το πει.

Την άλλη μέρα δεν ήταν εκεί. Πρωί-πρωί πήγε η όμορφη κοπέλα. Δεν κοιμήθηκε, τον είχε στο νου της και του κρατούσε παρέα απ' τη ζεστή γωνιά του σπιτιού της. Πρωί-πρωί πήγε. Ρώτησε γύρω τριγύρω. Κάτι της είπαν για ένα ζητιάνο που τον μάζεψε το ασθενοφόρο λίγο πριν φέξει. Έφυγε γιατί ήθελε να δώσει τη θέση του στη γέννα του «καλού» είπε ο περιπτεράς που για ένα λεπτό διασημότητας στήθηκε εμπρός στην κοπέλα και μονοπωλώντας τη συζήτηση βροντοφώναζε σχεδόν : «Με τ' αφτιά μου τον άκουσα να το λέει»

Ήταν Χριστούγεννα κι η θαλπωρή της χειμωνιάτικης μέρας αγκαλιάστηκε με την παράδοση του Θεού κι έφτιαξε άλλο ένα μαγικό φίλτρο που η καλή σκέψη της κοπέλας έψαχνε πώς να το χρησιμοποιήσει.

Η όμορφη κοπέλα τον έψαξε, τον βρήκε τον μαθουσάλα της και του είπε ότι εκείνη τον αγαπά όπως κι αν είναι. Τα μάτια τους συναντήθηκαν και η αλήθεια ξεπρόβαλε. Δεν ήταν ζητιάνος. Ήταν όντως ένας βασιλιάς. Την πήρε στην αγκαλιά του και της είπε όλη την αλήθεια. Χρόνια έψαχνε να δει εάν θα μπορούσε ένας άνθρωπος να αγαπήσει ένας κουρελή, έναν ζητιάνο, έναν φτωχό και τιποτένιο. Ήταν πλούσιος πολύ και όχι τόσο γέρος όπως έμοιαζε μεταμφιεσμένος. Ζήσανε πολλά χρόνια μαζί και έμαθε η όμορφη κοπέλα τι σημαίνει αγάπη και φροντίδα, τι σημαίνει πίστη και αφοσίωση.

Αν θέλετε το πιστεύετε αν όχι ελπίζω να περάσατε καλά με την ιστορία μας που μοιάζει με παραμύθι.

Παραμυθοϊστορία πέμπτη

Ο τρανός άρχοντας στην θέση του δυνατού βασιλιά, ο μαγικός βοηθός στο όνομα του Φρίζου, η γυναίκα και το παιδί στην ανωνυμία αλλά σε ρόλο δυναμικό και ραδιούργο ... η αναζήτηση της εξέλιξης στην πλοκή και η εμπλοκή του ακροατή από τον παραμυθά Ο συμβολισμός και ο διδακτισμός σε πρώτο πλάνο. αρχή και τέλος ανανεωμένες και προτεινόμενες για την πρόκληση του ενδιαφέροντος.

Ο ΠΑΛΙΑΤΖΗΣ ΚΑΙ Η ΚΥΡΙΑ ΠΟΠΗ

Μια φορά από τις πολλές που ο μεγάλος και τρανός άρχοντας της πόλης αποφάσισε να δοκιμάσει τους πιστούς του υπηκόους, μεταμορφώθηκε σε παλιατζή και γύρισε τις γειτονιές διαλαλώντας τις παλιές κι άχρηστες πραμάτιες του, ενώ αναζητούσε κι άλλες από τα νοικοκυριά για να τις αγοράσει μισοτιμής. Είχε ένα τρίκυκλο μηχανάκι κι όχι τα πανάκριβα αυτοκίνητά του κι αυτό συχνά πυκνά τον άφηνε «μες στη μέση του

λουτρού» εκνευρίζοντάς τον. Καπνοί ξετρύπωναν από το μπροστινό μέρος του καπό και το ταμπλό έκαίγε σαν να επρόκειτο να εκραγεί ηφάιστειο.

Ο παλιατζής δεν είχε ιδέα πώς να το φτιάχνει και πεταγόταν έξω κρατώντας στο χέρι του το «τυχερό» του τζίνι. Εκείνη τη μέρα ανηφόρησε τον κεντρικό δρόμο και την ίδια ώρα στον παράδρομο της πάνω γειτονιάς, η νοικάρισσα της μονοκατοικίας η κυρία Πόπη απελπισμένη είχε καθίσει στο πεζούλι του δρόμου και μουρμούραγε. Δεν καλούσε πια σε βοήθεια. Είχε κουραστεί και κανένας δεν της έδινε σημασία. Η κυρία Πόπη ζούσε μόνη της σε εκείνο το σπίτι στην άκρη ενός περιβολιού που έβγαινε στο σταυροδρόμι. Εκεί σταμάτησε και σήμερα να πει σε κανέναν περαστικό το πρόβλημά της, να κλαυουρίσει και να ζητήσει βοήθεια. Μόνη κι έρημη κι αβοήθητη. Εκείνη λοιπόν τη μέρα το είπε μια, το είπε δυο, κανείς δεν φιλοτιμήθηκε να τη βοηθήσει. Άλλοι είχαν δουλειά, άλλοι ούτε καν της έδωσαν σημασία κι άλλοι ένιωθαν ενοχλημένοι ακόμα κι απ'τη μορφή της. Ξέχασα να σας πω ότι η κυρία Πόπη ήταν κάπως παράξενη, ήταν κάπως τρομακτική. Ξεμαλλιασμένη και αφρόντιστη από τότε που έχασε το παιδί της. Ίσως πάλι και κανείς να μην την άκουσε ή και κανείς να μην την είδε ποτέ. Ήταν φορές που η γειτονιά έλεγε ότι άκουγε τη φωνή της και δεν την έβλεπε κι άλλες ότι περπάταγε στον αέρα σαν να πετάει και κανείς δεν την είχε προσέξει, μόνο κάτι καπνοί λένε ότι έβγαιναν από το στόμα της που ανοιγόκλεινε σαν πόρτα σπηλιάς το σούρουπο κι άλλα τέτοια έλεγαν και τα παιδιά τρώμαζαν.

Δεν έβλεπε καλά η κυρία Πόπη καιρό τώρα. Φόραγε κάτι τεράστια γυαλιά που τα σκούπιζε με την ποδιά της. Τα έφτυνε με το σάλιο της και τα έτριβε μετά να καθαρίσουν. Ο παλιατζής όταν την είδε την πλησίασε και ρωτώντας την αν είχε τίποτα να του δώσει από εμπόρευμα για τα παλιοσίδερά του, κάτι που μπορεί να είχε για πέταμα αυτό το χαμόσπιτο, άκουσε το πρόβλημά της. «Έχω γιέ μου ό,τι θες έχω όμως έχω και μια βρύση στον νεροχύτε, του είπε η κυρία Πόπη και δεν έχει νερό δυο μέρες τώρα. Έλα να μου την φτιάξεις και πάρε ό,τι θες».

«Έλα γιέ μου, κάνε το καλό και θα το βρεις μπροστά σου», του είπε σιγανά του παλιατζή η κυρία Πόπη μην τους ακούσει κανείς και τους βλάψει.

Ο παλιατζής κούνησε το κεφάλι του και ανέβασε τα μανίκια του για να ξεκινήσει το μαστόρεμα.

«Κάνε το καλό και ρίξτο στο γιαλό που λένε» συμπλήρωσε η κυρία Πόπη. «Ο φτωχός καλό δεν έχει» είπε εκείνος κι έπιασε τα εργαλεία που βρήκε στο συρτάρι του σπιτιού. «Ένα σφίξιμο ακόμα θέλει» είπε ο παλιατζής, «κι είναι έτοιμη η βρύση σου». Όμως εκεί που έσφιγγε με την τανάλια ακούστηκε ένα έντονο κρακ και να το αποτέλεσμα. Η βρύση έσπασε ολότελα και το νερό άρχισε να τρέχει και να μην σταματά. Τι να κάνει ο παλιατζής άρπαξε ένα πανί το έχωσε εκεί μέσα στην τρύπα και έτρεξε να κλείσει την παροχή. Χώθηκε σ' ένα υπόγειο. Μούχλα κι αράχνες και σκόνη και βρωμιά. Σκύβει και πατάει το κουμπί για το φως όταν τα μάτια του πέφτουν πάνω σε κάτι που γυάλιζε έντονα. Το πιάνει και τι να δει. Ένα χρυσό αγαματάκι που παρίστανε έναν παλιάτσο, αποκριάτικο παιχνίδι έμοιαζε ή στολίδι. Το περιεργάζεται λιγάκι και το βάζει στην τσέπη του. Το είπε στην κυρία Πόπη και της το έδειξε. Δεν ήθελε να το πάρει έτσι σαν να το κλέβει. Η κυρία Πόπη του είπε χαρούμενη ότι έτσι ή αλλιώς δεν είχε πώς να τον πληρώσει και του το χάρισε. Ο παλιατζής έφτιαξε τη βρύση, τακτοποίησε και το γκάτζι που μαγειρεύει η γριούλα και συνέχισε το ταξίδι του στις γειτονιές, ενώ στ' αφτιά του ακόμα σφύριζαν οι ευχές και τα όμορφα λόγια που τον στόλιζαν από την ευεργετημένη γυναίκα και την καλή της ψυχή.

«Με φοβούνται οι γειτόνοι, μα δεν κάμω τίποτις κακό. Μόνο που ψάχνω να βρω το φως μου παιδάκι μου», είπε η κυρία Πόπη στον παλιατζή και σώπασε.

Σαν βράδιασε ο παλιατζής έφαγε ένα κομμάτι ψωμί, ήπιε και ένα ποτήρι νερό και έγειρε το σώμα του, εκεί στη σακαράκα του να κοιμηθεί όταν μετά από ώρα ο κίνδυνος

τον παραμόνευσε. Ληστής θα ήταν. Ξένος θα ήταν. Νέος θα ήταν. Δεν τον είδε. Είχε καλυμμένο το πρόσωπό του ο επικίνδυνος και δεν του μίλησε. Μόνο κάτι ήχους έβγαζε από το στόμα του και όλο τον έσπρωχνε κι όλο του έβαζε στο μέτωπό του μπροστά ένα όπλο και τον απειλούσε. Έψαχνε τα πράγματά του μήπως και είχε λεφτά να κλέψει ή χρυσαφικά ή κάτι τις αξίας. Άδικα ο παλιατζής του έλεγε ότι ήταν φτωχός μεροκαματιάρης κι ότι μόνο παλιατζούρες είχε που τις πήγαινε για λιώσιμο ή για καυσόξυλα. Αυτός δεν άκουγε τίποτα. Άγρια μάτια και το στόμα του γεμάτο σάλια θυμού. Τραβάει μια καρέκλα και τον δένει σ' αυτήν τον παλιατζή για να μην τον έχει μες στα πόδια του. Ο ληστής του κλείνει και το στόμα με ένα μεγάλο κουρέλι πανί και συνέχισε τη δουλειά του. Τότε ξαφνικά κι όταν ο καημένος ο παλιατζής είχε μετανιώσει την ώρα και τη στιγμή που άφησε το ραχάτι του για να αναζητήσει περιπέτειες, είπε χωρίς ν ακουστεί η φωνή του

«Βοήθεια, δεν μπορώ να αναπνεύσω». Ένα μικρό σύρσιμο ακούστηκε και το αγαλματάκι της κυρίας Πόπης άρχισε να κινείται γρήγορα και να συμπεριφέρεται σαν κανονικός άνθρωπος και μάλιστα υπεράνθρωπος αφού με ένα άγγιγμά του έλυσε τα χέρια του παλιατζή, τράβηξε το πανί απ' το στόμα του και σιγομουρμούρισε με μια παράξενη φωνούλα

«Σσσσς μην μας ακούσει ο ληστής ...»

Δεν θα σας πω τι έγινε μετά Βρέθηκε στη θέση του παλιατζή ο κακός ο άνθρωπος που δεν ήταν ούτε ξένος, ούτε νέος, ούτε άγνωστος Ήταν η γυναίκα του μεγάλου και τρανού της πόλης που σαν παλιατζή τόσες ημέρες τώρα τον παρακολουθούσε και ήθελε να πάρει από κείνον ότι της ανήκε μιας και ο παλιατζής κουβάλαγε πάνω του πάντα όλη του την περιουσία. Και είχε μεγάλη. Μόνο η γυναίκα του και το παιδί του υπέφεραν με τα λιγοστά που τους άφηνε στο τεράστιο κατά τα άλλα αρχοντικό τους, για να περάσουν την ημέρα τους, δηλώνοντάς τους ότι είναι φτωχός και βιοπαλαιστής ενώ εκείνος άρρωστος με το χρήμα, μάζευε με ό,τι τρόπο και έφτιαχνε μασούρια για τα γεράματά του όπως έλεγε στο τζίνι του, το «τυχερό» του που δεν ήταν άλλος από τον παπαγάλο του, τον Φρίξο.

Ο Φρίξος έφριξε ζώντας αυτήν τη σκηνή και ακούγοντας το αφεντικό του από τη μία και την αφεντικίνα του από την άλλη να ξεφορτώνονται από τις πλάτες τους ό,τι ο καθένας κουβαλούσε για τον άλλο.

Και ζαλισμένος το καημένο το πουλί από τους τσακωμούς ζήτησε βοήθεια από το μαγικό αγαλματάκι που διόλου τυχαία δεν είχε βρεθεί εμπρός στον παλιατζή, που δεν ήταν παλιατζής, στον καλό άνθρωπο που δεν ήταν και τόσο καλός άνθρωπος, στην ευγενική ψυχή που μπορεί να ήταν και ταλαιπωρημένη ψυχή.

Πώς θα τελείωνε αυτό το παραμύθι μας;

Θα έβρισκε το δίκιο της η γυναίκα του παλιατζή και το παιδί του;

Θα αποδείκνυε ο παλιατζής ό,τι σωστά είχε πράξει για το καλό της οικογένειάς του;

Θα γινόταν κάτι μαγικό και όλα θα τα ανέτρεπε;

Ποιος είναι ο παλιατζής

Ποια είναι στ' αλήθεια η κυρία Πόπη ;

Ότι και να γίνει τελικά το παραμύθι μας έχει ουρά κι άλλη μια μέρα μοναχά, δεν φτάνει για να πω τα μυστικάτης κυρίας Πόπης που χει όλα τα λεφτά...

Λιγάκι θα ξεκουραστώ και τη συνέχεια της ιστορίας μας θα πω. Πρώτα να φτιάξετε ένα καφέ βαρύ γλυκό και σας υπόσχομαι το τέλος να 'ναι το πιο μαγικό.

Παραμυθοϊστορία έκτη

ΜΙΑ ΣΤΑΛΑ ΑΠ' ΤΗΝ ΠΗΓΗ

Εκείνη την χειμωνιάτικη νύχτα οι τηλεοράσεις σ' όλα τα σπιτικά έδειχναν τις καταστροφές από την μεγάλη πλημμύρα στην πόλη. Ήταν πολύ παράξενο. Σ' όλη τη χώρα ο καιρός ήταν θαυμάσιος κι εκεί κάτω στο ακρωτήρι ο αέρας έδερνε τη στεριά. Οι άνθρωποι κλειδώθηκαν στα σπιτικά τους και μόνο η οικογένεια του γιατρού ήταν ξάγρυπνη κι ανήσυχη. Ο γιατρός ήταν ακόμα στο νοσοκομείο. Ήταν εφημερία και είχε φτάσει ένα πολύ σοβαρό περιστατικό. Ο ασθενής ήταν πολύ γνωστός και νέος, πολύ νέος. Ήταν ο δεύτερος γιός του ο «καλός» έτσι τον έλεγε ο γιατρός τον μικρό Ηρακλή απ' τη γέννα του, γιατί ήταν ήσυχος και αργότερα υπάκουος και ευγενικός και έξυπνος και αστείος και όμορφος και όλα τα είχε τα καλά του κόσμου, σε αντίθεση με τον αδερφό του που ήταν ένα κακότροπο παιδί, παιδί του όμως. «Ίδια μάνα δεν σας γέννησε», έλεγε ο γιατρός «κι όμως έχουμε το καλό και το κακό στο τραπέζι μας γυναίκα».

Όταν ο γιατρός αποφάσισε να πάει με την οικογένειά του στο Ακρωτήρι να ζήσει, τα παιδιά του άλλαξαν πολύ μέσα σε μια μέρα. Ο «καλός» παραξένεψε και κλείστηκε στον εαυτό του κι ο «παράξενος» ξαναγεννήθηκε και πλησίασε την οικογένειά του. Έκανε-έκανε και να, η τύχη τού έδωσε πόνο μεγάλο του γκρινιάρη πατέρα, να 'χει το ένα του παιδί στο κρεβάτι του πόνου και να μην ξέρουν τί να κάνουν και τ' άλλο να χαίρεται θαρρείς που ο αδερφός του χαροπάλευε. Όλοι οι γιατροί μαζεύτηκαν κοντά στον Ηρακλή μα κανένας δεν κατάφερνε να του ξαναδώσει την υγιά του και το χαμόγελο που στόλιζε πάντα το πρόσωπό του. Ο Ηρακλής στου πυρετού τα παραμιλητά όλο και ζήταγε: «Φέρτε μου την «πηγή» να με δροσίσει». Έτσι έλεγε. «Πηγή» φώναζε κι όλοι ψάχνανε να βρουν εξήγηση στα λόγια του. «Να πω νερό απ' την πηγή μου» ζήταγε κι έβαλε ο γιατρός λυτούς και δεμένους να του λύσουν τον γρίφο μπας και τα καταφέρει να δει το παιδί του ξανά ζωντανό. Κι έταξε χρυσές πηγές στις εκκλησιές και λαμπάδες ίσα με το μπόι του παιδιού.

Ο αδελφός του γέλαγε και κοροϊδεύε κι έλεγε ότι κάνει ψέματα τον άρρωστο ο «καλός» ο γιός κι έστριβε το πρόσωπό του με κακία μέσα σε αγκαλιές και παρηγόριες στη μάνα και στον πατέρα του. «Λες να μας κοροϊδεύει έλεγε και ξανάλεγε και ο πατέρας τους μην αντέχοντας άλλο να τους συνορίζεται ακόμα και στο κρεβάτι του πόνου. Όμως ο «παράξενος» ο δεύτερος ο γιός, θυμωμένος όπως ήταν πάντα χωρίς να ξέρει το γιατί αλλά στεναχωρημένος μέσα του για τον αδερφό του σκέφτηκε πώς να βοηθήσει.

Πέρασαν μέρες και ο «παράξενος» ήταν άφαντος. Η μάνα τους ανησυχούσε μέχρι που βρήκε στο προσκέφαλο του γιού της ένα σημείωμα. «Θα γυρίσω νικητής μάνα, μην ανησυχείς. Θα σας αποδείξω ότι είμαι κι εγώ καλός και μπορεί να έχω δίκιο σ' ό,τι λέω, μα δεν ξέρω να το λέω» μέχρι τότε συνεχίστε να χαϊδεύετε το καλό σας το παιδί και μη νοιάζεστε για μένα».

Ένα δάκρυ κύλισε από τα μάτια της μάνας. Ήξερε πολύ καλά ότι είχε πληγώσει το παιδί της το δεύτερο. Όμως ήταν πραγματικά ένα παράξενο παιδί κι αυτή η ζήλεια ανάμεσα στ' αδέρφια ήταν πολύ άσχημο πράγμα. Ο δεύτερος τα είχε όλα. Μόνο καλό λόγο δεν είχε.

Μια όμορφη κοπέλα ακολουθούσε τον «παράξενο» στις σκάλες του νοσοκομείου μετά από τρεις ημέρες. Μια όμορφη κοπέλα χωρίς πολλά λόγια και με το βλέμμα της στραμμένο στον «καλό» και προκομμένο γιό του γιατρού. Εκείνος λες και την είδε πριν τη δει. Άνοιξε τα μάτια του στο δωμάτιο του πόνου, που τόσες μέρες ήταν σφραλισμένα και φώναξε... «Δυο σταγόνες απ' την πηγή της αγάπης σου» Πηγή μου», έτσι είπε και εκείνη τον σίμωσε και του χάρισε την υπόσχεσή της. «Εδώ θα είμαι για σένα.»

Ο «παράξενος» ο γιός, ο «κακός» αδερφός, στολίστηκε με το χαμόγελο της ικανοποίησης. Για μια φορά είχε κάνει την οικογένειά του να τον προσέξει για την καλή

του πράξη που δεν ήταν άλλη από τον να φέρει κοντά στον αδερφό του την μεγάλη του αγάπη.

Εκείνος ήξερε καιρό για τον έρωτά τους και έτσι αναγνώρισε εύκολα τον κρυφό καημό, φαρμάκι στη ζωή που βασάνιζε τον φιλήσυχο αδερφό του, που στόμα είχε και μιλιά δεν είχε όπως λένε και οι παροιμίες και που φοβισμένος για την κρίση του πατέρα του δεν είχε μαρτυρήσει, το πιο όμορφο στη ζωή του, την αγάπη του για μια κοπέλα που ήτανε δυστυχώς φτωχή και ταπεινή, παρακατιανή που λένε.

Ο γιατρός έκλεισε με ευγνωμοσύνη στην αγκαλιά του και τα δύο του αγόρια με την υπόσχεση της συγχώρεσης να τους διδάσκει και να τους χαρίζει μια καλή ζωή και μια καλύτερη σε εμάς που ακούσαμε την ιστορία τους και διδαχθήκαμε λίγο ή πολύ από εκείνους για την αλήθεια και την αγάπη ανάμεσα στα μέλη μιας οικογένειας.

Παραμυθοϊστορία έβδομη

ΤΟ ΤΥΧΕΡΟ ΚΟΡΙΤΣΙ

Ήταν βαρύς ο χειμώνας. Ο δυνατός βοριάς έδερνε τα βράχια με τη θυμωμένη θάλασσα και τα καΐκια κινδύνευαν από την κακοκαιρία στο λιμάνι. Όλοι οι κάτοικοι είχαν κλειστεί στα σπίτια τους. Είχαν αμπαρώσει τα παράθυρά τους και περίμεναν να περάσει το κακό για να μαζέψουν τις καταστροφές της αντάρας. Σ' ένα σπιτάκι στην άκρη του λιμανιού έμενε η οικογένεια του εκτελωνιστή. Εκείνος, η γυναίκα του και τα δύο του κορίτσια. Η γυναίκα του περίμενε το τρίτο τους παιδί κι είχε πολύ αγωνία μη και συμβεί τίποτα με τέτοιο καιρό και που να βρεθεί γιατρός. Μία νοσοκόμα μόνο έμενε στο νησί κι αυτή ήταν καιρό τώρα άρρωστη και δυσκολευόταν να βοηθήσει. Έτσι η κυρία Αγωνία είχε επισκεφτεί το σπιτικό της οικογένειας.

Η γυναίκα εκείνο το βράδυ άρχισε άξαφνα να πονά. Έμοιαζε έτοιμη να γεννήσει. Ήταν παρ' όλα αυτά ήρεμη και δυνατή. Το χαμόγελο δεν έφευγε από το πρόσωπό της. Τακτοποίησε όλες τις εκκρεμότητες του σπιτιού της, μίλησε με τις κόρες της, τους εξήγησε πώς έχει η κατάσταση, τις καθησύχασε και μετά κοίταξε με εμπιστοσύνη τον άντρα της. Ο εκτελωνιστής τρομαγμένος και αδύναμος εμπρός στα απρόοπτα γεγονότα αντέδρασε άμεσα. Την άρπαξε στα αδύναμα μπράτσα του που εκείνη την στιγμή λες και δυνάμωσαν και την μετέφερε στο λιμάνι. Εκεί τους περίμενε ένα μικρό καΐκι με τον καπετάνιο του έτοιμο για όλα.

«Άντε μάστορά μου» είπε στον καπετάνιο ο εκτελωνιστής και τον κοίταξε αμήχανα. Η φωνή του μπορεί να έβγαινε δυνατή, ο ίδιος όμως είχε λυγίσει.

«Πάμε στο καλό. Πρέπει να προλάβουμε να φτάσουμε στο νοσοκομείο. Η γυναίκα μου θα γεννήσει. Βάλε τα δυνατά σου καπετάνιε».

Σαν να κοίταζε το καλό το τζίνι εκείνη την ώρα ο καημένος ο εκτελωνιστής και η γυναίκα του έσφιγγε τα δόντια της να μη λυγίσει κι έκλαιγε σιωπηλά κοιλοπονώντας. Κράταγε την κοιλιά της και σιγοτραγουδούσε στο μωρό της. Τα κύματα σκέπαζαν το καΐκι κι οι δυο τους αγκαλιασμένοι έκαναν υπομονή.

Η γυναίκα γέννησε στα χέρια του άντρα της, εκεί στο αμπάρι και το αλμυρό νερό ήταν το πρώτο που έπλυσε το νεογέννητο κοριτσάκι τους. Όταν έφτασαν στο νοσοκομείο, όλοι έκπληκτοι τους παρέλαβαν και τους φρόντισαν με τον καλύτερο τρόπο. Όμως το νεογέννητο έδειξε απ' την αρχή ότι είχε κάτι σοβαρό κι όσο μεγάλωνε, όσο μεγάλωνε κι αυτό το μαράζι μαζί του. Δεν κατάφερε να περπατήσει και δύσκολα κατάφερνε να ψελλίσει μια δυο λέξεις, μεγάλο πια. Ήταν ένα χαρούμενο παιδί με μεγάλη υπομονή στις δυσκολίες της ζωής του. Η ζωή του ήταν δύσκολη. Πέρναγε ο καιρός κι εκείνο αδιαμαρτύρητα προσπαθούσε. Δεν γκρίνιαζε σχεδόν ποτέ. Για πόδια του είχε δύο ρόδες ενός αναπηρικού αμαξιδιού κι όλα τα έκανε μόνη της για να μην κουράζει την μητέρα της.

Τίποτα δεν κατάφερε να της στερέψει την αισιοδοξία της και την ελπίδα ότι όλα θα πάνε καλά στο τέλος και θα τα καταφέρει να περπατήσει. Οι γονείς της γέρασαν απ' τον καημό τους, απ' τη στεναχώρια τους για το κακό που τους είχε βρει. Δεν είχαν αποδεχτεί το πρόβλημα της κόρης τους και τα λόγια πίσω απ' την πλάτη τους απ' τους συγχωριανούς τους δυνάμωναν για την ανάπηρη και για την κληρονομιά που κουβάλαγε το σόι τους, εξαιτίας της. Ειδικά ο πατέρας φάνηκε αδύναμος κι όλο έλεγε ότι έχει δυο κορίτσια ακόμα να τακτοποιήσει, να τα σπουδάσει, να τα παντρέψει κι εύκολο δεν ήταν μετά απ' ότι τους έλαχε με την τρίτη γέννα τους. Το παιδί τους το μικρό ήταν η κρυφή πληγή στην πλάτη τους.

Αποφάσισαν να στείλουν το κορίτσι τους σ' ένα ειδικό σχολείο. Έτσι και τα δικά της προβλήματα θα αντιμετωπίζονταν ευκολότερα, μιας κι εκεί θα μπορούσε να μάθει λίγα γράμματα κι από την άλλη θα μπορούσαν οι ίδιοι οι γονείς να φροντίσουν τις άλλες τους κόρες, τις γερές.

Συμβουλευτήκαν τον παπά του χωριού και την δασκάλα που ήξεραν πέντε πράγματα περισσότερο. Ο παπάς συμφώνησε να κάνουν ότι τους φώτιζε ο Θεός και η δασκάλα του είπε ότι έπρεπε να πάει η κόρη τους στο ειδικό σχολείο αλλά μαζί της να πήγαιναν κι εκείνοι, στην πόλη. Να μην την αφήσουν μόνη της σε ξένο κι άγνωστο τόπο.

«Θα σε παίρνουμε στο σπίτι μας όλες τις γιορτές και σίγουρα το καλοκαίρι» της υποσχέθηκε ο πατέρας της μιας και που να ακούσουν τη δασκάλα. Εύκολα δεν ήταν αυτά τα πράγματα. Να ξεσπιτωθούν στα καλά καθούμενα. Μήπως κι η δασκάλα ήξερε καλύτερα. Γυναίκα πράγμα έμαθε πέντε κολλυβογράμματα και έκανε την καμπόσα είπε ο εκτελωνιστής αρκετά ταρακουνημένος και φοβισμένος εμπρός στην αλήθεια. Η μικρή «ανάπηρη» πήγε στο ειδικό σχολείο. Όμως πέρναγαν τα καλοκαίρια και η κοπέλα μόνο που μαράζωνε μακριά από τους αγαπημένους της ανθρώπους.

«Με ξέχασαν» έλεγε και πόναγε η ψυχή της. Όσο όμως πόναγε τόσο δυνάμωνε το σώμα της. Τόσο δυνάμωνε και το μυαλό της.

Πέρασαν τα χρόνια. Οι αδελφές της παντρεύτηκαν, γέννησαν παιδιά κι έστρωσαν τις ζωές τους. Οι γονείς της ένιωθαν τύψεις που είχαν εγκαταλείψει το μικρό τους κορίτσι όμως είχε περάσει καιρός και είχαν αποποιηθεί των ευθυνών τους για το καλό των άλλων τους παιδιών, μέχρι που ήρθε στο κεφάλι τους ο επόμενος κεραυνός, τιμωρός.

Η δεύτερη κόρη τους γέννησε δίδυμα αγοράκια. Η χαρά και οι ευχές, τα χαμόγελα και η ευτυχία κράτησαν για πολύ λίγο καιρό. Σιγά-σιγά ανακάλυψαν ότι το ένα από τα δύο αγοράκια δεν μπορούσε να περπατήσει καλά κι ούτε να μιλήσει καθαρά. Όλων το μυαλό πήγε στο κορίτσι που εγκατέλειψαν. Στην ανάπηρη κόρη η οποία μπορεί να μην το ήξεραν όμως είχε γίνει σπουδαία και τρανή. Μια γιατρίνα ξακουστή που ακριβώς στηριζόμενη στο πρόβλημά της προόδευσε ανακαλύπτοντας θεραπεία πρώτα για τον εαυτό της και μετά για όλο τον κόσμο.

Έφθασαν εμπρός της λοιπόν χωρίς να την αναγνωρίσουν. Η αδελφή της και η μάνα της εμπρός στην ανάπηρη κόρη που πλέον περπατούσε. Εκείνη τις γνώρισε, τους χαμογέλασε και χωρίς κανένα άλλο λόγο, τους υποσχέθηκε να βοηθήσει το μικρό τους αγγελούδι.

Έτσι και έγινε. Το παιδάκι μπήκε σε πρόγραμμα αποκατάστασης και μετά από αρκετό χρόνο σηκώθηκε και περπάτησε ακολουθώντας τις θεραπείας της «ανάπηρης» θείας του.

Η κληρονομικότητα ήταν ο λόγος του προβλήματος του μικρούλη. Και η γιατρίνα, τους το εξήγησε με υπομονή. Ακόμα δεν την είχε αναγνωρίσει ούτε η ίδια της η μάνα. Τόσο πολύ είχε αλλάξει. Όμως εκείνη ήξερε να βοηθάει και να συγχωρεί. Μόνο όταν όλα πήραν το δρόμο τον καλό, όταν η αδερφή της και η μάνα της ζήτησαν να φιλήσουν τα χέρια που τους χάρισαν την υγεία ξανά στο μικρό τους παιδί, τότε μόνο, τους είπε το

όνομά της το πραγματικό. Τις αγκάλιασε και τους εξήγησε τι έγινε στη ζωή της και πώς τα κατάφερε μόνη της να ορθοποδήσει και να πετύχει τα όνειρά της. Έζησαν καλά και καλύτερα, παρά τον πόνο και την προδοσία που τόσο έντονα είχε ζήσει η ηρωίδα μας και είχε γευτεί αυτό το «τυχερό» τελικά κορίτσι.

Μια που σας τα είπα και μια που τα ακούσατε.

Ούτε εγώ τα είδα με τα μάτια μου, ούτε κι εσείς να τα πιστεύετε, μα αν τα πιστέψετε δείτε μην τα κάνετε κι εσείς αυτά τα αμαρτήματα.

Παραμυθοϊστορία όγδοη

Στο στερεότυπο ξεκίνημα «Μια φορά κι έναν καιρό» αντιθέτουμε ένα εξίσου άχρονο «Εκείνον τον Χειμώνα». Στο παραμύθι μας ο κεντρικός ήρωας είναι η Δικηγορίνα, περσόνα ισχυρή, πλούσια, φημισμένη, με εξουσία. Αυτή η περσόνα παίρνει τη θέση του Βασιλιά (και τίτλος και φύλλο σε ανατροπή). Δευτεραγωνιστής ο χωρίς όνομα γιός της (κακοποιημένος από την υπερβολική προστασία, στερημένος, καταπιεσμένος και κακομαθημένος, χαρακτηριστικά που αλλοιώνουν το προτεινόμενο των λαϊκών παραμυθιών για το προφίλ ενός νέου). Δοκιμασία, εμπόδια σύγχρονης καθημερινότητας. Δευτεραγωνιστής κοπέλα (φτωχή, άλλης κοινωνικής στάθμης συναντάται αν και αδικημένη να διατηρεί την ψυχική της υπεροχή εμπρός στις δυσκολίες και τη σκληρή συμπεριφορά τρίτων). Ο από μηχανής Θεός, υπεκφυγή και αποφυγή του κακού εξελίσσει την πλοκή του παραμυθιού. Βοηθός (ο δικαστής, δίκαιος και αληθινός). Το τέλος θα είναι και πάλι καλό και όλα θα βαίνουν αίσια. Χωρίς καθαρό διδακτισμό αλλά με το παράδειγμα να γίνεται μάθημα και με τη συγχώρηση και την ελπίδα να προπορεύονται ως προτάσεις του κειμένου μας.

Η ΔΙΚΗΓΟΡΙΝΑ

Μια φορά κι έναν Χειμώνα που όμοιό του δεν γνωρίσαμε, οι γνωστοί κουτσομπόληδες της πόλης διέδωσαν ότι στο πέρα λιβάδι έμενε μόνος του εδώ και κάμποσο καιρό, σ' ένα τεράστιο σπίτι με κλειστά τα παραθύρια και σφαλισμένες τις πόρτες και με κάτι κισσούς μέχρι τα πάνω, ένα σκληρό με πολεμίστρες και μάγισσες παλιές δηλαδή, ο γιός της δικηγορίνας. Η δικηγορίνα γνωστή και μη εξαιρεταία, μια μπουκιά μπόι, ήταν γυναίκα πολύ έξυπνη και ικανή και κατάφερε ν' ανέβει όλα τα σκαλιά της εξουσίας του τόπου της σε μια νύχτα μέσα. Ούτε το κακομούτσουνο πρόσωπό της, με το αυστηρό μισόκλειστο μάτι της και την αγένεια της μιλιάρ της, ούτε τίποτα άλλο δεν την εμπόδισαν να λύνει και να δένει. Μίλαγε κι ήταν σαν να διατάζει τους πάντες γύρω της με πρώτο και καλύτερο τον γιόκα της. Ένα πολύ καλό παιδί ήταν εκείνος. Ήρεμος κι ευγενικός που είχε ζήσει δύσκολα στο πατρικό του σπίτι. Χωρίς πατέρα και χωρίς μάνα αλλά με μια δικηγορίνα, όνομα και πράγμα. Μπορεί να είχε ό,τι ζητάγε η ψυχή του όμως του έλειπε η αγάπη κι ήταν κακομαθημένος και απαιτητικός ως μοναχοπαιδί. Η μητέρα του ήταν ένα πολύ γνωστό και πολυσυζητημένο πρόσωπο και αυτό μόνο εμπόδια έφερνε στο δρόμο του. Όλοι τον γνώριζαν κι όλοι μίλαγαν γι αυτόν πίσω απ' την πλάτη του κι έκαναν την τρίχα τριχιά στο πέρασμά του. Έτσι ζούσε μέσα στη μοναξιά και την ερημιά, ενώ είχε γύρω του τα ελέη του κόσμου.

Κάποτε, αυτός ο νέος γνώρισε ένα κορίτσι και το αγάπησε πολύ. Απογοητεύτηκε όπως είπαν οι «κακές γλώσσες», όταν λίγο πριν την παντρευτεί, εκείνη εξαφανίστηκε από το πρόσωπο της γης. Άνοιξε η γη και την κατάπιε. Η μάνα του σαν να χάρηκε, τον έπεισε να φύγει μακριά απ' ό,τι μπορούσε να του την θυμίζει για να βρει την υγεία του. Έτσι του είπε κι εκείνος υπάκουσε για άλλη μια φορά. Όμως ο έρωτας είναι θεός δυνατός. Μόνος του αποφασίζει πότε και πώς και πού και με ποιόν θα συναντηθεί και ανάλογα τα κανονίζει. Πάντα ένας από τους δύο που παίρνουν μέρος σ' αυτό το πανηγύρι του έρωτα

θα πονέσει πολύ, λένε οι παλιοί. Αυτήν τη φορά πόνεσε ο γιός της δικηγόρινας κι αναζήτησε απαντήσεις από δω, ρώτησε από κει, μα τίποτα δεν του μαλάκωνε την πληγή. Η αγαπημένη του είχε εξαφανιστεί την ημέρα που είχαν συμφωνήσει να παντρευτούν. Η δικηγόρινα ήταν ανένδοτη απ' την αρχή μ' αυτόν τον γάμο γιατί η κοπέλα δεν ήταν της σειράς τους όπως έλεγε εκνευρισμένη. Ήταν άλλης «τάξης» και δεν ταίριαζε στο κανακάρι της. Τώρα τι έγινε και η κοπέλα εξαφανίστηκε ήταν περίεργο. Πέρασε καιρός κι όσες προσπάθειες κι αν έκανε η δικηγόρινα να δει τον γιό της γελαστό και ευτυχισμένο έπεφταν στο κενό.

Μια μέρα σάλος μεγάλος ξέσπασε στο καφενείο. Έφτασε ένα περιστέρι κι ακούμπησε στο πλατύσκαλο ένα ραβασάκι. Φτερούγισε δυνατά κι έβγαλε μια κραυγή που άλλη τέτοια δεν είχε ακούσει ο καφετζής και πέταξε μακριά. Άσπρο το περιστέρι, άσπρο και το χαρτάκι. Το πιάνει ο καφετζής και το διαβάζει όταν τα μάτια του γούρλωσαν και κατάπια τη φωνή του. Ο γιός της δικηγόρινας είχε κάνει στην ίδια του τη μάνα μήνυση κι είχε στείλει ραβασάκι για να ενημερώσει τους συγχωριανούς του για την εξαφάνιση της αγαπημένης του. Ντελάλης βγήκε στα σοκάκια κι όλο το χωριό άρχισε τα «λογάκια» κι η γνωστή δικηγόρινα είχε αρχίσει να 'χει γκρίνια. Ακολούθησαν πολλά κι ο κόσμος είπε και κατηγορήσε και δικαιολόγησε και αφόρισε και μετάνιωσε και οι ντελάληδες έγραψαν και έσβησαν μέχρι που το δικαστήριο ορίστηκε και δικαστής ήταν σοβαρός και πολύ τρανός και φίλος καρδιακός της δικηγόρινας. Η δικηγόρινα πίστευε ότι είχε γλυτώσει τον κίνδυνο για τις κατηγορίες του ίδιου της του παιδιού. Αμίλητη καρτερούσε και ο πόνος που είχε φωλιάσει μέσα της από την προδοσία του γιού της την έκανε να αναλογιστεί και τα μάτια της βουρκωμένα ζητούσαν τη συγχώρεση. Ο σκληρός της χαρακτήρας απάλυνε σιγά-σιγά κι όταν ο δικαστής φόρεσε την στολή της Έδρας και οι ένορκοι πήραν τις θέσεις τους και οι δικηγόροι υπεράσπισης και κατηγορίας τις δικές τους θέσεις εκείνη καρτερικά περίμενε την ετυμηγορία. Το ακροατήριο μεγάλο και η απόφαση σκληρή. Ο δικαστής ήταν από τη μία αδελφικός φίλος της κατηγορουμένης, από την άλλη ο πιο δίκαιος άνθρωπος της Πόλης. Άκουσε, σημείωσε, ρώτησε, σκέφτηκε και με μεγάλη δύναμη και τόλμη κάλεσε εμπρός του την κοπέλα.

Μην ρωτήσετε που την βρήκε.

Την βρήκε στο μοναστήρι της πόλης. Εκεί είχε καταφύγει η ταλαιπωρημένη γιατί δεν ήθελε ούτε να προδώσει την αγάπη της, ούτε όμως να μπει ανάμεσα σ' εκείνον και την μητέρα του. Τότε η δικαιοσύνη του έρωτα ντύθηκε στα λευκά και ροδοστεφανώθηκε.

Ο δικαστής δικαίωσε τον έρωτα αυτόν, έδωσε συγχαρητήρια στον νέο που τόλμησε να πει την αλήθεια και να πονέσει προδίδοντας την ίδια του τη μάνα και μάλωσε τιμωρώντας την αγαπημένη του φίλη που η εξουσία, η δύναμη και το χρήμα τόσο πολύ την είχαν αλλάξει ώστε να μην βλέπει πλέον την αλήθεια εμπρός της, να μην αναγνωρίζει το καλό από το κακό, το δίκαιο από το άδικο.

Η χαρά πλημμύρισε το παγερό δικαστήριο κι έδωσε το δικαίωμα στην ευτυχία για τους δύο νέους.

Παραμυθοϊστορία ένατη

Στο παρακάτω παραμύθι θα κάνουμε απεύθυνση στον αναγνώστη εμπλεκοντάς τον στην ιστορία. Κεντρικός χαρακτήρας ο πατέρας. Δευτεραγωνιστές η γυναίκα του και οι τρεις κόρες του. Εκείνος άντρας δυνατός, σεβάσιμο πρόσωπο και ευκατάστατο. Οικογενειάρχης και αυταρχικός. Εκείνες σε θέσεις ανατρεπτικές. Οι αδύναμες γυναικείες παρουσίες των λαϊκών παραμυθιών, μεταλλάσσονται στην δική μας ιστορία σε δυνατές, αυτόνομες περσόνας. Επαναστατούν, αναζητούν, αναγνωρίζουν, σέβονται όμως τολμούν να προχωρήσουν τη ζωή τους παρακούοντας ακόμα και τις αξίες και τα ήθη και έθιμα της

κοινωνίας τους. Η δικαίωση θα έλθει με την μεταστροφή του σκληροπυρηνικού πατέρα εμπρός στην έννοια της ελευθερίας, της επιλογής, της αληθινής αγάπης.

ΈΧΩ ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΑΙΔΙΑ, ΕΧΩ ΒΑΣΑΝΑ.

Είχε ξημερώσει μια παράξενη ημέρα. Και μη ρωτάτε τι θα πει παράξενη; Είναι αυτή η ημέρα που δεν ξέρεις τι θέλεις. Δεν ξέρεις γιατί δεν είσαι καλά, όλα σου φταίνε. Για να καταλάβετε, αν παραδείγματος χάρη είναι Άνοιξη, τότε θα βρέχει καταρρακτωδώς και όλα μα όλα θα είναι χάλια. Εάν πάλι είναι Χειμώνας, δεν θα λέει να κρυώσει ο καιρός. Έτσι για να μπερδεύεται ο κοσμάκης και να κρυολογεί με ψήλου πήδημα.

Μια τέτοια λοιπόν μέρα ο πατέρας είχε αποφασίσει να φτιάξουμε τις αποθήκες του μαγαζιού όλοι μαζί. Είχε μαγαζί ο πατέρας με υφάσματα. Μεγαλέμπορας, γνωστός, σεβάσμιο πρόσωπο. Μεγάλο μαγαζί και πολύ δουλειά. Όλοι μας, δηλαδή εγώ που σας μιλάω και οι δύο αδερφές μου αλλά και η μάνα και ένας παραγός, δουλεύαμε από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου εκεί. Ήμασταν ακόμα παιδάκια και φτιάχναμε τα τόπια πάνω στα ράφια και σκουπίζαμε εναλλάξ μεταξύ μας, τα απομεινάρια των υφασμάτων με κάτι τεράστιες σκούπες και ο πατέρας μας μάλωνε όταν μας έπεφταν τα σκουπίδια απ' το σιδερένιο φαράσι και άλλα τέτοια κουραστικά. Ο πατέρας πάντα έβρισκε κάτι να κάνουμε και πάντα είχε παράπονο ότι δεν το κάναμε καλά. Είμαστε μεγάλες κοπέλες πια κι ακόμα έχει παράπονα. Ο μόνος διαφορετικός λόγος εκτός από τη δουλειά για να επικοινωνήσει μαζί μας έχει να κάνει με το πότε θα παντρευτούμε να ησυχάσει.

«Ο σκοπός της κάθε κοπέλας είναι ο γάμος» επαναλάμβανε και μας αγριοκοίταζε ενώ έλεγε ακόμα και στον εαυτό του, εννοείται και σε όποιον άλλο συναντούσε την φράση: «έχω δύσκολα παιδιά, έχω βάσανα» λες και τους ένοιαζε τους άλλους ή ήταν ωραίο να κατηγορεί την οικογένειά του. Κατά βάθος μας αγαπούσε, έτσι έλεγε η μαμά και η μαμά έχει πάντα δίκιο.

Έλα όμως που εμείς είχαμε διαφορετική γνώμη, αν και δεν είχε βασικά σημασία τι θέλαμε εμείς. Δεν έχει καμία σημασία εάν σπουδάσαμε, εάν έχουμε κάτι άλλο ονειρευτεί να κάνουμε για τις ζωές μας. Το ένα συνοικέσιο ακολουθούσε το άλλο, κι εμείς στολισμένες σαν λατέρνες περιμέναμε στη σειρά, τους υποψήφιους γαμπρούς, επιλογές φυσικά του πατέρα. Η μάνα μας δεν τολμούσε να πει κουβέντα. Τον φοβόταν τον μπαμπά η μαμά. Όχι γιατί ήταν κακός άνθρωπος αλλά γιατί φώναζε δυνατά και η μαμά επειδή δεν άκουγε, βλέποντας τα μάτια του να αγριεύουν δεν μπορούσε να τον καταλάβει και τον φοβόταν. Δεν προλάβαινε να διαβάσει τα χείλη του και όλο έκλαιγε. Εμείς από την άλλη μπορούσαμε. Εμείς ευτυχώς ακούγαμε. Κι επίσης εμείς λυπόμασταν πολύ τη μητέρα μας, όμως δεν μας άφηνε να τη βοηθήσουμε.

Εκεί που κάνουμε υπομονή λοιπόν εκεί και γινόμαστε θηρία ανήμερα. Στον ύπνο μας ονειρευόμαστε ότι μεταμορφωνόμαστε άλλοτε σε ύαινες και κακίες νεραϊδες κι άλλοτε σε αερικά και φαντάσματα. Οι καυγάδες ήταν συχνό φαινόμενο στο σπίτι μας. Και μετά από κάθε καυγά η μάνα, μας υποχρέωνε με τον τρόπο της να ζητήσουμε συγγνώμη από τον πατέρα μας, που όλα τα έκανε για το καλό μας. Έτσι είχε χάσει τη σημασία του και το «συγγνώμη» μας και ζητάγαμε συνέχεια και για ό,τι συνέβαινε συγχώρεση. Είχαμε δεν είχαμε άδικο. Αφού λοιπόν δεν μας άφηνε να ξεμυτίσουμε από το σπίτι και μας παρακολουθούσε και μας απαγόρευε τα πάντα που για εκείνον δεν ήταν σωστά για ένα κορίτσι όπως έλεγε, κι εμείς με τη σειρά μας έστω στα κρυφά, αποφασίζαμε για τη ζωή μας. Άλλωστε σαν αερικά στα όνειρά μας εξαφανιζόμασταν και σαν φαντάσματα καταστρώναμε σχέδια να τον τρομάξουμε, να τον φοβίσουμε, να τον παρακονήσουμε τέλος πάντων.

Ο πατέρας μην μπορώντας να βρει άκρη μαζί μας με το θέμα του γάμου έβαλε τα μεγάλα μέσα που δεν ήταν άλλα από την παρέμβαση του θείου. Ο μικρός αδερφός της μαμάς ήταν εκείνος που ήρθε να νουθετήσει τις «παράξενες ανηψιές του».

«Βρε κορίτσια» έλεγε απελπισμένος ο θείος «τι σας ζητάει ο άνθρωπος, να φτιάξετε τις ζωές σας» και μας γλυκομίλαγε για να μας καλοπιάνει ενώ την ίδια ώρα ακούγοντάς μας να μιλάμε και να του εξηγούμε, μας ζητούσε κι εκείνος συνγνώμη με τη σειρά του που παρενέβαινε στη ζωή μας.

Η αδερφή μου η μεγάλη σε τρεις ημέρες θα έφευγε από το σπίτι. Όλα ήταν έτοιμα τα εισιτήρια, η βαλίτσα της και φυσικά η βεβαίωση ότι την είχε δεχτεί το πανεπιστήμιο που τόσο καιρό προσπαθούσε να καταφέρει ένα μεταπτυχιακό στην επιστήμη της. Που να το πιστέψει ο πατέρας μας ότι τα κατάφερε όλα μόνη της, γυναίκα πράγμα. Τα αγόρια είχαν τα προνόμια αυτά. Έτσι έλεγε ο μπαμπάς. Ότι τα κορίτσια είναι φτιαγμένα για να γίνουν μάνες όχι αγοροκόριτσα.

Η μεσαία μου αδερφή σε τρεις εβδομάδες θα έφευγε με τη σειρά της από το σπίτι. Όλα ήταν έτοιμα, η βαλίτσα της, το αυτοκίνητό της που με πολύ οικονομία είχε καταφέρει να αγοράσει και φυσικά η φίλη της που μαζί της θα ταξίδευε σε όλο τον κόσμο και να ζήσουν το δικό τους όνειρο, τη δική τους ζωή. Ωχ και πώς να ακουστεί τέτοια αμαρτία. Δυο γυναίκες εις σάρκα μία.

Και εγώ, αχ εγώ η πιο μικρή που σας μιλώ και που ο πατέρας λέει ότι πρέπει να μείνω σπίτι και να τους γηροκομήσω... Δεν είναι ότι δεν τους νοιάζομαι αλλά θέλω κι εγώ να ζήσω όπως επιθυμώ. Εγώ που λέτε θα ξεκινήσω επιτέλους να δουλεύω εκεί που μου άρεσε από παιδί και που ο πατέρας θεωρούσε απαράδεκτο για μια γυναίκα. Από μικρή αγαπούσα τα καράβια και τη θάλασσα και όταν επιτέλους γνώρισα την κυρία Παπαχρήστου γυναίκα ενός караβοκύρη και της είπα το μυστικό μου ... εκείνη με βοήθησε να ακολουθήσω τον δρόμο μου και να σπουδάσω Καπετάνισσα. Τα κατάφερα κι έφθασε η ώρα να μπαρκάρω και αυτό θα κάνω σε τρεις ώρες από τώρα.

Ο πατέρας φώναξε, απείλησε κι απογοητευμένος κλείστηκε στον εαυτό του μιας και τα θηλυκά του ήταν ανάρμοστα ατίθασες και αντιδραστικές και έκαναν ότι ήθελαν χωρίς να υπολογίζουν τι θα πει ο κόσμος για τις επιλογές τους.

«Και οι τρεις κόρες μου με πρόδωσαν» έλεγε. «Πρόδωσαν τις αρχές της οικογένειάς τους».

Τότε βρήκε τη δύναμη η γυναίκα του και του είπε δυο λόγια διαφορετικά. Του μίλησε για την αληθινή αγάπη, για την αποδοχή της διαφορετικότητας και την ελευθερία. Του μίλησε για το δικαίωμα που έχει ο κάθε άνθρωπος στη ζωή. Έκλαψε κοντά του και του θύμισε τα δικά τους όνειρα που ποτέ δεν έγιναν πραγματικότητα. Είπε κι άλλα και τότε έγινε το θαύμα. Ο πατέρας έβγαλε τα γυαλιά του κι είπε πως ήθελε να συναντήσει τις κόρες του με τα μάτια της ψυχής του. Λύγισε και τις κάλεσε να πάνε κοντά του.

Τις αγκάλιασε και τους ευχήθηκε έναν καλό δρόμο στη ζωή τους κι ας ήταν ο δρόμος που εκείνες ήθελαν να βαδίσουν κι όχι ο δικός του που πίστευε ότι ήταν και ο μοναδικός.

Δεν θα το πιστέψετε, ούτε κι εγώ που σας το διηγούμαι το είδα και το άκουσα με τα μάτια και τ' αφτιά μου, ούτε και εσείς να είστε σίγουροι ότι έτσι ακριβώς έγιναν τα πράγματα, όμως λένε ότι εκείνη την ημέρα χτύπησε το κουδούνι στο σπίτι τους ξαφνικά και ο ταχυδρόμος τους έφερε ένα γράμμα. Το γράμμα επάνω έλεγε το όνομα του πατέρα.

Ανοιξε το γράμμα ο πατέρας παραξενεμένος και μέσα βρήκε μια κάρτα με ένα περιστερί ζωγραφισμένο κι από κάτω ένα σημείωμα που έλεγε

«Η αγάπη χαρίζεται και η ελευθερία κερδίζεται»

Αυτό έγραφε η κάρτα. Λέτε να είναι αλήθεια; Λέτε να είναι παραμύθια;

Το σίγουρο είναι ότι έζησαν στο τέλος αυτής της ιστορίας αυτοί καλά και εμείς καλύτερα ακούγοντας την ιστορία τους. Μια ιστορία που μπορεί να είναι και δικιά μας και δικιά τους και του διπλανού μας ή και κανενός και που μας μιλάει για δύσκολα ή μήπως για διαφορετικά παιδιά που ονειρεύονται τη ζωή τους και τη βαδίζουν πάνω στα παραμυθένια άλογα της φαντασίας τους.

Παραμυθοϊστορία δέκατη

Η ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΗ ΚΟΡΗ

Εκείνο το Σάββατο η καθαρίστρια της βίλας Μαυρομιχάλη είχε πολύ δουλειά. Η ξενιτεμένη κόρη της οικογένειας θα έφθανε στο κτήμα σε τρεις ημέρες και οι ετοιμασίες είχαν αρχίσει. Βλέπετε η κόρη έλειπε κοντά ένα χρόνο από το σπίτι και οι σχέσεις της με τους γονείς της δεν ήταν λίγος καιρός που είχαν αποκατασταθεί. Από τότε που η απείθαρχη κόρη πρόδωσε τα όνειρα που είχε η οικογένειά της για εκείνην και επέλεξε μια διαφορετική πορεία στη ζωή της, ο Λόρδος Μάριον είχε διακόψει τις όποιες επαφές θα τους διατηρούσαν την επικοινωνία μεταξύ τους. Μεσολάβησε παρ' όλα αυτά ο επικείμενος γάμος της κόρης του με τον γιό, της φιλικής οικογένειας του Λόρδου και της Μαρκησίας, της οικογένειας του Ιατρού Πετρόπουλου, ίδιας υψηλής κοινωνικής στάθμης με τους Μαυρομιχαλέους και μάλιστα χωρίς να το χουν προσυμφωνήσει οι οικογένειές τους.

Οι δύο νέοι γνωρίστηκαν στο πανεπιστήμιο και η δεσποινίδα παρ' ότι ήταν ταγμένη στο φεμινιστικό κίνημα υπάκουσε στην δύναμη του έρωτα βάζοντας ταυτόχρονα τους δικούς της όρους. Όρους αγάπης και συμπόρευσης. Αυτό είχε προβληματίσει τους κοινωνικούς κύκλους γύρω της. Μια ομιχλώδης περιρρέουσα συνθήκη έδινε τροφή για σχόλια στις παρέες του καθιερωμένου απογευματινού αφηνήματος. Τσάι στις έξι ακριβώς το απόγευμα.

Ο χρόνος κύλησε και η εξήγηση δόθηκε στους περίεργους αλλά και στους άμεσα ενδιαφερόμενους χωρίς πολλά λόγια. Η κόρη είχε ερωτευτεί τον νεαρό συμφοιτητή της χωρίς να γνωρίζει τη σχέση των οικογενειών. Εκείνος της έκρυψε την αλήθεια για να μην την χάσει μιας και ήξερε την αντιπάθειά της στις υποχρεώσεις που της γεννούσε το οικογενειακό της περιβάλλον. Κι όταν πια αναγκάστηκε να της πει την αλήθεια είχε ήδη μάθει ότι ο καλός της ήταν πολύ άρρωστος και ο χρόνος ζωής του ήταν συγκεκριμένος. Έτσι ακολούθησε τη διαδικασία της επίσημης τελετής εν γνώση της ότι στην μεγάλη χαρά θα γνωρίσει και τον μεγάλο πόνο. Όμως ο χρόνος της φύλαγε εκπλήξεις.

Πώς πιστεύετε ότι θα εξελιχθεί το παραμύθι;

Ο αγαπημένος της θα ακολουθούσε μια φαρμακευτική αγωγή για πρώτη φορά σε εφαρμογή και θα ξανακέρδιζε τη ζωή του;

Ο αγαπημένος της θα το μάθαινε και θα έδινε τέλος στη ζωή του για να την αφήσει να ζήσει όσο γινόταν πιο γρήγορα απαλλαγμένη από το βάρος της παρουσίας του;

Θα είχε γίνει ιατρικό λάθος και τελικά οι συγκυρίες θα έφερναν στο φως την αλήθεια;

Το μόνο σίγουρο απ' την ιστορία μας είναι το τέλος της. Δεν έζησαν καλά. Κουράστηκαν για να ξαναβρούν τις ισορροπίες τους. όμως η ζωή υπόσχεται και χτίζεται ξανά και ξανά με υπομονή και επιμονή κι έτσι έγινε στην ιστορία μας.

Παραμυθοϊστορία ενδέκατη

Η ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΤΗΣ ΦΩΤΙΑΣ

Στη βασιλική κρεβατοκάμαρα, για τρεις ολόκληρες ημέρες κοιλοπονούσε η χωρίς μιλιά βασίλισσα της Νερόπολης. Όταν την τέταρτη ημέρα γεννήθηκε επιτέλους η καινούργια πριγκίπισσα, τρόμαξαν οι γυναίκες που την πήραν στα χέρια τους νεογέννητη, απ' την παράξενη μορφή της κι έπειτα σάλπισαν απ' άκρη σ' άκρη στα βουνά κι στις πεδιάδες της πόλης οι ντελάληδες, τα χαρμόσυνα νέα. Έτσι η Νερόπολη, έγινε ακόμα πιο γνωστή. Όχι μόνο για τις ιαματικές πηγές της αλλά και για την καινούργια κακότυχη γέννα της βασιλικής οικογένειας.

Πέρασαν τα χρόνια κι η παράξενη πριγκίπισσα μεγάλωνε χωρίς να την κοιτά το φως του ήλιου. Γέρασαν οι βασιλιάδες γονείς της με τον καιμό της πριν την ώρα τους.

Ένα πρωί ο Βασιλιάς της Νερόπολης έβγαλε «φιρμάνι» όπως έλεγε η παράδοση που είχε να κάνει με τον γάμο της κόρης του, της πριγκίπισσας της φωτιάς.

Εδώ και χρόνια είχαν αποκαλέσει έτσι την μικρή πριγκίπισσα γιατί απ' τα πρώτα της βήματα η πριγκιποπούλα έπαιζε πραγματικά με τη φωτιά. Ήταν ένα πολύ ζωηρό κορίτσι και παράξενο. Ούτε παιχνίδια κοριτσιίστικα, ούτε συνήθειες καθωσπρέπει δεν την συγκινούσαν παρά τις προσπάθειες των δασκάλων της. Οι γυναίκες του παλατιού και η μητέρα της, η Βασίλισσα της Νερόπολης, άδικα προσπαθούσαν με υπομονή και επιμονή να τη μάθουν να φέρεται όπως όριζαν οι συνήθειες και οι ηθικοί νόμοι της κοινωνίας τους για μία πριγκίπισσα.

Κάποτε ένας από τους σοφούς δασκάλους της, βάλθηκε να την παραπλανήσει και επηρεάζοντάς την να καταφέρει τους δόλιους σκοπούς του που δεν ήταν άλλοι από την προικοθηρία. Ήταν γέρος αυτός ο άνδρας και δεν θα μπορούσε να διεκδικήσει το θρόνο χωρίς την ύπαρξη ενός απογόνου. Έτσι έλεγε ο άγραφος νόμος του Παλατιού κι αυτός ο «άτιμος» με τα όμορφα λόγια και τις πανούργες πράξεις του, κατάφερε να πλανέψει την πριγκίπισσα της Φωτιάς και να την κάνει υποχείριό του.

Εκείνη από την άλλη αν και έμοιαζε πάντα ετοιμοπόλεμη και πάλευε για το δίκιο χωμένη μέσα στις βασιλικές βιβλιοθήκες και υποστηρίζοντας με όποιο τρόπο μπορούσε τους αδύνατους στάθηκε αδύναμη μπροστά του. Πού πήγε ο δυναμισμός της; Εκείνη που αν και γυναίκα ίππευε το άλγό της κι έπαιρνε μέρος με τους άντρες μαζί στους αγώνες ιππασίας και σε αγωνίσματα ταχύτητας και σε πρωταθλήματα πολεμικών τεχνών και γενικά σε ό,τι προκαλούσε το ενδιαφέρον σ' έναν άνδρα παρά σε γυναίκα είχε μια παράξενη συμπεριφορά χωρίς να λείπει κανέναν τίποτα. Σφάλισε το στόμα της κι έμοιαζε επιρρεπής στην γοητεία της γνώσης και των όμορφων λόγων του προικοθήρα δασκάλου της. Άλλωτε λύγιζε κι άλλωτε επαναστατούσε στις πιέσεις του και στις πανουργίες του.

Το γέλιο της ξετρέλαινε τους γύρω της κι ήταν αξιαγάπητη και φιλική με όλους τους υπηκόους του βασιλείου της χωρίς τυπικές και κοινωνικές διακρίσεις, μακριά από τα παραδοσιακά στεγανά. Για όλα τούτα κι άλλα πολλά πρόσθεσαν οι υπήκοοι συμπατριώτες στο πρόσωπό της, τον τίτλο της «Φωτιάς» θέλοντας να τιμήσουν τον δυναμισμό της, το θάρρος και την επιμονή της στις δικές της επιλογές και ιδέες.

Πού να ήξεραν τι έκρυβε το λαμπερό βλέμμα της. Πού να ήξεραν και οι βασιλείς γονείς της, τον πόνο και τα δάκρυα που έχυνε μόνη της τα βράδια όταν δεχόταν απειλές για την υγεία των γονιών της εάν δεν υπέκυπτε στις εντολές του προικοθήρα και στην επιβολή του σε πράγματα ανήκουστα όπως τα λεφτά, η εξουσία και η απομάκρυνση των βασιλιάδων από τον ίδιο τους τον θρόνο για να πάρει εκείνος τη θέση τους.

Πολλοί πλούσιοι και κοινωνικά καταξιωμένοι άντρες ήταν υποψήφιοι για την θέση του συντρόφου της, κι εκείνη παρέμενε αμίλητη και αμήχανη εμπρός στην πρόσκληση του πατέρα της για τον καθένα απ' αυτούς. Όταν όμως κατάλαβε ότι αυτή όλη η διαδικασία θα

τραβήξει εις μάκρος, προδομένη απ' τον ίδιο της τον εαυτό, προσπάθησε να βρει μια λύση λυτρωτική για όλους.

Ζήτησε ακρόαση από τον λατρεμένο της πατέρα και του εξομολογήθηκε τα πάντα. Πρόσθεσε με δάκρυα στα μάτια της ότι δεν ήθελε να παντρευτεί ζητώντας του συγχώρεση που δεν ήταν το κορίτσι που θα ήθελε για κόρη του. Το μόνο που την ενδιέφερε του είπε σοβαρή και ψυχραιμη απέναντί του, ήταν οι σπουδές της και η αλήθεια, η ειρήνη στο βασίλειό τους και η βοήθεια στους αδύναμους συνανθρώπους της. Οι βασιλικοί τίτλοι ήταν τίτλοι τιμητικοί αλλά όχι πλέον λειτουργικοί για τη διακυβέρνηση της χώρας τους. Άλλωστε δεν επιθυμούσε η ίδια να κάνει οικογένεια, μιας και δεν είχε την ικανότητα να γεννήσει δικό της παιδί. Η πριγκίπισσα είπε κι άλλα στον Βασιλιά πατέρα της για τον δάσκαλό της που δεν ήταν άλλος από την επιλογή του πατέρα της τόσα χρόνια κι άλλα δύσκολα και επικίνδυνα κι εκείνος έπεσε απ' τα σύννεφα με τα λεγόμενά της. Ξαφνιάστηκε, στεναχωρήθηκε μα δεν αντέδρασε. Ζήτησε από την κόρη του να τον διαβεβαιώσει ότι για ό,τι του είπε είναι σίγουρη και αληθινή. Κι όταν είδε το βλέμμα της να φωτίζεται σαν «κάρβουνο αναμμένο» απ' τη λαχάρα της για ζωή και δράση, αλλά και τα ίδια μάτια πονεμένα και προδομένα, τότε την πήρε αγκαλιά και της έδωσε την ευχή του για να χαράξει τον δικό της δρόμο. Ζήτησε να φέρουν εμπρός του τον δάσκαλο και να τιμωρηθεί παραδειγματικά .

Μια νέα έκπληξη όμως περίμενε τον Βασιλιά και παρέτεινε την αγωνία του για τη μονάκριβή του. Η Πριγκίπισσα της Φωτιάς του ζήτησε να δεχτεί και μια ακόμα επιθυμία της. Ήθελε να μείνει μόνη της μακριά από τη βασιλική οικογένεια. Είχε μεγαλώσει πολύ και ένιωθε πλέον αυτόνομη και ανεξάρτητη. Η παραχώρηση μιας κατοικίας μέσα στο κέντρο της πόλης απ' τις πολλές που το βασίλειο είχε στην κατοχή του, θα ήταν για εκείνην αρκετή για να της δώσει χώρο και χρόνο να ανασυνταχθεί και να ξεπεράσει τους προβληματισμούς της . Θα μπορούσε επιτέλους να στεγάσει την συμβίωσή της με τον αγαπημένο της σύντροφο, γιό από τον δεύτερο γάμο της αδερφής της μητέρας της, τον πανέμορφο εξ αγχιστείας ξάδερφό της.

Ο Βασιλιάς δεν συμφώνησε και καθόλου δεν του άρεσε αυτή η επιθυμία της κόρης του. Έπεσε να πεθάνει απ' αυτά που άκουσε από την κόρη του. «Θα την τιμωρήσω» σκέφτηκε και αγρίεψε το πρόσωπό του. Όμως επενέβη η βασίλισσα και συλλαβίζοντας για πρώτη φορά στη ζωή της την πρώτη της λέξη έδωσε μία άλλη τροπή στην υπόθεση, μια άλλη λύση....

«Ελευθέρη» συλλάβισε η Βασίλισσα και όλοι έμειναν άφωνοι εμπρός στην πρώτη φορά ομιλία της... «Ας την αφήσουμε να ζήσει ελεύθερη, απελευθερωμένη απ' τη σκλαβιά που κουβαλούσε τόσα χρόνια στην πλάτη της από την αδικία της φύσης επάνω της» επανέλαβε η βασίλισσα συλλαβή τη συλλαβή. Ο Βασιλιάς σηκώθηκε συγκινημένος κι αγκάλιασε την καλή του γυναίκα.

Όλα ακολούθησαν τον δρόμο τους κι έζησαν αυτοί καλά και η Πριγκίπισσα με τις επιλογές της και τα όνειρά της καλύτερα και η Βασίλισσα στην αγκαλιά του αγαπημένου της Βασιλιά ευτυχισμένη και οι κάτοικοι της Νερόπολης εντυπωσιασμένοι από το τέλος του παραμυθιού τους και από τη δύναμη της αληθινής αγάπης και της ελευθερίας που αξίζει στους ανθρώπους και στις επιλογές τους.

Παραμυθοϊστορία δωδέκατη

ΟΙ ΤΣΟΥΚΝΙΑΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΟΛΟΧΕΣ

Και μια και δυο και τρεις φορές άκουσε τα λόγια τους, μα εκείνος το χαβά του. Φτωχοί άνθρωποι οι γονείς του δεν μπορούσαν να κάνουν και τίποτε άλλο για να του αλλάξουν τα μυαλά παρά να τον συμβουλεύουν.

Ήταν μια σταλιά παιδί ακόμα και στο σχολείο δεν έπαιρνε τα γράμματα. Ξεκίνησε να βόσκει πρόβατα με τον θείο του στις διπλανές πλαγιές. Εκεί κάπου την είδε, ανάμεσα στα πουρνάρια, στο μονοπάτι που πάει στον μακρύ γιαλό. Την είδε και την ερωτεύτηκε κι είτε στη μάνα του το ίδιο βράδυ, ότι θέλει να την παντρευτεί.

Σαν τον άκουσε η μάνα γέλασε κι όταν τον ξανάκουσε να λέει τα ίδια λόγια και να μένει νηστικός και να μην κοιμάται, τον έπιασε από κοντά τον γιόκα της και του είπε: «Δεν είναι της τάξης μας παιδάκι μου αυτή η κοπέλα. Είναι πλούσια και από μεγάλο τζάκι. Εσύ θα βρεις σαν μεγαλώσεις μια κοπέλα της σειράς μας και θα την παντρευτείς. Τώρα δεν είσαι συ για έρωτες, μικρό παιδί, πουλάρι».

«Θα πάω να την βρω» απάντησε εκείνος στη μάνα του και κορδώθηκε σαν να ήτανε μεγάλος. Σαν τον είδε να φεύγει απ' το σπίτι για τη στάνη εκείνη τη μέρα κάτι κατάλαβε η μάνα κι είπε στον γιό της τον πιο μεγάλο να τον πάρει στο κατόπι. Στο δρόμο για το διπλανό χωριό ο μεγάλος αδερφός τον ψάρεψε για να μάθει για το κορίτσι κι εκείνος όλο και του έλεγε ότι η κόρη είναι όμορφη, ότι είναι καλή και γελαστή και ότι όταν την είδε από κοντά εκείνη τον κοίταζε και με μια ματιά της, την ερωτεύτηκε. Όταν έφτασαν στο άλλο χωριό έψαξαν να τη βρουν τα δύο αδέρφια αλλά τίποτα. Γύρισαν σπίτι τους όταν πια είχε σουρουπώσει άπραγοι και δεν είπαν τίποτα στη μάνα για να μην στενοχωρηθεί. Την άλλη μέρα οι γονείς τους πήγαν στην πόλη. Ο πατέρας ήταν άρρωστος καιρό πριν και τ' αδέρφια έμειναν μόνα τους στο σπίτι να φροντίζουν για όλα. Ο μεγάλος είχε την ευθύνη όμως ξεγέλασε τον μικρό και τον έπεισε να μείνει εκείνος στο σπίτι και να γράψει ένα γράμμα στην όμορφη κόρη και να της λέει ότι την αγαπά. «Εγώ θα της το πάω» του είπε και ο μικρός πείστηκε και χάρηκε.

Έγραψε λοιπόν ένα γράμμα κι ο μεγάλος το πήρε μαζί με ένα μάτσο λουλουδάκια που ο ερωτευμένος μάζεψε από τις αλτάνες της μάνας του και ξεκίνησε για το άλλο χωριό. Όμως και το γράμμα άλλαξε και τα λουλούδια πέταξε στο δρόμο.

Τι έγινε;

Ούτε που το φαντάζεστε.

Συνάντησε με τα πολλά την όμορφη κόρη και της έδωσε ένα δικό του γράμμα που μίλαγε άσχημα και κοροϊδευτικά για εκείνην κι ένα μάτσο τσουκνίδες και μολόχες. Της είπε ότι τα στέλνει ο μικρός του αδερφός κι όσο εκείνη έμενε άφωνη και ενοχλημένη μπροστά στα δώρα του, εκείνος την καλόπιανε και την γυρόφερνε.

«Πώς και δεν είδε ο μικρός μου αδερφός την ομορφιά σου» είπε ειρωνικά κι είπε κι άλλα πολλά όπως, ότι εκείνος ήθελε πολύ να τη γνωρίσει, ότι είναι και πιο μεγάλος και πιο δυνατός και ότι πηγαίνει στο σχολείο και, και, και...

«Ας τον αυτόν. Είναι μικρός και κακομαθημένος και λιγάκι χαζούλης. Να καταλάβεις, αυτός μόνο για να βόσκει πρόβατα κάνει» της έλεγε.

Εκείνη δεν τον πίστεψε και είπε ότι θα σκεφτεί όλα όσα της είπε και θα του στείλει με τη σειρά της ένα γράμμα.

Έτσι έγινε. Έστειλε πολλά γράμματα η όμορφη κόρη. Όμως ο μεγάλος αδερφός τα έπαιρνε, τα διάβαζε, σκύλιαζε από το κακό του γιατί εκείνη συνέχιζε να αγαπά τον μικρό. Από την άλλη ενώ ο μικρός αδερφός όλο και τον ρωτούσε αν είχανε κανένα νέο από την αγαπημένη του κι όλο άκουγε το «όχι» και έβλεπε τον θυμό στα μάτια του αδερφού του, εκείνος όλο και γύριζε στο σπίτι μετά από τα πρόβατα γελαστός κι όλο και κοίταζε περίεργα τον μεγάλο του αδερφό και όλο τον αγκάλιαζε και όλο τον προκαλούσε με όμορφα λόγια και άλλα διάφορα.

«Αδερφέ μου έχεις να μου πεις κανένα νέο από την αγαπημένη μου;»

«Όχι σου είπα. Τίποτα» έλεγε ο μεγάλος. «Ξέχνα την επιτέλους. Δεν βλέπεις ότι δεν σε θέλει;»

Γύρισαν οι γονείς τους από την πόλη και ευτυχώς ήταν καλά στην υγεία τους. Σαν ηρέμισε η μάνα ρώτησε τον μικρό της γιό αν είναι καλά κι εκείνος της είπε: « Κάθε μέρα που περνά είμαι και καλύτερα μάνα και είμαι και πιο όμορφος και πιο έξυπνος και πιο τυχερός που έχω έναν αδερφό μεγάλο να με προσέχει, να με αγαπάει και να θέλει το καλό μου».

Κάτι κατάλαβε η μάνα απ' το βλέμμα του, απ' τη φωνή του και πήγε και βρήκε τον μεγάλο της γιό. Τον πήρε παράμερα, κοντά της και του έπιασε τα λόγια. Με τα πολλά τον έπεισε να της πει τι είχε συμβεί ανάμεσά στα δυο αδέρφια κι όταν έμαθε την αλήθεια, τον συμβούλεψε να κάνει αυτό που έπρεπε, μα εκείνος αρνήθηκε.

Η μάνα κι ο πατέρας τους ήταν να πεθάνουν από τη στενοχώρια τους για την έχθρα των παιδιών τους.

Τα χρόνια πέρασαν και τα δυο αδέρφια δεν ήταν πια αγαπημένα. Αιτία ήταν αυτή η όμορφη κόρη και το ψέμα του μεγάλου αδερφού που στοίχειωνε τη σχέση τους. Ο μικρός είχε μαραζώσει απ' τον έρωτά του αλλά όλο γελούσε κι όλο γινόταν πιο καλός, πιο ευαίσθητος, πιο συντρέχτης. Κι η όμορφη κόρη όμως είχε κλειστεί στο σπίτι της, ούτε σπουδές, ούτε τίποτα. Μέχρι την ημέρα που η τύχη αποφάσισε να δώσει μια λύση σ' αυτήν την αδικία και να βοηθήσει τα δύο μικρά που πια μεγάλωσαν με την αγάπη τους κρυμμένη αλλά ζωντανή.

Ο πατέρας του μικρού αρρώστησε ξανά και δεν προλάβει να πάνε στην πόλη. Φώναξαν τον πατέρα της όμορφης κόρης που ήταν γιατρός κι εκείνος έφθασε αμέσως στο σπίτι τους το φτωχικό. Βοήθησε τον άρρωστο άνθρωπο και γνώρισε όλη την οικογένεια από κοντά. Ρώτησε τότε ο γιατρός, ποιος είναι ο μικρός ο γιός και τον πλησίασε και κάτι του είπε στο αφτί. Ο μικρός σάστισε και τον ακολούθησε όπως εκείνος του ζήτησε.

Πήγε μαζί του στο σπίτι τους στο δίπλα χωριό και βρέθηκε εμπρός σε μια κλειστή πόρτα. Την κτύπησε και όταν άνοιξε συνάντησε εμπρός του την αγαπημένη του. Εκείνη μόλις τον είδε γέλασε ξανά μετά από τόσα χρόνια κι εκείνος έμεινε μπροστά στην ομορφιά της που μόνο εκείνος έβλεπε πια, άφωνος. Κουβέντιασαν, κατάλαβαν και αποφάσισαν να συγχωρέσουν τον υπεύθυνο της δυστυχίας τους. Άλλωστε τι είχε πιο πολύ νόημα, η αγάπη τους ή το μίσος που φώλιαζε στις ψυχές τους. Έζησαν μαζί από εκείνη την ημέρα κι είχαν πολλά να κάνουν. Μα το σημαντικότερο που έκαναν ήταν να κερδίσουν τον χαμένο χρόνο τους. Αγαπούσαν τα λουλούδια κι έφτιαξαν μπουστάνια και φύτεψαν ό,τι ρίζα υπήρχε στον κόσμο όλο και γύρω τριγύρω άφησαν να φυτρώνει η γης τσουκνίδες και μολόχες, που για εκείνους έγιναν τα πιο όμορφα λουλούδια της ζωής τους.

Παραλλαγή 2^η

«Μα μάνα, μην φανταστείς, είναι μια μικροκαμωμένη κοπελούδα χωρίς χαρίσματα παρά μόνο λεφτά έχει. Μοιάζει στη γιαγιά της την «καλιακούδα» έτσι την λένε στο άλλο χωριό και τρόμαζαν τα παιδιά στο πέρασμά της. Δεν έφταιγε εκείνη μα βλέπετε το σόι της δεν ήταν και οι ομορφότεροι άνθρωποι. Θέλετε να ήταν αυτό η αιτία, θέλετε να ήταν ο πλούτος και οι ανέσεις μέσα στο σπίτι τους. Ήταν βλέπετε η κόρη του γιατρού και στο πέρασμά της μόνο γι αυτό την χαιρετούσαν. Φίλες δεν είχε και στο σχολείο που την έβρισκες που την έχανες επάνω στην έδρα να κάνει τη δασκάλα. Ένα κακομαθημένο κορίτσι, χωρίς χαμόγελο, χωρίς έναν καλό λόγο. Απέναντί τους έμενε η οικογένεια του μανάβη. Κάθε πρωί άκουγες το καλημέρα τους να ξυπνάει τη γειτονιά. Ήταν μεγάλη η οικογένεια και εργατική. Τρία παιδιά σχεδόν συνομήλικα. Ο μεγάλος τους γιός ήταν συμμαθητής με τη μικρή «καλιακούδα» και ό,τι κι αν έλεγαν οι άλλοι εκείνος την

αγαπούσε και πάσχιζε να είναι κοντά της. Ήταν πολύ όμορφο αγόρι και προκομμένο. Σαν τελείωνε το σχολείο του βοηθούσε στο μεροκάματο τον πατέρα του και σαν περίσσευε ώρα έκανε και τις παραγγελίες της μάνας του που είχε τους μικρούς να φροντίζει και δεν προλάβαινε.

Η «καλιακούδα» αρρώστησε σοβαρά. Οι γιατροί μπαινόβγαιναν στο αρχοντικό τους άπραγοι. Τα κουτσομπολιά οργίαζαν στη γειτονιά και το λεβεντόπαιδο απ' το γειτονικό μπακάλικο κουβάλαγε ό,τι πιο φρέσκο για τη μικρή του κρυφή αγάπη. Όταν έμαθε στ' αλήθεια τι είχε συμβεί κόντεψε να τρελαθεί από τη στεναχώρια του. Η «καλιακούδα» ένιωθε τόσο άσχημα που ήταν τόσο άσχημη που είχε σταματήσει να τρώει πολύ καιρό και να μιλάει άλλο τόσο με αποκορύφωμα να ανοίξει το κλουβί με τα φίδια που έκανε συλλογή ο πατέρας της ο φαντασμένος και να τη δαγκώσει μια οχιά φαρμακερή.

Ο άσχημος καιρός στη θάλασσα δεν επέτρεπε στο καϊκι να την πάρει και να την πάει στο νοσοκομείο κι έτσι οι γιατροί προσπαθούσαν να κάνουν ότι μπορούσαν με τα μέσα που διέθεταν όταν εμφανίστηκε ο μικρός μαναβάκος και κρατώντας τσουκνίδες και μολόχες, αυτά τα τιποτένια χόρτα που γύρω τριγύρω φυτρώνουν στη γη και σπρώχνοντας την πόρτα μπήκε με το έτσι θέλω και βρέθηκε εμπρός της.

Την κοίταξε με λαχτάρα και της είπε ότι είναι η πιο όμορφη κοπέλα που έχει δει στη ζωή του και πως θέλει να γίνει καλά για να γίνει το κορίτσι του.

Η κόρη του γιατρού για πρώτη φορά χαμογέλασε και το πρόσωπό της άλλαξε αμέσως λες κι έγινε θαύμα. Βλέπετε όταν γελάει ο άνθρωπος είναι σίγουρα πιο όμορφος από πριν.

Έτσι κι έγινε ο μικρός μαναβάκος έτριψε με τις τσουκνίδες του το δάγκωμα του φιδιού και μετά ακούμπησε τα χείλη του και ρούφηξε το δηλητήριο. Το πρόσωπό του άσπρισε απ' τον πόνο και τότε οι μολόχες του στα χέρια του έγιναν αντίδοτο και γιάτρεψαν και εκείνον και την όμορφη αγαπημένη του.

Κι έβρεξε ο ουρανός αγάπη

Και την ρούφηξε η γης

Και την μάζεψαν οι άνθρωποι

Και μαγεύτηκαν θαρρείς κι έζησαν ευτυχισμένοι στο χωρίο τους μονιασμένοι με αγάπη φροντισμένοι.